

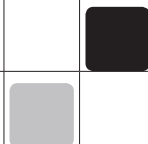
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فصلنامه تخصصی مطالعات دفاع مقدس

نمینیریز

سال چهاردهم □ شماره پنجاه و چهارم □ پاییز ۱۳۹۴

صاحب امتیاز	مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس سپاه پاسداران
مدیرمسئول و سردبیر	دکتر حسین اردستانی
هیئت تحریریه	سردار سرلشگر دکتر غلامعلی رشید عضو هیئت علمی دانشگاه امام حسین ^(ع) سردار دکتر حسین علایی عضو هیئت علمی دانشگاه امام حسین ^(ع) سردار پاسدار حمید اصلانی محمدجواد اکبرپور بازرگانی
مدیر اجرایی	زهرا گل محمدی
ویراستار	عباس درودیان
صفحه آرایی	عبدالمجید حیدری
مترجم	تهران، خیابان شریعتی، خیابان شهید وحید دستگردی (ظفر)، پلاک ۷۷
نشانی	۲۲۹۰۹۵۲۴
تلفن	۲۲۹۰۹۵۳۸
دورنگار	neginiran@gmail.com
پست الکترونیکی	تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، مجتمع ناشران فخر رازی
مرکز فروش	انتشارات مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس
	تلفن ۶۶۴۹۷۲۲۷ - ۶۶۴۹۵۵۷۲
قیمت	۱۲۰,۰۰۰ ریال

- مقاله‌ها و مطالب درج‌شده در فصلنامه نگین ایران بیان‌کننده دیدگاه نویسندگان آنهاست.
- هرگونه استفاده از گزارش عملیات‌ها، نوارهای پیاده‌شده و اسناد مندرج، منوط به اخذ مجوز از مرکز اسناد می‌باشد.
- بهره‌برداری از سایر مندرجات فصلنامه با ذکر مأخذ بلامانع است.

مقالات

کرسی آزاداندیشی دفاع مقدس با حضور دکتر حسین اردستانی (دانشگاه تربیت مدرس)	۵	✍ تنظیم: حجت‌الله کریمی
سمت‌گیری پژوهش‌های فصلنامه نگین و پژوهش‌نامه دفاع مقدس در گفت‌وگو با دکتر حسین اردستانی	۳۹	✍ محمدجواد اکبرپور بازرگانی
مرور «نگین ایران»؛ در ساحت یک رسانه مکتوب	۵۵	✍ مریم اسدی جعفری
نگین ایران در سه نگاه (از رکاب‌سازی برای نگین تا نگین‌تراشی برای رکاب)	۶۱	✍ فرانک جمشیدی
گنج سرگردان	۶۵	✍ جعفر شیرعلی‌نیا
نشانه‌هایی برای بودن و ماندن	۶۷	✍ احد گودرزبانی
تحلیل محتوای کمی فصلنامه تخصصی نگین ایران شماره‌های ۱ تا ۵۰	۷۱	✍ مرتضی شهریاری
بررسی ویژه‌نامه‌های موضوعی منتشرشده فصلنامه نگین ایران	۸۷	✍ اکبر رستمی
معرفی کتاب‌های مجموعه مقالات برگرفته از فصلنامه نگین ایران	۱۱۱	✍ یعقوب نعمتی
معرفی پایگاه اینترنتی فصلنامه نگین ایران و گزارشی از بخش‌های مختلف آن	۱۲۳	✍ محمد محمدپور

گزارش

جایگاه جشنواره کتاب سال دفاع مقدس	۱۳۵	✍ خانم جودکی
-----------------------------------	-----	--------------

اطلاع‌رسانی

نمایه شماره ۱ تا ۵۰ فصلنامه نگین ایران	۱۴۵
--	-----

کرسی آزاداندیشی دفاع مقدس با حضور دکتر حسین اردستانی (دانشگاه تربیت مدرس)

تنظیم: حجت‌الله کریمی*

چکیده		

برگزاری کرسی‌های آزاداندیشی در دانشگاه‌ها، مورد توجه و اهتمام وافر مقام معظم رهبری است که در سال ۱۳۸۸، آن را مطرح کردند. دانشگاه تربیت مدرس به‌عنوان یکی از دانشگاه‌های اصلی کشور، در آغاز سال تحصیلی ۹۵ - ۱۳۹۴، اولین برنامه کرسی‌های آزاداندیشی را به موضوع دفاع مقدس اختصاص داد. در این نشست، با دعوت از دکتر حسین اردستانی تاریخ‌نگار و راوی دوران دفاع مقدس که اکنون مسئولیت مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس را برعهده دارد، برخی مباحث اساسی و چالش‌برانگیز دفاع مقدس در جلسه‌ای با حضور اساتید و دانشجویان این دانشگاه مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

در این جلسه که در تاریخ ۱۳۹۴/۷/۷ برگزار شد و به مدت ۳ ساعت به طول انجامید، دکتر اردستانی ابتدا مبحث مقوله‌شناسی جنگ عراق و ایران را در ۹ سرفصل ارائه کرد و سپس به سؤالات حضار پاسخ داد. این نوشتار گزارشی از این جلسه است که تلاش شده با رعایت امانت و وفاداری به متن گفت‌وگوها ویرایش شود.

مقوله‌شناسی جنگ ایران و عراق

با بازماندگان حادثه منا؛ درد جانکاهی که با شکستن حریم الهی بر امت اسلامی و جامعه اسلامی ایران وارد شده است. همچنین، سالروز میلاد امام هادی^(ع) را تبریک عرض می‌کنم. باتوجه به وقت جلسه، موضوعی را تحت عنوان طرح مسئله مقوله‌شناسی جنگ عراق و ایران مطرح می‌کنم. وقتی صحبت از جنگ عراق و ایران می‌شود، درواقع، درباره هشت سال از تاریخ مهم کشور

دکتر حسین اردستانی: بسم الله الرحمن الرحيم. من به‌نوبه خود از بسیج اساتید دانشگاه تربیت مدرس و دست‌اندرکاران این دانشگاه برای برگزاری نشست‌های علمی و بحث و گفت‌وگو و روشن‌گری درباره مسائل مهم در ابعاد مختلف، که موضوع این جلسه جنگ عراق و ایران است، تشکر می‌کنم. ابتدا ابراز همدردی می‌کنم

* کارشناسی ارشد تاریخ و مدیرگروه روزشمار مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

ائتلاف به سر برده یا در دست‌نشاندهی یا استقلال قدرت سیاسی؟ توجه به هریک از این موارد و در نظر گرفتن واقعیت قدرت سیاسی در تاریخ معاصر، ما را متوجه پیامدهای جنگ خواهد کرد. من معتقدم بعد از شاه عباس اول، ایران در شیب قرار گرفته و در دوره قاجار، پهلوی اول و پهلوی دوم به لحاظ قدرت سیاسی، حاکمیت ملی دچار از هم گسیختگی بوده است. رویدادها و وقایعی نظیر قراردادهای گلستان و ترکمنچای، به توپ بستن مجلس مشروطه، کودتای سوم اسفند ۱۲۹۹، وقایع شهریور ۱۳۲۰، نهضت ملی شدن صنعت نفت، از دست دادن بحرین و... وقایع سرنوشت‌ساز این دوره هستند. در تاریخ معاصر، جنگ تحمیلی در چه جایگاهی قرار گرفته است؟ حاکمیت ملی یک بار دیگر با شروع جنگ و با تجاوز گسترده عراق می‌توانست به سرنوشت گلستان و ترکمنچای مبدل بشود. در زمان شروع جنگ، اگر دولت را با عناصر حاکمیت، حکومت، جمعیت و سرزمین در نظر بگیریم، به لحاظ سرزمین و تاحدودی جمعیت، حاکمیت جمهوری اسلامی خدشه‌دار شد و بخشی از آن جدا شد. بنابراین، در اثر این واقعه نیز ممکن بود فرایند گذشته تکرار شود یا وضعی بدتر پیش آید، زیرا موازنه قوا یک به ده به نفع دشمن بود. صحنه آرایش سیاسی جهانی از نظر نهادهای حقوقی و همچنین قدرت‌های بزرگ و متحدین منطقه‌ای نیز همگی به نفع عراق بود. اما در سوم خرداد، با آزادسازی خرمشهر، حاکمیت جدید توانست راه متفاوتی از گذشتگان را در پیش بگیرد و سرنوشت دیگری را برای کشور رقم بزند. این مسئله تحلیل شخص من نیست، صاحب‌نظران مختلف در داخل و خارج از کشور بر این باورند. در پایان جنگ، نظام جدیدی که در ایران مدعی راه جدید بود، تثبیت شده بود؛ با راهبردی منطقی و بسیار

شرایط خطیر زندگی اجتماعی و طولانی‌ترین جنگ قرن بیستم صحبت می‌کنیم که در طول آن آزمون توانایی را در ابعاد گوناگون، با اتکای به خود پشت سر گذاشته و دستاوردهای ارزشمندی در زمینه‌های اجتماعی و قدرت سیاسی و نظامی کسب کرده‌ایم که در سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها می‌توان از آنها بهره‌برداری مطلوب کرد. در تاریخ معاصر ایران، کمتر رویدادی نظیر دفاع مقدس با این وسعت و عظمت با نقش محوری مردم وجود دارد. جنگ عراق علیه ایران آثار ملی و منطقه‌ای قابل‌ملاحظه‌ای نیز داشته و دارد. درباره آثار ملی - منطقه‌ای آن می‌توان به‌طور مجزا در یک جلسه مستقل بحث و گفت‌وگو کرد، اما در این مجال، قصد دارم از نه منظر به موضوع جنگ عراق و ایران بپردازم.

جایگاه جنگ تحمیلی در تاریخ معاصر ایران

یک مقوله، جایگاه جنگ تحمیلی در تاریخ معاصر ایران است. اینکه جنگ چه جایگاهی در تاریخ معاصر ایران دارد؟ اساساً در تاریخ معاصر ایران، تحول سیاسی

و جابه‌جایی قدرت به چه صورت بوده است؟ سیاست خارجی ایران چه سمت و سویی داشته؟ در اتحاد و

دکتر اردستانی:

حاکمیت ملی یک بار دیگر با شروع جنگ و با تجاوز گسترده عراق می‌توانست به سرنوشت قرارداد گلستان و ترکمنچای مبدل بشود. زیرا موازنه قوا یک به ده به نفع دشمن بود. صحنه آرایش سیاسی جهانی از نظر نهادهای حقوقی و همچنین قدرت‌های بزرگ و متحدین منطقه‌ای نیز همگی به نفع عراق بود. اما در سوم خرداد، با آزادسازی خرمشهر، حاکمیت جدید توانست راه متفاوتی از گذشتگان را در پیش بگیرد و سرنوشت دیگری را برای کشور رقم بزند.

و با پرچمداری روحانیت و با حضور مردم در صحنه، یک قرارداد نظیر قراردادهای گلستان و ترکمنچای می توانست بسته بشود، اما امام تشخیص دادند که سیاسیون وارد دالان تنگ و تاریک و کش دار دیپلماسی و مذاکره نشوند و هرگونه هیئتی را، مذاکره‌ای را به قرار گرفتن عراق در پشت مرزها منوط کردند. ایشان مردم را بسیج و وارد صحنه کردند و مقاومتی گسترده در برابر دشمن شکل گرفت و در کمتر از دو سال، بیشتر سرزمین‌های اشغال شده آزاد

دکتر اردستانی:

در پی تجاوز عراق، مذاکره یا مقاومت؟ اینجا، امام با نیم‌نگاهی به تاریخ معاصر ایران و نگاهی به دوران قاجار، مشروطه، پهلوی و قراردادهای ترکمنچای، گلستان و... به صورت مطلق مذاکره را نفی کردند. امام تشخیص دادند که سیاسیون وارد دالان تنگ و تاریک و کش دار دیپلماسی و مذاکره نشوند، و هرگونه مذاکره‌ای را به قرار گرفتن عراق در پشت مرزها منوط کردند.

شد. در پژوهش‌ها به موضوع مقاومت ملی در برابر تجاوز آنچنان که باید توجه نشده و نوشته درباره این موضوع بسیار کم است؛ درحالی که مقاومت ملی یک بُعد مهم جنگ است.

نوع نظام سیاسی، مشارکت مردم در جنگ

مقوله بعدی، نوع نظام سیاسی و مشارکت مردم در جنگ است. اصولاً نظام‌های سیاسی در جهان سوم دچار واگرایی با مردم هستند. هر جا مردم نباشند

نظام‌های سیاسی قادر به دفع تجاوزها نیستند، مگر اینکه راهبرد اتحاد و ائتلاف را در پیش بگیرند. هر دولتی که در جهان سوم دچار مخاصمات منطقه‌ای بشود، چنانچه قدرت درونی نداشته باشد، باید راهبرد اتحاد و ائتلاف را دنبال کند. اما جمهوری اسلامی نظام

قوی در حوزه سیاست‌گذاری، بنابراین، از این منظر، جنگ تحمیلی و تاریخ معاصر جای مطالعه دارد.

رابطه جنگ با قدرت سیاسی و امنیت ملی جمهوری اسلامی

موضوع دیگری که در درون نظام جدید به عنوان یک مؤلفه مهم در وقوع جنگ قابل مطالعه است، رابطه امنیت ملی و قدرت سیاسی در سیاست‌گذاری است، هر زمان که قدرت سیاسی دچار ضعف و تشتت بشود، امکان تجاوز و تعدی از بیرون وجود دارد و امنیت ملی به خطر می‌افتد. در سال ۱۳۵۹ که عراق به ایران حمله کرد، آرایش سیاسی کشور یکدست نبود. در نتیجه، دوآلیسم حاکمیت، علاوه بر عوامل انگیزشی شخصی صدام حسین و رویکرد او، وضعیتی ایجاد شد که حاکمان عراق به خود اجازه دادند به کشوری که دچار تشتت مراکز تصمیم‌گیری است و قدرت در رأس آن یکدست نیست، حمله کنند، این درس بزرگی است و باید مطالعه و بررسی شود، زیرا در هر زمان دیگر می‌تواند تکرار بشود.

مقاومت ملی در برابر تجاوز

مقوله سوم مقاومت ملی در مقابل تجاوز است. در طول هشت سال دفاع مقدس و سی و پنج سال عمر نظام جمهوری اسلامی و حتی کل دوران معاصر، هیچ‌گاه رفتار ملت و دولت مانند این زمان؛ یعنی چند ماه اول جنگ، از نظر سیاسی اهمیت ندارد؛ مذاکره یا مقاومت؟ اینجا، امام با نیم‌نگاهی به تاریخ معاصر ایران و نگاهی به دوران قاجار، مشروطه، پهلوی و قراردادهای ترکمنچای، گلستان و... به صورت مطلق مذاکره را نفی کردند. در این برهه، به نام انقلاب

جنگ و تکوین هویت ملی و فرهنگ سیاسی

مقوله بعدی، هویت ملی و فرهنگ سیاسی است. من در اینجا، به مباحث نظامی - عملیاتی، راهبردها و... ورود نمی‌کنم. بخش‌های تخصصی را که دانشگاه‌های ما باید به آنها بپردازند مطرح می‌کنم. هویت ملی و فرهنگ سیاسی ما از روز آغازین جنگ تا پایان آن، دستاوردهایی برای کشور به‌همراه داشت. ما در جنگ

هویت جدیدی یافتیم. ما هویت داشتیم، پیشینه و قدمتی تاریخی داشتیم، اما یک تاریخ معاصر نسبتاً تاریکی را پشت سر گذاشته بودیم. در حوزه قدرت سیاسی، متغیر "توانستن" وارد این فرهنگ سیاسی شد، فرهنگ مقاومت وارد این فرهنگ سیاسی شد و باید این حافظه تاریخی و شکوه و افتخار ملی را به‌عنوان ویتترین هویت ملی و توانایی‌های ملی حفظ کرد و این امر با پژوهش‌های کاربردی و علمی میسر است.

جنگ و افزایش توانایی‌هایی ملی

مقوله دیگر، تأثیر جنگ بر افزایش توانایی‌های ملی است. توانایی‌های ملی بخش‌های گوناگونی دارد؛ توانایی‌های نمادین، توانایی‌های استحصال، توانایی‌های تنظیمی و... من قصد ندارم توانایی‌های نظام سیاسی را تشریح کنم، فقط به دو، سه مورد اشاره می‌کنم؛ اول اینکه، تجربه زندگی اجتماعی در وضعیت تحریم و جنگ و بمباران باعث شد قدرت اجتماعی و سرمایه اجتماعی جدید شکل بگیرد. این سرمایه و قدرت از آن یک فرد، یک گروه، یک شهر و یک حزب نیست، بلکه متعلق به مردم و آحاد ملت است. دومین مورد، توانایی مدیریت بحران است؛ دولت و نظام سیاسی کشور در طول جنگ (سال‌های ۱۳۵۹ تا ۱۳۶۷)، مدیریت

برآمده از انقلاب مردمی با ۹۸ درصد رأی بود و این نظام با چنین پشتوانه‌ای می‌توانست چنین تجاوزی را دفع کند. داشتن پشتوانه مردمی برای دست‌اندرکاران نظام سیاسی درس بزرگی است که باید توجه داشته باشند هرگاه این پشتوانه را از دست بدهند، نمی‌توانند در مقابل فشار بیرونی مقاومت بکنند.

مولفه‌های اساسی دوران جنگ (دین، رهبری و مردم)

مقوله پنجم، مؤلفه‌های اساسی دوران جنگ است. مقاطع مختلف جنگ را با چند مفهوم، کلمه و واژه می‌توان توضیح داد؛ بحران، تنگنا، محدودیت، فشار؛ فشار محیطی، منطقه‌ای و بین‌المللی، تحریم تسلیحاتی، تحریم اقتصادی، گسترش جنگ به مناطق مسکونی، حملات عراق با توانایی‌های

هوایی و موشکی به منابع نفتی، انسداد مراکز صدور نفت و ارزآوری کشور. در چنین وضعیتی، کشور چگونه این بحران را پشت سر گذاشت؟ سه مؤلفه را در این فرایند باید در نظر گرفت: اسلام، رهبری و مردم؛ رهبری، مردم را به دین متصل کرد و یک وحدت ملی به وجود آمد و کشور توانست در بحرانی‌ترین و سخت‌ترین شرایط، بهترین کارکرد را توسط دولت - ملت داشته باشد. این مؤلفه‌ها نیاز به مطالعه دارند و باید کارشناسی‌های لازم و پژوهش‌های علمی درباره آنها انجام شود.

دکتر اردستانی:

داشتن پشتوانه مردمی برای دست‌اندرکاران نظام سیاسی درس بزرگی است که باید توجه داشته باشند هرگاه این پشتوانه را از دست بدهند، نمی‌توانند در مقابل فشار بیرونی مقاومت بکنند.

سخنرانی دکتر حسین اردستانی مسئول مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس در دانشگاه تربیت مدرس تهران، مهر ۱۳۹۴

در این دوره، تحولات مهمی رخ داده است و همه اینها ریشه در درخت مقاومت در دوران دفاع مقدس دارد که امام، مؤسس و مبدع و غرس‌کننده این درخت بوده است. در علم سیاست، بخش نظامی یک مؤلفه قدرت ملی است. این بخش در ایران با کمترین هزینه‌ها به اینجا رسیده است. در حال حاضر نیز بودجه نظامی ایران در بخش خریدهای تسلیحاتی و... در مقایسه با کشورهای عربی، در منطقه پراشوب خاورمیانه بسیار ناچیز است، اما قدرت نظامی ایران بسیار بالاتر است. به یک موضوع فرعی هم اشاره کنم؛ آثار رشد علم پزشکی و مهندسی در دوران جنگ، امروز در سازندگی کشور نمود پیدا کرده است. بخش عمده‌ای از توان و جایگاه علم پزشکی ایران که امروز در منطقه یکی از ارکان است، حاصل تجربیات جنگ هشت‌ساله است. جنگ مردمی تلفات و مجروحیتش زیاد بود. پزشکان ما هم کارهای بزرگی انجام دادند، اما جامعه علمی و پزشکی ما این دستاوردها را مکتوب نکرده، ولی امروز

بحران را در سخت‌ترین و سنگین‌ترین وضعیت ممکن تجربه کرد که ما اینجا می‌توانیم از آن به‌عنوان قدرت سیاسی نام ببریم. مورد سوم، افزایش قابل‌ملاحظه‌توان نظامی است. توان نظامی سال‌های ۵۷، ۶۷ و ۹۴، سه مقوله بسیار و کاملاً متفاوت با همدیگر هستند. در سال ۱۳۵۷، گفته می‌شد ارتش ایران از نظر تسلیحات پنجمین ارتش و قدرتمندترین ارتش خاورمیانه و خلیج فارس است، اما معلوم نبود این ارتش با این توان تسلیحاتی، منهای اتحاد و ائتلاف قادر به حفظ خود می‌باشد یا نه. این توان با سازمان‌های نظامی جدید و با اتکا و بهره‌گیری از توان مردم، رشد صعودی می‌یابد و یک توان جدیدی ایجاد می‌شود. سال ۱۳۶۷، این توانایی قدرت بسیار بالایی دارد. این موضوع نیازمند بحث مستقل و مفصلی است و موضوع پژوهشی در حد رساله دکترا می‌باشد، که توان نظامی ایران چه بوده و چه شده است؟ توان اجتماعی، قدرت اجتماعی، قدرت سیاسی و...

برآمده از جنگ عراق و ایران است. بدون هیچ‌گونه شک و تردیدی می‌توان گفت که هیچ عامل دیگری در ایجاد این امنیت مؤثرتر از تجربیات دوران جنگ نیست. توانایی ایران در مدیریت جنگ نابرابر به مدت هشت سال و دستاوردها و پیروزی‌های به دست آمده، به همسایگان و قدرت هژمون نظام بین‌الملل یادآوری می‌کند که برای مقابله با ایران، از طریق نظامی خیلی راحت نمی‌شود وارد شد و اگر اتفاقی هم بیفتد، تجربه ارزشمندی وجود دارد. برای نمونه، عراق هشت سال با ایران جنگیده است، اما از نظام سیاسی‌اش و حزب بعث و مقامات آن هیچ‌کس که وجود ندارد هیچ، در حال حاضر، خودش را نمی‌تواند اداره بکند. سوریه هم اکنون چنین وضعیتی دارد. بنابراین، این قدرت بازدارندگی که حفظ امنیت ملی و ثبات را در ایران به ارمغان آورده، ریشه مستقیم در دوران دفاع مقدس دارد و نیازمند مطالعه بیشتر است.

امکان بخشی به نظامی سیاسی جمهوری اسلامی برای نقش آفرینی متناسب با موقعیت ژئوپلیتیک ایران از نظر ژئوپلیتیک نمی‌تواند کشور درون‌گرا باشد به لحاظ سیاست خارجی، ایران صرف‌نظر از اینکه دارای هر نوع نظامی سیاسی باشد؛ ایران شاهنشاهی، ایران کمونیستی، ایران جمهوری اسلامی، نمی‌تواند درون‌گرا باشد. حتی کشورهای عربی مانند عربستان و عراق، هیچ‌کدام موقعیت ایران را ندارند. اگر مصر الآن موقعیتی راهبردی دارد، به دلیل وجود رژیم صهیونیستی است. ایران در دوران نظام دوقطبی، موقعیتی ویژه داشته است، پس از فروپاشی نظام دوقطبی، باز هم این جایگاه را دارد. نگاه قدرت سیاسی در ایران باید به خلیج فارس و کمی آن طرف‌تر، به منطقه شامات باشد،

از این دستاوردها، استفاده می‌کند. کارهای عظیم مهندسی مانند شمع‌کوبی در دریا، ساخت سازه‌های دریایی، اسکله و... همه توان‌های به دست آمده از دوران جنگ است.

جنگ، پشتوانه آتی قدرت سیاسی و اجتماعی

موضوع دیگر، پشتوانه آتی قدرت سیاسی و اجتماعی است. امروز و فردای ایران همچنان متکی به قدرت برآمده از جنگ است؛ یعنی آن تجربیات، آن سازوکارها، ساختارها، نظام برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری و مهم‌تر از همه، آن روحیه‌ها و روش‌های زمان هشت سال دفاع مقدس، همواره می‌تواند در آینده، پشتوانه نظام سیاسی باشد. در بخش قدرت سیاسی و قدرت اجتماعی، قدرت اجتماعی ایران مهم‌تر از قدرت سیاسی است، زیرا سیاست و قدرت سیاسی ریشه در اجتماع و جامعه دارد. در دوران دفاع مقدس، جامعه ایران پوست‌اندازی کرد و از دورترین روستاها تا عمق پایتخت در مهم‌ترین حادثه تاریخی کشور ایفای نقش کردند.

بازدارندگی و حفظ امنیت ملی

مقوله بعدی، بازدارندگی و حفظ امنیت ملی است. من این بخش را با یک مثال توضیح می‌دهم؛ امروز همه ما ناامنی را در منطقه غرب آسیا مشاهده می‌کنیم، اما در ایران یک امنیت مثال‌زدنی وجود دارد. این امنیت

دکتر اردستانی:

هویت ملی و فرهنگ سیاسی ما از روز آغازین جنگ تا پایان آن، دستاوردهایی برای کشور به همراه داشت. در جنگ در حوزه قدرت سیاسی، متغیر "توانستن" وارد این فرهنگ سیاسی شد، فرهنگ مقاومت وارد فرهنگ سیاسی ایران شد.

مکتوب دارد. همه ملت‌ها و دولت‌ها در پی این هستند که از الگوهای موفق تجربه‌آموزی کنند و ما هم موفق‌ترین الگورا در اختیار داریم. به نظر می‌رسد که دانشگاه‌های ما از یکی از مهم‌ترین رویدادهای ملی که آثار ساختاری، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، امنیتی و نظامی داشته است، بسیار فاصله دارند. بنده که نقش‌های استاد راهنما، مشاور و داور دارم و اکنون در دانشگاه تدریس می‌کنم، می‌بینم که در دانشگاه در حوزه دفاع مقدس موضوعات پژوهشی وجود

دکتر اردستانی:

مقوله دیگر، تأثیر جنگ بر افزایش توانایی‌های ملی است. اول اینکه، تجربه زندگی اجتماعی در وضعیت تحریم و جنگ و بمباران باعث شد قدرت اجتماعی و سرمایه اجتماعی جدید شکل بگیرد. دومین مورد، توانایی مدیریت بحران است؛ مورد سوم، افزایش قابل ملاحظه توان نظامی است.

ندارد، رساله‌های فوق‌لیسانس بسیار کم و رساله‌های دکترا کمتر از انگشتان دست است. بنابراین، باید یک تدبیر اساسی شود. ما باید به مهم‌ترین موضوع ملی‌مان که جنگ عراق و ایران است توجه بیشتری کنیم و ورودمان در حوزه پژوهش و علم، علمی و متدولوژیک باشد و خروجی آن در خدمت نظام سیاسی، جامعه، زیرساخت‌ها و... قرار

گیرد. باید پژوهش‌های بسیاری انجام شود و روش ایجاد گردد. آثار تولیدشده نیز باید در حوزه‌های آزاداندیشی نقد و بررسی شود. نقد درونی، ارتقای توانمندی درونی است. نقد در ذات خودش رشد را به دنبال دارد؛ مگر اینکه مقاصد سیاسی و تخریبی و گروهی وجود داشته باشد. ما به عنوان یک دانش‌آموخته علم سیاست، سیاست را با قدرت و توسعه می‌فهمیم، نه با جناح و کار سیاسی و تخریب؛ آن سیاست نیست، آن بازی‌های کودکانه است. حالا رقابت‌های سیاسی - حزبی برای تصاحب کرسی‌های قدرت اشکال ندارد و

در غیر این صورت آن را له می‌کنند. تاریخ جنگ جهانی اول و دوم و... این واقعیت را اثبات می‌کند. جنگ عراق و ایران به نظام سیاسی ایران این امکان را می‌دهد که بتواند یک نقش‌آفرینی مناسب با این موقعیت ژئوپلیتیک داشته باشد. در جهان آشوب‌زده سیاست و در جهان آنارشی که فقط قدرت سلاح و رسانه و تکنولوژی و پروپاگاندا بیدار می‌کند، دولت‌هایی می‌توانند دوام بیاورند که سابقه و تجربه داشته باشند، وگرنه در مصر، تونس، منطقه شمال افریقا و در غرب آسیا هم تحول سیاسی رخ داد، اما در مصر، محمد مُرسی با یک حرکت کوچک از قدرت کنار گذاشته شد؛ برای اینکه نه می‌دانست چگونه باید قدرت را حفظ کند و نه می‌دانست منشأ قدرت جمهوری اسلامی که در غرب آسیا تحول ایجاد کرده چیست. به همین دلیل با ایران از در معاضدت درآمد و به عربستان متوسل شد. بنابراین، نظامی که توانسته بعد از جنگ، بیست و پنج سال در مقابل تحریم‌ها، مهار دوگانه، محور شرارت، رویکرد نظامی و ماجراجویانه بوش پسر و... دوام بیاورد، باید صلاحیت‌هایی داشته و تجربیات و توانایی‌ها کسب کرده باشد و این نمی‌تواند متعلق به امروز باشد، قطعاً ریشه در دیروز دارد. جمهوری اسلامی تا زنده است، وامدار دفاع مقدس است.

از این مقوله‌بندی می‌خواهم یک نتیجه‌ای بگیرم و آن اینکه دفاع مقدس بزرگ‌ترین واقعه و مهم‌ترین موضوع تاریخ اسلام و تاریخ ایران در چند قرن گذشته است. نگاهی به تاریخ ایران و منطقه نشان می‌دهد که این واقعه مهم‌ترین رویداد است. بنابراین، نیازمند مطالعه و پژوهش‌های علمی و دانشگاهی است. سرزند، پرچم، شعار و... برای روحیه خوب است، اما بنیادهای قدرت ملی که بخش اجتماعی و سیاسی می‌باشد، به متن مکتوب نیاز دارد. تمدن‌سازی نیاز به متن

دکتر حسین اردستانی: درباره سالگرد جنگ، در میان فرماندهان عالی جنگ، به عنوان مثال، آقای دکتر رضایی هم چنین نظری دارند. ایشان همین استدلال شما را با توضیحات بیشتر مطرح می کنند که ما در مردادماه؛ یعنی زمان پایان جنگ، مراسم بزرگداشت برگزار کنیم. من دو نکته عرض می کنم: نکته اول اینکه، بزرگداشت جنگ فقط در زمان پس از جنگ نیست، در زمان جنگ هم بود. پس از جنگ، رسمی تر، دقیق تر و وسیع تر شد؛ نکته دوم اینکه، شروع جنگ به دلیل تجاوز عراق به ایران و مقاومتی که ملت ایران در مقابل تجاوز انجام داده، مدنظر بوده است. ظاهراً درباره اینکه پایان جنگ بزرگداشت گرفته شود، با مراجع ذی صلاح نامه نگاری هم شد، اما تغییر یک امری که شاید مثلاً بیست سال، بیست و پنج سال بعد از جنگ ادامه پیدا کرده بود، خیلی میسر نبود. من خودم با این موضوع که سالروز پایان جنگ بزرگداشت گرفته شود، موافق نیستم؛ به این دلیل که در زمان شروع جنگ، سرزمین ایران مورد تجاوز قرار گرفته و در مقابل این تجاوز، یک مقاومت مردمی مثال زدنی و حماسی انجام شده و درواقع، ما یک حضور ملی را در جنگ داریم که با انقلاب و واکنش به انقلاب اسلامی در منطقه ارتباط بسیاری دارد، اما در مقطع پایان جنگ، متأسفانه بنا به دلایلی - که ریشه در عوامل زیادی دارد - ما بخشی از پیروزی هایمان را از دست دادیم، طوری که عراق دوباره تا پشت خرمشهر آمد، سپس عقب زده شد و بعد سازمان مجاهدین خلق (منافقین) از طریق کرمانشاه وارد شدند و... که آنها هم در نهایت، عقب زده شدند. وقتی شما یک مقطعی را برای بزرگداشت انتخاب می کنید، رویدادهای آن هم به لحاظ ملی مهم است. ضمن اینکه

بحث دیگری است، رقابت در نوع صورت بندی درونی نظام سیاسی و آرای انتخاباتی و جابه جا شدن قدرت در دست احزاب و گروه ها، بحث دیگری است و جز آن هم نمی تواند باشد؛ زیرا دیگر در ایران قدرت موروثی نداریم. نکته آخر در این بخش هم اینکه، اصولاً دانشگاه های ما به موضوعات امنیت ملی و راهبرد، نمی پردازند. جنگ عراق و ایران صرف نظر از حوزه امنیت ملی و راهبرد در بخش هایی که مورد اشاره قرار گرفت، نیازمند پژوهش های اساسی است.

پرسش و پاسخ

بزرگداشت پایان جنگ

دکتر شمس الدینی: اگر شبهه یا صحبتی قرار است مطرح بشود، خدای نکرده زیر سؤال بردن رشادت ها و ایثارگری های هم وطنانمان در دوران دفاع مقدس نیست، صرفاً برای روشن شدن اذهان، حداقل امثال من، هم نسل های من - که درواقع، زمان جنگ را

کمتر از بقیه درک کرده اند - است. آقای دکتر سؤال اول من این است که چرا ما شروع و آغاز جنگ را یا دفاع مقدس را جشن می گیریم یا مراسم هایمان همه در نکوداشت شروع جنگ است؟ چرا به پایان جنگ آن گونه که باید بها داده نمی شود؟ در صورتی که در کشورهای دیگر، بیشتر از صلح و زمانی که صلح ایجاد شده است، حمایت می کنند. برای هم نسلی های من این مسئله روشن نیست که چرا ۲۸ یا ۲۷ مرداد (سالروز پذیرش قطعنامه ۵۹۸) که زمان پایان جنگ است، جشن گرفته نمی شود؟

دکتر حسین اردستانی:

در این دوره، تحولات مهمی رخ داده است و همه اینها ریشه در درخت مقاومت در دوران دفاع مقدس دارد که امام، مؤسس و مبدع و غرس کننده این درخت بوده است.

در صحنه نبرد، عوامل متعددی دخالت داشتند و همواره اطلاعات از جبهه‌ها بیرون می‌رفت، و این موضوع خاص کربلای چهار نیست. شما اشاره نکردید، من عملیات بدر (۱۹ اسفند ۱۳۶۳) را مثال می‌زنم. آنجا هم همین وضعیت پیش آمد. سوم اسفند ۱۳۶۲، عملیات خیبر انجام شد. کربلای ۵ استثناء است، به آن هم اگر لازم بود اشاره می‌کنم. عملیات بیت‌المقدس، آزادی خرمشهر با همین وضعیت انجام شد، یعنی با کدام وضعیت؟

دکتر حسین اردستانی:

در حال حاضر بودجه نظامی ایران در بخش خریدهای تسلیحاتی و... در مقایسه با کشورهای عربی، در منطقه پر آشوب خاورمیانه بسیار ناچیز است، اما قدرت نظامی ایران بسیار بالاتر است. این حاصل تجربیات جنگ است.

عملیات را عراق می‌داند کجا است، می‌داند اینجا می‌خواهد عملیات شود. در کربلای ۴ عراق می‌داند. عراق از پانزده، بیست روز قبل متوجه عملیات شده بود. فرماندهان عالی جنگ، از جمله آقای رضایی فرمانده سپاه، از هوشیاری دشمن اطلاع داشتند، اما اطلاع آنها از میزان اطلاعات لورفته براساس گزارش‌هایی بود که

از طرق مختلف من جمله شنود واصل می‌شد؛ بنابراین، فرماندهان از میزان آگاهی عراق از عملیات آتی ایران اطلاع دقیقی نداشتند. بحث دوم این است که اطلاع دشمن به معنای امکان‌ناپذیر بودن اجرای عملیات نبود؛ از ابتدا تا پایان جنگ، اصل برای ایران اجرای عملیات با رعایت اصل غافلگیری بود. فرماندهان همیشه سعی می‌کردند عملیات‌ها را به گونه‌ای انجام دهند که عراق از مکان عملیات اطلاع نداشته باشد، یا اگر مکان عملیات را می‌داند، فلش اصلی را نداند. اصل بر این بوده، اما

این بزرگداشت‌ها بحث‌های دانشگاهی و علمی نیست، بحث‌های ملی و مردمی است؛ برای مردم درک اوایل جنگ و حماسه‌ها و مقاومت‌ها در مقابل تجاوز دشمن بهتر بوده است.

اجرای عملیاتی که دشمن آگاه شده

آقای پادبان: یک موضوع در مورد جنگ به این عبارت یا این جمله برمی‌گردد که «عملیات لو رفته». در آخرین لحظات عنوان می‌شود عملیات لو رفته، ولی باید انجام بشود. این ناشی از چه نوع تدبیری است؟ چه موضوعی ما را ملزم می‌کند به اینکه عملیاتی را که مطمئن هستیم لو رفته و شواهد عینی هم از روزهای قبل یا روزهای نزدیک عملیات مبنی بر لو رفتن آن داریم، همچنان انجام دهیم؟ و قاعدتاً هم منجر به تلفات بسیار زیاد می‌شود؛ به خصوص در مورد عملیات کربلای چهار. دکتر حسین اردستانی: اساساً فرماندهان در طراحی عملیات مرحله‌ای را پشت سر می‌گذاشتند؛ مثلاً عملیات بدر، خیبر، والفجر ۸، به‌ویژه کربلای چهار، اول انتخاب منطقه است. برای انتخاب یک منطقه عملیاتی، شرایط و معیارهای گوناگونی در نظر گرفته می‌شد و فرماندهان عالی درباره آن ساعت‌ها بحث و گفت‌وگو می‌کردند. سپس، موضوع با امام مطرح می‌شد. مجوز شورای عالی دفاع را هم می‌گرفتند. آن موقع، رئیس‌جمهوری - که مقام معظم رهبری بودند - یا آقای هاشمی - که در زمان اجرای عملیات کربلای چهار؛ یعنی سال ۱۳۶۵، فرمانده جنگ بود - این مجوزها را می‌دادند. پس از آن، روی طراحی عملیات کار می‌کردند، بعد روی آماده‌سازی منطقه و سپس روی یگان‌ها. مراحل مختلف پشت سر گذاشته می‌شد تا زمان عملیات نزدیک می‌شد. در جنگ عراق و ایران،

دکتر حسین اردستانی راوی و تاریخ‌نگار جنگ ایران و عراق - دانشگاه تربیت مدرس تهران - مهر ۱۳۹۴

در بسیاری مواقع این غافلگیری ممکن نبود و دشمن متوجه عملیات می‌شد. فرماندهان برای این وضعیت هم تدبیر داشتند؛ یعنی این نبوده که به‌محض آگاهی دشمن، عملیات را منتفی کنند. در عملیات بدر، همین اتفاق افتاد و عملیات انجام شد. در خیبر هم تقریباً همین وضعیت پیش آمد و عراق از بخشی از عملیات مطلع شد. اگر شرایط عملیات‌های بدر و خیبر را از نظر آگاهی دشمن نسبت به اجرای عملیات از سوی ایران، با عملیات کربلای ۴ مقایسه کنیم، باید بگوییم در بدر و خیبر هم نباید عملیات انجام می‌شد. در هور با اینکه اجرای عملیات بسیار خطرناک بود، اما انجام شد. در عملیات بیت‌المقدس، برای عراق محرز بود که ایران بعد از شکستن حصر آبادان (عملیات ثامن‌الائمه^(ع))، آزادی بستان (عملیات طریق‌القدس) و آزادی غرب کرخه (عملیات فتح‌المبین)، سراغ خرمشهر خواهد آمد. قضیه اظهر من الشمس بود؛ عراق لشکرهای ۵ و ۶ خود را در پشت کرخه مستقر کرد و آرایش سنگینی گرفت، اما

ایران دوباره حمله کرد. بالینکه برای عراق محرز بود ایران حمله می‌کند، ایران حمله کرد. برای چه؟ اینجا عراق از فلش حمله اطلاع نداشت، عراق فکر می‌کرد نیروهای ایران از جنوب اهواز حمله می‌کنند، اما فرماندهان فلش حمله را از دارخوین گذاشتند. عراق تصور نمی‌کرد ایران از رودخانه کارون عبور کند، اما رزمندگان از رودخانه عبور کردند و به جاده اهواز - خرمشهر رسیدند، سپس به‌صورت مورب، به‌سمت مرز حرکت کردند و درنهایت خرمشهر را آزاد کردند. ضمن اینکه مرحله سوم و چهارم عملیات، شد همانی که از روز اول باید می‌شد و عراق نیروهایش را آرایش داد و متمرکز کرد. بنابراین، اگر آگاهی دشمن را ملاک انجام‌شدن یا انجام‌نشدن عملیات بدانیم، مرحله سوم و چهارم عملیات بیت‌المقدس نباید انجام می‌شد؛ اما انجام شد و موفق هم بود. کربلای چهار وضعیت متفاوتی دارد؛ اولاً، عملیات سرنوشت‌ساز است؛ پس از والفجر ۸ (گرفتن فاو) یک ضربه مهلک دیگر نیاز بود تا جنگ به نقطه پایانی برسد. من درباره

نزدیک بشوند، که نشد؛ داستان مفصلی بود. درواقع، امریکایی‌ها با اطلاعات ریز و دقیقی که دراختیار عراق قرار دادند، انتقام ماجرای مک فارلین را در کربلای چهار از ایران گرفتند. اطلاعاتی که سازمان مجاهدین خلق (منافقین) به عراق داد و اطلاعاتی که ازطریق برخی نفوذی‌ها منتقل شد، درمجموع باعث شد عراق تسلط زیادی داشته باشد. باوجوداین، هنگام آغاز عملیات، آگاهی فرماندهان به‌حدی نبود که بدانند عراق همه جزئیات عملیات را می‌داند. شب عملیات یا دو شب قبل از عملیات، درصد اینکه می‌توان عملیات را انجام داد و اساساً میزان آگاهی عراق چقدر است، پنجاه، پنجاه بوده است، اما چرا عملیات شد؟ با این وصف، اول اینکه فرماندهان نمی‌دانستند که تا این حد اطلاعات ریز و دقیق دراختیار عراق است. اشاره کردیم در عملیات بیت‌المقدس، بدر و خیبر هم عراق هوشیار بود و از عملیات اطلاع داشت. در عملیات فتح‌المبین هم این‌گونه بود، ولی عملیات‌ها انجام شدند. این هم یکی از آنها. دوم اینکه، عملیات کربلای ۴، عملیات سرنوشت بوده است و کل کشور آمده بود پشت جنگ. در طول جنگ، آن‌قدر که در سال ۱۳۶۵، مجموعه کشور آمده بود پشت جنگ و امکانات و تجهیزات آورده بود، هیچ‌گاه نیامده بود. نیروی به‌کار گرفته‌شده هم بسیج است. نیروهای اصلی جنگ عراق و ایران نیروهای بسیجی هستند. بسیجی اختیارش دست خودش است، مأموریتش تمام شد، دیگر جبهه نمی‌آید. می‌رود تا سه ماه دیگر، سه ماه دیگر تابستان است، زراعت است. سازمان رزم ایران محدودیت‌های بسیار داشت. بنابراین، از یک‌طرف، کشور پشت جنگ است، از یک‌طرف، این فرصت از دست می‌رود. از یک‌طرف عملیات‌های قبلی را انجام

کربلای چهار نکاتی را می‌گوییم که تا به حال نشنیده‌اید، چون اصلاً کربلای چهار را حتی فرماندهان هم تا دو، سه سال پیش به‌عنوان عملیات فرعی نام می‌بردند، اما اکنون می‌گویند اصلی. عملیات کربلای چهار بزرگ‌ترین عملیات ایران بود. یکی از ابتکاری‌ترین عملیات‌های ایران بود. در عملیات کربلای چهار، ایران قصد داشت با تجربه برآمده از هور در خیبر و بدر و تجربه عبور از اروندرود در عملیات والفجر ۸، کمی بالاتر از منطقه عملیاتی فاو در محدوده جزیره ام‌الرصاص، جزیره ماهی و جزیره ام‌الطویل از اروندرود عبور کند و پس از تصرف مواضع دشمن، با ایجاد شکاف بین سپاه سوم و سپاه هفتم در جنوب بصره و شمال کارخانه نمک، صد هزار نفر اسیر بگیرد و همین مقدار هم انهدام بکند و کار ارتش عراق را تمام کند، اما عملیات لو رفت. چطوری لو رفت؟ عمیق لو رفت، ولاً آن لورفتن‌های قبلی باز هم کارگر نبود. لورفتن عملیات کربلای چهار سه بخش دارد: یک بخش اطلاعاتی است که سازمان مجاهدین خلق (منافقین) به عراق دادند. یک بخش دیگر نفوذی‌هایی هستند که در رزمندگان و صحنه نبرد نفوذ پیدا شد. مهم‌تر از اینها، اطلاعات دقیقی بود که آواکس‌ها و ماهواره‌های امریکایی به عراق دادند. درحالی‌که ایران شب، عملیات را شروع کرد، عراق روی اروندرود را با قناسه می‌زد، سر غواص را در داخل آب هدف می‌گرفت. در طول جنگ، این سطح از لورفتن اطلاعات را نداشتیم. حالا این سؤال مطرح می‌شود که چرا امریکایی‌ها این کار را کردند؟ عملیات والفجر ۸ پیروزی بزرگی برای ایران بود، قضیه مک فارلین به وجود آمد که داستان دیگری دارد؛ در قضیه مک فارلین، امریکایی‌ها بحران ملی - منطقه‌ای پیدا کردند، درحالی‌که می‌آمدند به جمهوری اسلامی

ممنون. ولی اینکه شما می فرمایید، حتی اگر تحلیل های ما منجر به این می شود که به نیرویमान بگوئید عملیات باید انجام بشود و رفت و برگشتی در کار نیست؛ یعنی ما مطمئن هستیم که برگشتی در کار نیست، ولی باز اقدام می کنیم به عملیات. یعنی هفتاد هشتاد درصد مطمئن هستیم که دشمن خط آتش، خط توپخانه مان را زده، منور زده، دو، سه روز است دارد اسم فرمانده ها را در بلندگو اعلام می کند، صدا می کند می گوید بیایید تسلیم بشوید و شب عملیات هم شواهد جدی تری می بینند، ولی به فرماندهان گردان ها و گروهان ها گفته می شود که این عملیات لو رفته، ولی باید انجام بشود، هر کسی می خواهد نباشد همین الان می تواند جایگزین بشود. باوجود این استدلال شما، بازهم اقتضا می کند که این کار انجام بشود؟ شما فرمودید تقریباً تا ۲۴ ساعت تمام گروهان های ذخیره هم اعزام شدند چه ضرورتی بوده که این کار انجام بشود؟ یعنی چه چیزی باید نجات پیدا می کرد که تا آخرین نفر را اعزام کردیم؟

دکتر حسین اردستانی: نه، این طور نیست. ایران ۲۰۰ گردان آماده داشت. در کربلای ۵، ۲۴۰ گردان به تدریج، تا پایان عملیات به کار گرفته شد. در عملیات کربلای ۴، بین ۱۸۰ تا ۲۲۰ گردان، آنچه که در ذهن من است، کلاً از حدود ۱۰ یگان، ۱۰ لشکر سپاه پاسداران، ۲۰۰ گردان آماده عملیات بود، چون ارتش که اصلاً اینجا نبوده است. از ۲۰۰ گردان سپاه کلاً ۴۰ گردان وارد عملیات شدند، این ۴۰ گردان از رودخانه تا ام الرصاص بودند. آنها تا آن سوی آب هم رفته بودند، اما بخش عمده شان برگشتند. یک سری که تیر خوردند و حتی یک عده جانباز هم بودند. اینها، ماندند و شهید شدند. یک سری اجسادشان ماند.

دادیم، حالا می خواهیم این عملیات را هم انجام دهیم، اما بلافاصله عملیات متوقف می شود. عملیات ساعت ۷ غروب آغاز شده، اما اطلاعات دقیق به قرارگاه نمی رسد. از ساعت یازده و نیم، دوازده، اطلاعات به قرارگاه می رسد، ساعت دو و نیم، فرماندهان عالی جنگ، محسن رضایی، غلامعلی رشید و رحیم صفوی، در قرارگاه براساس اطلاعات رسیده جلسه تشکیل می دهند تا برای توقف عملیات تصمیم گیری کنند. ساعت ۳ نیمه شب، دستور توقف عملیات صادر می شود.

اما بخشی از تلفات مال کجاست؟ همه اش مال اینجا نیست، این یگانی که عملیات کرده، رفته غرب شط العرب، وارد ام الرصاص شده و با نیروهای عراقی درگیر شده است. بخشی از تلفات آنجا است. باوجود اینکه ساعت ۳ نیمه شب است، دستور توقف عملیات کربلای ۴ داده شده، اما تا فردا ظهر و حتی

تا فردا غروب هم بخشی از گردان هایی که در منطقه بودند، درگیر بودند. بچه های بسیجی هم مرام و عادت بالابردن پرچم سفید یا گفتن "دخیل صدام" نداشتند و لذا بسیاری شان شهید شدند.

دکتر شمس الدینی: بفرمایید آقای پادبان، شما حالا از پاسخ آقای دکتر قانع شدید یا نه؟

دکتر حسین اردستانی: در حد توضیح هم بپذیرند کافی است، لازم نیست قانع بشوند.

آقای پادبان: بی طرفانه و به نوعی قابل قبول بود، خیلی

دکتر اردستانی:

در ایران امنیت مثال زدنی وجود دارد. این امنیت برآمده از جنگ عراق و ایران است. بدون هیچ گونه شک و تردیدی می توان گفت که هیچ عامل دیگری در ایجاد این امنیت مؤثرتر از تجربیات دوران جنگ نیست.

آنچه که در ذهن دارم، زیر ۱۰۰۰ نفر، ۱۲۰۰ نفر است. گزارش کربلای ۴ را راوی‌های ما، ثبت و ضبط کرده‌اند. جزء سندهای محرمانه است. در آن اسناد دقیقاً نوشته شده دستور در چه تاریخی و چه ساعتی صادر شده است. حتی صدای ضبط‌شده فرمانده که دستور را صادر می‌کند، موجود است. حالا که این سؤال را کردید، من یک مطلبی را هم بگویم که شما با طیب خاطر صداقت ما را بیشتر بپذیرید. در طول جنگ، من تاریخ‌نگار بودم،

دکتر حسین اردستانی:

ایران از نظر ژئوپلیتیک نمی‌تواند کشور درون‌گرا باشد به لحاظ سیاست خارجی، ایران صرف‌نظر از اینکه دارای هرنوع نظامی سیاسی باشد؛ ایران شاهنشاهی، ایران کمونیستی، ایران جمهوری اسلامی، نمی‌تواند درون‌گرا باشد. دستاوردهای جنگ عراق و ایران به نظام سیاسی ایران این امکان را می‌دهد که بتواند یک نقش آفرینی مناسب با این موقعیت ژئوپلیتیک داشته باشد.

که اصطلاحاً می‌گویند راوی، ولی تاریخ‌نگار بودیم. ما در سطوح فرمانده عالی جنگ با شخص آقای هاشمی و بعد محسن رضایی، قرارگاه و بعد لشکرها، همین‌طور تا پایین، وقایع جنگ را ثبت و ضبط می‌کردیم. اکنون ما ۳۰,۰۰۰ نوار کاست ضبط‌شده در آرشیو داریم. یک دفترچه دست ما بود که به آن دفتر راوی گفته می‌شد، که در آن همه جزئیات را ثبت می‌کردیم. مثلاً در عملیات والفجر ۸، من

در دفترچه راوی نویسم ساعت ۰۲:۱۲ یا ۰۲:۰۰، محسن رضایی، درحالی که به پشت سنگر هلالی شکل تکیه داده گفت: "الحمدلله، یک نظر این بود که عراق دارد دام اجرا می‌کند برای ما در فاو، الآن معلوم شد که این نیست." عین جمله آقای رضایی ثبت و ضبط شده است. درمورد کربلای ۴ هم همه وقایع لحظه‌به‌لحظه ثبت و ضبط شده،

سؤال: لطفاً درمورد غواص‌ها هم توضیح دقیق بفرمایید. دکتر حسین اردستانی: غواص‌ها از چند یگان بودند. در این قضیه ۱۷۵ غواص حتی اسم تیپ ۳۳ المهدی (عج) که بچه‌های جهرم فارس هستند هم نیامده بود، درحالی که آنها هم بودند. به‌هرحال، آنها پراکنده بودند، در جاهای مختلف هم حضور داشتند. امکان دارد عراقی‌ها همه را در یک نقطه جمع کرده باشند و این کار را کرده باشند، وگرنه ما در یک نقطه تجمع نداشتیم، که ۱۷۵ غواص یک جا مجتمع باشند. بنابراین، اینکه همه یگان‌ها همه نفرات خود را تا آخرین نفر بفرستند، این صحت ندارد. اگر این اتفاق افتاده بود که اصلاً شاید موازنه جنگ به‌هم می‌خورد. چرا به‌هم می‌خورد؟ برای اینکه ما کربلای ۵ را نمی‌توانستیم انجام بدهیم.

سؤال: همان دو، سه ساعت بعد از اینکه رفتند به میدان، این اتفاق افتاده است. من فکر می‌کنم این‌طوری نباشد. دکتر حسین اردستانی: چرا، من به شما اطلاعات قرارگاه را می‌گویم.

سؤال: چهار دی عملیات شروع شده و تقریباً تا سحرگاه پنجم دی، نیرو اعزام می‌شده است.

دکتر حسین اردستانی: نه، سوم دی‌ماه بعد از نماز مغرب و عشا، نیم ساعت، سه ربع بعد، حدود ساعت ۰۷:۰۰ بعدازظهر، عملیات آغاز شده، دوازده‌ونیم شب اخبار و اطلاعات از خط جلو رسیده است، وضعیت را انتقال دادند، از فرمانده گروهان و گردان به محور، به لشکر، به قرارگاه، به قرارگاه بالا، قرارگاه خاتم‌الانبیاء (ص)، ساعت ۰۳:۰۰ نیمه‌شب، شخص آقای رضایی دستور توقف عملیات را صادر کرده و به قرارگاه‌ها و لشکرها اعلام شده است که عملیات متوقف بشود. درمجموع، ۴۰ گردان به کار گرفته شده و آمار شهدا، مجروحان و مفقودین،

ساعت سه و نیم بعدازظهر بود. این فرمانده گفت ما تا جایی که ممکن باشد مقاومت می کنیم. من دیدم آقای رضایی - که اهل خنده نبود - خنده زیادی کرد. بعد گفت: گوش کردی چه می گوید؟ می گوید تا جایی که ممکن باشد. چون در فرهنگ بسیجی ها و رضایی و سپاه و...، "ممکن" معنی نداشت، "باید" بود. در این جنگ نابرابر، مقاومت حرف آخر را می زد. خود امام در دو

مورد: یکی درمورد جزیره جنوبی، گفتند به هر قیمتی باید حفظ بشود، یک بار هم در پایان جنگ گفتند یا سپاه باید منحل شود یا خرمشهر حفظ گردد. عملیات ها هم همین طور بود. فرمانده می رود جلو، بازگشت ندارد، ما مرحله دوم نداریم، اصولاً ماشین انقلاب و جنگ دنده عقب نداشت. دیگر آنکه اگر به هر دلیلی نمی شد و مثل کربلای ۴ دستور می دادند که مرحله ۲* را اجرا نکنید، مرحله ۲ دعوا بود. کسی که باید عملیات عقب نشینی را اجرا می کرد، می گفت برای چی؟ من اینجا جلو رفته ام، برای چی بیایم عقب؟ به او می گفتم آقا، تو یک وجب رفتی، ۵۰۰ متر توجیه هستی، بقیه خط را که شما توجیه نیستی کجاست، آن طرف خط اوضاع مناسب نیست! نمی آمد عقب، این فرهنگ جبهه است. اما اینکه بروید و همه کشته بشوید و عیبی ندارد، اصلاً چنین چیزی در فرهنگ جنگ نیست. نیروهای پیاده ما در مقابل زرهی و آتش می جنگیدند و به همین دلیل تلفاتمان بیشتر بود، اما جان یک بسیجی بسیار ارزشمند بود و توجه به این مسئله در ادبیات جنگ و در صحبت های فرماندهان موجود است.

دکتر شمس الدینی: پس آقای دکتر، اگر جمع بندی بخواهیم بکنیم از پاسخ به این سؤال، باید بگوییم که

* مرحله ۲ در اصطلاح فرماندهان به معنای عقب نشینی بود.

آمار تلفات و... هم همه ثبت و ضبط شده است. من حدود را در ذهنم دارم که آمار تلفات کربلای ۴، ۱۰۰۰، ۱۲۰۰ نفر بود، حدود ۴۰۰ الی ۵۰۰ نفر هم مفقود بودند. بعداً بعضی ها که اسیر شده بودند، برگشتند. بعضی ها الآن جزو گمنام ها هستند. بنابراین، این مطلب که همه نیروها فرستاده شده باشند صحت ندارد.

سؤال: من جواب این سؤال را نگرفتم، اینکه ما می دانیم برگشتی در کار نیست ...

دکتر حسین اردستانی: این کلمه که "برگشتی در کار نیست" تکیه کلام فرماندهان در شب نبرد از لشکر تا گردان است. این تکیه کلام فرمانده قرارگاه و فرمانده عالی جنگ اصلاً نیست. فرمانده عالی جنگ بحث هایش به گونه ای دیگر است. درمورد این ادبیات یک توضیح کوتاه می دهم؛ حسین خرازی در عملیات فتح المبین در عین خوش، همین جمله را ادا می کند. در طلائی،

۱۰ اسفند ۱۳۶۲، در شب نهم عملیات خیبر همین ادبیاتی را به کار می برد. اساساً برخی فرمانده لشکرها، تیپ ها و گردان ها تکیه کلامشان این است. به هر حال، جنگ، جنگ حماسی است. جنگ نابرابر است. ما یک بار با آقای رضایی از شمال سلیمانیه می آمدیم به بانه، با آقای هاشمی جلسه داشتیم. در طول مسیر، رادیو یک مصاحبه ای از یکی از نظامیان ارتش پخش می کرد.

دکتر اردستانی:

نظامی که توانسته بعد از جنگ، بیست و پنج سال در مقابل تحریم ها، مهار دوگانه، اتهام محور شرارت، رویکرد نظامی و ماجراجویانه بوش پسر و... دوام بیاورد، باید صلاحیت هایی داشته و تجربیات و توانایی ها کسب کرده باشد و این نمی تواند متعلق به امروز باشد، قطعا ریشه در دیروز دارد. جمهوری اسلامی تازنده است، وامدار دفاع مقدس است.

اولاً بنده که در صحنه حضور داشتم و از نزدیک وقایع را شاهد بودم، غواص‌ها یعنی اسرای کربلای ۴ اصلاً این تعداد نبود که خود عراقی‌ها اعلام می‌کردند، تلفات ما زیاد نبود، واقعیتش هم این بود که بعد از آن تصمیمی که گرفته شد، عقب‌نشینی شد، خیلی از رزمنده‌ها و از لشکرها که دوستان اشاره کردند، شهر را خالی کردند. یعنی این تصور که بگویند عملیات لو رفته، ما هم کار نداریم لو رفته و علمیات را انجام می‌دهیم، نبود. ثانیاً

اینکه اصلاً عملیات لو رفته، معنی نمی‌دهد در جنگ، چرا؟ چون شما در کربلای ۵، یک مرحله اول را عملیات کردید، خُب معلوم است این عملیات فرداشب هم ادامه دارد، پس فردا شب هم ادامه دارد. خُب عراق می‌داند شما دارید عملیات می‌کنید، پس بگوییم چون فرداشب می‌داند عملیات می‌کنیم ما هم نرویم؛ نه،

اصلاً این نیست، شما موظف هستید در محدوده‌ای که نقشه‌ای برای عملیات کشیده شده، آن عملیات را ادامه دهید. بله، پدافند هم دارد، نمی‌دانم، اسیر هم دارد، زخمی هم دارد، در محاصره افتادن هم دارد، این فلسفه وجودی جنگ است و اگر این اتفاقات نمی‌افتاد این پیروزی شاید برای بچه‌ها به دست نمی‌آمد.

دکتر شمس‌الدینی: در توضیحات ایشان یک نکته‌ای مستتر بود؛ اینکه درواقع کم‌کاری مسئولان هم بوده که چنین تحریف‌های تاریخی صورت گرفته است؛ هم

درواقع حتی درمورد کربلای ۴ هم می‌گویند با اینکه می‌دانستند عملیات لو رفته، ولی ادامه دادند، این درست نیست. درواقع به محض اینکه فرماندهان اطمینان یافتند که اطلاعات لو رفته، جلو عملیات را گرفتند.

یکی از حاضران: من در تأیید حرف آقای دکتر عرض کنم خودم از رزمندگان کربلای ۴ و کربلای ۵ بودم؛ در عملیات کربلای ۴ از گردان المهدی^(ع) لشکر ۱۰ سید الشهداء. ما پشت مسجد خرمشهر در خانه‌ها آماده بودیم برای عملیات کربلای ۴.

دکتر حسین اردستانی: که در مرحله بعد وارد عمل بشوید. همان فرد: همان شب علمیات - آقای دکتر درست می‌فرمایید - ما تا ساعت دو، سه، در خرمشهر آماده عملیات بودیم. البته نمی‌دانستیم قضیه چیست. حدود ساعت دو، سه، با تمام تجهیزاتمان ما را آوردند در خرمشهر زیر ستون‌های هفتی، هشتی شکل پل‌های خرمشهر، مستقر کردند. تمام گردان‌های لشکرهایی که اینجا استتار شده بودند، قرار بود هوا که تاریک شد بروند. شب از این کامیون‌های دیوار کوتاه آوردند، همه را سوار کردند و به اردوگاه خودمان برگرداندند. کل محاسبه دفاع مقدس بحث جنگ نیست، بحث دفاع است. درواقع مثل این می‌ماند یک کسی به خانه ما حمله کرده، کسی رعایت قوانین و مقررات نمی‌کند. اینکه من الآن بروم چه می‌شود، یا نمی‌دانم قانون راجع به من چه می‌گوید، اصلاً کسی آن موقع این چیزها را نمی‌داند، چون اگر قرار بود این چیزها دیده بشود این حماسه‌ها درست نمی‌شد. این است که اگر بگوییم مثلاً رزمنده‌ها این‌طوری بودند که می‌گفتند ما می‌رویم و شهید می‌شویم؛ نه، اصلاً این‌طوری نبوده است، جان عزیز بود، اگر این‌طور بود که دیگر ادامه عملیاتی وجود نداشت. اما درمورد کربلای ۴،

دکتر اردستانی:

دفاع مقدس بزرگ‌ترین واقعه و مهم‌ترین موضوع تاریخ اسلام و تاریخ ایران در چند قرن گذشته است. بنابراین، نیازمند مطالعه و پژوهش‌های علمی و دانشگاهی است.

کاهش حضور مردم در جبهه‌ها در سال آخر جنگ به دلیل عدم احساس خطر

دکتر حسین اردستانی: به نکته خوبی اشاره کردید که امام فرمودند جام زهر بود. خُب بالاخره آن پایان را نمی‌شود جشن گرفت، درباره اول جنگ هم من نگفتم شادی و اینها بود، گفتم همین که یک تجاوزی به این انقلاب صورت گرفته و مردم مقاومت جانانه‌ای کردند، این جای بزرگداشت دارد. اما درباره مقاومت مردم؛ در جنگی که هشت سال طول کشیده، خواه ناخواه شرایط اول جنگ با آخر جنگ یکسان نیست. آمار جبهه‌هایمان این را می‌گوید که آیا پایان جنگ مردم جبهه رفتند یا نه؟ این را نمی‌خواهم واردش بشوم، من سؤال را می‌خواهم پاسخ بدهم، سؤال جزء دارد، آیا در پایان جنگ مثلاً انسجام در کشور نبود، مردم جبهه نمی‌آمدند، شورشان مثل اول جنگ نبود؟ هر کدام اینها یک موضوع متفاوت است که باید به آن اشاره کرد. به طور کلی، آن شور و حماسه و آن فراگیری اول جنگ، حضور مردمی، اگر عدد صد است، در پایان جنگ این قدر نیست. اما این به معنای این نیست که اصلاً در جبهه کسی نیست؟ به این معنا نه. در روند جنگ باید حضور مردم در ابتدا، اواسط و در پایان جنگ، با راهبرد جنگ، با دستاوردهای جنگ، با وضعیت فشار، و دشمن با همه اینها سنجیده بشود. من نامه وزیر ارشاد وقت به امام را ندیدم که نوشته شده بود مثلاً مردم استقبال آنچنانی نمی‌کنند. ماشین جنگ ایران در دو، سه سال آخر، به خصوص بعد از فاو، طوری جلو رفته که در آخر سال ۱۳۶۶، مردم آن احساس خطر را که اوایل جنگ می‌کردند، نمی‌کنند؛ این نکته‌اش است. اما در پایان جنگ، دوباره احساس خطری کردند که عراق دوباره آمد سمت خرمشهر، موج جمعیت دوباره به جبهه‌ها سرازیر شد. یعنی ماشین تبلیغاتی کشور نتوانسته بود در سال آخر

درمورد اینکه فرماندهان می‌دانستند اطلاعات لو رفته و جنگ را ادامه می‌دادند و هم اینکه از شهدای جنگ در عملیات کربلای ۴، طبق آنچه که عراقی‌ها گفته‌اند، از چند هزار نفر نام برده می‌شود؛ در صورتی که شما هم می‌گویید تعداد خیلی کمتر از این بوده است. پس این هم باز نیاز به آسیب‌شناسی دارد.

آقای طباطبایی: آقای مجری در آغاز جلسه این سؤال را مطرح کردند که ما چرا پایان جنگ را جشن نمی‌گیریم و برای آن بزرگداشت برگزار نمی‌کنیم؟ چون پایان جنگ به قطعنامه‌ای منتهی می‌شود که رهبر همین انقلاب و رهبر معنوی این جنگ از طرف ایران، از آن تعبیر به جام زهر می‌کند. بعد شما در جواب گفتید که ما شواهدی داریم در ابتدای جنگ که بستر شادی و شادبودن در آن بیشتر است، از جمله مقاومت مردمی در ابتدای جنگ؛ یعنی همبستگی مردم در ابتدای جنگ. آیا در پایان جنگ این همبستگی و مقاومت دچار خدشه شده بود یا دچار اشکال شده بود که پایان جنگ را، صرف‌نظر از لفظ جام زهر، جشن نمی‌گیریم؟ آیا می‌توانیم بگوییم که در پایان جنگ مقاومت کم شده بود؟

دکتر اردستانی:

عملیات کربلای چهار بزرگ‌ترین عملیات ایران بود. در عملیات کربلای چهار، ایران قصد داشت با تجربه برآمده از هور در خیبر و بدر و تجربه عبور از اروندرود در عملیات والفجر ۸، کمی بالاتر از منطقه عملیاتی فاو در محدوده جزیره ام‌الرصاص، جزیره ماهی و جزیره ام‌الطویل از اروندرود عبور کند و پس از تصرف مواضع دشمن، با ایجاد شکاف بین سپاه سوم و سپاه هفتم در جنوب بصره و شمال کارخانه نمک، صد هزار نفر اسیر بگیرد و همین مقدار هم انهدام بکند و کار ارتش عراق را تمام کند، اما عملیات لو رفت.

کرسی آزاداندیشی دفاع مقدس، دکتر حسین اردستانی، دانشگاه تربیت مدرس تهران، مهر ۱۳۹۴.

ادامه جنگ پس از فتح خرمشهر

دکتر شمس‌الدینی: آقای دکتر یک سؤالی که خیلی مطرح می‌باشد و به قول معروف، سوژه شده، کسانی که می‌خواهند جنگ را زیر سؤال ببرند، این سؤال را مطرح می‌کنند که ما در سال ۱۳۶۱، کل خاکمان را از عراق گرفتیم که هیچ، وارد خاک عراق هم شدیم، چرا باز همچنان نیاز بود که جنگ ادامه پیدا کند و اینکه ما می‌گوییم دفاع مقدس، چون آن زمان ما داخل خاک عراق بودیم، دیگر دفاع نبوده، به‌نوعی می‌توانیم بگوییم تجاوز بوده است. این سؤالی است که اکثراً مطرح می‌شود. دکتر حسین اردستانی: اساساً اهداف و راهبرد جنگ تعیین می‌کند که دفاع دارد صورت می‌گیرد یا تجاوز. راهبرد جنگ را باید در هدف، روش و منابع بررسی بکنیم، هدف عراق از حمله به ایران چیست؟ رژیم بعث در پی این بود که یا نظام جمهوری اسلامی ساقط بشود یا تجزیه بشود، یا در قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر تجدیدنظر بکند یا ارونرد را بگیرد و در هربار تجاوز به ایران، این اهداف حاصل نشده است.

آن‌طور که باید انگیزه لازم، خطر لازم را انتقال بدهد و حفظ بکند، ولی به‌محض اینکه مردم این احساس را کردند، آمدند، و هر جا امام صحبت‌های سنگینی یا تأکیدهایی می‌کردند، باز این موج فراگیر می‌شد. توجه داشته باشید جنگ عراق و ایران یک جنگ مردمی بود. جنگ مردمی یعنی چی؟ یعنی وقتی آمار حضور مردم در جبهه کم شد، شما به‌جای اینکه عملیات تعیین‌کننده طراحی کنید، باید عملیات بزرگ طراحی کنید، وقتی حضور مردم کم شد، به‌جای عملیات بزرگ باید عملیات متوسط تعیین کنید، یعنی به‌جای فتح‌المبین، باید در بستان عمل کنی، به‌جای بیت‌المقدس باید بروی فتح‌المبین عمل کنی، به‌جای فاو باید بروی خیبر را عمل کنی. ما در دوران ۸ سال جنگ، ۳ عملیات تعیین‌کننده داریم و آن کی است؟ آن موقعی که حضور مردم در جبهه زیاد است. بنابراین، نقش مردم در پایان جنگ به‌معنای کم‌رنگ شدن نیست، به‌معنای این است که حساسیتشان کمتر شده، ولی زمانی که احساس خطر کردند، دوباره بیشتر از قبل به جبهه رفتند.

گرفت، در اینجاها فعلاً هدف جنگ دفاع است؛ اول نیاید جلوتر دوم برود عقب. هدف سیاسی چیست؟ دشمن برود پشت مرزها، جنگ تمام شود. اما وقتی جنگ طولانی می‌شود، حالا ایران با قدرت نظامی عراق را می‌زند بیرون. از حالا به بعد، هدف‌های جدید وارد جنگ می‌شود. این هدف‌ها چه هستند؟ تنبیه متجاوز، اجرای قوانین و مقررات بین‌المللی. همین الآن در قضیه هسته‌ای ایران را بردند ذیل فصل ۷ منشور؛ یعنی اینکه اگر در موضوع هسته‌ای آنچه را که قدرت‌های بزرگ می‌خواهند ایران انجام ندهد حمله نظامی می‌کنند. خُب حالا ایران استثنا بود که به این شکل به موضوع هسته‌ای خود از طریق مذاکره فیصله داد و توان هسته‌ای خود را هم حفظ کرد. صدام به کویت حمله کرد، او را بردند ذیل فصل ۷ منشور، و با حمله نظامی از کویت بیرونش کردند، اما رهایش نکردند؛ گفتند حالا غرامت بده، سپس می‌آییم سراغ خودت، مدار ۳۷ درجه را تنظیم کردند، هواپیماهای عراقی روی این آسمان دیگر نمی‌توانند عملیات انجام بدهند؛ عملیات عادی، شناسایی و گشت. طبق حقوق بین‌المللی وقتی ایران عراق را از خاک خود بیرون کرد، حالا نهادهای بین‌المللی یا دولت عراق استیفای حقوق ایران را بکنند. این هم بحث مستوفایی دارد. در آخر جنگ هم صدام در نامه‌ای که به آقای هاشمی رئیس‌جمهور ایران داد، چه چیزی را پذیرفت؟ همه اینها دال بر حقوق دفاع است. امام هم وقتی در فاز بعدی که ورود به خاک عراق بود، گفتند ما داریم دفاع می‌کنیم. ما نمی‌خواهیم سرزمینی را از عراق بگیریم. بیایند بپذیرند متجاوز کیست، معلوم شود یک نزاعی شده، جنگ شده، الآن ما متجاوز هستیم یا آنها؟ رسانه‌های بین‌المللی که نمی‌گویند عراق تجاوز کرده، خود عراق هم که به خاک کشور ما تجاوز کرده و عهدنامه ۱۹۷۵ الجزایر را پاره کرده

کشور مقابل، که ایران است، چه کار کرده؟ دفاع کرده، دفاع در مقابل کی؟ متجاوز. با چه هدفی؟ حفظ خود. اول حفظ خود، حفظ تمامیت ارضی، سرزمین، هویت ملی، ارزش‌ها و نظام سیاسی و انقلاب. وقتی نزاع درمی‌گیرد، ابتدا دارای سطح محدود است، بعد گسترده می‌شود. وقتی گسترده شد، متغیرهای جدیدی وارد می‌شود که آنها جزء الزامات آن صحنه شناخته می‌شوند و بدون حل آنها دیگر نمی‌شود به قبل برگشت، یعنی فقط نمی‌شود گفت، آمدی در خاک

ما، حالا برو بیرون. وقتی عراق به ایران حمله کرد، ۹۰ کیلومتر، از فکه آمد پشت شوش. از آبادان و خرمشهر، از غرب اهواز، در شمال خوزستان، آمد تا پشت شوش. پشت جاده اهواز - اندیمشک، از غرب اهواز آمد تا ده کیلومتری، پانزده کیلومتری اهواز، بستان و سوسنگرد. همه را پشت سر گذاشت. از محور پادگان حمید در جنوب اهواز آمد تا ایستگاه نورد، نزدیک پشت دروازه‌های اهواز، از محور شلمچه آمد تا ایستگاه حسینیه، چسبید به جاده و آمد پشت خرمشهر، از دارخوین از جاده اهواز - آبادان عبور کرد و آمد به سمت ذوالفقاری تا آن را دور بزند و کار آبادان را تمام بکند. در غرب کشور، جاهای مختلفی را

دکتر حسین اردستانی:

تیمی که با امام کشور را اداره می‌کرد؛ چه سیاستمدارها، از شخص اول کشور که آن موقع بعد از امام، حضرت آقا، رئیس‌جمهور بودند و آقای هاشمی رئیس‌مجلس و فرمانده جنگ بودند، چه دولت آن موقع، چه فرماندهان نظامی، هیچ‌کدام غیرمعتقد به راه امام نبودند. هیچ‌یک از اینها، کسانی نبودند که با رفتارشان بخواهند جام زهر به امام بدهند. امام در پیام آخرشان می‌فرمایند: من به درستی و صداقت تمام این تصمیم‌گیرندگان ایمان دارم، اعتقاد دارم، هیچ‌کدام از آنها را ملامت نکنید.

مسلح دولت متجاوز ادامه یابد و به تحمیل معاهده صلح به او منجر گردد. شما در جنگ دوم جهانی هم ببینید روس‌ها هیتلر را تا داخل برلین دنبال کردند مجسمه‌اش را پایین آوردند و آنجا اعلام اتمام جنگ کردند. بحث این است که یک صلح شرافتمندانه برقرار شود و جمهوری اسلامی بفهمد بعد از این، بالاخره یک حق و حقوقی، یک ضابطه‌ای، یک خط و مرزهایی هست که دیگر اینها به رسمیت

است، لذا جایی نیست که حقوق جمهوری اسلامی روشن بشود. بنابراین، دفاع ادامه دارد تا زمانی که یا طرف مقابل به حقوق ایران تن بدهد یا نظام بین‌الملل استیفای حقوق کند. واقعیت این است تا زمانی که تجاوز به کشوری صورت نگرفته، حقوقی هم متصور نیست. حتی اگر سردی روابط، چالش دیپلماتیک یا درگیری لفظی مقامات دو طرف باشد. حتی حمله‌های نظامی پراکنده‌ای که عراق قبل از هجوم سراسری در مرزها انجام می‌داد و یا انفجارهایی که در نقاط مختلف از جمله خوزستان توسط وابستگان این رژیم انجام می‌شد، یا حمایت‌هایی که از خلق عرب در خوزستان انجام می‌داد، دخالت‌هایی که در کردستان می‌کرد، همه اینها وقتی متوقف شود، ایران نمی‌تواند بگوید من می‌آیم در خاک تو، برای اینکه حقوقم را از تو بگیرم. اما بعد از ۳۱ شهریور ۱۳۵۹، عراق رسماً وارد خاک ایران شده و حدود دو سال در داخل خاک ایران بوده، ویرانی به بار آورده است. حالا ایران می‌گوید اول متجاوز باید تنبیه بشود، دوم غرامت داده بشود، سوم صلح پایدار برقرار بشود و جنگ متوقف بشود. توقف به معنای وضعیت نه جنگ نه صلح نیست. بالاخره باید وضعیت حقوقی مرزی و حقوق ناشی از تجاوز روشن بشود و تا اینها صورت نگرفته، ورود به خاک عراق تجاوز تلقی نمی‌شود. طبق حقوق بین‌الملل هم، ذیل دفاع مشروع ادامه جنگ قابل تبیین است. در حقوق بین‌الملل آمده است: «دفاع مشروع ممکن است داخل خاک دولت متجاوز ادامه یابد و تا امحای کلیه امکانات و وسایل جنگی دولت متجاوز و مسئولان آن دنبال شود.» می‌گوید در صورتی که یک تجاوز با نقشه قبلی صورت گیرد، دفاع مشروع ممکن است تمدید گردد؛ حتی اگر متجاوز به خارج از قلمرو کشور اشغال شده رانده شده باشد و نیز ممکن است دفاع در بعضی موارد تا امحای کامل نیروهای

دکتر حسین اردستانی:

چرا امام تعبیر جام زهر را به کار بردند؟ امام در درون نهادی این تصمیم‌رामी گرفت که در آینده همه چیز این جمهوری اسلامی و انقلاب به آن وابسته است؛ یعنی نهاد رهبری. امام نمی‌خواستند این جای پا را برای رهبرهای بعدی که دوران بنیان‌گذار این نظام را درک نکرده‌اند و در شرایط سخت به تصمیم امام در قطعنامه ۵۹۸ استناد کنند و سرنوشت انقلاب، مقاومت و مبارزه را رها کنند. چون خط امام را جز با مبارزه و مقاومت نمی‌شود شناخت. مبارزه و مقاومت دو متغیر ثابت و تغییرناپذیر رهبری امام است. این دو متغیر در پذیرش قطعنامه ۵۹۸ خدشه پذیرفته است. این تحلیل من از جام زهر است.

شناخته شده، چون با تجاوز عراق همه چیز به هم خورده، است. بنابراین، عملیات‌های ایران در خاک عراق با این منطق قابل‌پذیرش است. اگر دقت کنید، عملیات‌های ایران در نوار از نشوه تا فلو، و از نشوه تا شلمچه انجام می‌شود. ایران به دنبال منطقه‌ای است که بچسبد به ازنودرد و یک خرده فشار را به عراق زیاد کند تا متحدین منطقه‌ای و بین‌المللی عراق هم قدری کوتاه بیایند و یک‌جوری جنگ تمام بشود.

دکتر شمس الدینی: به نوعی تثبیت حق صورت بگیرد. دکتر اردستانی: بالاخره جنگ تمام بشود، ولی روشن، یک چارچوبی روشن بشود. آقای شمس الدینی: درست است، ممنون از پاسخ شما.

جلوگیری از وقوع جنگ با دیپلماسی

سؤال: اینکه الآن در بسیاری از موارد در کشور مطرح می‌شود که با دیپلماسی فعال، مثلاً فلان موضوع را حل کردیم، نمی‌شد ما این دیپلماسی فعال را در اوایل می‌داشتیم و اصلاً ایران وارد جنگ نمی‌شد و کمی پخته‌تر به لحاظ دیپلماتیک برخورد می‌کرد؟

دکتر حسین اردستانی: بالاخره اگر خیلی چیزها بود که

خیلی اتفاقات نمی‌افتاد. دولتی که یک سال، یک سال و نیم از عمرش می‌گذرد، مورد تجاوز قرار گرفته است. آن یک سال و نیم هم، دوره گذار تاریخی است در ایران که نمونه‌اش را در سیصد سال گذشته نداریم. یک انقلاب تمام‌عیار که ساختارها را به هم زده، فرهنگ‌ها، ارزش‌ها، مقامات جابه‌جا شده‌اند، رویه‌ها، روش‌ها، ساختار نظام سیاسی تغییر کرده است. این اتفاق‌ها افتاده و مهم‌ترین سازمان یک دولت دستگاه سیاسی و وزارت خارجه است که حُب آن هم حالا اگر نگوییم در بدترین وضعیت، یکی از دستگاه‌های کشور است که وضعیت بسیار نامناسبی دارد. حداقل، وزارت خارجه باید وضع مناسبی داشته باشد. در وزارت خارجه

دکتر حسین اردستانی:

امکانات پاسخگوی نیازها نبود. آخر جنگ، حتی در مورد لودر و بلدوزر هم معضل داشتیم. یعنی اگر ۵ تا بلدوزر یا لودر به یک جهاد سازندگی یا به یک فرمانده یگان می‌دادند، انگار دنیا را به او داده‌اند. اما واقعیت این بود که شرایط تهیه کردن آنها فراهم نبود. حتی در تهیه سیم‌خاردار بعضاً مشکل به وجود می‌آمد. ایران در تهیه سیم‌خاردار تالباس غواصی مشکل داشت، برای اینکه می‌دانستند از آنها در صحنه نبرد استفاده می‌شود. بنابراین، با نگاه امروز، نباید مسائل دیروز را توضیح داد. هم تاریخ جنگ مخدوش می‌شود، هم واقعیت‌ها و هم عدالت.

آقای بنی‌صدر وزیر بود، آقای قطب‌زاده وزیر بود، کریم سنجابی هست و هر کدام بعد از چند ماه، می‌روند. سپس آقای موسوی می‌آید، که چندی بعد نخست‌وزیر می‌شود. بعد آقای ولایتی می‌آیند، که از آن زمان، وزارت خارجه به تدریج کم‌کم خودش را پیدا می‌کند. کشور در زمان شروع جنگ، در واقع دستگاه سیاست خارجی ندارد. نکته مهم‌تر از آن این است که نظام جدیدی که روی کار آمده، هنوز صورت‌بندی نشده، هنوز جان‌نیفتاده و تسلط ندارد. انقلابیون از زندان و خیابان‌ها و مراکز علمی آمدند دستگاه قدرت را به دست گرفتند، صرف‌نظر از اینکه آیا عراق در مقابل دیپلماسی فعال ایران وارد جنگ نمی‌شد، از این جنبه، واقعیت سال ۱۳۵۸ و ۱۳۵۹ نشان می‌دهد که دستگاه سیاست خارجی جمهوری اسلامی دارد مراحل جنینی‌اش را طی می‌کند. شاید شما سؤال بکنید که آیا با دیپلمات‌های سابق نمی‌شد این کار را کرد؟ حتماً نمی‌شد، چون سیاست خارجی پهلوی دوم در اتحاد و ائتلاف با آمریکا و همگرایی با غرب معنا دارد، در حالی که این انقلاب در مقابل منافع آنها در منطقه اتفاق افتاده است. بنابراین، توان دیپلماسی و سیاست خارجی جمهوری اسلامی در آن دوره، بسیار ضعیف بوده است و در مقابل غول طماع و فرصت‌طلب صدام و حزب بعث که این وضعیت را یک فرصت طلایی می‌دانسته است، این دیپلماسی بسیار ضعیف اگر می‌شد کاری هم بکند، دارای این توانایی نبود.

چیستی جام‌زهر: رهبری آینده‌عقب‌نشینی نکند

سؤال: سؤالی که بنده داشتم و برای بنده در این هنگام پیش آمده این است که با وجود اینکه در پایان جنگ و هنگام پذیرش قطعنامه، عراق متجاوز شناخته می‌شود و بحث غرامت هم مطرح می‌شود، چرا حضرت امام پذیرش

امام در پیامشان گفتند معتقد به جنگ است، مورد اتهام قرار گرفت. اخیراً کتابی چاپ شده است که در آن فرمانده سپاه هم جزء کسانی قرار گرفته که در مظان اتهام نوشاندن جام زهر به امام هستند. چرا؟ وقتی سیاست آمد وسط واقعیت و حقیقت گم می‌شود. ما دانشگاهی‌ها اصطلاحی داریم؛ اینکه معتقدیم "واقعیت ماهیت لایک دارد" اگر به این واقعیت توجه نشود، بار می‌گیرد و در هر زمان می‌توانیم به

قطعنامه را تشبیه به جام زهر کردند؟ واقعاً برای من جای سؤال است که چرا تشبیه به زهر کردند، مگر چه اتفاقی قرار بود بیفتد که این اتفاق نیفتاد، که این جمله را حضرت امام به کار بردند؟

دکتر حسین اردستانی: درباره عبارت جام زهر، بعضی‌ها تصور می‌کنند مثلاً پشت صحنه تصمیم‌گیری میان مقامات کشور و امام و فرماندهان نظامی چیزی گذشته و نزدیکان ایشان، که فرماندهان و مسئولان کشور باشند، علی‌رغم میل امام، ایشان را مجبور کردند جام زهر را بنوشد و امام هم فرمودند که این جام زهر را می‌نوشم. مشابه تاریخی‌اش را هم در جریان صلح امام حسن^(ع) داریم، که امام حسن^(ع) در شرایطی مجبور می‌شوند صلح را بپذیرند که نزدیک‌ترین‌ها هم، به ایشان اسائه ادب می‌کنند. جالب است بدانید بعد از گذشت ۲۵ سال از جنگ، که امام درباره این موضوع صحبت کردند و دیگران هم حرف زدند، امروز یک عده این قضیه را شبیه‌سازی می‌کنند، طوری که اصلاً انگار موضوع گم شده و معلوم نیست چیست. من ریشه‌ای‌تر به سؤال شما پاسخ می‌دهم. ببینید، به این چرای جام زهر، کاربرد این عبارت و جمله توسط امام پاسخ‌های متفاوتی داده شده است. یک بخشش همین است که گفته شده یک عده امام را مجبور کردند. طوری کشور را بردند جلو، طوری جنگ را اداره کردند که امام مجبور شدند صلح را بپذیرد و جام زهر را بنوشند. این را درباره دولت زمان جنگ گفتند، درباره آقای هاشمی گفتند، ولی درباره محسن رضایی فرمانده سپاه کسی که یک در هزار هم نمی‌شد این وصله را به او بچسباند هم گفتند، که امام در آن پیام آخر فرمودند: این فرمانده می‌گوید هنوز هم می‌شود ادامه داد، اما این شعاری بیش نیست. بعد امام می‌گویند این فرمانده یکی از فرماندهان معتقد به جنگ است. دعوای سیاسی که به راه افتاد، حتی آن کسی را که

دکتر حسین اردستانی:

در مورد جام زهر و قضیه قطعنامه، افراد نقش اصلی ندارند، وضعیت و شرایط کشور تأثیر دارد. وضع اقتصادی کشور هست. شرایط داخل کشور، وضع اقتصادی، وضع اجتماعی، فرماندهی و... هست. خود امام هست، همه اینها باهم هست و صحنه نبرد هم هست. به علاوه محیط بیرونی هم وجود دارد، ارتش عراق هم وجود دارد، دولت عراق هم وجود دارد، امریکا و نظام جهانی وجود دارد، تحریم تسلیحاتی و اقتصادی علیه ایران در جریان است. علاوه بر اینها، راهبرد عراق هم در پایان جنگ تغییر کرده است. اینها همه باهم باعث می‌شوند یک اتفاق بزرگی به نام پایان جنگ بیفتد. اگر این متغیرها نادیده گرفته شوند و همه تقصیرها را متوجه یک شخص کنیم، واقعیت‌ها مخدوش می‌گردد.

دکتر حسین اردستانی راوی و تاریخ‌نگار جنگ عراق و ایران - دانشگاه تربیت مدرس تهران، مهر ۱۳۹۴.

کلاً دیدش تفاوت می‌کرد. آقای هاشمی بعد از خرمشهر، در پی این بود که با یک پیروزی بزرگ، جنگ تمام بشود. امام هم به ایشان میدان داد، به سیاست خارجی میدان داد و به نظامی‌ها هم میدان داد که جنگ نکنند. هیچ‌یک از اینها، کسانی نبودند که با رفتارشان بخواهند جام زهر به امام بدهند. استناد من برای اثبات این استدلال چیست؟ امام در پیام آخرشان می‌فرمایند: من به درستی و صداقت تمام این تصمیم‌گیرندگان ایمان دارم، اعتقاد دارم، هیچ‌کدام از آنها را ملامت نکنید و مجدداً تأیید می‌کنند تمام دست‌اندرکاران و تیمی که با ایشان کار کرده‌اند و می‌فرمایند آنها را ملامت نکنید. تیم امام چه کسانی بودند؟ در رأسش رئیس‌جمهور است، رئیس مجلس است، فرمانده جنگ است، فرمانده سپاه است، فرماندهان جنگ هستند، دولت است، امام این تیم را تأیید می‌کنند. نمی‌خواهد همه را بگوید، می‌گوید من با اینها کار کردم، ولی بیش از همه امام روی فرماندهان جنگ تأکید می‌کند، که شما سپر حوادث کشور هستید، شما می‌دانید من چقدر به شما علاقه دارم، شما می‌دانید نظر من درباره

شما چه بوده است. نزدیک‌ترین فرد به من، شما بودید و نزدیک‌ترین به شما، من بودم. بنابراین، در میان فرماندهان که اصلاً نمی‌شود بگوییم این جام زهر را به امام داده‌اند. اما به نظر من چرا امام گفت جام زهر، من تحلیل‌م این است، و این مال امروز هم نیست، هفت، هشت سال پیش، ده سال پیش، من تعبیری به کار بردم، گفتم امام از روزی که انقلاب را شروع کرد (پانزده خرداد) تا روزی که قطعنامه را پذیرفت، "ماشینش دنده عقب نداشت"، این هم که در جنگ شاهد بودیم که می‌گفتند "تا ته برویم" این روحیه خود امام بود. چه کشته بشوید، چه بکشید پیروز هستید. این فرهنگ را نگاه کنید، من وام می‌گیرم از نوه حضرت امام. چند سال پیش ایشان جمله‌ای گفتند، گفتند: فرق فقه امام با فقه سایر مراجع این بود که دیگران مبارزه را تا جایی جایز می‌دانستند که به شخص لطمه‌ای وارد نشود. براساس این فقه، برخی در زمان شاه، تقیه می‌کردند، اما امام گفتند تقیه حرام است. با بینش امام، انقلاب بیرون آمد، جمهوری اسلامی بیرون آمد، اما با بینش‌های دیگر بیرون نمی‌آمد. ماشین امام دنده

نکته روشن خواهد شد. امروز کسی را ملامت نکنید. پس باید یک چیزی باشد که این آینده می خواهد برای نسل بعدی روشن بشود، آن چیز به نظر من یا در سیره امام نهفته است یا شاید نمی دانم به خود جریان جنگ، فرماندهی آن، تصمیمات آن مربوط می شده. یک چیزی بوده که امام را به پذیرش قطعنامه رسانده است. این یک چیزی هست به هر حال، که در آینده روشن خواهد شد. نسل ما امروز می پرسد که این چه چیزی است که هنوز روشن نشده؛ البته بخشی از آن را پاسخ دادید و تاحدودی قانع شدیم.

دکتر حسین اردستانی: آن چیز چه هست را من هم تحلیل می کنم، جنگ یک فرایند بسیار سختی را پشت سر گذاشته است. اساساً انقلاب ذاتاً تمامیت خواه است و نیروهای انقلابی هم چنین روحیه ای دارند. در حالی که کشور در سال ۱۳۵۹ (آغاز جنگ)، در آستانه خطر عظیم قرار گرفته بود، اما در پایان جنگ، این عراق بود که در بدترین شرایط قرار داشت. در فاصله زمانی بین کر بلای ۵ تا والفجر ۱۰، عراق در بدترین شرایط ممکن قرار گرفته بود. اما در سال ۶۷ ورق برگشت، «تلک الایام نداولها بین الناس» این دگرگونی ها در زمان حضرت امیر هم بوده است. نبرد که یک طرف ندارد، دو طرف دارد و در جنگ عراق علیه ایران دو طرف نداشت؛ ایران یک طرف بود. آن طرفش یک جنگ جهانی سوم کوچک بود و نظام دوقطبی؛ امریکا و شوروی در آن بودند. شوروی یک قدرت بزرگ جهانی، یک بلوک، امریکا هم یک بلوک. اروپا هم همین طور، متحدین منطقه ای منابع نفتی، رسانه های جهانی، قدرت دیپلماسی، همه اینها پشتیبان عراق بودند. در مقابل، ایران به آن دستاورد صددرد؛ یعنی سقوط صدام نرسیده است. وقتی جنگ تمام شد،

عقب نداشت. برای امام سخت بود از حرفی که زده و گفته جنگ جز با نابودی صدام و حزب بعث پایان نمی گیرد، و آن را بارها در طول جنگ تکرار کرده بود، عدول کند. لذا وقتی قطعنامه را می پذیرد، می گوید من هر آنچه داشتم، آبرویی را که داشتم با خدا معامله کردم و برای رضای خدا این تصمیم را گرفتم. دوم، چرا امام تعبیر جام زهر را به کار بردند؟ تحلیل بنده این است امام در درون نهادی این تصمیم را می گرفت که در آینده همه چیز این جمهوری اسلامی و انقلاب به آن وابسته است؛ یعنی نهاد رهبری. امام می خواست جای پا باز نکند برای رهبر بعدی که با هر ضربه کوچکی عقب بنشیند و بگوید که من هم می خواهم جام زهر بنوشم. به اعتقاد من، نکته اساسی این است، که امام در افق آینده انقلاب اسلامی هشت سال جنگ را به مثابه یک دست گرمی می دیدند. امام نمی خواست این کار، روالی برای رهبر و رهبران بعدی شود. اتفاقاً رهبران بعدی بیشتر مدنظر بودند، چون رهبر بعدی کسی است که سینه به سینه با امام زندگی کرده است. امام نمی خواستند این جای پا را برای رهبرهای بعدی که دوران بنیان گذار این نظام را درک نکرده اند و در شرایط سخت به تصمیم امام در قطعنامه ۵۹۸ استناد کنند و سرنوشت انقلاب، مقاومت و مبارزه را رها کنند. چون خط امام را جز با مبارزه و مقاومت نمی شود شناخت. مبارزه و مقاومت دو متغیر ثابت و تغییرناپذیر رهبری امام است. این دو متغیر در پذیرش قطعنامه ۵۹۸ خدشه پذیرفته است. این تحلیل من از جام زهر است.

چه چیز در آینده روشن خواهد شد؟

آقای طباطبایی: آقای دکتر، امام در پیام قطعنامه می گویند: نکته ای هست که امروز کسی را ملامت نکنید. آینده روشن خواهد شد برای نسل های آینده. این

می کردند. گفت اگر این جوری است، بروید به امام بگویید نمی شود جنگید. آقای محمدزاده (از اعضای سابق شورای فرماندهی سپاه) گفتند که اصلاً امام به ما گفته بروید بجنگید، ما چرا برویم بگوییم نمی جنگیم، شما برو بگو نمی شود جنگید. در جلسه مشاجره پیش آمد. جلسه از اذان مغرب شروع شد و تا قبل از اذان صبح ادامه پیدا کرد و فرماندهان نظرهای خود را بیان می کردند. در وضعیتی که کربلای ۴ انجام شده، آن عملیات بزرگ سرنوشت ساز دچار شکست شده، اضطراب و نگرانی همه وجود فرماندهان را فراگرفته، مرتب تکرار می کنند که چه باید کرد؟ وضعیت به گونه ای است که هر لحظه امکان دارد صحنه نبرد دگرگون شود. فرماندهان حرف زدند، آقای هاشمی یک نظر میانه داد و به فرماندهان گفت نظراتتان را بدهید. آقای رضایی گفت آقای هاشمی اجازه بدهید، ما جنگ را به این شکل اداره نمی کنیم. بعد گفت فرماندهان از جلسه خارج شوند، من و شما باهم صحبت می کنیم، من تصمیم را ابلاغ می کنم. آقای رضایی با آقای هاشمی جلسه ای خصوصی تشکیل دادند. در آن جلسه هم باز آقای هاشمی شرط گذاشت و تاریخی را معین کرد، گفت اگر تا این تاریخ آمادگی لازم را پیدا کردید، عملیات را انجام می دهیم، اما محسن رضایی اعلام کرد تا این تاریخ آماده شوید، عملیات را انجام می دهیم. بنده خودم پشت کانال سلمان همراه با آقای قالیباف (شهردار تهران)، که فرمانده لشکر ۵ نصر بود، در یک مسیر همراه بودم. آقای قالیباف از یکی از فرماندهان پرسید چه کار می خواهید بکنید؟ آن فرمانده گفت: عملیات قطعی است. قالیباف گفت: ولی آقای هاشمی که گفت اگر آماده بودید، عملیات را انجام می دهیم. آن فرمانده گفت: آقای رضایی گفته حمله قطعی است. حتی تا دو روز بعد هم

چون دوستان می دانستند من اطلاعات دارم، بعضی ها که از نزدیک من را می شناختند با اصرار می پرسیدند پشت پرده پذیرش قطعنامه چیست؟ گفتم هیچ، همان موقع به من گفتند که می گویند عمداً جاهایی را خالی کردند، آمدند عقب. گفتم نه این طور نیست. سرنوشت نبرد وقتی تغییر می کند، چه روز اول، چه بعد از خرمشهر علیه عراق، چه بعد از فاو علیه عراق، چه پس از سقوط فاو علیه ایران، تبعات و آثاری دارد. انسان های عادی صحنه نبرد را فرماندهی و

اداره می کنند نه معصومین، شوخی نیست، فشارهای فراوانی وجود داشت. نفت بشکه ای ۵/۵ دلار، ۶ دلار بعد از فاو ... دولت در طول سال ۶۶، با ۷/۵ میلیارد دلار کشور را اداره کرد. شرایط سخت بوده است. به نظر من، یک بخش که بعداً روشن می شود این است که جلوتر که می رویم سختی ها

هویدا می شود. یک بخش دیگرش هم که البته آن را هم تحلیل می کنم این است که بالاخره نظرها درباره اداره جنگ یکدست نبود. دیدگاه ها موبه مو مثل امام نبود. کاملاً مشخص بود که در جنگ، دید امام یک جور است و دید دیگران یک جور دیگر. اما گروهی که دیدگاهشان کاملاً با دیدگاه امام منطبق بود، سپاه پاسداران بود. آقای هاشمی در فاصله بین کربلای ۴ و کربلای ۵، در جلسه ای که اکثر فرماندهان ارشد حضور داشتند، گفت چه می خواهید بکنید؟ فرماندهان سختی ها را وصف

دکتر حسین اردستانی:
نویسنده کتاب راز قطعنامه
آقای غضنفری، در مصاحبه با
خبرگزاری دفاع مقدس گفت:
«من در این کتاب دنبال این
بودم که اصحاب فتنه را رسوا
بکنم.» پیش داوری با پژوهش
منافات دارد.

در سطح لشکر و گردان و اینها نیست؛ بالاتر، همسو و همگام با امام نبودند؛ یعنی امام وقتی می‌گوید جنگ جنگ تا پیروزی، باید متجاوز مجازات بشود. همان‌طور که شما اشاره کردید، فرمانده جنگ (آقای هاشمی) نظرش این بوده که ایران یک عملیات بزرگ انجام دهد تا شرایط تغییر کند و جنگ تمام بشود. یعنی آن اهدافی که امام دنبال می‌کرد، که تا وقتی متجاوز هست ما هم هستیم، تا ظلم هست ما هم هستیم، یا مثلاً یک حکومت

جهانی باید ایجاد شود، اصلاً اعتقادی وجود نداشت؛ به همین ترتیب، در دولت، ما می‌بینیم منابعی که برای جنگ اختصاص داده می‌شد، به مراتب کمتر از آن مقداری بود که امام نظرش بود. یعنی اگر یک درصدی را هم بگیرد شما مقایسه کنید با صدام، علاوه بر کمک‌هایی که از خارج به عراق می‌شد، ما به مراتب درصد خیلی کمی از بودجه را به جنگ اختصاص

می‌دادیم. در هر صورت، اگر ما نگاه کنیم به حدود یک هفته، ده روز قبل از پذیرش قطعنامه و چند روز بعدش و صحبت‌هایی که امام داشتند، صحبت‌هایی که نظرشان را عوض کردند، کاملاً به نظر من مشخص است که چه کسی جام زهر را داده و البته چون بحث آقای محسن رضایی شد، مستندات نشان می‌دهد که ایشان نقشی نداشته، یعنی کسی آمده از فرماندهان نظر خواسته که اگر شما بخواهید چند سال جنگ را ادامه بدهید، یک

اما و اگرها در ذهن برخی فرماندهان وجود داشت و به قطعیت نرسیده بودند که آیا می‌شود عملیات کربلای ۵ را انجام داد یا نه. شب حمله، دستور حمله را دادند. اگر من بخواهم این را برای شما بیشتر توضیح بدهم که کسی نمی‌توانست این تصمیم را در کربلای ۵ بگیرد، باید یک ساعت حرف بزنم، شرایط صحنه نبرد را بگویم، نیروها را بگویم، یگان‌ها را بگویم، وضع عراق را بگویم، فقط این قدر بدانید که اگر ایران حمله نمی‌کرد به عراق، عراق به فاو حمله می‌کرد. بنابراین، یک بخشی از آنچه امام گفتند در آینده آشکار خواهد شد، به نظر من همین مسائل و سختی‌های جنگ است. یک بخش دیگر هم دیدگاه‌های متفاوت است که امروز بیشتر آشکار می‌شود. امروز کم‌کم مشخص می‌شود که افراد مختلف در زمان جنگ چه دیدگاه‌ها و نظرهایی داشتند. ان شاء الله پروژه تاریخ شفاهی مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس که به زودی چند مجلد از آن منتشر می‌شود، بخش‌هایی از این مسائل را روشن می‌کند.

دولت، امکانات و جنگ

رئیس دانشکده مدیریت: من فکر می‌کنم کار خیلی سختی نیست بدانیم چه کسی جام زهر را به امام داده است. اگر در مستندات تاریخ زمان جنگ نگاه کنید، به نظر خیلی راحت است و همین‌طور که می‌دانید در حکومت‌های اسلامی از حکومت حضرت علی (ع) گرفته تا زمان امام و در حال حاضر، متأسفانه افرادی هستند که یک سری شرایط را به رهبران جامعه تحمیل می‌کنند و بزرگ‌ترین مشکلات هم از همین افراد است. در زمان جنگ هم به نظر می‌رسد آن اهدافی که امام دنبال می‌کرد، بعضی از رهبران ارشد جنگ، فرماندهان ارشد جنگ منظورم

دکتر حسین اردستانی:

کتاب راز قطعنامه، کتابی است فاقد روش و پژوهش آن دقیق نیست. گزاره‌هایش غلط است. موضوع را با استدلال‌های چند سال بعد یا قبل توضیح می‌دهد. کتاب دچار ضعف و کاستی‌های زیادی است و برای قضاوت در این زمینه و پایان جنگ منبع معتبری نمی‌باشد.

حاضر بود امکانات و تجهیزات را خریداری کند، اما امکان خرید وجود نداشت. حتی خودرو تویوتا نمی توانست بخرد، تویوتا از جمله اقلام راهبردی برای صحنه نبرد بود. شما شرایط تحریم را نگاه بکنید، امکانات همه اش این نیست که در کشور این امکانات بوده، مثلاً هزار تا کامیون بیاید یا نیاید. کامیون های دولت بماند؛ از مردم هم می گرفتند. از امام حکم فقهی می گرفتند که کامیون های مردم را بگیریم و به کامیون دارها بگوییم بیایید جبهه، و پولشان را هم بدهیم و هم اگر آسیب دیدند، خسارت بدهیم. ایشان اجازه می دادند. باوجود این، امکانات پاسخگوی نیازها نبود. آخر جنگ، حتی در مورد لودر و بلدوزر هم معضل داشتیم. یعنی اگر ۵ تا بلدوزر یا لودر به یک جهاد سازندگی یا به یک فرمانده یگان می دادند، انگار دنیا را به او داده اند. اما واقعیت این بود که شرایط تهیه کردن آنها فراهم نبود. حتی در تهیه سیم خاردار بعضاً مشکل به وجود می آمد. ایران در تهیه سیم خاردار تا لباس غواصی مشکل داشت، برای اینکه می دانستند از آنها در صحنه نبرد استفاده می شود. بنابراین، با نگاه امروز، نباید مسائل دیروز را توضیح داد. هم تاریخ جنگ مخدوش می شود، هم واقعیت ها و هم عدالت. نکته دیگری که شما گفتید امام همیشه تسلیم نظر کارشناسی بود و در مورد پایان جنگ هم گفتند و ایشان قبول کرد، نه، این طوری نبود که امام هر نظری را بپذیرند. زمانی که جنگ شروع شد، نظر بنی صدر این بود که ما باید مذاکره کنیم. می گفت نمی شود، توان نداریم، اما امام نپذیرفتند. امام از روز اول تا آخر چنین چیزهایی را اصلاً حتی یک مورد را نپذیرفتند. زمان جنگ هم خیلی گزارش ها از غیر فرماندهان پیش امام رفت. در سال ۱۳۶۵، قبل از همه این اتفاقات، به امام گزارش دادند پول نداریم، نیرو نمی آید. ایشان گفتند من حکم جهاد

عملیات بزرگ انجام بدهید، به چه مقدار تجهیزات و سلاح نیاز دارید؟ گزارش هایی را دادند و این آمار هم برده شد پیش امام، و از قول آقای رضایی به امام گفته شد که ما نمی توانیم. امام هم که همیشه تسلیم نظر کارشناسی بودند. بنابراین، خیلی مهم است که ما به بحث ها و اتفاقاتی که در آن چند هفته افتاد توجه کنیم. دکتر حسین اردستانی: درباره صحبت های شما من صحبتی ندارم، چون شما با فرض صحبت کردید. مفروض

گرفتید که این است. من این دید را ندارم. اولاً ما درباره دهه اول صحبت می کنیم نه دهه چهارم، یا دهه سوم. همه چیز جمهوری اسلامی در تاریخ خودش باید دیده بشود. ما در طول جنگ، امکاناتی که به جبهه می آمده را می دیدیم، کمبودهایش را هم می دیدیم، فرماندهان همیشه از کمبود امکانات گلایه داشتند و ناراحت بودند. در عملیات هایی

مثل فاو، کربلای ۴ و کربلای ۵ هم امکانات بیشتر و وسیع تر آمد، اما با همان امکانات بیشتر و وسیع تر، باز جبهه ها دچار کمبود امکانات بود، دچار کمبود تسلیحات و مهمات بود و مشکلات عدیده ای وجود داشت. این گونه موضوعات نیازمند بحث های تخصصی است و با بحث های شعاری نمی شود آن را تحلیل کرد. رأس امکانات جنگ تسلیحات است، تجهیزات است، حتی خودرو است. دولت آماده بود با جان و دل امکانات تهیه کند. اصلاً نه دولت، وزارت سپاه آن موقع از بودجه ای که در اختیار داشت،

دکتر حسین اردستانی:

آخر جنگ، آقای هاشمی پیش امام می رود، رئیس دولت نامه ای می نویسد که کفگیر اقتصاد به ته دیگ خورده است. چیزی نداریم، گفته می شود وزیر ارشاد وقت هم نامه می نویسد و وضعیت اجتماعی را توضیح می دهد. آقای هاشمی با این جمع بندی ها می رود پیش امام و می گوید من حاضر می پذیرم و امام خودشان می پذیرند.

گفته شده که دست دولت از نظر ارزی خالی است. رئیس دانشکده مدیریت: می‌بخشید من منظورم این نبود که حالا مثلاً در جنگ باید قطعنامه پذیرفته بشود یا نشود، صحبت این است که اگر مسئولان جنگ وظیفه خودشان را درست انجام می‌دادند و با نظرهای امام هماهنگ بودند، جنگ زودتر به پیروزی می‌رسید. اصلاً به سال ۶۷ هم کشیده نمی‌شد که ما بخواهیم قطعنامه‌ای داشته باشیم، اما بعضی از آقایان نظرهایی داشتند که با نظرهای امام هماهنگ

دکتر حسین اردستانی:

اعضا و طرفداران نهضت آزادی معتقد به نظریه ۶+۲ هستند. معتقد بودند بعد از آزادسازی خرمشهر نباید جنگ ادامه پیدا می‌کرد. اما آنها نمی‌توانستند به الزامات توقف جنگ بعد از فتح خرمشهر جواب بدهند. در سال ۱۳۶۶، موضع جبهه ملی این بود که ما نباید قطعنامه ۵۹۸ را بپذیریم.

شما اشاره می‌کنید، مگر امام از آنها اطلاع نداشتند که سیم‌خاردار نداریم، مگر اطلاع نداشتند که ما محدودیت بودجه داریم، فشارهای خارجی هست، ایشان از همه آنها اطلاع داشتند، اما چه اتفاقی در طول این پنج روز افتاد، که ایشان صدوهشتاد درجه نظرشان عوض می‌شود، چه کسی جام زهر را به ایشان داد، این نکته خیلی مهمی است، یک اتفاق خیلی بزرگی اینجا افتاده که از نظر مردم هم پوشیده مانده است. من که می‌گویم مستند هم وجود دارد، صحبت‌ها و سخنرانی‌ها هست.

می‌دهم. گفتند وضع پولی دولت خراب است، گفتند که من می‌گویم مردم کمک کنند. آنجا امام نپذیرفتند، اما اینجا پذیرفتند. درمورد جام زهر و قضیه قطعنامه، افراد نقش اصلی ندارند، وضعیت و شرایط کشور تأثیر دارد. وضع اقتصادی کشور هست. شرایط داخل کشور، وضع اقتصادی، وضع اجتماعی، فرماندهی و... هست. خود امام هست، همه اینها باهم هست و صحنه نبرد هم هست. به‌علاوه محیط بیرونی هم وجود دارد، ارتش عراق هم وجود دارد، دولت عراق هم وجود دارد، امریکا و نظام جهانی وجود دارد، تحریم تسلیحاتی و اقتصادی علیه ایران در جریان است. علاوه‌براینها، راهبرد عراق هم در پایان جنگ تغییر کرده است. عراق از روزی که فاو را از دست داد (سال ۱۳۶۴)، به تدریج راهبردش را تغییر داد و مترصد حمله بود. بنابراین، اینها همه باهم باعث می‌شوند یک اتفاق بزرگی به نام پایان جنگ بیفتد. اگر این متغیرها نادیده گرفته شوند و همه تقصیرها را متوجه یک شخص کنیم، همین فاجعه‌ای اتفاق می‌افتد که الآن اتفاق افتاده و واقعیت‌ها مخدوش می‌گردد. من چندتا مثال از درون جبهه می‌زنم، که نشان می‌دهد اصلاً وضعیت این‌گونه که سؤال‌کننده محترم می‌گویند نبوده است، نه امام این شأن را داشت که کسی بتواند یک چیزی را به ایشان دیکته کند، نه کسی می‌توانست با پیشبرد مجموعه‌ای از سیاست‌ها در طول چند سال این کار را انجام دهد و امام را مجبور به پذیرش صلح کند. فشارهای بیرونی را هم باید در نظر گرفت؛ توان اقتصادی دولت از سال ۱۳۶۲ به بعد، کاهش پیدا می‌کند تا پایان جنگ. من یک پژوهشی دارم که به دلیلی آن را چاپ نکرده‌ام، الآن مکتوب است، در بیست، سی صفحه، عامل اقتصادی ارز را بر پایان جنگ بررسی کرده‌ام. در این پژوهش به‌صورت موثق و مستند

کتاب راز قطعنامه؛ تحلیل سیاسی، پژوهش تاریخی

دکتر حسین اردستانی: نه. حالا پنج روز، در این پنج روز چه شده که یک دفعه جام زهر را دادند به امام؟ رئیس دانشکده مدیریت: چه اتفاقی افتاده؟

دکتر حسین اردستانی: چه شده، ما که نمی‌دانیم! شما بفرمایید. رئیس دانشکده مدیریت: در کتاب راز قطعنامه، که چند صد ارجاع دارد، مستنداتی وجود دارد که من پیشنهاد می‌کنم دوستان بروند کتاب را بخوانند.

دکتر حسین اردستانی: آن کتاب را من خوانده‌ام. پژوهش درباره جنگ، نباید با دید خطی صورت بگیرد. نویسنده کتاب آقای غضنفری، در مصاحبه با خبرگزاری دفاع مقدس گفت: «من در این کتاب دنبال این بودم که اصحاب فتنه را رسوا بکنم»، این فرضیه کتاب بوده است. رئیس دانشکده مدیریت: یکی از مزیت‌های کتاب این است. دکتر حسین اردستانی: نویسنده در کتابی که می‌نویسد، می‌گوید هدفش از این کتاب چیست، پیش‌داوری یا پژوهش منافات دارد.

رئیس دانشکده مدیریت: مستند است، ما اصلاً با کتاب کاری نداریم. اصلاً کتاب راز قطعنامه را بگذارید کنار. دکتر حسین اردستانی: کتاب راز قطعنامه، کتابی است فاقد روش و پژوهش آن دقیق نیست. گزاره‌های گزاره‌های غلط است. موضوع را با استدلال‌های چند سال بعد یا قبل توضیح می‌دهد. کتاب دچار ضعف و کاستی‌های زیادی است و برای قضاوت در این زمینه و پایان جنگ منبع معتبری نمی‌باشد.

چه اتفاقی افتاد که امام نظرش عوض شد؟

رئیس دانشکده مدیریت: به هر حال، کتاب را بگذاریم کنار، سؤال این است؛ امام که اطلاعاتش یک‌روزه نبوده، امام بالاخره ماه به ماه، سال به سال، در طول این هشت سال،

گزارش‌ها را دریافت می‌کردند. چه اتفاقی افتاده که نظر امام در طول این پنج روز عوض شده است؟

دکتر حسین اردستانی: این بحث دیگری است. اگر در این پنج روز بگوییم نظر امام عوض شده، تنه‌ایک چیز می‌توانیم بگوییم؛ امام توسط یک عده دوره شده و جانش در خطر بوده است، و تصمیم گرفته قطعنامه را بپذیرد تا جان خود را حفظ کند؛ بنابراین جام زهر را نوشیده است، اما این منطقی نیست. واقعیت این است از روزی که دور جدید حملات عراق آغاز می‌شود، صحنه نبرد تغییر می‌کند. این تغییر با حمله عراق به فاو در ۲۸ فروردین ۱۳۶۷، آغاز می‌شود. جالب است بدانید کمی قبل از این اتفاق، امام در پیام نوروزی می‌گوید کمربندها را ببندید، امروز روز آزمایشی دیگر است. این صحبت‌های امام در حالی است که هنوز شرایط عادی است و در صحنه جنگ، هنوز برتری با ایران است و عراق هم در وضعیت سابق است. اما امام با آن شمی که دارند حرف‌های جدیدی می‌زنند. بعد هم وقتی عراق به فاو حمله کرد و فاو را پس گرفت، تا قبل از تصرف شلمچه توسط عراق، که در حمله بعدی انجام شد، هنوز حادثه فاو یک اتفاق شناخته می‌شد. اما وقتی که شلمچه توسط پس گرفته شد، فرماندهان که هنوز امیدوار بودند وضعیت را تغییر دهند، عملیات بیت‌المقدس ۷ را طراحی کردند و در منطقه شلمچه به عراق حمله کردند که موفقیت‌آمیز نبود. از آنجا به بعد، معلوم بود سرنوشت جنگ به سمت دیگری می‌رود. این را چه کسی تشخیص می‌دهد؟ کسانی که فرماندهان جنگ هستند، کارشناسان جنگ هستند و صحنه نبرد را نظاره می‌کنند. معلوم بود که صحنه نبرد تغییر کرده است. عراق، در اقدام بعدی، به جزایر مجنون حمله کرد و جزایر را پس گرفت. اینکه عراق چرا موفق شد، یک موضوع دیگری است. ما در توضیح

می‌رود، رئیس دولت نامه‌ای می‌نویسد که کفگیر اقتصاد به ته دیگ رسیده است. چیزی نداریم، گفته می‌شود وزیر ارشاد وقت هم نامه می‌نویسد و وضعیت اجتماعی را توضیح می‌دهد. آقای هاشمی با این جمع‌بندی‌ها می‌رود پیش امام و می‌گوید من حاضرم مسئولیت قطعنامه ۵۹۸ را بپذیرم و امام خودشان می‌پذیرند. بنابراین، این یک فرایند است که اتفاقش در آن پنج روز آخر می‌افتد، و الاّ امام تهییج می‌کند، اصلاً اگر آن روحیه امام نبود، آن برخورد امام نبود، شاید ما دوباره خرمشهر را هم از دست می‌دادیم. امام با همان روحیه تا آخر نبرد می‌آیند و جنگ را از نظر من، به پیروزی ختم می‌کنند. جنگ عراق و ایران یک نبرد پیروز ملت ایران است نه یک شکست. سؤال: در ادامه همین بحث، اینکه یکی از مسئولین مثل آقای هاشمی بعد از عملیات بیت المقدس بگوید باید جنگ را تمام کنید، یا یک عملیات بشود جنگ تمام شود. به نظر شما این نگرش چگونه بوده و چه اثری می‌گذاشته است؟ دکتر حسین اردستانی: بخشی از مسئله به راهبرد جنگ برمی‌گردد. یعنی این نگاه که فرمانده عالی جنگ دارد، اولین اثرش را روی راهبرد می‌گذارد. راهبرد، هدف جنگ را تعیین می‌کند. وقتی هدف جنگ به سمت اقدام نظامی می‌رود، از نظر سیاسی هم به همان میزان کشور وارد جنگ می‌شود. ضمن اینکه آقای هاشمی در این زمینه استدلال‌های زیادی کرده است. واقعیت این است که در طول جنگ، به‌طور مشخص تا خیرب اتفاق خاصی نیفتاده است؛ یعنی واگرایی زیادی بین این دیدگاه‌ها وجود ندارد. تا آزادسازی خرمشهر در عملیات بیت المقدس و عملیات رمضان که اصلاً وجود ندارد و در این مقطع اصلاً هاشمی فرمانده جنگ نیست. بعد از فتح خرمشهر، تا والفجر ۱، واگرایی‌هایی

آن نکته‌ای که شما گفتید چه اتفاقی افتاد، می‌گوییم. اما رهبری، آیا با ضربه اول عقب می‌رود؟ با ضربه دوم چه؟ نه، تا زمانی که یک درصد امکان جبران وجود دارد، باید تلاش کند اوضاع را برگرداند. این تحلیل بنده است، من از ذهن امام که حرف نمی‌زنم. بنابراین رهبری تلاش می‌کند وضعیت را اعاده کند. بنابراین امام مصر است و لذا فرماندهی کل قوا را به آقای هاشمی رفسنجانی می‌دهد و از عبارات تهییج‌آمیز و حماسی استفاده می‌کند تا بلکه فرماندهان بتوانند صحنه نبرد را به نفع ایران تغییر دهند، اما دیگر این امر میسر نمی‌شود. ماهم می‌دانستیم که دیگر شدنی نیست، چون صحنه نبرد برگشته است. عراق که به اینجا رسیده، یک دوری را گذرانده تا به اینجا رسیده است. ما هم یک فرایندی را طی کرده‌ایم تا به اینجا رسیده‌ایم. این فرایند در راهبرد جنگ است؛ آنی که شما از آن تعبیر دیگر کردید و من قبل از شما یک تعبیر دیگری کردم و گفتم آقای هاشمی، دیدش این بود که با عملیات، جنگ را تمام کنیم.

دکتر... (سؤال کننده قبلی): با این نظر فرمانده جنگ، قطعاً این جنگ به پیروزی نمی‌رسید. وقتی ایشان می‌گوید که بروید به امام بگویید ما نمی‌توانیم بجنگیم، فرمانده‌ها، می‌گویند ما می‌جنگیم، پیروز می‌شویم، می‌توانیم، اما فرمانده می‌گوید نه نمی‌توانیم. معلوم است، یعنی اصلاً نظرش با نظر امام متفاوت است.

راهبرد جنگ و موضوع تسلیحات و امکانات

دکتر حسین اردستانی: من به گونه دیگری به این قضیه نگاه می‌کنم. استناد هم صحبت‌های امام است. امام تیمی را که با ایشان کار کرده تأیید می‌کنند. اما در مجموع، این یک فرایند است. آخر جنگ، آقای هاشمی پیش امام

در سطح نظامی اتفاق می‌افتد که نمی‌خواهم اینجا به آن بپردازم. آن موقع، رئیس‌جمهور وقت (مقام معظم رهبری) قرار است فرمانده جنگ بشوند که به‌دلایلی این اتفاق نمی‌افتد. یک دلیل جزئی‌اش، اتفاق تروری است که برایشان افتاد. ولی دلیل اصلی، آن‌گونه که از امام نقل می‌شود این است که اگر رئیس‌جمهور فرمانده جنگ باشد و در جبهه اتفاقی برای ایشان بیفتد، برای کشور خوب نیست. بنابراین، بهتر است حضرت آقا نروند و آقای هاشمی فرمانده جنگ بشوند. امام هم یک فرد سطحی نبود که از افراد شناخت نداشته باشد. همه را می‌شناخت، ایشان از مقام معظم رهبری یک شناختی داشت، از هاشمی یک شناختی داشت، از موسوی یک شناختی داشت، از محسن رضایی یک شناختی داشت. ضعف و قوت همه را می‌دانستند. همه آنها را هم به‌عنوان تیم خودشان قبول داشتند. آنجا که انتصابی بوده خودشان تعیین کرده بودند، آنجا هم که انتخابی بوده مردم انتخاب کرده بودند، ولی این سازوکار را امام نظارت می‌کردند، با این تیم کار می‌کردند. به‌طور طبیعی، کشوری که راهبرد جنگ تا یک پیروزی را اتخاذ می‌کند برای موفقیت سیاسی، به یک شکل اسب جنگ را زین می‌کند، ماشین را پر از بنزین می‌کند، و وقتی موفقیت نظامی را هدف‌گذاری می‌کند، به شکل دیگر. اینها هر کدام، آثارشان را در یک مقطع جنگ؛ حالا وسط جنگ یا آخر جنگ می‌گذارند و ما این آثار را می‌بینیم. اما حرف بنده چیز دیگری است. در سال ۱۳۶۵، دفتر تحکیم وحدت نشریه‌ای منتشر کرد که تیترش این بود: "سلاح، دارو، جنگ" این چپ‌ترین و تندترین شعار بود. ولی این همه موضوع نیست. اگر

طبقه‌بندی بودن اطلاعات و بخش دیگر را هم به این دلیل که متهم به حمایت از شخصی نشوم. ما تاریخ‌نگار هستیم. شأنمان بالاتر از این است که از یک نفر حمایت کنیم یا نکنیم. بیان واقعیت‌های دفاع مقدس و رعایت عدالت و انصاف دغدغه ما است.

نهضت آزادی و جنگ پس از فتح خرمشهر

سؤال: سؤال من درباره توقف جنگ بعد از عملیات بیت‌المقدس که جبهه ملی و نهضت آزادی مطرح می‌کردند و الآن هم می‌گویند است. این افراد می‌آیند در دانشگاه‌ها می‌گویند فلانی می‌خواست تا بیت‌المقدس جنگ را تمام کند، اسم هم می‌آورد و می‌گویند حتی رفت از امام هم اجازه گرفت، ولی آیت‌الله خامنه‌ای نگذاشت. یعنی واقعاً چنین چیزی بوده است؟ طرفداران جبهه ملی و نهضت آزادی همان موقع هم من یادم است در دانشگاه می‌گفتند حالا که ما در بیت‌المقدس پیروز شدیم، جنگ را تمام کنیم، که امام خیلی جواب محکمی به اینها می‌دادند.

دکتر حسین اردستانی: اعضا و طرفداران نهضت آزادی معتقد به نظریه ۶ + ۲ هستند. در نشریه ایران فردا، شماره ۷۳، آقای رئیس‌طوسی یک مقاله‌ای نوشت که من آن موقع با یک مقاله جواب ایشان را دادم. آنها اعتقاد داشتند که از هشت سال جنگ، دو سالش مشروع است، شش سال دیگر نامشروع است. شش سال بعد نباید جنگ ادامه پیدا می‌کرد. نهضت آزادی دارای دیدگاهی است که در چارچوب انقلاب نیست. آنها معتقد بودند بعد از آزادسازی خرمشهر نباید جنگ ادامه پیدا می‌کرد. اما آنها نمی‌توانستند به الزامات توقف جنگ بعد از فتح خرمشهر جواب بدهند. ضمن اینکه حتی یک نفر از اعضای نهضت آزادی بلافاصله بعد از فتح خرمشهر،

نیست. از نظر پدافند هوایی، مهم‌ترین توان ضد هوایی ایران، موشک هاگ است. هاگ یک سیستم امریکایی است. از آغاز جنگ تا سال ۶۲، ۶۳، گاهی، یک مقداری راحت‌تر از این موشک‌ها استفاده می‌کردند، اما در سال ۱۳۶۴، که عملیات فاو انجام شد، همین آقای روحانی رئیس‌جمهور فعلی، که مسئول پدافند کشور بود، به دستور آقای هاشمی، یک سایت هاگ را بردند در امیدیه مستقر کردند و یک سایت را در پشت فاو در چوئبیده گذاشتند. اصلاً سیستم هاگ، سیستم ضد هوایی است که دائم باید روشن باشد که قفل کند روی هواپیما، نشانه‌گیری کند و بزند، اما به دلیل محدودیت‌هایی که وجود داشت، امکان روشن نگه داشتن دائم نبود. لامپ "های پاور"، که از قطعات اصلی موشک هاگ است، چند عدد بیشتر موجود نبود، آن هم در ماجرای مک فارلین، چند عدد از این لامپ‌ها را مک فارلین آورده بود. در عملیات فاو، هفت، هشت هواپیمای میگ عراقی باهم می‌آمدند که بتوانند سایت هاگ را بزنند. در این وضعیت، سایت چوئبیده خاموش می‌کرد. سایت امیدیه روشن می‌کرد، وقتی هواپیماهای دشمن در آسمان منطقه ظاهر می‌شدند، سایت امیدیه گزارش می‌داد که به سمت چوئبیده می‌آیند، سایت چوئبیده یک لحظه روشن می‌کرد، قفل می‌کرد، می‌زد و دوباره به سرعت خاموش می‌کرد. توجه بکنید که جنگ به این شکل و با این محدودیت‌ها صورت گرفته است. این وضع تسلیحاتی جنگ است. حالا مثلاً جای هزار کمپرسی، ۵ هزار کمپرسی می‌آمد به جبهه، مشکل اصلی با اینها حل نمی‌شد. خیلی چیزهای دیگر را می‌شود گفت، اما به دو دلیل نمی‌توانم بگویم؛ یک بخش را به دلیل

باور کنید نمی‌توانستیم. در عملیات که برایتان مثال زدم، شهید عباس بابایی، بی‌سیم دستش بود، من از قرارگاه آمدم بیرون، آقای بابایی را نمی‌شناختم، سال ۱۳۶۲ بود. دیدم یک جوان، موهای سرش را با نمره شش اصلاح کرده، یک لباس سربازی هم تنش است. پوتین پایش است، بندهایش باز و... خیلی متخصص بود، هواپیماهای اف ۱۴ زیر دست او بود. هواپیماهای اف ۱۴ را از پایین با پایگاه هماهنگ می‌کرد تا اف ۱۴ بیاید در آسمان منطقه عملیات. وقتی هواپیماهای اف ۱۴ روی آسمان مناطق عملیاتی قرار می‌گرفت، چون مجهز به موشک فونیکس بود، در یک لحظه می‌توانست شش هدف مختلف را نشانه‌گیری کند و بزند. وقتی دو، سه فروند هواپیماهای اف ۱۴ روی آسمان بود، فشار روی جزایر کم می‌شد. هر موقع می‌رفت عقب‌تر یا پرواز را تعطیل می‌کرد، جنگنده‌های عراقی مثل پرنده ظاهر می‌شدند و جزایر را بمباران می‌کردند. توازن تسلیحاتی اینگونه بود. درباره توازن تسلیحاتی یک ساعت می‌شود حرف می‌زد. من در عملیات والفجر ۳ از قرارگاه آمدم بیرون، دو روز پای بی‌سیم کنار فرمانده بودم. خسته شده بودم، ذهنم کشش نداشت. آمدم بیرون به آقای عزیز جعفری، سرادر جعفری که امروز فرمانده سپاه هستند، گفتم من می‌روم یک مشاهده بیرونی داشته باشم، ببینم بیرون چه خبر است. آمدم سر جاده مهران - کنجانچم. هواپیماهای میگ عراقی روی جاده، تویوتای رزمندگان را می‌زد، رد می‌شد می‌رفت، دفاع ضدهوایی نداشتیم که هواپیما را بزنند. ما از چنین جنگی بیرون آمدیم. حالا بیاییم بحث کنیم و تهمت بزنی که جام زهر را فلانی داد به امام؟ با واقعیت‌های جنگ این‌گونه نمی‌شود برخورد کرد، شکوه و افتخارمان را از دست می‌دهیم، حرفم این است، امر،

هیچ موضعی نگرفت. آنها تا هفت، هشت ماه بعد از آزادسازی خرمشهر، حتی یک بیانیه، یک اطلاعیه هم ندادند، چون نمی‌دانستند چه موضعی باید بگیرند. جالب است بدانید در سال ۱۳۶۶، موضع جبهه ملی خارج از ایران - که در نشریه خودشان چاپ شده - این بود که ما نباید قطعنامه ۵۹۸ را بپذیریم. دقت بکنید، موضع نهضت آزادی کاملاً متفاوت است. آنها بعد از جنگ هم رفتارشان به گونه‌ای دیگر بود.

جنگیدن با محدودیت تسلیحاتی فزاینده

موضوع بحث ما، سؤال ما، اینها نیست. من حرفم این است آن عده‌ای که می‌گویند امکانات به جنگ اختصاص داده نشد، در رأس امکانات تسلیحات است، درآمد ارزی است، توانایی تأثیرگذاری در نهادهای سیاسی بین‌المللی است. اینها را نباید نادیده گرفت. ما نباید امام و جنگ و روند جنگ را این‌گونه تبیین کنیم که از آن روز اول تا حالا، وضعیت به همین شکل بوده که الآن هست. پس شکوه و افتخارات ملی کجا می‌رود؟ چگونه می‌خواهیم تبیینش کنیم؛ یک امام خمینی مسلوب‌الاختیار آنجا نشسته، زهر را در گلویش ریخته و گفته جنگ را تمام کنید؛ واقعیت این نیست. امام خمینی یک رهبر فعال مایشاء است. دولت و... قادر نیستند اراده خودشان را بر او تحمیل کنند. ایشان روند را می‌بینند. فشارها را می‌بینند، یک لحظه بمباران مراکز و مجاری صدور نفت قطع نمی‌شود. عراق دنبال هواپیماهای سوپر اتاندارد است که فقط خارک را بزند. خارک را آن‌قدر مورد تهاجم قرار می‌دهد که ۷۲ ساعت، هیچ محموله‌ای نمی‌تواند از آنجا صادر بشود. اینها همه واقعیت‌های جنگ است. ما می‌خواهیم مقابله بکنیم، خیلی جاها نمی‌توانستیم،

ولی ایشان می‌گویند، یا احتمالاً به این شکل می‌گویند تا دیروز هم من مَصْر به همین مسیر بودم. خطابشان هم به این صورت است که فرزندان عزیزم تا دیروز هم من چون شما مَصْر به همین مسیر بودم، اما امروز مصلحت کشور را در پذیرش قطعنامه می‌دانم. متشکرم.

دکتر شمس‌الدینی: ممنون. آقای دکتر، برای جمع‌بندی کار، اگر دو، سه دقیقه صحبت دارید بفرمایید. وقتمان رو به پایان است.

دکتر حسین اردستانی: تشکر می‌کنم از لطفی که داشتید. من به خانه خودم آمدم در دانشگاه و همان‌گونه که جنگ بلاگردان کشور بود، امروز هم در برگزاری و شروع کرسی‌های آزاداندیشی، دفاع مقدس در دانشگاه شما بلاگردان و شروع‌کننده بود و به دانشگاه تربیت مدرس کمک کرد تا این جلسه برگزار شود. فکر نمی‌کنم از این صریح‌تر که اینجا صحبت شد در جای دیگری صحبت بشود.

دکتر شمس‌الدینی: من هم فکر نمی‌کنم چنین اتفاقی بیفتد.

جنگ را باید نقد کرد نه تخریب

دکتر حسین اردستانی: یک نکته‌ای را یادآوری کنم؛ جنگ ما مردمی بود. این جنگ زیبایی‌های اندیشگی بسیاری دارد. ببینید، این جنگ، جنگی نبود که در آن دستور بدهند. محور جنگ سپاه پاسداران و بسیج بود. از کوی و برزن، از عمق روستا تا پایتخت، از وسط شهر تا جنوب، همه بودند، ولی قاطبه و اکثر اینها طبقه مستضعف و پایین بودند که تعلق خاطر کمتری داشتند و امام خمینی را با وجودشان پذیرفته بودند. خُب اینهایی که از یک روستا به جنگ آمدند و فرمانده شدند، تحصیلات دانشگاهی داشتند؟ نه، علمشان تجربی است. بسیار حاذق و تیز بودند، درحالی‌که فقط ۲۴

بزرگ بود، ملت بزرگ بود، همه پای کار بودند، این تأیید را امام خمینی کرده و رفته است. این است که می‌گویند بعداً، نه اینکه بعداً شما پی می‌برید جام زهر را فلانی داده به من و...، با تحلیل این امر عظیم می‌شکند، از بین می‌رود. پژوهش چون به مستندات استوار است باقی می‌ماند. من در اول صحبت نیم ساعت مقوله‌شناسی جنگ عراق و ایران را گفتم. این حرف‌ها در دانشگاهی زده می‌شود که خودش باید بدون جانب‌داری و بر پایه اصول علمی در این عرصه تحقیق کند و نتایجش را برای نسل آینده به یادگار بگذارد.

آقای نیازی: خیلی متشکر از آقای دکتر و توضیحات جامع و عالی‌شان. من البته سؤال ندارم، فقط یک جمله‌ای را پیرو صحبت‌های دوست عزیزمان عرض می‌کنم؛ اینکه در زمان امام و بعد از امام افرادی در سِمَت‌ها و رده‌های مختلف و جایگاه‌های مختلف، از صراط مستقیم امام منحرف شدند، شکی در آن نیست، البته این جملات آخر آقای دکتر اردستانی بخشی از این ماجرا را پاسخ گفت، اما اینکه ما بخواهیم امام را تحت‌تأثیر افراد یا گروه‌هایی قرار بدهیم، به نظر من اجحاف است به امامی که جز با خدا، با هیچ‌کس و با هیچ گروهی معامله نکرده است. من قریب به مضمون می‌گویم، امام در پیام قطعنامه می‌گویند که تا همین دیروز هم من مَصْر به ادامه جنگ بودم، ولی امروز مصلحت کشور را در پذیرش قطعنامه می‌دانم. بنابراین، چهار روز قبل و پنج روز قبل نبوده و اینکه بخواهیم نهایتاً به یک کتاب استناد کنیم، شاید یک خرده اجحاف به شخصیت امام که معمار این انقلاب است و ما هم که به‌صورتی بر همان مسیر و همان صراط استوار هستیم، باشد اگر که بگوییم که حالا چهار، پنج‌روزه یک دفعه تصمیم‌شان را عوض کردند. قریب به مضمون می‌گویم، چون اصلش نیست،

بکنند؛ البته من می دانستم که آنجا عملیات نمی شود. آن فرمانده شاید این را نمی دانست. من می دانستم محسن رضایی دنبال چیست، دارد کار می کند. قاسم سلیمانی گفت فرمانده گردان من می گوید من اینجا عملیات نمی کنم؛ این زمین هدف ندارد. یک جمله ای حضرت امیر(علیه السلام) دارد که به سپاهیان، به رزمندگان اصلی و خالصش می فرماید: «حملوا بصائرهم علی اسیافهم.» بینش هایشان را نوک شمشیرهایشان حمل می کردند. این مصداقش در جنگ عراق علیه ایران است. نه هاشمی می توانست دیکته بکند به رضایی چیزی را، نه رضایی به فرمانده پایین ترش. در این جنگ، عقلانیت، برنامه ریزی، فکر، شناسایی، تدبیر، رشادت، شجاعت، جسارت، شکست، پیروزی، تدبیر، بی تدبیری، موفقیت، شادی، تلخی، همه باهم هست. یک ملت، یک توانایی ملی و یک رهبری، رهبری مثل امام خمینی که تا پانصد سال دیگر هم جهان اسلام مانند آن را نمی بیند، دیگر تاریخ تکرار نمی شود. افرادی که شما امروز در ایران می بینید همه کنار امام خمینی زیست کردند. این بزرگی ها را داشتند، با او تکمیل شدند. یک نفر راهبر بوده است. جمهوری اسلامی هیچ ثروتی بالاتر از دفاع مقدس ندارد، چون توانایی های بسیاری در آن است، اما ما خیلی راحت درباره آن صحبت می کنیم. همین کتابی هم که الان نام بردم و آن را خوانده ام، اصلاً چیزی دیگری نمی گذارد بماند. ما باید دفاع مقدس را نقدش کنیم؛ بی مهابا و با سر نترس. برای اینکه ضعف هایش را جبران بکنیم نه اینکه تخریبش کنیم. نقدهای اخیر دارد دفاع مقدس را تخریب می کند و این گونه جلسات مفید است. با اطمینان به شما بگویم، من چنین جلسهای بعد از جنگ نداشتم.

سال داشتند ۲۵ سال داشتند، همین حدودها. موشک سه پند را می گذاشتند روی دوششان - یک موشک ضد هلیکوپتر است، ضد سطح پایین است. هواپیما سطح پایین باشد، شاید بتواند آن را بزند، هلیکوپتر را قطعاً می زند. به آنها آموزش می دادند و می گفتند ببین این را که گذاشتی روی دوش، از این چشمی اش نگاه می کنی، این قدر که شد، هواپیما اگر این قدر شد، آن را بزن. او با همان آموزش آن را می زد، می انداخت. در جنگ، افراد نهایت اختیار و قدرت را داشتند. من این جمله را یک جا، در سطح بزرگان جنگ گفتم، گفتم که جنگ عراق و ایران را بدون قدرت سطح کارگزاری نمی شود تحلیل کرد، ساختار گرایانه نمی شود جنگ را تحلیل کرد، ساختار گرایانه یعنی نگاه کلاسیک. در کشور ارتش وجود دارد، آموزش دارد، درجات دارد، سلسله مراتب دارد، فرمانده اش وقتی سرگرد، سرهنگ شد، می تواند فرمانده گردان بشود، سرتیپ شد می تواند فرمانده تیپ بشود، بالاتر می تواند فرمانده لشکر بشود. در جنگ، بسیجی این طور نیست. فرماندهی داریم که ۲۵ سالش است و فرمانده است و فرد سی ساله زیر نظرش کار می کند. این فرد نبوغ دارد، توان دارد، جسارت دارد. در جنگ، آقای رضایی که فرمانده سپاه است، وقتی می گفت کاری باید انجام شود، صرف دستور انجام نمی شد، محسن رضایی می گوید من مشکلم در طول جنگ با فرماندهان این بود که باید اینها را توجیه می کردم تا مجاب می شدند و الا انجام نمی دادند. آخر این آدم ها، حسین خرازی است. قاسم سلیمانی است که الان در منطقه آوازه ای دارد. یک روز ایشان آمد پیش آقای رضایی، ما آمده بودیم فاو و برای یک جلسهای به اهواز آمده بودیم. جلسهای بود و دوباره سال ۱۳۶۶ می خواستند روی فاو طراحی

سمت گیری پژوهش های فصلنامه نگین و پژوهش نامه دفاع مقدس در گفت و گو با دکتر حسین اردستانی

تهیه و تنظیم: محمدجواد اکبرپور بازرگانی*

چکیده		

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس در زمینه جنگ ایران و عراق آثار متعدد و متنوعی را منتشر کرده است. مشخصه آثار مرکز، اتکا و استناد به اسنادی است که تاریخ نگاران و راویان صحنه نبرد گردآوری کرده اند. مرکز علاوه بر تولید آثار پژوهشی و گردآوری و احیای اسناد دست اول جنگ، فصلنامه های تاریخ جنگ، نگین ایران و پژوهش نامه دفاع مقدس، و ماهنامه نگاه را نیز در کارنامه خود دارد. متن پیش رو مصاحبه با آقای دکتر حسین اردستانی تاریخ نگار و راوی مرکز در دوران جنگ تحمیلی و مسئول کنونی مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس و سردبیر فصلنامه نگین ایران می باشد. در این گفت و گو، ایشان درباره فصلنامه های مرکز و به طور خاص، فصلنامه نگین ایران به پرسش های گروه پژوهش فصلنامه پاسخ گفته است.

ضرورت تداوم مستندنگاری در حوزه تاریخ جنگ
سؤال: همان طور که مستحضرید، تاکنون مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سابق و مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس فعلی، اقدام به چاپ چهار نشریه در حوزه دفاع مقدس کرده است. به عنوان نخستین سؤال، مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس با درک چه ضرورتی، با چه رویکردی و از چه تاریخی تصمیم گرفت وارد حوزه نشریات و مجلات شود؟

دکتر حسین اردستانی: بسم الله الرحمن الرحیم. پایان جنگ تحمیلی، آغاز دوره جدیدی در فعالیت علمی و پژوهشی مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس به شمار می آید. نام قبلی مرکز، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ بوده است. وقتی جنگ به پایان رسید، برای اعضای اصلی مرکز، یعنی راویان و تاریخ نگاران جنگ، این سؤال پیش آمد که "در آینده چه باید کرد؟"

* کارشناس ارشد علوم سیاسی و کارشناس گروه مطالعات نظامی مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

این مسئله به شکل دیگری در مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ وجود داشت و حتی باعث شد که بعضی از راویان مرکز پس از پایان دفاع مقدس، با این استدلال که جنگ تمام شده و ما دیگر کاری نداریم، از مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ بروند و حتی از سپاه پاسداران جدا شدند و وارد دانشگاه و مشاغل دیگر شدند. در پی این انفکاک، حدود ۴۰ درصد از کادر سابق در مرکز باقی ماندند. برخی مانند آقای هادی نخعی همواره - تا دو سال اخیر که دچار عارضه نشده بودند - در مرکز کار می کردند. آقای ظریفیان عضو هیئت علمی دانشگاه امیرکبیر شدند. حتی آقای حسین شریعتمداری که عضو مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ نبودند، اما عضو دفتر سیاسی بودند و به نوعی با مرکز ارتباط داشتند، به روزنامه کیهان رفتند. آقای محمدزاده که مسئول و مؤسس دفتر سیاسی و مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ بود، به کل،

دکتر حسین اردستانی، مسئول مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

سؤال: با توجه به اظهارات شما به عنوان ریاست مرکز در مصاحبه با رسانه‌های دیگر و صحبت‌های امروز شما، برداشت من این است که شما، همچنان که بارها فرموده‌اید، راویان حاضر در کنار فرماندهان و اسنادی که آنان در صحنه نبرد جمع‌آوری کرده‌اند را دور رکن کلیدی مرکز می‌دانید که این دور رکن، پس از جنگ با یک سؤال و چالش جدی روبه‌رو شد و با خاتمه جنگ، در صدد باز تعریف خود متناسب با وضع جدید برآمد.

دکتر اردستانی: این مقدمات را گفتم برای اینکه درک بکنیم که مرکز با چه توانی به مسئله اینکه "پس از جنگ چه باید کرد" ورود کرد. برای بررسی این مسئله نخستین سؤال این بود که ما به چه علت به عنوان تاریخ‌نگار وارد جنگ شدیم و در کنار فرماندهان صحنه نبرد به ثبت و ضبط حوادث جنگ پرداختیم؟ در پاسخ به این پرسش، ما که خودمان را تاریخ‌نگار می‌دانستیم، معتقد بودیم در مرحله اول برای ثبت و ضبط وقایع جنگ و جلوگیری از تحریف تاریخ جنگ وارد این حوزه شده‌ایم. در این زمینه، ما در یک دوره هشت‌ساله حضور میدانی داشتیم و

به صورت میدانی، در کنار فرماندهان داده‌های تاریخی را جمع‌آوری می‌کردیم. این جمع‌آوری با سازوکارهای مشخص به‌طور گسترده شامل ضبط جلسات و مشروح مذاکرات فرماندهان، مصاحبه با فرماندهان، یادداشت مسائل و مشاهدات در دفتر راوی، درج تحلیل‌های راوی و جمع‌آوری اسناد می‌شد. پس از عملیات نیز با فرماندهان در مورد جزئیات عملیات از ابتدا تا انتها گفت‌وگو می‌شد. سپس راوی این نوارها را پشت‌نویسی می‌کرد و نوارها برای تحویل به بانک مخزن در تهران ارسال می‌شد. در این مرحله، راوی بر مبنای دفاتر و نوارها، گزارش عملیات را تهیه و تنظیم می‌کرد. این نخستین مرحله جلوگیری از بروز تحریف در تاریخ جنگ بود. مرحله دوم، انتقال و انعکاس رویدادها و حوادث جنگ به آیندگان بود. بر این اساس، ابتدا تلاش مرکز روی بخش اسناد جنگ متمرکز شد و در گام نخست، گروهی متشکل از آقایان جواد زمان‌زاده، مجید نداف و محسن رخصت‌طلب مأمور سازماندهی اسناد شدند. در گام بعد، گروه دیگری برای

نبود. در چنین وضعیتی، مرکز مطالعات در پاسخ به "نگاه چه باید کرد" اقدام به انتشار فصلنامه تاریخ جنگ کرد. با این کار هم چرخه تولید مستمر آثار مرکز ادامه می یافت و هم مسئله جنگ برای فرماندهان به صورت مسئله جاری درمی آمد تا به فراموشی سپرده نشود. وقتی نشریه مرکز دائم روی میز فرماندهان قرار می گرفت، اصلی بودن موضوع جنگ هم در ذهن فرماندهان حفظ می شد و مرکز هم می توانست از حمایت های معنوی فرماندهی و ساختاری سپاه برخوردار شود.

به طور کلی، در بررسی حوزه مطبوعات و نشریات نکته قابل توجه این است که نشریات هم دارای اهداف ذاتی اند و هم اهداف ابزاری؛ هدف ذاتی مرکز در ورود به حوزه نشریات، همان وظیفه اصلی مرکز در حوزه پژوهش های تاریخ جنگ بود، و در کنار آن، هدف ابزاری مرکز، نفوذ معنوی و ساختاری در سپاه بود. این توضیحات، مرکز با محوریت آقایان محسن رشید و مجید مختاری تصمیم گرفت نشریه تاریخ جنگ را منتشر کند که اتکای اصلی آن به مقالات راویان باقی مانده در مرکز بود و در این نشریه به داشته ها و گزارش عملیات های خودمان متکی بودیم. مجله تاریخ جنگ در سطح عمومی انتشار نمی یافت. اساساً کلیه نشریاتی که تاکنون مرکز منتشر کرده، در سطح فرماندهان بوده است. هر شماره از فصلنامه تاریخ جنگ حدود ۸۰ الی ۱۰۰ صفحه مشتمل بر ۴، ۵ مقاله تألیفی و یک پیاپی و یک گزارش عملیات از صحنه نبرد بوده است. انتشار مجله تاریخ جنگ در پاییز ۱۳۷۰ آغاز شد و پس از انتشار ۱۷ شماره، در زمستان ۱۳۷۶ متوقف شد.

احیای اسناد و بازایی منابع تشکیل شد. در این مرحله میزان قابل توجهی از نوارهای ضبط شده در صحنه های نبرد طی یک روند بسیار تخصصی، پیاده سازی، تایپ و صحافی شد. پس از سازماندهی بخش اسناد، مرکز در بخش پژوهش فعال شد. در این مرحله، راویان مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، تکمیل گزارش عملیات های ناتمام و تدوین گزارش های نوشته نشده را دنبال کردند. علاوه بر این، مرکز روی تولید کتاب برای جامعه متمرکز شد

و کتاب هایی مانند: روز شمار، اطلس، کتاب های موضوعی و آثار مرتبط با روند جنگ را منتشر کرد. همچنین، مرکز تصمیم گرفت با انتشار فصلنامه های تخصصی به حوزه نشریات هم وارد شود.

انتشار مجله تاریخ جنگ تلاشی جهت اصلی کردن مسئله جنگ برای فرماندهان

سؤال: همان طور که می دانید، فصلنامه تاریخ جنگ ایران و عراق، نخستین نشریه تخصصی است که مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ آن را منتشر کرده است. این فصلنامه با چه رویکردی و در چه سطحی منتشر می شد و تا چه شماره ای انتشار آن ادامه یافت؟

دکتر اردستانی: اولین شماره تاریخ جنگ در پاییز سال ۱۳۷۰ منتشر شد. آن زمان در کشور تعداد نشریات زیاد نبود؛ یعنی اگر امروز شما مثلاً ۱۰۰ فصلنامه می بینید، آن موقع شاید ۲۰ فصلنامه هم

دکتر حسین اردستانی: با انتشار فصلنامه تاریخ جنگ، هم چرخه تولید مستمر آثار مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ ادامه می یافت و هم مسئله جنگ برای فرماندهان به صورت مسئله جاری درمی آمد تا به فراموشی سپرده نشود.

انتشار فصلنامه نگاه و فاصله گرفتن از حوزه تاریخ جنگ

سؤال: مجله دیگری که مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ پس از فصلنامه تاریخ جنگ، منتشر کرد، ماهنامه نگاه بود. این ماهنامه با چه رویکردی و در چه سطحی منتشر شد و انتشار آن تا چه شماره‌ای ادامه یافت؟

دکتر اردستانی: مجله نگاه با رویکرد دفاع مقدس منتشر نمی‌شد و مهم‌ترین علت انتشار آن این بود که مرکز به نوعی درصدد تعریف خود در حوزه غیرجنگ هم بود. در این مجله، مسائل اساسی در سطح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی با رویکرد راهبردی، امنیتی و سیاست خارجی که ربطی به جنگ ایران و عراق نداشت، مورد بحث و بررسی قرار می‌گرفت و در این مرحله، مرکز می‌خواست خلأ تاریخ جنگ را پر کند. به نظر من، عاملی که باعث شد مرکز به این سمت روی بیاورد، ضعف تولید پژوهشی در مرکز بود. این رویکرد تابع هدف ابزاری مرکز؛ یعنی جلب حمایت معنوی و مالی از ساختار سپاه که به آن نیاز داشت، انجام شد. از این رو، این بار مرکز با تغییر جهت‌گیری و توجه به مسائل و موضوعات روز، روی میز فرماندهان اعلام حضور کرد.

بدین ترتیب، سال ۱۳۷۵ که من معاون پژوهشی دانشکده فرماندهی و ستاد بودم، ماهنامه‌ای را برای دافوس طراحی کردم و با تلاش بنده، مرکز با تیم پژوهشی و اجرایی این نشریه به سپاه وصل شد. برای انجام دادن این کار با آقای مختاری هم صحبت کردم. پس از آن، مؤسسه اندیشه ناب اولین شماره نگاه را منتشر کرد. نخستین شماره این ماهنامه در فروردین ۱۳۷۹ منتشر شد. هر شماره این ماهنامه به‌طور تقریبی بین ۵۰ الی ۸۰ صفحه بود و آن طور که به یاد دارم، ۵۰

شماره منتشر شد و در نیمه نخست سال ۱۳۸۴، به دلیل ارتباط ضعیف با تاریخ‌نگاری جنگ، سنخیت‌نداشتن با وظایف ذاتی مرکز و تأخیر در چاپ به موقع، انتشار آن متوقف شد.

فصلنامه نگین/ایران، بازگشت به وظیفه ذاتی مرکز در حوزه تاریخ‌نگاری جنگ

سؤال: مجله مهم مرکز که در زمینه جنگ ایران و عراق

منتشر می‌شود، نگین ایران است. این فصلنامه با چه هدفی راه‌اندازی شد و از نظر محتوا و ساختار چه تفاوتی با نشریات پیشین داشت؟ سطح انتشار این فصلنامه چگونه بود و چند شماره از آن منتشر شده است؟ دکتر اردستانی: بخشی از پاسخ به این پرسش، به درک واقعی از موضوع برمی‌گردد و بخش دیگر آن به حوزه

دکتر حسین اردستانی:
انتشار فصلنامه نگین ایران با هدف پرداختن به تاریخ جنگ ایران و عراق وظیفه ذاتی و کارکرد اصلی مرکز بود.

تصمیم‌گیری و هدف‌گذاری مربوط است و برای اینکه پاسخ دقیق‌تر و واقعی‌تری به این سؤال داده شود، باید به آقایان محسن رشید و مجید مختاری رجوع کنید. اما به نظر من، پس از آنکه مجله تاریخ جنگ با مقالات و گزارش‌های مستند خود توانست نظر بسیاری از فرماندهان سپاه را به خود جلب کند، توقف انتشار آن مرکز را با خلأ مواجه ساخت. در چنین وضعیتی، ماهنامه نگاه به نام مرکز چاپ می‌شد، ولی ارتباطی با ساختار، توانایی‌ها منابع و اهداف و تولیدات مورد انتظار از مرکز نداشت و نتوانست خلأ تاریخ

انتشار فصلنامه نگین ایران با هدف پرداختن به تاریخ جنگ ایران و عراق وظیفه ذاتی و کارکرد اصلی مرکز بود. این فصلنامه خلأ حضور جدی مرکز در حوزه نشریات را به خوبی پر کرد و توانست حمایت ساختاری سپاه را جلب کرده و نفوذ معنوی مرکز را گسترش دهد. براین اساس، با گذشت ۱۳ سال از پایان جنگ، نخستین شماره فصلنامه نگین/ایران در تابستان ۱۳۸۱ منتشر شد.

فصلنامه نگین از شماره ۱ تا ۶ تحت مدیریت و سردبیری آقای مجید مختاری بود و شماره‌های ۷ و ۸ آن با نام آقای یزدانفام منتشر شد. مهم‌ترین ویژگی این دوره از شماره‌های "فصلنامه نگین ایران" را می‌توان اتکای کمتر به منابع داخلی مرکز (اسناد، دفاتر راوی، گزارش عملیات‌ها و نوارها و...) دانست. در این دوره، به‌خصوص در دوره آقای یزدانفام سعی بر این بود در فصلنامه نگین، جنگ ایران و عراق با رویکرد دانشگاهی بررسی شود از این‌رو، اکثر مقالات این دوره را دانشجویان مقاطع فوق لیسانس و دکترا نوشته‌اند و به‌طور تقریبی، در این دوره

دکتر حسین اردستانی مدیر مسئول و سردبیر فصلنامه نگین ایران

دفاع مقدس را در فصلنامه درج می‌کرد. به‌نوعی، آقای درودیان تاحدودی بازتر و خارج از عرف نشریه با مسائل برخورد می‌کرد؛ مثلاً اگر در روزنامه‌ها مطلبی را مناسب تشخیص می‌داد، آن را در فصلنامه منتشر می‌کرد. در این دوره، آقای درودیان گزارش عملیات‌های راویان مرکز را که اسناد دست اول جنگ به شمار می‌آمدند، با کمک آقای مجید نداف، که از اعضای اصلی گروهش بود، پس از پردازش اولیه، در فصلنامه چاپ می‌کرد. این دوره به وظایف ذاتی مرکز نزدیک‌تر است و ۱۵ الی ۱۶ شماره منتشر می‌شود.

دوره سوم فصلنامه نگین و تعادل ظریف میان منابع درونی و بیرونی مرکز

در سال ۱۳۸۶ که بنده مسئول مرکز شدم، چندین بار با آقای درودیان صحبت کردم که کار خود را ادامه بدهد. در زمان مسئولیت من در مرکز هم ایشان دو، سه شماره نگین را منتشر کرد، اما اصرار ایشان

آقای درودیان، گرایش به وظیفه ذاتی مرکز بیشتر شد و درعین‌حال، سعی می‌شد به‌طور مطلق، از رویکرد دانشگاهی فاصله گرفته نشود. اما در این دوره رویکرد جدیدی در نظر گرفته شد و آن گفت‌وگو با فرماندهان درمورد مسائل و موضوعات مهم و کلیدی جنگ بود. آقای درودیان هم به‌دلیل اینکه تاریخ‌نگار و راوی قرارگاه خاتم‌الانبیاء^(ص) در زمان جنگ بود، توانایی گفت‌وگو با فرماندهان را داشت. همچنین به‌دلیل رابطه نزدیک آقای درودیان با سردار غلامعلی رشید و انگیزه آقای رشید برای این کار گفت‌وگوهای خوبی به کمک ایشان ترتیب داده شد. علاوه‌براین، آقای درودیان می‌رفت و با فرماندهان جنگ مثل آقایان علی شمخانی، حسین علایی، عزیز جعفری و... درمورد مسائل و موضوعات مختلف گفت‌وگو می‌کرد؛ حتی یک مصاحبه اختصاصی با آقای هاشمی رفسنجانی انجام داد. آقای درودیان گفت‌وگوهای زیادی انجام داد و سخنرانی‌های فرماندهان عالی

دکتر اردستانی: از شماره ۳۱، همه تلاش بنده این بود که وظیفه ذاتی مرکز؛ یعنی پژوهش مستقیم در تاریخ جنگ با استفاده از گزارش و دفاتر راویان به عنوان جنبه اصلی و اولویت فصلنامه نگین تقویت شود.

در دوره چهارم، برای انتخاب مدیریت جدید فصلنامه بسیار فکر کردم. از یک سو، پس از انتخابات، باتوجه به اتفاقاتی که افتاده بود، افرادی مثل آقایان رشید، مختاری و نداف، که از راویان قدیمی مرکز بودند، نمی‌توانستند باشند و یکی، دو نفر از راویانی که باقی مانده بودند هم توان لازم را نداشتند؛ از سوی دیگر، فصلنامه نگین به‌دلیل مقالات مستندی که منتشر می‌کرد، در میان فرماندهان و رزمندگان طرفداران

چه در مقالات اسنادی بروز یابد. با این ملاحظه که مقالات منتشر شده از مرکز مورد استناد قرار گیرد و از طرف دیگر، موضوعات چالش برانگیز جنگ را در این فصلنامه درج نکنیم. مثلاً وقتی در شماره ۲۱ یا ۲۲ درمورد سقوط فاو مطلبی درج شد، من مخالف صدرصد درج این گزارش بودم. هنوز هم در مرکز این گزارش محرمانه و بالاتر از محرمانه است، ولی آقای درودیان با حمایت سردار غلامعلی رشید این

گزارش را منتشر کرد، زیرا آقای رشید فرمانده جنگ بود و من در مقابل نظر ایشان، مخالفت نکردم. من مخالف چاپ بودم، اما وقتی سردار رشید نوشتند مانعی ندارد گفتم چاپ بشود. در دوره خودم محال است از این قبیل گزارش‌های مرکز در فصلنامه نگین چاپ شود، چون این گزارش‌ها جنبه‌های بسیار محرمانه

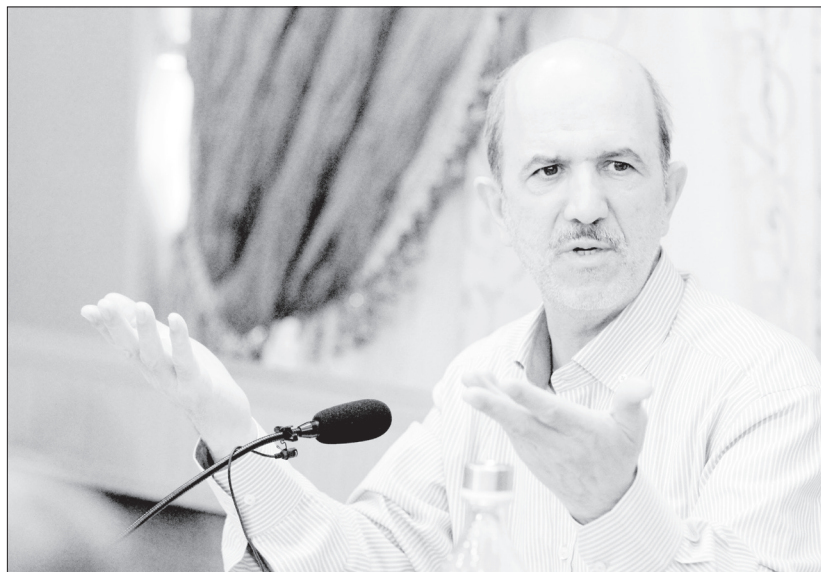
دارد و انتشار آن چیزی را حل نمی‌کند.

موضوع دیگر این بود که من سعی داشتم تا حد امکان، فصلنامه نگین ایران به سمت تخصصی شدن پیش برود؛ چه در حوزه پژوهش‌های تاریخ جنگ یا اسناد جنگ، و درج این مطالب بیشتر شود و تا می‌توانیم واقع‌نویسی درباره جنگ را بر مبنای مشاهدات راویان و اسناد آنان در این فصلنامه گسترش بدهیم. ما به ضعف‌ها و قوت‌های دوران دفاع مقدس می‌پردازیم، ولی مراقب حدود و خط قرمزها

بسیاری به دست آورده بود و این امر، انتظارات را از فصلنامه بالا برده بود. در سه دوره قبل نیز زحمات بسیار زیادی کشیده شده بود و هرچه پیش می‌رفت، انتظارات بیشتر می‌شد. برای خود من هم سخت بود که مسئولیت این کار را بپذیرم، چون خودم نمی‌توانستم درگیر بشوم و برای جایگزین کردن فرد دیگری نیز به جمع‌بندی نرسیدم. در نهایت، به‌ناچار، از شماره ۳۱، خود سردبیری فصلنامه نگین را پذیرفتم و کوشیدم تجربه‌های سردبیران گذشته فصلنامه نگین از دست نرود و محاسن آن بیش‌ازپیش تقویت شود، زیرا هیچ‌کسی نمی‌تواند همه محاسن را یکجا داشته باشد و همه محاسن در یک جا جمع نشده و هر دوره ویژگی‌های منحصربه‌فرد خود را دارد. هیچ‌گاه بنده نمی‌توانم کار آقای درودیان را با آن ظرافت و لطافت انجام بدهم یا کار آقای مختاری را با آن دقت و پختگی انجام بدهم، اما در من هم توانایی‌هایی بود که می‌توانست به شکل دیگری وارد دوره جدید فصلنامه نگین بشود و جاذبه، نفوذ و زیبایی‌های خودش را داشته باشد. یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های من در انتشار فصلنامه نگین این بود که مقالات پژوهشی با رویکرد دانشگاهی به جنگ، که از قوت خوبی برخوردار بود، در فصلنامه منتشر گردد و از درج مقالات ضعیف از این دست اجتناب شود. علاوه‌براین، همان‌طور که در ابتدای عرایضم گفتم، همه تلاش بنده این بود که وظیفه ذاتی مرکز؛ یعنی پژوهش مستقیم در تاریخ جنگ با استفاده از گزارش و دفاتر راویان به‌عنوان جنبه اصلی و اولویت فصلنامه نگین تقویت شود. اما تأکید من این بود که باید توانایی‌های اصلی مرکز؛ چه در مقالات تألیفی و

دکتر حسین اردستانی:
درمورد عملکرد ارتش در دوران دفاع مقدس هر مطلبی را که در فصلنامه نگین منتشر کرده‌ایم دوستان ارتشی تندترین واکنش‌ها را نشان داده‌اند. من معتقدم "ارتش برای خود مقام عصمت قائل است."

در کار نیست و مطالب درج شده جنبه پژوهشی و اسنادی دارد. در اینجا مایل هستم به این موضوع اشاره کنم که ما به عنوان عضوی از سپاه که فصلنامه نگین را منتشر می کنیم، ضعف های سپاه را منصفانه می نویسیم، اما تابه حال، یک هشدار هم از سپاه نگرفته ایم، اما درمورد عملکرد ارتش در دوران دفاع مقدس هر مطلبی که منتشر کرده ایم دوستان ارتشی تندترین واکنش ها را نشان داده اند. این جمله شخص من است و من معتقد هستم "ارتش برای خود مقام عصمت قائل است" و همین روحیه، متأسفانه باعث می شود نتوانند آن طور که باید به توانایی های خود بیفزایند. مگر ما می توانیم به ارتش بی اعتنا باشیم! بیان ضعف ها در کنار قوت ها به معنای این نیست که ارتش تضعیف بشود. ارتش ما مدل کلاسیک ارتش امریکاست. ارتش امریکا ضعف های خود را در سطح وسیع به بحث و نقد می گذارد و ضعف هایش در گفت وگوهای چالشی بررسی می شود، اما ما یک کلمه می گوئیم ارتش یک جا عقب آمده، یا ارتش در فلان عملیات شکست خورده، قیل و قال به راه می اندازند. ما انتقادهای تندتر از این را درباره عملکرد سپاه در مقالات فصلنامه منتشر کردیم. حالا در آینده نزدیک کتب تاریخ شفاهی مرکز منتشر می شود که در آن ضعف های ارتش و سپاه گفته شده است و باز هم مرکز مورد هجمه قرار خواهد گرفت. ما از روز اول که وارد این حوزه شدیم، برای هویت انقلاب اسلامی و حفظ تاریخ جنگ از تحریفات به عنوان راوی در کنار فرماندهان، تاریخ نگاری را شروع کردیم و تا امروز بر آن عهد خویش پایدار مانده ایم. ما نمی توانیم به دروغ مطلبی بنویسیم، گرچه همه راست ها را هم اگر به

دکتر حسین اردستانی راوی و تاریخ‌نگار جنگ ایران و عراق

تضعیف نظام بینجامد منتشر نمی‌کنیم. در دفتر راویان، نوارهای مشروح مذاکرات فرماندهان و هدایت عملیات‌ها معطوف شده است. به همین دلیل، ما فصلنامه نگین را به‌لحاظ چارت تشکیلاتی، زیر نظر گروه مطالعات نظامی برده‌ایم و پیوندهای دقیق بین ماهیت اصلی مرکز در زمینه تاریخ نگاری جنگ با اهداف انتشار فصلنامه در مرکز برقرار شده و به نظر من فصلنامه نگین در سطح جامعه نسبت به دوران گذشته طرف‌داران بیشتری را جذب کرده است و مخاطبان از آن بیشتر استفاده می‌کنند.

تخصصی نمودن فصلنامه نگین ایران در پرتو

تمرکز بر موضوعات و مسائل اساسی جنگ

سؤال: برنامه جناب‌عالی به‌عنوان سردبیر فصلنامه نگین ایران برای شماره‌های آتی چیست؟ به‌خصوص اینکه در شماره‌های اخیر فصلنامه، موضوعات تخصصی جنگ کمتر کار شده و ویژه‌نامه‌های عملیات‌محور بیشتر مدّ نظر بوده، یا به عملکرد یگان‌ها و واحدهای تخصصی

موضوع دیگری که در دوره جدید به‌عنوان یک دغدغه اساسی ذهن مرا به خود مشغول کرده بود، ضعف ساختاری فصلنامه نگین بود. نگین از دو بخش تشکیل شده است: یکی مباحث و مطالب با رویکرد دانشگاهی که چه‌بسا ارتباط غیرمستقیم با مقوله جنگ عراق و ایران داشته باشد و یک بخش دیگر مقالات درباره جنگ و عملیات‌ها و اسناد مرکز است. لذا سعی کردیم به‌سمت تخصصی‌شدن حرکت کنیم و از سال ۱۳۹۱ به این‌طرف، این حرکت شروع شد و در شماره‌های اخیر؛ یعنی شماره ۴۶ به بعد، شماره‌های فصلنامه به‌صورت تخصصی به یک موضوع دفاع مقدس اختصاص یافته است. حدود دو سال است که نگین به‌تدریج از میزان مقالات با رویکرد دانشگاهی کاسته و بر حجم مقالات راویان و اسناد جنگ افزوده است و از شماره‌های ۴۴ به این‌طرف، اتکای آن بیشتر به گزارش عملیات‌ها، مشاهدات صحنه نبرد

متکی باشد. اگر از این مهم غافل شد، چیز جدیدی جایگزین آن نمی شود و دچار کاستی و گسیختگی می شود. از این رو، آرزوی من این است که این چرخه در درون سپاه راه بیفتد و علاوه بر اینکه بین گذشته، حال و آینده سپاه ارتباط نسلی برقرار شود، هرکسی که می خواهد کار تخصصی کند، مطالب خود را برای مسئولان این فصلنامه بفرستد یا از مندرجات آن استفاده کند. ما قصد داریم این کار را با نیروهای داخل یا خارج از مرکز انجام بدهیم که البته کار بسیار سختی است. تلاش من این است از نسل جدید مرکز که در حال شکل گیری است برای پیشبرد این هدف استفاده کنم؛ لذا می کوشم آنان دید تخصصی پیدا بکنند و مقالات پخته و علمی بنویسند و صاحب قلم ها و راوی های مرکز نیز هرکدام سالی یک مقاله تخصصی درباره جنگ ایران و عراق به مرکز بدهند تا فصلنامه نگین بتواند در هر شماره، دو، سه مقاله خوب داشته باشد. چند گزارش مستند، سند و نوار مصاحبه منتشر شود و این موضوع بخشی از کار ما در آینده است. در این زمینه، انتشار اسناد مرکز شامل مذاکرات جنگ، که راویان در جلسات فرماندهان ثبت و ضبط کرده اند، و همچنین نوارهای مصاحبه راویان با فرماندهان، گزارش عملیات ها و دفاتر راویان مرکز در برنامه ما قرار دارد و فصلنامه تا بیش از یک دهه آینده، به راحتی می تواند شماره های جدید تخصصی منتشر کند.

نکته دوم، موضوعات و مسائل اساسی جنگ است که مرکز در طول سال های اخیر، به آن ورود کرده است؛ مثلاً مقطع پایانی جنگ، مهم ترین مقطع است که می توان در چند شماره با بررسی های عملیاتی -

سپاه، جهاد و بسیج پرداخته شده است. این اقدام با چه هدفی انجام می شود؟ آیا این روند ادامه خواهد یافت؟ دکتر اردستانی: نکته اول اینکه، آرزوی من این است که نگین یک مجله تخصصی جنگ ایران و عراق باشد که در هر شماره اش، یک یا دو مقاله کیفی اساسی درجه یک و همچنین دو مقاله درجه دو، ولی تخصصی درباره جنگ ایران و عراق نوشته شود که راهبردهای عملیاتی و راهبردهای نظامی را مورد توجه قرار دهد، زیرا نیروهای مسلح در ایران مثل کشورهای پیشرفته جهان نیست. در این کشورها، یک ستوان یا سروان، مقاله تخصصی نظامی در مجله تخصصی می نویسد، ولی ما در ایران، چنین نظامیانی در میان فرماندهان بزرگ ارتش و سپاه کم داریم یا نداریم. سردارانی مثل غلامعلی

رشید و سردار علایی هستند، ولی سایرین این گونه نیستند و در این زمینه خلأ وجود دارد. مجله نگین پیشانی سپاه پاسداران است و متأسفانه این ارتباط درون ساختاری برقرار نیست. به نظر بنده، هرکسی در سپاه در حوزه های تخصصی نظامی کار می کند، باید نیم نگاهی به جنگ ایران و عراق داشته باشد. اگر نداشته باشد، هویتش را از دست می دهد و سپاه بدون پشتوانه می شود. سپاهی موافق خواهد بود که به روش ها، توانمندی و تجربه های دفاع مقدس

برای این اینکه فصلنامه نگین در همه استان ها در دسترس فرماندهان و رزمندگان قرار گیرد، سایت فصلنامه نگین ایران را به آدرس WWW.NEGINIRAN.IR ایجاد کرده ایم و همه فایل های ۵۳ شماره منتشر شده فصلنامه نگین را از ابتدا تا به امروز، در آن بارگذاری کرده ایم.

سید الشهدا^(ع)، نجف و رمضان بررسی خواهد شد. درباره عملیات‌های مهم؛ به‌خصوص عملیات‌های تعیین‌کننده مانند بیت‌المقدس، والفجر ۸ و کربلای ۵ هم مطالبی انتشار خواهد یافت؛ چنان‌که درباره عملیات کربلای ۵ و قرارگاه کربلا، فصلنامه نگین مطالبی را منتشر کرد. در برخی شماره‌های نشریه نگین به موضوعات جاری کشور که با موضوع دفاع مقدس ارتباط دارد نیز پرداخته‌ایم؛ مثلاً در اسفند ۱۳۹۳، تصمیم گرفتیم کاروان‌های راهیان نور

را مورد مطالعه قرار دهیم. از همین رو، افرادی را به‌صورت میدانی به یادمان‌های پر بازدید فرستادیم و به‌صورت میدانی به آسیب‌شناسی وضع موجود راهیان نور کشور پرداختیم که به‌زودی در این زمینه ویژه‌نامه آسیب‌شناسی روایت راویان راهیان نور در شماره ۵۳ فصلنامه نگین منتشر شد.

راه‌اندازی سایت نگین

ایران و عرضه فراگیر نسخه دیجیتال فصلنامه

سؤال: با توجه به تیراژ کم فصلنامه نگین ایران، آیا برای دسترسی عموم جامعه به نسخه‌های این نشریه تدبیری اندیشیده‌اید؟ آیا برای این فصلنامه درگاه فروش اینترنتی مجلات چاپی یا وبگاهی راه‌اندازی شده است؟ دکتر اردستانی: مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پس از جنگ، همواره مانند سایر بخش‌های سپاه پاسداران دچار محدودیت‌های مالی بوده است، اما فرماندهان مختلف که در رأس سپاه بودند، از زمان پایان یافتن

نظامی آن را نقد و بررسی کرد. از دیگر موضوعات اساسی، مقوله فرماندهی جنگ می‌باشد. فرماندهی یک مؤلفه مهم و ناشناخته جنگ عراق و ایران است که درباره آن پژوهش جدی انجام نشده است. اینکه چرا در دورانی که تجاوز عراق آغاز شد و در سال اول جنگ و دوران آقای بنی‌صدر، چهار عملیات ارتش شکست خورد؟ چرا در سال دوم به بعد، در جنگ تحول ایجاد شد؟ فرماندهی در جنگ عراق و ایران باید بررسی و تعریف شود. همچنین راهکارهای جدید در پیش گرفته شده برای دگرگون کردن وضعیت جنگ تبیین گردد. بنابراین، در بررسی مقوله فرماندهی جنگ، متغیرهای زیادی را باید مورد توجه قرار دهیم. موضوع اساسی دیگر، نیروهای بسیج به‌عنوان عنصر شناخته‌نشده جنگ عراق و ایران است. به‌رغم تبلیغات و شعارهای گسترده درباره بسیج، هیچ‌کس نمی‌داند بسیج چیست. چیستی بسیج در بررسی عملکردش در صحنه نبرد قابل استخراج است. موضوع مهم بعدی بررسی نقش یگان‌ها و قرارگاه‌ها در جنگ است. در شماره اخیر فصلنامه، عملکرد لشکر ۱۴ امام حسین^(ع) سپاه، به‌عنوان مهم‌ترین لشکر جنگ عراق و ایران، در یک ویژه‌نامه به‌طور اختصاصی بررسی شد. درواقع، در این ویژه‌نامه ما دو شماره را باهم ادغام و منتشر کردیم؛ یعنی حدود ۲۸۰ صفحه مجله به این لشکر اختصاص داده شد. در آینده نیز شماره‌هایی به یگان‌هایی نظیر لشکرهای ۸ نجف، ۱۰ سیدالشهدا^(ع)، ۲۵ کربلا، ۲۷ حضرت رسول^(ص)، ۳۱ عاشورا و ۴۱ ثارالله اختصاص خواهد یافت. در مورد واحدهای تخصصی نظیر مهندسی، تدارکات، شنود، مخابرات و... نیز ویژه‌نامه‌هایی منتشر خواهد شد. در آینده همچنین در شماره‌هایی عملکرد قرارگاه‌های حمزه

دکتر حسین اردستانی:
اگر هر پاسدار ۵ درصد هم از مطالب فصلنامه نگین استفاده می‌کرد، در طول چهار، پنج سال، دفاع مقدس جزء پوست و گوشت و استخوانش می‌شد، اما این کم توجهی باعث شد که انتشار فصلنامه داشته محدود باشد.

به جنگ ایران و عراق علاقه دارند، به مقالات دانشگاهی اقبال کمتری نشان می‌دادند، اما در مقابل، وقتی فصلنامه نگین در دانشگاه‌ها و وزارتخانه‌ها توزیع می‌شد، بخش مقالات دانشگاهی برای دانشگاهیان جذابیت بیشتری داشت. این امر ما را دچار تعارض می‌کرد و باعث می‌شد که در هیچ‌کدام از این دو بخش به‌طور عمیق نتوانیم وارد بشویم. از این‌رو، به تدریج با کاهش مقالات به سبک دانشگاهی، فصلنامه نگین را به سمت تخصصی‌شدن پیش بردیم و برای مقالات دانشگاهی درصدد راه‌اندازی مجله جدیدی برآمدیم که با درج پژوهش‌های علمی در حوزه دفاع مقدس، به رشته‌های دانشگاهی علوم انسانی در سطح ملی ورود کنیم تا بیشتر، اساتید و دانشجویان رشته دکترا و کمتر دانشجویان فوق‌لیسانس دانشگاه‌ها در این بخش فعال شوند. لذا نشریه جدیدی را طراحی و منتشر کردیم. اولین شماره پژوهش‌نامه دفاع مقدس در بهار سال ۱۳۹۱، منتشر شد. در این فصلنامه، اساتید و دانشجویان در رشته‌های تاریخ، علوم سیاسی، اقتصاد، جغرافیا، ژئوپلیتیک و حتی روان‌شناسی و سایر رشته‌ها با رویکرد دانشگاهی به جنگ مقالات خود را ارائه می‌دهند و مرکز نیز آنها را منتشر می‌کند.

در ۱۱ شماره پژوهش‌نامه دفاع مقدس، حدود ۷۰ مقاله منتشر کرده‌ایم که همه آنها در سطح مقالات علمی - پژوهشی هستند.

مهم‌ترین مشکلی که درمورد پژوهش‌نامه دفاع مقدس وجود دارد، نبود همکاری لازم از سوی وزارت علوم است. در حال حاضر، سطح مقالات

فرماندهان و رزمندگان قرار گیرد، سایت فصلنامه نگین ایران را به آدرس WWW.NEGINIRAN.IR ایجاد کرده‌ایم و همه فایل‌های ۵۳ شماره منتشرشده فصلنامه نگین را از ابتدا تا به امروز، در آن بارگذاری کرده‌ایم و فرماندهان و رزمندگان و پژوهشگران با مراجعه به این سامانه، هم می‌توانند از محتوای مقالات تألیفی و اسنادی نگین بهره‌مند شوند و هم می‌توانند موضوع پیشنهادی و پورپوزال خود را ارائه کرده و پس از تأیید، اقدام به تهیه مقالات و چاپ آن در فصلنامه نگین ایران کنند.

انتشار مجله پژوهش‌نامه دفاع مقدس و استفاده از ظرفیت دانشگاهی در بررسی موضوعات جنگ

سؤال: به‌عنوان آخرین سؤال، از جمله فصلنامه‌هایی که مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس در سطح مجلات علمی - پژوهشی چند سالی است منتشر می‌کند، پژوهش‌نامه دفاع مقدس است. درمورد رویکرد این فصلنامه به‌اختصار توضیحاتی بفرمایید.

دکتر اردستانی: انتشار پژوهش‌نامه دفاع مقدس به نوع نگاه مرکز به جهت‌گیری فصلنامه نگین ایران مربوط می‌شود؛ یعنی وقتی ما تصمیم گرفتیم فصلنامه نگین ایران با متمرکز شدن بر پژوهش و مقالات جنگ ایران و عراق و همچنین گزارش‌ها و اسناد به‌صورت یک نشریه تخصصی دفاع مقدس درآید، به تدریج، از میزان مقالات به سبک دانشگاهی و علمی در فصلنامه نگین ایران کاسته شد و در شماره‌های بعد به‌طور کلی این مقالات حذف شدند. فرماندهان، رزمندگان و مخاطبان که

آسیب مستمر در راه فعالیت پژوهش‌نامه دفاع مقدس نداشتن درجه علمی - پژوهشی است. بنده در جلسه‌ای با آقای دکتر شریفی مدیرکل نشریات علمی، به ایشان تأکید کردم که ما در صدر پژوهش‌های حوزه دفاع مقدس هستیم و این اقدام ما باعث می‌شود که یک استاد مقاله بدهد و دانشجویان او هم ترغیب شوند که برای پژوهش‌نامه مقاله بنویسند و این امر به تدریج بستر مناسبی را برای مشارکت فعال‌تر دانشجویان دانشگاه‌های تربیت مدرس، تهران، علامه، شهید بهشتی و دانشگاه‌های بزرگی مثل شیراز، اصفهان و تبریز و نیز برای دانشگاه آزاد اسلامی فراهم می‌کند. با افزایش مقالات در رشته‌های تاریخ، علوم سیاسی و علوم اجتماعی در یک فرایند تدریجی، تولید و انباشت محتوا و دانش در حوزه دفاع مقدس گسترش پیدا می‌کند و این دلیل اصلی انتشار پژوهش‌نامه دفاع مقدس است.

و نکته آخر اینکه، تا روزی که بنده مسئول مرکز هستم، این هدف، که تاکنون در عمل محقق نشده است، در مرکز دنبال خواهد شد و آن هم انطباق بین دفاع مقدس و نیازهای امروز و فرداست؛ بدین معنا که با ایجاد پیوند میان مباحث دیروز و امروز، به سمت کاربردی شدن معارف دفاع مقدس گام خواهیم برداشت که البته کار بسیار سختی است.

اکبرپور: از اینکه فرصت دادید تا با شما درباره فعالیت‌های مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس در حوزه نشریات گفت‌وگو کنیم تشکر می‌کنم.

مرور «نگین ایران»؛ در ساحت یک رسانه مکتوب

مریم اسدی جعفری*

چکیده		

براساس آمار موجود در کتابخانه تخصصی جنگ حوزه هنری، پس از پایان جنگ حدود ۱۸ عنوان مجله تخصصی در حوزه دفاع مقدس فعالیت دارند. در تابستان ۱۳۸۱ اولین فصلنامه مطالعات جنگ ایران و عراق با عنوان نگین ایران توسط مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس انتشار یافت و در سیر پاسخ به سوالات اساسی جنگ ایران و عراق، سوالاتی که شاید تا آن زمان امکان مطرح کردن آن وجود نداشت گام برداشت. متن پیش‌رو، فقط به مرور ساختار مجله نگین ایران (فصلنامه مطالعات جنگ ایران و عراق) از آغاز تاکنون و سیر تطور نگاه سردبیران این فصلنامه به عنوان یک رسانه مکتوب می‌پردازد و نقد نقاط قوت و ضعف محتوای آن را به صاحب‌نظران می‌سپارد.

اشاره

جنگی به درازای جنگ‌های جهانی اول و دوم، طراحی و اجرای بیش از ۹۰ عملیات در طول ۸ سال ازسوی ایران و مقاومتی پایان‌ناپذیر در مقابل ارتش چندملیتی عراق در منطقه غرب و جنوب کشور، زمینه ظهور و انتشار نشریات گوناگون ادبی، هنری، اجتماعی، پژوهشی، سیاسی و نظامی درباره جنگ ایران و عراق شد و صفحات بسیاری در روزنامه‌ها و

* کارشناس ارشد علوم ارتباطات و خبرنگار انقلاب اسلامی و دفاع مقدس

سال چهاردهم □ شماره پنجاه و چهارم □ پاییز ۱۳۹۴

مجلات به جنگ ایران و عراق اختصاص یافت. از نقش صفحات دفاعی روزنامه‌های کیهان و اطلاعات که بگذریم، اولین مجلات مرتبط با جنگ به همت و ابتکار سپاه پاسداران انقلاب اسلامی فعالیت خود را آغاز کردند و در مدت کوتاهی با استقبال مردم مواجه شدند. این نشریات تا پایان دهه ۱۳۶۰، به بیش از ۱۰ عنوان رسیدند که از جمله آنها می‌توان به *اصحاب انقلاب*، *پیام انقلاب*، *امید انقلاب*، *نهای انقلاب*، *خبرنامه دفاع مقدس*، *پاسدار اسلام*، *پیروزی*، *شاهد* و *کتاب مقاومت* اشاره کرد.

با پایان یافتن جنگ ایران و عراق در سال ۱۳۶۷، برخی از این مجلات مانند *پیام انقلاب* و *شاهد*، با ایجاد تغییراتی در ساختار خود به فعالیتشان ادامه دادند و تاکنون هم مسیر و خط خود را حفظ کرده‌اند. براساس آمار موجود در کتابخانه تخصصی جنگ حوزه هنری، حدود ۱۸ عنوان مجله تخصصی دیگر نیز در حوزه دفاع مقدس فعالیت کرده‌اند که از جمله آنها می‌توان به *فکه*، *سلمچه*، *جاودانه‌ها*، *بسیج* و *کمان* اشاره کرد. بجز دوهفته‌نامه *ادب و هنر پایداری* کمان که تأثیر شگرفی بر حوزه ادبیات و هنر مقاومت گذاشت، هیچ‌یک از مجلات یادشده، به چرایی و چگونگی جنگ توجهی نداشتند تا اینکه فصلنامه *تاریخ جنگ* پاییز سال ۱۳۷۰ به همت مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس (مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ) منتشر شد و با تکیه بر مقالات و یادداشت‌های پژوهشگران، خبرنگاران و راویان جنگ، به تحلیل وقایع جنگ ایران و عراق پرداخت.

ده سال بعد؛ یعنی در تابستان ۱۳۸۱، اولین شماره فصلنامه *مطالعات جنگ ایران و عراق* با عنوان *نگین*

ایران توسط مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس انتشار یافت و در مسیر پاسخ به سؤالات اساسی درباره جنگ تحمیلی، سؤالاتی که شاید تا آن زمان، امکان مطرح کردن آن وجود نداشت، گام برداشت.

تولد فصلنامه

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس با تکیه بر حدود ۳۳ هزار نوار، چندین میلیون برگ سند، ۸۰۰ گزارش، ۲۰۰ دفتر راوی و ۱۰ هزار برگ کالک که به همت راویان این مرکز در طول جنگ تحمیلی گردآوری شده است، شروع به تنظیم و تدوین مقاله و گزارش درباره جنگ ایران و عراق کرد.

مدیرمسئول شماره‌های اول تا هشتم *نگین ایران* محسن رخصت‌طلب و سردبیر آن مجید مختاری بوده است و این دو راوی جنگ، نشریه را سروسامان دادند. مختاری در اولین سرمقاله با عنوان "جنگ هشت‌ساله؛ تجلی اراده جمعی ملت ایران" درباره خط مشی این فصلنامه نوشته است: «تلاش *نگین ایران* در نخستین گام، طرح پژوهش‌هایی است که تاکنون از آنها غفلت شده است یا کمتر مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته‌اند. ... در گام دوم نیز کوشش خواهد شد تا بدین پرسش‌ها، پاسخ‌های منطقی، مستدل و علمی داده شود و تاحد امکان، در پاسخ به پرسش‌های تحقیقی از به‌کارگیری روش‌های غیرعلمی خودداری گردد.»

در طول شماره‌های اول تا هشتم فصلنامه *مطالعات جنگ ایران و عراق*، فقط شاهد قلم‌فرسایی راویان جنگ مرکز، فرماندهان پاسدار و صاحب‌نظران علوم سیاسی در چهار بخش "مقالات"، "گزارش‌ها"،

در همین راستا، شاهد تغییر ساختاری، محتوایی و دیدگاهی فصلنامه از مباحث نظامی به‌سوی تحلیل مباحث جامعه‌شناختی جنگ و پررنگ‌تر شدن تاریخ‌نگاری آن هستیم. از همین زمان، مقالات صاحب‌نظرانی همچون علیرضا کمره‌ای و فرانک جمشیدی وارد نگین / ایران می‌شود و پس از آن، نگارش متن برای افراد خارج از مرکز نیز میسر می‌گردد. همچنین بخش‌های "مباحث نظری"

"اسناد" و "دیدگاه‌ها - مصاحبه" - هستیم که این امر، نشان‌دهنده تمرکز مدیران مرکز بر استفاده از ظرفیت‌های داخلی خود است. هر شماره از این فصلنامه، به بررسی عملیات‌های اجراشده در هر فصل پرداخته که این سیر، سبب نظم‌یافتن اطلاعات در ذهن مخاطب می‌شود.

بلوغ نگین ایران

از شماره نهم (تابستان ۱۳۸۳) تا بیست‌وسوم (زمستان ۱۳۸۶)، سردبیری فصلنامه نگین / ایران را محمد درودیان برعهده داشته است. وی در اولین یادداشت خود با عنوان "رویکردهای سه‌گانه به جنگ ایران و عراق"، از سه منظر: "رویکرد سیاسی - انتقادی در قلمرو سیاسی جنگ"، "رویکرد حماسی - ارزشی در قلمرو اجتماعی - فرهنگی جنگ" و "رویکرد عملیاتی - تاریخی در قلمرو نظامی جنگ" به تحلیل جنگ عراق علیه ایران پرداخته و نوشته است: «نگاه مجدد به رویکردهای موجود در قلمرو سه‌گانه جنگ به‌منظور پاسخ‌گویی بدین پرسش که آیا میان واقعیت و حقیقت‌های جنگ و نیازها و ضرورت‌های حال و آینده نسبتی وجود دارد یا خیر، گسست‌های عمیقی را میان نظریه‌پردازی و صورت‌بندی تحولات جنگ نشان می‌دهد. در نتیجه بیم آن می‌رود که آینده بدون نگاه به گذشته و گذشته منقطع از حال و آینده ترسیم و بر وقایع مختلف؛ از جمله جنگ، تنها به‌عنوان واقعه‌ای تاریخی، به‌صورت موضعی و با روش تبلیغی تأکید شود.»

از شماره نهم تا بیست‌وسوم، سردبیری فصلنامه نگین ایران را محمد درودیان برعهده داشته است. وی در اولین یادداشت خود با عنوان "رویکردهای سه‌گانه به جنگ ایران و عراق"، از سه منظر به تحلیل جنگ عراق علیه ایران پرداخته است.

شامل انعکاس پایه‌های نظری مرتبط با جنگ در دنیا و دیدگاه صاحب‌نظران خارجی درباره جنگ ایران و عراق در فصلنامه گنجانده می‌شود. بخش‌های "نقد و نظر"، "با راویان (شامل نمونه‌ای از دفاتر راویان همراه با جزئیات)" و "معرفی کتاب" نیز به تکمیل محتوای نگین / ایران کمک می‌کنند.

برای اولین بار نیز گفت‌وگو با امرای ارتش درباره مباحث مختلف جنگ در نگین / ایران گنجانده می‌شود که این امر، نشان‌دهنده آمادگی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ برای شنیدن دیدگاه‌های ارتش درباره جنگ هشت‌ساله و بی‌طرفی‌اش در بیان نقش ارتش در جنگ ایران و عراق است. از جمله این مباحث، گفت‌وگوی سه‌جانبه "امیر سرتیپ حسنی سعدی"، "محمد درودیان" و "سردار غلامعلی رشید" با محوریت "بازدارندگی در برابر عراق" است.

ادامه راه متأخرین

به‌ار ۱۳۸۷ (شماره بیست‌و‌چهارم)، فرهاد درویشی به‌عنوان سردبیر و دکتر حسین اردستانی به‌عنوان مدیرمسئول نشریه منصوب می‌شوند و از این زمان، بار دیگر شاهد تغییراتی در ساختار فصلنامه نگین/ایران هستیم؛ اما این تغییرات، هدف اصلی مجله که بیان حقایق جنگ به‌صورت علمی و مستدل بوده را دچار تزلزل نکرده، بلکه باعث رشد، ارتقا و جلوگیری از تکرار در این رسانه مکتوب شده است.

درویشی که خود، از راویان جنگ می‌باشد، در یادداشتی به برخی از مهم‌ترین اهداف مجله نگین/ایران در شماره‌های آینده پرداخته است که عبارت‌اند از: "توسعه و تعمیق ادبیات جنگ ایران

و عراق"، "انتشار تدریجی اسناد و مدارک مربوط به جنگ با رعایت اصول امنیتی و حفاظتی"، "انتشار حقایق و عقلانیت نهفته در طرح‌ها و اقدامات رزمندگان در جنگ و جلوگیری از تحریف آنها". وی همچنین اصول رویکردی زیر را مدنظر قرار داده است: "اتخاذ رویکرد تحلیلی تعقلی در بیان واقعیات جنگ"، "حقیقت‌محوری، همه‌جانبه‌نگری در بیان واقعیات و وقایع جنگ و توسعه گسترده همکاران از میان محافل دانشگاهی و نظامی".

در شماره‌های اخیر فصلنامه، مقالات قوی جنبه‌های سیاسی - نظامی و تحولات راهبردی جنگ، بیش‌ازپیش مورد توجه متولیان این نشریه قرار گرفته است.

در این دوره همانند دوره‌های قبل، در بخش "مقالات" در دو شاخه ترجمه و تدوین، جنبه‌های نظری و کاربردی جنگ بررسی می‌شود؛ بخش "میزگرد" شامل بررسی موضوعات اساسی جنگ با حضور مقامات لشکری، کشوری و دانشگاهی است؛ بخش "اسناد و گزارش‌ها"، روایت جنگ از زبان راویان، فرماندهان، مورخان، ناظران خارجی و سازمان‌های بین‌المللی می‌باشد؛ "فصل‌شمار جنگ" نگاهی اجمالی به وقایع جنگ می‌افکند؛ "نقد و نظر" شامل بررسی کتاب‌های جدید جنگ ایران و عراق است و "بخش اطلاع‌رسانی"، که در دوره جدید به فصلنامه اضافه شده، در برگزیده آخرین اخبار مرتبط با آثار منتشرشده درباره جنگ تحمیلی می‌باشد. از شماره بیست‌و‌چهارم، چکیده انگلیسی مقالات نیز در انتهای فصلنامه گنجانده شده است تا راهی برای آغاز انتشار نگین/ایران به زبان انگلیسی باشد که البته این آرزو تاکنون محقق نشده است.

همه این بخش‌ها به‌شکل‌های دیگر، در شماره‌های قبلی نگین/ایران وجود داشته، اما در دوره جدید، شاخ و برگ بیشتری پیدا کرده و دایره مخاطبان خود را افزایش داده است.

از شماره بیست‌و‌هشتم (بهار ۱۳۸۸) تا پنجاه‌ویکم (زمستان ۱۳۹۳) دکتر حسین اردستانی در مقام سردبیری نگین مشغول به فعالیت شده است. ساختار مجله در طول این پنج سال، تغییری نکرده، فقط به سه یا چهار بخش "مقالات"، "اسناد و گزارش" و "معرفی کتاب" بسنده شده و بخش جدیدی با عنوان

تلفیق رسانه مکتوب و تاریخ جنگ ایران و عراق

پروفسور دیوید. جی. مایرز* روان‌شناس، در مقاله‌ای در مجله تفسیر، به نقل از مایکل اوکشات** نوشته است: «مسئله در تاریخ، هرگز این نیست که چه چیزی باید و شاید رخ داده باشد، بلکه تنها این شواهد هستند که ما را مجبور می‌کنند که نتیجه بگیریم، چیزی رخ داده است. به این ترتیب، تاریخ‌نگار و روزنامه‌نگار یک

وظیفه دارند: الزام تعهد به شواهد. آنچه رخ داده، ممکن است پنج دقیقه یا پنج قرن پیش رخ داده باشد، اما مادامی که به گذشته تعلق دارند، تاریخ‌نگار و روزنامه‌نگار به یک نسبت، دغدغه آن را دارند.»

وی تاریخ‌نگاران و روزنامه‌نگاران را بازآفرینندگان گذشته

می‌داند و تأکید می‌کند: «ممکن است تاریخ‌نگاران مدعی شوند که جامع‌تر و هدفمندتر هستند. اما روزنامه‌نگاران ادبی باید مجاب‌کننده‌تر و به‌هنگام‌تر باشند. اما پذیرفتن موارد یادشده توسط برخی از تاریخ‌نگاران و روزنامه‌نگاران، به‌تنهایی، توجیه‌کننده صحت آنهاست.» (هایزر، ۲۰۱۲)

اگر فصلنامه نگین / ایران را به دور از نگاه

*David. G. Myers

** Michael Oakeshott

"همایش" شامل متن سخنرانی‌های مطرح‌شده در همایش‌های مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس به آن اضافه شده است.

یک مجله از آغاز تا اواسط دوران فعالیت خود، قاعدتاً پس از آزمون و خطاهای بسیار، بایستی ساختار ثابت و ایده‌آلی پیدا کند، اما شاید تمرکز مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس بر حوزه نشر کتاب، سبب توجه کمتر به محتوای فصلنامه نگین / ایران شده است و در هر شماره، جز در بخش مقالات، دیگر شاهد بهره و بار علمی در مطالب نگین / ایران نیستیم و چیزی جز معرفی کتاب توسط خبرنگاران - ازجمله اینجانب - و متن پیاده‌شده همایش‌ها دیده نمی‌شود.

در شماره‌های اخیر فصلنامه، مقالات قوی مانند نوشته‌های علیرضا کمره‌ای منتشر نمی‌شود و جنبه‌های سیاسی - نظامی و تحولات راهبردی جنگ، بیش‌ازپیش مورد توجه متولیان این نشریه قرار گرفته است. در واقع، نگین / ایران از فضای تاریخ‌نگاری جنگ و پرداختن به مباحث اساسی آن دور شده و گویا انتشار صرف فصلنامه، تنها هدف مرکز می‌باشد. این درحالی است که با ایجاد تغییر و تحولات در هیئت تحریریه و ورود افراد جدید با ایده‌های نو به فصلنامه، می‌توان جان دوباره‌ای به آن بخشید و شاهد انتشار مطالب بکر، همچون سال‌های آغازین آن باشیم.

فراموش نکنیم که اولین و مهم‌ترین هدف نگین / ایران، دادن پاسخ‌های منطقی، مستدل و علمی به سؤالات اساسی جنگ بوده و این، هدف کم‌ارزشی نیست.

توزیع ضعیف یک رسانه مکتوب، بزرگ‌ترین آسیب برای آن محسوب می‌شود، زیرا مجله‌ای که به دست اهلس نرسد، بیش از ساحت یک خبرنامه داخلی ارزش نخواهد داشت.

[illegible]

نویسندگان، محققان، روزنامه‌نگاران و دانشگاهیان فعال در حوزه جنگ ایران و عراق را درباره نقاط قوت و ضعف نگین / ایران گردآوری کنیم، اما متأسفانه به دلیل توزیع نامناسب مجله، بسیاری از آنان قادر به دریافت آن نبودند و از ما درخواست کردند تا در صورت امکان، شرایط دریافت فصلنامه را برای آنان فراهم کنیم.

لزوم ارسال این مجله به نهادهایی همچون سازمان عقیدتی - سیاسی ارتش و دیگر نیروهای ارتش و همچنین روابط عمومی سپاه پاسداران و به‌خصوص دانشکده‌های تاریخ و علوم سیاسی احساس می‌شود. توزیع ضعیف یک رسانه مکتوب، بزرگ‌ترین آسیب برای آن محسوب می‌شود، زیرا مجله‌ای که به دست اهلش نرسد، بیش از ساحت یک خبرنامه داخلی ارزش نخواهد داشت. این درحالی است که باتوجه به ظرفیت‌های محتوایی نگین/ایران، نظرسنجی از مخاطبان و ارتباط و تعامل دوسویه با علاقه‌مندان به مقوله جنگ ایران و عراق، درچه‌های جدیدی پیش روی این رسانه خواهد گشود.

علمی، به مثابه یک رسانه در نظر بگیریم، مشخص می شود که مدیران این فصلنامه، بدون الگوبرداری از خط مشی صاحب نظران خارجی درباره وظایف یک رسانه مکتوب تاریخ مدار، درخور و شایسته به مقوله جنگ ایران و عراق پرداخته اند، اما باید این موضوع را هم در نظر گرفت که هر رسانه، انعکاس دهنده دیدگاه های سردبیر و مدیران آن است. بنابراین، فرازوفرودهای نگین در سه دوره ای که پیش تر، آنها را مرور کردیم، امری طبیعی به نظر می رسد.

در دوره اول، قلم راویان جنگ را در فصلنامه نگین ایران می‌بینیم، با وجود این، به‌طور قطع، می‌توان گفت که نقطه اوج نگین، در زمان سردبیری محمد درودیان بوده که حرف‌های تازه همچون اهمیت تاریخ‌نگاری درباره جنگ ایران و عراق؛ آن هم از سوی اهل قلم خارج از مرکز اسناد مطرح و منتشر شده است.

لزوم تقویت توزیع نگین ایران

بیش از این، قصد داشتیم یادداشتهای کوتاهی از

نگین ایران در سه نگاه (از رکاب‌سازی برای نگین تا نگین‌تراشی برای رکاب)

فرانک جمشیدی*

من برای ارزیابی نشریه‌ی نگین ایران از بدو تولد تاکنون، سعی کردم به روح پرسشی نزدیک شوم که این نشریه در صدد پاسخ‌گویی به آن است. به نظرم این نقطه‌ی شروع مناسبی باشد چون حدس‌زدنِ اساسی‌ترین پرسش(ها)، به‌خصوص اگر تا آن‌جا که ممکن است حدسی دقیق باشد، همچون گمانه‌زنی یک گنج‌یاب است و کشف گنج یک متن (متن

در معنای مطلق آن‌چه خوانش‌پذیر است)، ادراک دغدغه‌های بنیادین آن متن است. نگین ایران را که ورق می‌زنم، از شماره نخست تا آخرین شماره حال حاضر، سایه یک پرسش بنیادین را بر آن احساس می‌کنم: چگونه می‌توان این مسئله را برای نسل جوان و نسل‌های آتی تبیین کرد که در هر دو پدیده

* نویسنده و پژوهشگر

فرانک جمشیدی، نویسنده و پژوهشگر

بحث خواهم کرد، نگین ایران این مجال و موقعیت مناسب برای ایده‌پردازی و اندیشه‌ورزی را به تهدید و تحدیدی جدی برای دو کنش یادشده تبدیل کرده است. در ادامه توضیح می‌دهم که چرا؟ پاسخ نگین ایران به پرسش فوق این است که مذهب، دقیق‌تر بگویم اعتقاد به اسلام شیعی در ایران، نه فقط در وقوع انقلاب اسلامی و به تبع آن جنگ هشت‌ساله و بسیج همگانی ملت مؤثر بوده، بلکه از جان‌مایه خود به درون کالبد انقلاب اسلامی دمیده است. به همین سبب، این پدیده به واسطه برخورداری از چنین منبع معرفتی عظیم و بیکرانی، روح جهان بی‌روح (به تعبیر میشل فوکو) و نقطه‌ای عطف همه تحولات سیاسی و اجتماعی و فرهنگی در منطقه و جهان به شمار می‌آید. در واقع، منهای مذهب، هیچ عامل دیگری را نمی‌توان تصور کرد که با درهم‌کرد اسطوره، حماسه، عرفان، عقلانیت، معنویت، هنر، تاریخ، ادبیات، فرهنگ و ... توانسته باشد تا این اندازه قدرت تهییجی - تعلیمی

انقلاب اسلامی و جنگ عراق و ایران، این کشور برای نخستین‌بار شاهد خیزش روح کلی و جمعی یک ملت علیه سرکوب و ستم و تجاوز بوده است؟ به عبارت دیگر، چگونه این اتحاد بی‌سابقه، به دور از هرگونه تششت و تفرق شکل گرفت، چندانکه گویی همه تفاوت‌ها، تکثرها، تعددها جای خود را به روحی واحد بخشید؛ روحی که مقاومت شگفت‌انگیز و کم‌نظیری از خویش نشان داد؟ و چگونه می‌توان آن تجربه را عملیاتی و برای مقابله با بحران‌های آتی جامعه کاربردپذیر کرد؟

این پرسش، بسیار مهم و هوشمندانه است. با وجود این، به زعم من، مهم‌تر و هوشمندانه‌تر از طرح آن، عملکرد کس یا کسانی است که پرسش یادشده را به مثابه فلسفه وجودی و عامل استمرار این فصلنامه در نظر گرفته‌اند و از آن بسان سامانه‌ای برای دریافت ایده‌ها و نظرها و دیدگاه‌های متفاوت و متعدد بهره گرفته‌اند. اما به یک دلیل مهم که از آن

اهتمام به اثبات پیوستگی انقلاب و جنگ (انقلاب با آن پشتوانه اسلام شیعی)، موضوعات ذیل در این فصلنامه برجسته و به «دشواره» یا «مشکله» های جدی بدل می شوند:

- نگرانی از تحریف واقعیتی از جنگ که این دکترین قائل به آن است،
- تلاش برای بهره گیری از تجارب جنگ و عملیاتی کردن جمله «جنگ، گنج است»،

- شناسایی پرسش های اساسی جامعه درباره جنگ و در دست گرفتن ابتکار عمل در پاسخ گویی به این پرسش ها به منظور خنثی کردن آثار گفتمان انتقادی که مدیریت و تصمیم گیری های زمان جنگ را در حوزه های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی به چالش می کشد،
- تأکید بر طراحی

شماره های ۹ تا ۲۳ نگین ایران با تأکید بیش تر بر حوزه تاریخ نگاری جنگ از میان حوزه های مطالعاتی جنگ ایران و عراق و طرح پرسش های عمیق تر در این حوزه، مجالی برای بحث و ایده پردازی در خصوص برخی موضوعات مغفول فراهم آورد.

روش شناسی علمی مطالعه جنگ عمدتاً با هدف عقلانی جلوه دادن جنگ در سه نقطه آغاز، تداوم و پایان، شماره های ۹ تا ۲۳ نگین ایران با تأکید بیش تر بر حوزه تاریخ نگاری جنگ از میان حوزه های مطالعاتی جنگ ایران و عراق و طرح پرسش های عمیق تر در این حوزه، مجالی برای بحث و ایده پردازی در خصوص برخی موضوعات مغفول فراهم آورد. در واقع، به پشتوانه تجاربی که پیش تر به دست آمده بود، در این پانزده شماره، به نظر من، شاهد سه

و در عین حال تبلیغی - ترویجی و مهم تر از همه، تأسیسی - تدوینی - تألیفی داشته باشد و به واسطه چنین بسته یا پکیج کامل قدرت، ملتی را، و افزون بر آن، ملت ها را علیه ستم و تجاوز بشوراند.

به این ترتیب، دکترینی که نگین ایران از آن تغذیه می کند، پیش از آن که ناظر بر پیوستگی انقلاب و جنگ باشد، معطوف به پیوستگی اسلام شیعی و انقلاب است که سپس جنگ ایران و عراق نیز از این پیوستگی بهره مند می شود. این دکترین به دو شرط می توانست برای نگین ایران یک فرصت مناسب محسوب شود تا به غنای تئوریک خویش بیفزاید؛ یکی، قرار گرفتن در مصاف یا تقابل با دکترین یا ایده های نظری دیگر و دوم، تعمیق پرسش ها و تدوین روش (ها). حال آن که عملاً هم راه به روی عرض اندام نظریه های رقیب مسدود است، هم به رغم آن که مقالات هشت شماره نخست، کاملاً شیوه نگارش علمی - آکادمیک را در تبیین مسئله و شرح و بسط آن رعایت کرده اند، نتوانسته اند به طرح پرسش های ژرف، جاندار و تپنده و نیز تبدیل کلیت نظریه پیوستگی انقلاب و جنگ به روشی برای بررسی و واکاوی آن پرسش ها، توفیقی حاصل کنند. در نتیجه، دکترین مذکور با چنین کاستی هایی، مطالعات تاریخی و تاریخ نگاری جنگ را هدایت و مدیریت می کند و این، همان آسیب جدی و محدودیتی است که از آن یاد کردم.

نگین ایران، فصلنامه مطالعات جنگ ایران و عراق است اما از آن جا که تقریباً همه آن چه در این فصلنامه ملاحظه می شود، دستمایه تاریخ نگاری جنگ قرار می گیرد، ناگفته پیداست که چرا در سایه

جابه‌جایی و تغییر عمده‌ایم:

الف - نظریه پیوستگی انقلاب و جنگ
جای خود را به نظریه پیوستگی جنگ و سیاست
و بررسی آسیب‌هایی داد که از این ناحیه خصوصاً
دامن‌گیر تاریخ‌نگاری جنگ می‌شود. با این
جابه‌جایی، روح این پرسش ذیل بر پانزده شماره
یادشده حاکم است:

با وجود دخالت بی‌تردید عنصری به نام «قدرت»، چگونه می‌توان به مخاطب تاریخ جنگ، کنش پرسش‌گیری از این تاریخ را آموزش داد؟

ب - تاریخ‌نگاری واقعه جای خود را به تاریخ‌نگاری داد. در نتیجه، دغدغه این است که:

چگونه می‌توان به تاریخی که خواه‌ناخواه برآمده و برجوشیده‌ی تأملات نظری و فرضیات مورخ تاریخ جنگ است، به‌مثابه یک متن باز(نه بسته) نگریست و با آن به گفت‌وگو پرداخت؟

ج - واکاوی واقعه جای خود را به موضوعات، مسئله‌ها و پرسش‌هایی از/ درباره واقعه داد. بنابراین، بدیهی بود دغدغه حفظ روایت اصیل واقعه‌ی جنگ از هرگونه تحریف و پاسخ به این پرسش که «بعد از جنگ، با جنگ چه باید کرد؟»، جای خود را به این پرسش بدهد که:

از جنگ چگونه می‌توان برای نسل جوان و نسل‌های آتی «مسئله» تولید کرد تا با ترغیب آن‌ها به اندیشیدن به پاسخ‌های محتمل، این واقعه(نه آن روایت اصیل) زنده بماند؟

گنج سرگردان

جعفر شیرعلی نیا*

مجربان: در شناسنامه شماره اول نشریه، نام مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ به عنوان صاحب امتیاز ذکر شده و در انتهای صفحه در پایین شناسنامه آمده است: "مؤسسه مطالعات سیاسی - فرهنگی اندیشه ناب"؛ مؤسسه‌ای که به گمان بنده خصولتی (سرگردان میان خصوصی و دولتی) است. نام و آرم این مؤسسه از شماره ۱۲ حذف می‌شود و همان‌جا آرم و عنوان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی می‌نشیند. نام سردبیر "مجید مختاری" نیز از شماره ششم به بعد حذف می‌شود و مجله در چند شماره، عنوانی به نام سردبیر ندارد، تا اینکه از شماره نهم، نام "محمد درودیان" به عنوان سردبیر اضافه می‌شود و تا شماره ۲۳، نگین با دغدغه‌های آقای درودیان پیش می‌رود. در این دوره، دو نام دیگر تأثیرگذار به چشم می‌خورد: "علیرضا کمره‌ای" و "فرانک جمشیدی" که بیرون از دایره مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ هستند؛ هم خودشان و هم گرایششان.

رشد و نمو: پایان سردبیری محمد درودیان، آغاز تغییرات بزرگ در صفحه شناسنامه است. در شماره ۲۴، پسوند "مطالعات جنگ ایران و عراق" هنوز تغییر نکرده است،

تاریخ تولد نگین / ایران: تابستان ۱۳۸۱، زمانی که نشریه نسبتاً موفق کمان در حال انتشار آخرین شماره‌های خود بود؛ نشریه‌ای که با همت مرتضی سرهنگی، هدایت‌الله بهبودی، علیرضا کمره‌ای، احد گودرزیانی و... و با محوریت ادبیات جنگ منتشر می‌شد، در جهان نیز با حمله امریکا و متحدانش به عراق و افغانستان، موضوع جنگ پررنگ‌تر شده بود.

نام: نگین / ایران (فصلنامه مطالعات جنگ ایران و عراق). مجید مختاری (سردبیر) در سرمقاله اولین شماره، از میشل فوکو و مباحث علمی سخن می‌گوید، اما نامی که برگزیده تبلیغاتی است. سردبیر برای اولین نوشته فصلنامه، عنوان "جنگ هشت ساله؛ تجلی اراده جمعی ملت ایران" را انتخاب کرده و در آن درباره دلایل انتخاب این نام توضیح داده، اما در متن، از عبارت "دفاع مقدس" استفاده نشده است. پس از سرمقاله، اولین مقاله در شماره اول با این عنوان منتشر شده است: "مقدمه‌ای بر الگوی مدیریت جنگ توسط امام خمینی^(ره)"؛ در این مقاله نیز از عبارت دفاع مقدس استفاده نشده است.

* نویسنده و پژوهشگر تاریخ جنگ عراق و ایران

جعفر شیرعلی‌نیا، نویسنده و پژوهشگر تاریخ جنگ

از شماره ۳۰، نام و عنوان سردبیر هم حذف می‌شود. اما در شماره ۳۲، نام رئیس مرکز که پیش‌تر به‌عنوان معاون مدیرمسئول درج می‌شد، به‌جای سردبیر نوشته می‌شود و از شماره ۴۰ به‌بعد، نام فرمانده سپاه به‌عنوان مدیرمسئول حذف می‌شود و نام مدیر مرکز به‌عنوان "مدیرمسئول و سردبیر" ذکر می‌شود.

اکنون که در دوران پس‌اوجام هستیم، باید دید چه تغییر و تحولاتی در شناسنامه‌نگین/یران انجام می‌شود.

مخاطب به نظر بنده فصلنامه نگین باوجود مطالب بسیار بالارزشی که تاکنون منتشر کرده، درزمینه تعریف مخاطب سرگردان است و تحولات آن بیشتر به تحولات درونی آن مجموعه و مجموعه بالاسری آن برمی‌گردد و خواسته و نیاز مخاطبان، نقش‌چندانی در ایجاد تحولات ندارد؛ هرچند در برخی مقاطع، اثرگذاری بیشتری داشته است.

توضیح ضروری: این یادداشت با نگاهی کوتاه و در مدتی کوتاه به صفحات شناسنامه‌نگین‌های منتشرشده، نوشته شده است و ارزش دیگری ندارد.

اما در بخش صاحب امتیاز، نام مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس سپاه (مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ) و به‌جای نام مدیرمسئول که پیش‌تر، مدیران مرکز بودند، نام سرلشکر عزیز جعفری فرمانده سپاه، دیده می‌شود. مسئول جدید مرکز - دکتر حسین اردستانی - نیز به‌عنوان معاون مدیرمسئول و فرهاد درویشی هم به‌عنوان سردبیر انتخاب شده‌اند. در این ایام، چند سال از دوران ریاست‌جمهوری محمود احمدی‌نژاد گذشته و فضای سیاسی، نسبت به دوران تولد نگین که در دولت دوم اصلاحات بود، تغییرات زیادی داشته است. نکته جالب‌توجه این است که نام فرمانده سپاه در بالای شناسنامه اضافه شده، اما آرم سپاه از پایین شناسنامه حذف شده است. در شماره ۲۵، پسوند "مطالعات جنگ ایران و عراق" از نام نشریه حذف می‌شود و به‌جای آن "فصلنامه تخصصی مطالعات دفاع مقدس" می‌آید و از شماره ۲۸، عنوان "مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ" حذف می‌شود و در قسمت صاحب امتیاز نام "مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس سپاه پاسداران" درج می‌شود.

نشانه‌هایی برای بودن و ماندن

احمد گودرزبانی*

اما نشریه و مجله داشتن برای یک موضوع، نشانه دغدغه بیشتر و به‌روزتر درباره آن و اهمیت انتشار سریع‌تر دیدگاه‌ها و دریافت‌های پژوهشی برای به تحرک واداشتن ابعاد آن موضوع تاریخی و مقابله با رخوت جست‌وجو و پژوهش در این زمینه. البته این روزها حتی کاغذ و چاپ نیز مانعی برای این حرکت فرض شده و به عنوان نمونه، یکی از معدود پژوهشگران حوزه‌های موضوعی جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، دیگر دربند انتشار دریافت‌ها و برداشت‌های خود در قالب یک مقاله یا یادداشت در یک نشریه که حداقل باید فراز

نشریه‌های دارای ترتیب انتشار کوتاه‌مدت یا به عبارت عمومی‌تر، مجله‌هایی که پیوسته و مستمر درباره جنگ تحمیلی عراق علیه ایران منتشر شوند، کم‌اند. در برابر موضوع‌هایی که به مرور تاریخی می‌شوند، چنین اتفاقی طبیعی به نظر می‌رسد. به هر حال حجم موضوع‌های روز، آن قدر هست که سایه‌ای را در برابر موضوع‌های تاریخی ایجاد کنند. البته جامعه ما تلاش دارد تاریخ و فرهنگ دفاع مقدس را به فراموشی نسپارد و حجم کتاب‌هایی که در این باره منتشر می‌شوند، گواه چنین دغدغه‌ای هستند. همچنان که نشانگر این نیز هستند که کتاب، ظرف پایداری برای این موضوع دیده می‌شود.

* نویسنده و روزنامه‌نگار جنگ

سال چهاردهم □ شماره پنجاه و چهارم □ پاییز ۱۳۹۴

احد گودرزبانی نویسنده و روزنامه‌نگار جنگ

پی‌درپی موضوع‌هایی از جنگ رصد و بازنگری شده‌اند. نقطه اشتراک محتوای نگین ایران چه در شماره یک و چه در شماره ۵۳ تکیه بر دارایی مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس است. از هر منظر که به این مجموعه بنگریم می‌بینیم که بخش قابل توجهی از اطلاعات و اسناد فرماندهی دفاع مقدس در این مرکز نگهداری می‌شود و در سال‌های اخیر با فراگیر شدن استفاده از قالب تاریخ شفاهی، زمینه رجوع به شخصیت‌های آن اطلاعات و اسناد برای این مرکز امکان‌پذیرتر از مجموعه‌های دیگری است که دغدغه‌ای در زمینه تاریخ جنگ دارند.

همچنین بیشتر شماره‌های نگین ایران دارای یک موضوع محوری‌اند که معمولاً در نسبت با مناسبت‌های زمان انتشار و حساسیت‌های آن مقطع برای دست‌اندرکاران فصلنامه انتخاب شده‌اند؛ مانند فرماندهان دفاع مقدس، عملیات‌های دفاع مقدس، موضوع‌های تاثیرگذار بر جنگ و جنگ تحمیلی عراق

و نشیب‌های چاپ را پشت سر بگذارد، نمی‌ماند و آنها را در فضای مجازی و به سرعت منتشر می‌کند و بازتاب و بازخورد فوری آن را می‌بیند که در ادامه فعالیت او بسیار موثر است.

رصد ناگفته‌های جنگ در «نگین ایران»

در نخستین سال‌های دهه ۱۳۸۰ شمسی مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس که آن روزها مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ خوانده می‌شد، انتشار نگین ایران: فصلنامه تخصصی جنگ ایران و عراق را آغاز کرد و تاکنون (بهمن ۱۳۹۴) و پس از بیش از یک دهه ۵۳ شماره آن تولید و منتشر شده است. بدون در نظر گرفتن فراز و فرودهای سرگذشت انتشار چنین نشریه‌ای، بودن چنین نشریه‌ای به یقین بهتر از نبودن آن است. این ظرف باعث تولید هزاران صفحه نوشته درباره جنگ تحمیلی عراق علیه ایران می‌شود و آنچنان که مطالب ۵۳ شماره منتشر شده نشان می‌دهند،

جنگ تحمیلی عراق علیه ایران را عمیق‌تر از ابراز احساسات مرسوم و رایج نسبت به آن دوران، به عنوان یک دغدغه تاریخی و تعهد و با توجه به سابقه ذهنی از آن ایام دنبال می‌کنند. آنها معمولاً به وقایع نزدیک اند و اطلاعاتی از آن ایام را در ذهن دارند، حتی نسبت به برخی از موضوع‌ها و وقایع حساس‌اند و همین حساسیت موجب جلب توجه آنها می‌شود.

گروه دوم مخاطبان پژوهشگرانی‌اند که توقع می‌رود جنگ تحمیلی عراق علیه ایران را از منظرهای گوناگون بکاوند. آنها این توقع را هم دارند که اطلاعات جنگ متناسب با پژوهش‌ها در اختیارشان قرار گیرد. نگین ایران خود به خود در میانه این دو توقع نیز قرار گرفته است؛ از یک سو می‌تواند نیازی را برآورده کند و از سوی دیگر بازتاب این ارائه را هم نشان دهد؛ چنین شده یا نه، به نظرسنجی از جامعه مخاطب نشریه و ارزیابی بیشتر و گفت‌وگو با دست‌اندرکاران فصلنامه نیاز دارد. اما هرچه هست در ۵۱ شماره متن‌های مستندی درباره دفاع مقدس منتشر شده و بهتر است دست‌اندرکاران هم بگویند چقدر از کارنامه خود راضی‌اند؟

بودن و ماندن و استمرار در این مسیر ارزشمند است، اما آفت و آسیب روزمرگی هم هست. به همین دلیل، استمرار، با تنوع و تازگی در کمیت و کیفیت موضوع مورد نظر، بسیار تاثیرگذارتر از آن که تصور می‌شود به نظر خواهد آمد و مخاطبان خاص و تخصصی هر محصول مکتوب را روز به روز اضافه می‌کند. این را هم هیچ وقت نمی‌توان از یاد برد که چنین رویکردی برای ادامه راه، به صرف زمان و تلاش و پیگیری و دلسوزی برای نتایج هر شما فصلنامه نیاز دارد و اینها در روزگار ما به سختی فراهم می‌شوند.

علیه ایران از منظرهای کلی (فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و...). گاه ابعاد بیرونی یک اتفاق بیشتر مورد نظر بوده است و گاه ابعاد درونی آن؛ به هر حال این مسیر پیموده شده و تجربه‌ای باقی مانده است و براساس آن می‌توان برای آینده از روش‌های دیگری استفاده کرد. مانند این که می‌توان برای فصلنامه نگین ایران محورهای موضوعی‌ای را برگزید که در پایان دوره‌های بعد، فارغ از پراکندگی‌ها، مسیر پژوهشی و مستندی مشاهده شود و مخاطب را به این یقین برساند که این مسیر با دقت و هدفمندی طراحی شده است.

هر نشریه یا رسانه‌ای، متناسب با نوع خروجی، از این نظر که چاپی یا مجازی منتشر و پخش شود، در میانه هدف و ایده‌آل خود از یک سو و مخاطب خود از سوی دیگر قرار دارد؛ اگرچه به نظر می‌رسد ما در دوره‌ای از مخاطب‌سالاری به سر می‌بریم که خرید و کلیک و پیامک، سرنوشت‌ساز است. اما ایستادن در نقطه طلایی این میانه، هنری است که به سادگی به دست نمی‌آید. نمی‌توان مخاطب را در نظر نگرفت، چون هر اثر برای مخاطبی منتشر می‌شود، حتی اگر این مخاطب یک نفر باشد و نمی‌توان هدف را جذب او به هر قیمتی دانست، چون این گونه مخاطبان خیلی زود از دست داده می‌شوند. سابقه نگین ایران نشان داده که بیشتر به هدف نظر دارد و مخاطب خود را خاص و تخصصی فرض کرده؛ هر دو این پیش‌بینی‌ها طبیعی به نظر می‌رسند. در خصوص هدف، واضح است که این فصلنامه در مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس تولید و متناسب با شرح وظایف چنین مجموعه‌ای عمل می‌شود. درباره مخاطبان می‌توان از دو گروه توقع توجه بیشتری داشت: نخست گروهی که موضوع‌های

تحلیل محتوای کمی فصلنامه تخصصی نگین ایران شماره‌های ۱ تا ۵۰

مرتضی شهریاری*

چکیده		

باتوجه به نقش و اهمیتی که نشریات تخصصی دفاع مقدس در ترویج فرهنگ و ثبت تاریخ دفاع مقدس دارند، لازم است به‌طور دقیق مورد ارزیابی علمی قرار گیرند؛ زیرا فقط با ارزیابی می‌توان عملکرد این نشریات را سنجید و درباره آنها داوری صحیح انجام داد و سپس به دست‌اندرکاران این نشریات در ارتقای کیفی و محتوایی آن یاری رساند.

در این پژوهش، مطالب مندرج در ۵۰ شماره فصلنامه نگین ایران (فصلنامه تخصصی جنگ عراق و ایران) از نظر تعداد، نوع و موضوع مطلب، تعداد مطالب مرتبط با عملیات‌ها، یگان‌ها، رسته‌ها؛ تعداد مطالب مرتبط با فرماندهان شهید، نویسندگان و تعداد مطالب ارائه‌شده از سوی آنها و نیز منابع و مآخذ مورد استفاده نویسندگان مورد بررسی قرار گرفته است. روش پژوهش، تحلیل محتوا می‌باشد و جامعه پژوهش شامل ۶۶۲ عنوان مطلب در ۵۰ شماره (۱ تا ۵۰) فصلنامه نگین ایران است.

واژگان کلیدی: تحلیل محتوا، فصلنامه نگین ایران، فصلنامه تخصصی جنگ، نمایه مقالات.

مقدمه و طرح مسئله

تعصبات و اظهارنظرهای شخصی پژوهشگر دور می‌باشد و از این نظر اهمیت دارد. در مواردی مشاهده شده است که در سطح جامعه، درباره یک موضوع، یک شخصیت یا یک متن داوری‌هایی صورت گرفته، اما زمانی که این موضوعات، شخصیت‌ها و متون، به‌صورت علمی مورد سنجش قرار گرفته و تحلیل شده‌اند، نتیجه‌ای غیراز داوری‌های رایج در جامعه به دست آمده است.

تحلیل محتوا، یکی از روش‌های تحلیل و آنالیز پیام‌های ارتباطی است که در پژوهش‌های علوم گوناگون به‌خصوص علوم ارتباطات اجتماعی انجام می‌شود. در این روش، پژوهشگر می‌کوشد با مطالعه متون مورد نظر، داده‌هایی را به‌صورت آماری تحلیل کند.

تحلیل محتوا به‌دلیل آماری و قابل‌شمارش بودن، از

* دانشجوی کارشناسی ارشد علوم ارتباطات اجتماعی

سال چهاردهم □ شماره پنجاه و چهارم □ پاییز ۱۳۹۴

فصلنامه، از تابستان ۱۳۸۱ تا پاییز ۱۳۸۴، در دوره مدیریت وی منتشر شده است.

دومین مدیرمسئول فصلنامه، دکتر محمد کرمی راد است. وی از زمستان ۱۳۸۴ تا بهار ۱۳۸۶، این مسئولیت را بر عهده داشته و شماره‌های پانزدهم تا بیستم فصلنامه در دوران مدیریت وی انتشار یافته است. کرمی راد در این دوره، مسئول مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس (صاحب امتیاز فصلنامه) نیز بوده است.

از تابستان ۱۳۸۶ تا تابستان ۱۳۸۹، شماره‌های بیست و یکم تا بیست و سوم فصلنامه نگین / ایران با مدیریت دکتر حسین اردستانی منتشر شده است.

سردار سرلشکر پاسدار محمدعلی جعفری، چهارمین مدیرمسئول فصلنامه می‌باشد. شماره‌های ۲۴ تا ۳۹ فصلنامه از بهار ۱۳۸۷ تا زمستان ۱۳۹۰، در این دوره منتشر شده است.

پس از این دوره، مجدداً دکتر حسین اردستانی مدیرمسئول فصلنامه بوده و تا امروز، این مسئولیت به عهده ایشان می‌باشد.

سردبیر

مسئولیت سردبیری فصلنامه از شماره ۱ تا ۶ به عهده مجید مختاری، شماره‌های ۹ تا ۲۳ به عهده محمد درودیان و شماره‌های ۲۴ تا ۲۷ به عهده دکتر فرهاد درویشی بوده

گروه‌های سیاسی، مباحث حقوقی، مباحث فرهنگی و اجتماعی، مباحث اقتصادی، رژیم بعث و صدام، دولت‌ها و جنگ ایران و عراق، تاریخ‌نگاری جنگ و راویان، فرماندهان و شهیدان، پایان جنگ و قطعنامه ۵۹۸، بسیج و تاریخ شفاهی می‌باشد.

باتوجه به تخصصی بودن فصلنامه، زیرمقوله مباحث نظامی به چند زیرمقوله دیگر (عملیات‌ها، یگان‌ها و رسته‌ها) تقسیم‌بندی شده و هر کدام از آنها مورد تحلیل آماری قرار گرفته است.

شناسنامه فصلنامه نگین / ایران

شماره اول فصلنامه نگین / ایران تابستان سال ۱۳۸۱ منتشر شد. مدیر مسئول، سردبیر، دبیر تحریریه، هیئت تحریریه و مدیر اجرایی فصلنامه در ۱۲ سال گذشته، در ادامه ذکر شده‌اند و مخاطبان و خوانندگان نشریه پس از مطالعه و ارزیابی دوره‌های مختلف انتشار فصلنامه و بررسی گروه مدیریتی، اجرایی و پژوهشی فصلنامه و سپس مقایسه هر دوره با دوره‌های قبل و بعد می‌توانند توان علمی، اجرایی و مدیریتی هر دوره را ارزیابی کنند.

مدیرمسئول

محسن رخصت‌طلب اولین مدیرمسئول فصلنامه نگین / ایران می‌باشد که شماره اول تا چهاردهم

ردیف	نام و نام خانوادگی	تعداد شماره	از شماره	تا شماره
۱	محسن رخصت‌طلب	۱۴	۱	۱۴
۲	دکتر محمد کرمی راد	۶	۱۵	۲۰
۳	سردار محمدعلی جعفری	۱۶	۲۴	۳۹
۴	دکتر حسین اردستانی	۱۴	۴۰	۲۳ ادامه دارد

تعداد شماره

تحلیل محتوای کمی فصلنامه تخصصی نگین ایران
شماره‌های ۱ تا ۵۰

سید دین

است. از شماره ۳۴ تاکنون، دکتر حسین اردستانی سردبیر فصلنامه بوده است. شماره‌های ۷ و ۸ و شماره‌های ۲۸ تا ۳۳ فصلنامه بدون سردبیر اداره شده است و معاون مدیر مسئول، عهده‌دار وظایف سردبیر بوده است.

دیر و هیئت تحریریه

قدرت‌الله قربانی و محمود یزدانفام به ترتیب دبیر تحریریه در چهار شماره اول و چهار شماره دوم بوده‌اند. از شماره نهم، تحریریه دبیر نداشته و هیئت تحریریه تشکیل شده است. هم‌اکنون اعضای هیئت تحریریه فصلنامه نگین/پرن دکت‌ر غلامعلی رشید، دکت‌ر حسین

ذہبیروہیتتحریریہ

ردیف	نام و نام خانوادگی	تعداد شماره	از شماره	تا شماره
۱	سید مسعود موسوی	۱۲	۱	۱۲
۲	روح الله محمدی	۳	۱۳	۱۶
۳	حسین مجیدی	۷	۱۷	۲۳
۴	سید مسعود موسوی	۱۲	۲۴	۳۵
۵	حسن درّی	۱۰	۳۶	۴۵
۶	محمدجواد اکبرپور بازرگانی	۵	۴۶	ادامه دارد

مدیر اجرایی

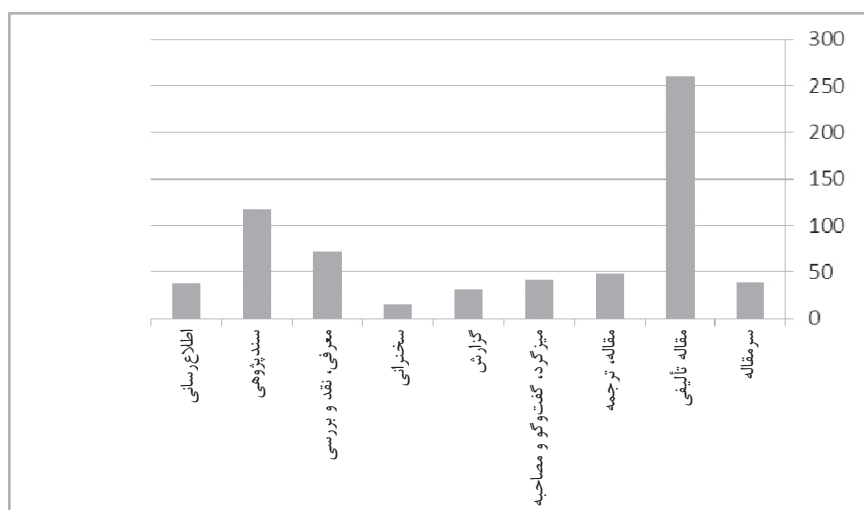
اجرایی شد و از شماره ۴۶ تاکنون، محمدجواد اکبرپور بازرگانی عهده‌دار این مسئولیت است. مقاله تألیفی، مقاله ترجمه، گفت‌وگو و مصاحبه، گزارش، معرفی و نقد و بررسی، سخنرانی، سند پژوهی و اطلاع‌رسانی دسته‌بندی کرد.

فراوانی هرکدام از انواع مطالب یادشده به این شرح می‌باشد: سرمقاله (۳۹ عنوان)، مقاله (۲۶۰ عنوان)، مقاله ترجمه (۴۹ عنوان)، گفت‌وگو و مصاحبه (۴۱ عنوان)، گزارش (۳۲ عنوان)، سخنرانی (۱۵ عنوان)، معرفی و نقد و بررسی (۷۱ عنوان)، سند پژوهی (۱۱۸ عنوان)، اطلاع‌رسانی (۳۷ عنوان).

فراوانی "نوع مطلب" در فصلنامه نگین ایران

ردیف	نوع مطلب	فراوانی	درصد فراوانی
۱	سرمقاله	۳۹	۵/۹٪
۲	مقاله تألیفی	۲۶۰	۳۹/۲٪
۳	مقاله ترجمه	۴۹	۷/۴٪
۴	میزگرد، گفت‌وگو و مصاحبه	۴۱	۶/۲٪
۵	گزارش	۳۲	۴/۸٪
۶	سخنرانی	۱۵	۲/۲٪
۷	معرفی، نقد و بررسی	۷۱	۱۰/۷٪
۸	سند پژوهی	۱۱۸	۱۷/۸٪
۹	اطلاع‌رسانی	۳۷	۵/۵٪

فراوانی "نوع مطلب" در فصلنامه نگین ایران

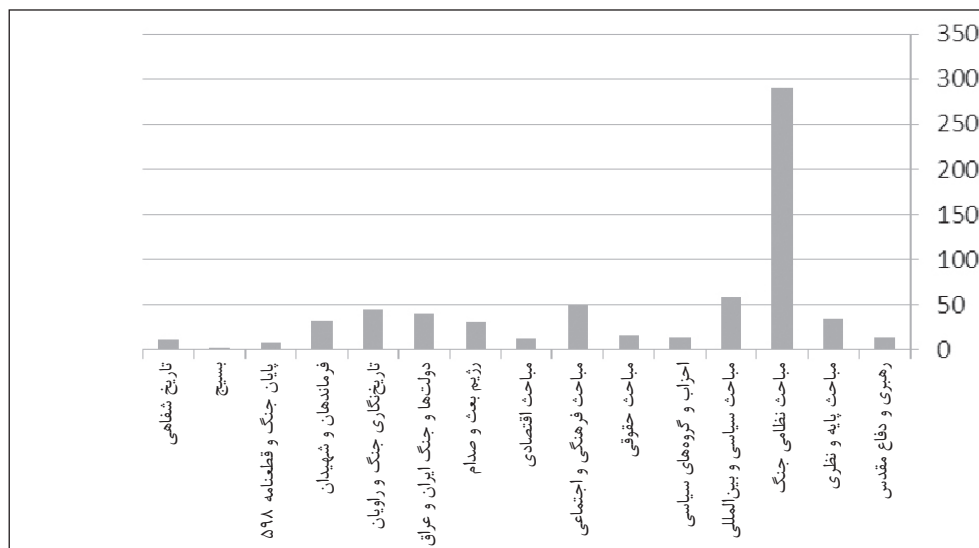

عنوان)، گزارش (۳۲ عنوان)، سخنرانی (۱۵ عنوان)، معرفی و نقد و بررسی (۷۱ عنوان) و سندپژوهی (۱۱۸ عنوان) و اطلاع رسانی (۳۷ عنوان). مقالات تألیفی در ۵۰ شماره فصلنامه، ۲۶۰ عنوان می‌باشد که با دربرگیری ۳۹/۲ درصد از کل مطالب فصلنامه، بیشترین نوع مطلب را به خود اختصاص داده است.

فراوانی "موضوع مطلب" در فصلنامه نگین ایران

مطالب و محتوای فصلنامه نگین ایران را می‌توان از نظر موضوعی به ۱۵ عنوان تقسیم‌بندی کرد. شاید برخی از موضوعات ذکر شده با یکدیگر هم‌پوشانی داشته باشد، اما به دلیل اهمیت موضوع از هم تفکیک شده‌اند؛ برای مثال، مطالب مرتبط با موضوع "پایان جنگ و قطعنامه ۵۹۸"

ردیف	موضوع مطلب	فراوانی	درصد فراوانی
۱	رهبری و دفاع مقدس	۱۴	۲۵/۰۱٪
۲	مباحث پایه و نظری	۳۵	۵۵/۰۲٪
۳	مباحث نظامی جنگ	۲۹۰	۴۳۵/۰۸٪
۴	مباحث سیاسی و بین‌المللی	۵۹	۸۵/۰۹٪
۵	احزاب و گروه‌های سیاسی	۱۴	۲۵/۰۱٪
۶	مباحث حقوقی	۱۶	۲۵/۰۴٪
۷	مباحث فرهنگی و اجتماعی	۵۰	۷۵/۰۵٪
۸	مباحث اقتصادی	۱۳	۱۵/۰۹٪
۹	رژیم بعث و صدام	۳۱	۴۵/۰۶٪
۱۰	دولت‌ها و جنگ ایران و عراق	۴۱	۶۵/۰۱٪
۱۱	تاریخ‌نگاری جنگ و روایان	۴۵	۶۵/۰۷٪
۱۲	فرماندهان و شهیدان	۳۲	۴۵/۰۸٪
۱۳	پایان جنگ و قطعنامه ۵۹۸	۸	۵/۰۲٪
۱۴	بسیج	۳	۰۵/۰۴٪
۱۵	تاریخ شفاهی	۱۱	۱۵/۰۶٪

دکتر غلامعلی رشید و دکتر حیدرعلی بلوچی
 ۱۳ عنوان؛ دکتر محمود یزدانفام و پریسا کریمی نیا ۱۲
 عنوان؛ دکتر حسین علایی، یعقوب نعمتی و روجنی،
 زهرا ناظری و رضا مؤمنزاده ۱۱ عنوان؛ امیر رزاقزاده،
 مجید مختاری و عبدالمجید حیدری ۹ عنوان؛ مهدی
 حاجی خداوردی خان، یدالله ایزدی و دکتر حسین یکتا
 ۸ عنوان؛ دکتر عبدالله قنبرلو، مجید نداف، علیرضا
 لطف‌الله زادگان و سعید سرمدی ۷ عنوان؛ دکتر
 محسن رضایی، دکتر فرهاد درویشی، سید مسعود
 موسوی، فرانک جمشیدی، صالح رضایی پیشرباط و
 مریم اسدی جعفری ۶ عنوان؛ مختار حسینی، علیرضا
 فرشچی و علیرضا کمره‌ای ۵ عنوان؛ نبی‌الله ابراهیمی،
 اکبر مهدی‌زاده، یحیی نیازی و داوود علمایی ۴ عنوان.
 پژوهشگرانی که با ارائه ۳ عنوان مطلب با فصلنامه
 همکاری داشته‌اند عبارت‌اند از: محسن رخصت طلب،
 حجت‌الله کریمی، سیدعبدالامیر نبوی، چمران بویه،
 مرتضی قاضی، دکتر محمدعلی قاسمی، خسرو
 شاه‌محمدی، مهدی انصاری، مرتضی شهریاری، مهدی
 ادیبی سده، محمد الهیاری‌فر، روح‌الله قادری کنگاوری،
 احسان حسینی‌نسب، سجاد نخعی و عسگر قهرمان‌پور.
 پژوهشگرانی که ۲ عنوان مطلب از آنها در
 فصلنامه منتشر شده است، شامل افراد زیر می‌باشند:
 علی شمخانی، دکتر سید یحیی (رحیم) صفوی،
 دکتر حسین ظریف‌منش، احمد کاظمی، هایم
 شمس، احمد گودرزیانی، مهدی رحمتی، دکتر
 داوود غرایق زندی، داوود ریاحی، شهید غلامرضا
 یزدانی، یعقوب زهدی، محمدصادق درویشی، احسان
 خرمدره، قدرت‌الله قربانی، کامیل کریمیان، سجاد
 راعی گلوچه، حمید سرخیلی، حجر اردستانی، دکتر

را می‌توان در موضوعات سیاسی، بین‌المللی یا نظامی
 نیز گنجانده، اما اهمیت موضوع "پایان جنگ" موجب
 تفکیک آن از سایر موضوعات شده است.

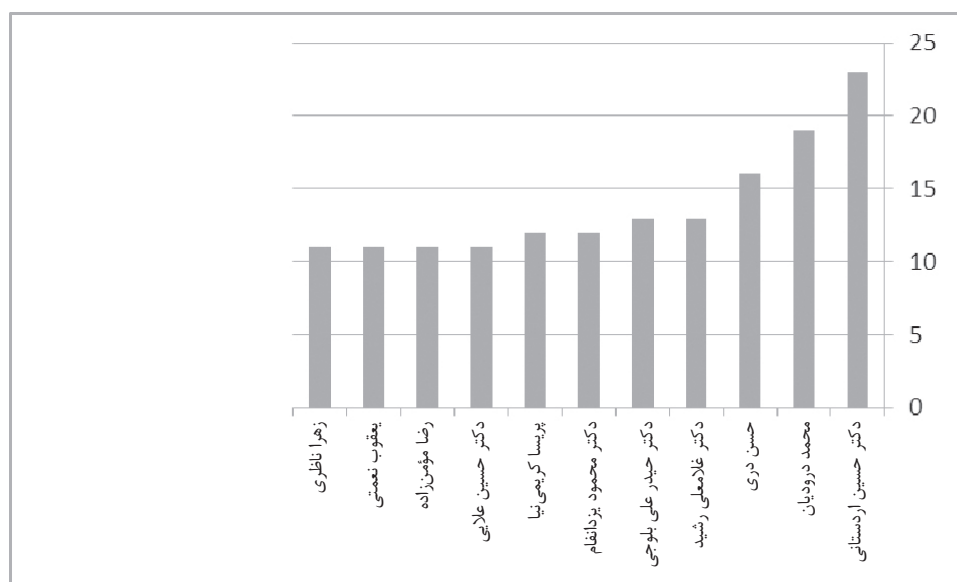
در میان مطالب درج‌شده در فصلنامه نگین، "مباحث
 نظامی" با ۲۹۰ مطلب و ۴۳/۸ درصد از کل مطالب،
 بیشترین حجم مطالب را شامل می‌شود و موضوع
 "بسیج" با ۳ عنوان مطلب و ۰/۴ درصد از کل مطالب،
 موضوعی است که کمتر از سایر مطالب به آن پرداخته
 شده است. فراوانی سایر موضوعات به شرح زیر می‌باشد:
 رهبری و دفاع مقدس: ۱۴ عنوان؛ مباحث پایه و
 نظری: ۳۵ عنوان؛ مباحث نظامی جنگ: ۲۹۰ عنوان؛
 مباحث سیاسی و بین‌المللی: ۵۹ عنوان؛ احزاب و
 گروه‌های سیاسی: ۱۴ عنوان؛ مباحث حقوقی: ۱۶
 عنوان؛ مباحث فرهنگی و اجتماعی: ۵۰ عنوان؛
 مباحث اقتصادی: ۱۳ عنوان؛ رژیم بعث و صدام: ۳۱
 عنوان؛ دولت‌ها و جنگ ایران و عراق: ۴۱ عنوان؛
 تاریخ‌نگاری جنگ و روایان: ۴۵ عنوان؛ فرماندهان و
 شهیدان: ۳۲ عنوان؛ پایان جنگ و قطعنامه ۵۹۸: ۸
 عنوان؛ بسیج: ۳ عنوان؛ و تاریخ شفاهی: ۱۱ عنوان.

نویسندگان و میزان همکاری آنان با فصلنامه

از ابتدای انتشار فصلنامه نگین / ایران تاکنون، حدود
 ۱۹۰ نویسنده و پژوهشگر با نشریه همکاری داشته‌اند.
 از میان این نویسندگان، دکتر حسین اردستانی با ۲۳
 مطلب و محمد درودیان با ۱۹ مطلب در رتبه اول
 و دوم قرار دارند و حسن درّی با ارائه ۱۶ مطلب،
 جایگاه سوم را به خود اختصاص داده است.
 سایر نویسندگان نیز به ترتیب تعداد مطالبی که از
 آنها منتشر شده است عبارت‌اند از:

[illegible]

نویسنده	تعداد مطلب	نویسنده	تعداد مطلب	نویسنده	تعداد مطلب
دکتر حسین اردستانی	۲۳	زهرا ناظری	۱۱	سعید سرمدی	۷
محمد درودیان	۱۹	عبدالمجید حیدری	۹	سید مسعود موسوی	۶
حسن درّی	۱۶	امیر رزاق زاده	۹	دکتر محسن رضایی	۶
دکتر غلامعلی رشید	۱۳	مجید مختاری	۹	دکتر فرهاد درویشی	۶
دکتر حیدرعلی بلوجی	۱۳	دکتر حسین یکتا	۸	فرانک جمشیدی	۶
دکتر محمود یزدانفام	۱۲	مهدی خداوردی	۸	صالح رضایی پیش‌رباط	۶
پریسا کریمی‌نیا	۱۲	یدالله ایزدی	۸	مریم اسدی جعفری	۶
دکتر حسین علایی	۱۱	دکتر عبدالله قنبرلو	۷	علیرضا کمره‌ای	۵
رضا مؤمن‌زاده	۱۱	مجید نداف	۷	مختار حسینی	۵
یعقوب نعمتی	۱۱	علیرضا لطف‌الله‌زادگان	۷	علیرضا فرشچی	۵

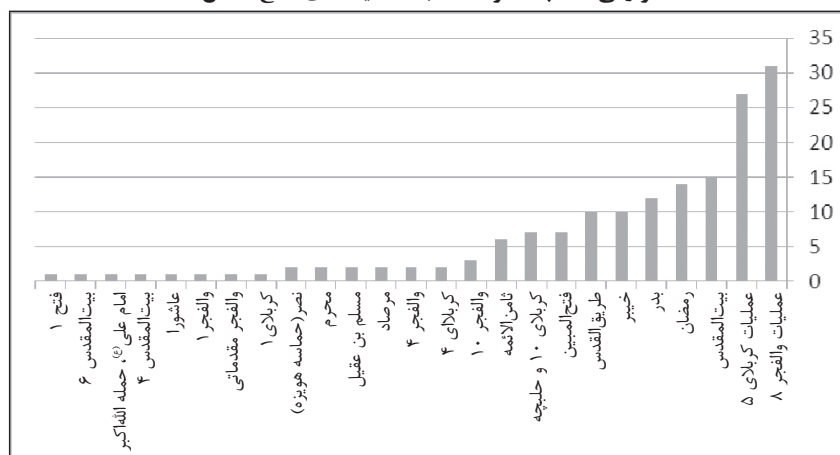
فراوانی مطالب منتشر شده درباره عملیات‌های دفاع مقدس

عملیات‌ها ۲۴/۳ درصد از کل مطالب فصلنامه و ۲۱/۰۳ درصد از مطالب نظامی را به خود اختصاص داده است.

از مجموع ۲۹۰ مطلب نظامی درج شده در فصلنامه، در ۱۶۱ عنوان به عملیات‌های دفاع مقدس پرداخته است. عملیات‌ها به شرح زیر می باشد:

ردیف	نام عملیات	سطح عملیات	فراوانی	درصد فراوانی نسبت به عملیاتها
۱	عملیات والفجر ۸	بزرگ	۳۱	۱۹,۲٪
۲	عملیات کربلای ۵	بزرگ	۲۷	۱۶,۷٪
۳	بیت المقدس	بزرگ	۱۵	۹,۳٪
۴	رمضان	بزرگ	۱۴	۸,۶٪
۵	بدر	بزرگ	۱۲	۷,۴٪
۶	خیبر	بزرگ	۱۰	۶,۲٪
۷	طریق القدس	بزرگ	۱۰	۶,۲٪
۸	فتح المبین	بزرگ	۷	۴,۳٪
۹	کربلای ۱۰ و حلبچه	بزرگ	۷	۴,۳٪
۱۰	ثامن الائمه	بزرگ	۶	۳,۷٪
۱۱	والفجر ۱۰	بزرگ	۳	۱,۸٪
۱۲	کربلای ۴	بزرگ	۲	۱,۲٪
۱۳	والفجر ۴	بزرگ	۲	۱,۲٪
۱۴	مرصاد	بزرگ	۲	۱,۲٪
۱۵	مسلم بن عقیل	متوسط	۲	۱,۲٪
۱۶	محرم	متوسط	۲	۱,۲٪
۱۷	نصر (حماسه هویزه)	بزرگ	۲	۱,۲٪
۱۸	کربلای ۱	بزرگ	۱	۰,۶٪
۱۹	والفجر مقدماتی	بزرگ	۱	۰,۶٪
۲۰	والفجر ۱	بزرگ	۱	۰,۶٪
۲۱	عاشورا	متوسط	۱	۰,۶٪
۲۲	بیت المقدس ۴	متوسط	۱	۰,۶٪
۲۳	امام علی (ع)، حمله الله اکبر	متوسط	۱	۰,۶٪
۲۴	بیت المقدس ۶	متوسط	۱	۰,۶٪
۲۵	فتح ۱	نامنظم	۱	۰,۶٪

فراوانی مطالب منتشر شده درباره عملیات‌های دفاع مقدس

عملیات‌های انجام‌شده در هشت سال دفاع مقدس براساس تقسیم‌بندی‌های انجام‌شده در آثار مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس به ۵ عنوان بزرگ، متوسط، محدود، نامنظم و ایذایی تقسیم می‌شود. به استناد کتاب گزارش کوتاه، در طول هشت سال دفاع مقدس، ۲۵ عملیات بزرگ، ۳۰ عملیات متوسط، ۵۳ عملیات محدود، ۳۳ عملیات نامنظم و ۷۴ عملیات ایذایی انجام شده است. از میان ۲۵ عملیات بزرگ، فصلنامه نگین/ایران درباره ۱۷ عملیات مطلب منتشر کرده و به ۸ عملیات بزرگ دیگر تاکنون نپرداخته است. عملیات والفجر ۸ با اختصاص ۳۱ عنوان مطلب، بیشترین فراوانی را در میان عملیات‌ها دارد.

یگان‌های ۳ صاحب‌الزمان^(ع)، ۴ بعثت، ۵ نصر، ۹ بدر، ۱۱ امیرالمؤمنین^(ع)، ۱۲ قائم^(ع)، ۱۶ قدس، ۱۹ فجر، ۲۱ امام رضا^(ع)، ۳۲ انصارالحسین^(ع)، ۴۴ قمر بنی هاشم^(ع)، ۴۸ فتح و... ازجمله یگان‌هایی هستند که درباره آنها مطلبی در فصلنامه درج نشده است.

در جدول زیر نام یگان‌هایی که در نشریه به آنها پرداخته شده و تعداد مطالب مرتبط با هر یگان آمده است:

فراوانی مطالب منتشرشده درباره یگان‌های سپاه پاسداران انقلاب اسلامی
براساس تحقیق نگارنده، ۲۸ یگان ارتش جمهوری

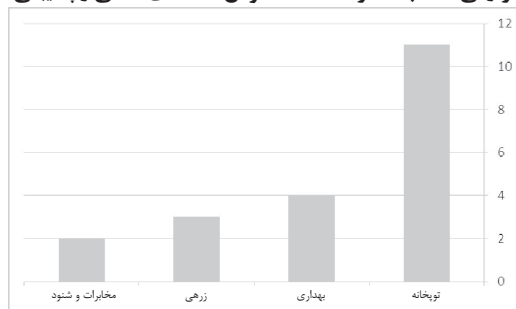
ردیف	نام یگان	فراوانی	درصد فراوانی نسبت به کل یگانها	درصد فراوانی نسبت به کل مطالب
۱	۳۱ عاشورا	۶	٪۱۷/۰۱	٪۰/۰۹
۲	۱۷ علی بن ابی طالب ^(ع)	۴	٪۱۱/۰۴	٪۰/۰۶
۳	۸ نجف اشرف	۳	٪۸/۰۵	٪۰/۰۴۵
۴	۱۴ امام حسین ^(ع)	۳	٪۸/۰۵	٪۰/۰۴۵
۵	۷ ولی عصر ^(ع)	۳	٪۸/۰۵	٪۰/۰۴۵
۶	۲۵ کربلا	۳	٪۸/۰۵	٪۰/۰۴۵
۷	قرارگاه کربلا	۲	٪۵/۰۷	٪۰/۰۳
۸	قرارگاه نجف	۲	٪۵/۰۷	٪۰/۰۳
۹	قرارگاه خاتم الانبیا ^(ص)	۱	٪۲/۰۸	٪۰/۰۱۵
۱۰	قرارگاه فجر	۱	٪۲/۰۸	٪۰/۰۱۵
۱۱	قرارگاه نصر	۱	٪۲/۰۸	٪۰/۰۱۵
۱۲	۲۷ حضرت رسول ^(ص)	۱	٪۲/۰۸	٪۰/۰۱۵
۱۳	۴۱ ثارالله ^(ع)	۱	٪۲/۰۸	٪۰/۰۱۵
۱۴	۵۷ حضرت ابوالفضل ^(ع)	۱	٪۲/۰۸	٪۰/۰۱۵
۱۵	۱۰ سید الشهداء ^(ع)	۱	٪۲/۰۸	٪۰/۰۱۵
۱۶	۳۳ المهدي ^(عج)	۱	٪۲/۰۸	٪۰/۰۱۵
۱۷	۱۸ الغدير	۱	٪۲/۰۸	٪۰/۰۱۵

میزان مطالب منتشر شده در خصوص رسته‌های نظامی و پشتیبانی

رسته‌های نظامی و پشتیبانی همچون توپخانه، موشکی، زرهی، ادوات، بهداری، تعاون، مخابرات، تخریب و... از جمله رسته‌هایی هستند که در جنگ تحمیلی نقش ایفا کرده‌اند. از میان این رسته‌ها، فصلنامه نگین ایران به ۴ رسته توپخانه، بهداری، زرهی و شنود پرداخته و مطالبی را در خصوص آنها منتشر کرده است.

ردیف	رسته	فراوانی
۱	توپخانه	۱۱
۲	بهداری	۴
۳	زرهی	۳
۴	مخابرات و شنود	۲

فراوانی مطالب منتشر شده در خصوص رسته‌های نظامی و پشتیبانی

مصاحبه‌های منتشر شده در فصلنامه در جدول فوق آمده است:

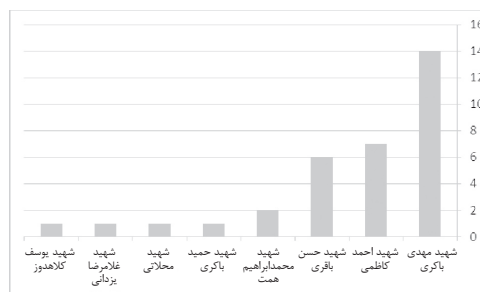
مصاحبه‌های منتشر شده در فصلنامه

گفت‌وگوها و مصاحبه‌های منتشر شده در فصلنامه نگین به دو بخش تقسیم می‌شود: نخست، مصاحبه‌هایی که خبرنگاران فصلنامه و سایت مرکز یا راویان مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس به‌طور

مطالب منتشر شده درباره فرماندهان شهید دفاع مقدس

بسیج مستضعفین و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در طول سال‌های دفاع مقدس فرماندهان زیادی را در کنار سایر نیروهای مسلح تقدیم اسلام و انقلاب کرده است. شهیدان محمد بروجردی، یوسف کلاهدوز، حسن باقری، عبدالله میثمی، فضل‌الله محلاتی، محمد جهان‌آرا، مجید بقایی، اسماعیل دقایقی، ناصر کاظمی، علیرضا موحد دانش، مهدی باکری، حمید باکری، مهدی زین‌الدین، حسین خرازی، احمد کاظمی، کاظم رستگار، عباس کریمی، محمود کاوه، رضا چراغی، محسن وزوایی، یدالله کلهر، حسن شفیع‌زاده، غلامرضا یزدانی و دیگر شهیدان بزرگوار که از ذهن نگارنده دور مانده‌اند، از جمله فرماندهان شهید سپاه پاسداران می‌باشند. در فصلنامه نگین/ایران درباره هشت نفر از این شهیدان بزرگوار مطالبی منتشر شده است. نام شهدای بزرگوار و تعداد مطالب منتشر شده درباره آنان در جدول زیر ذکر شده است:

ردیف	نام شهید	فراوانی
۱	شهید مهدی باکری	۱۴
۲	شهید احمد کاظمی	۷
۳	شهید حسن باقری	۶
۴	شهید محمدابراهیم همت	۲
۵	شهید حمید باکری	۱
۶	شهید محلاتی	۱
۷	شهید غلامرضا یزدانی	۱
۸	شهید یوسف کلاهدوز	۱

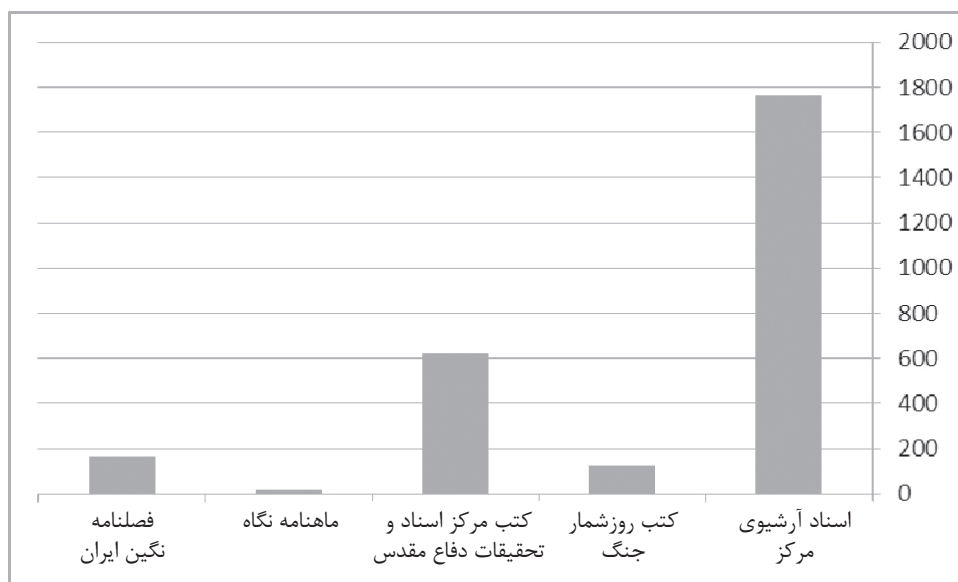
اختصاصی ترتیب داده‌اند و در فصلنامه منتشر شده است؛ دوم، مصاحبه‌هایی که باتوجه‌به ارتباط موضوعی آن با فصلنامه، از نشریات، روزنامه‌ها و سایت‌های اینترنتی استخراج شده و در فصلنامه به چاپ رسیده است. برخی از این مصاحبه‌ها در دوران دفاع مقدس و برخی نیز پس از جنگ تحمیلی انجام شده است. مصاحبه‌های منتشرشده در فصلنامه در جدول زیر آمده است:

میزان ارجاعات نویسندگان به منابع و
مآخذ

دانستن این که نویسندگان فصلنامه نگین ایران در نوشته های خود از چه منابع و مآخذی استفاده کرده‌اند و هر منبع چه میزان ارجاع داشته است، برای خوانندگان و مخاطبان فصلنامه دارای

فرآوری	نام و نام خانوادگی مصاحبه‌شونده	فرآوری	نام و نام خانوادگی مصاحبه‌شونده
۱	مصطفی مولوی	۴	سردار دکتر محسن رضایی
۱	کاوه بیات	۲	حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی
۱	سید محمد باقرزاده	۲	امیر علی شمشانی
۱	اکبر طاهری	۲	سردار دکتر غلامعلی رشید
۱	دکتر رضا داوری اردکانی	۲	سردار محمدعلی (عزیز) جعفری
۱	محسن رخصت‌طلب	۲	سردار دکتر حسین علایی
۱	دکتر چگینی‌زاده و دکتر زهرانی	۲	احمد غلامپور
۱	دکتر کاشی	۲	محمد درودیان
۱	سردار حمید سرخیلی	۱	سردار دکتر سید یحیی (رحیم) صفوی
۱	نصرالله صمدزاده	۱	امیر حسنی سعدی
۱	سردار یزدان مؤیدی‌نیا	۱	آیت‌الله موسوی اردبیلی
۱	دکتر علی خرم	۱	سردار قاسم سلیمانی
۱	راویان جنگ	۱	امیر رزاق‌زاده
۱	پرستاران جنگ	۱	شهید علی هاشمی
۱	صدام حسین	۱	مرتضی سرهنگی و هدایت‌الله بهبودی
۱	سرتیپ رعد حمدانی	۱	شهید حمید باکری و سید مهدی حسینی
۱	صلاح عمر علی	۱	شهید مهدی باکری و سرهنگ یوسف عبادت

- بوده است. از میان کتاب های مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس بیشترین ارجاعات به کتب زیر می باشد:
۱. سیری در جنگ ایران و عراق (پایان جنگ): محمد درودیان ۷۰ ارجاع
 ۲. سیری در جنگ ایران و عراق (آغاز تا پایان): محمد درودیان ۵۵ ارجاع
 ۳. تجزیه و تحلیل جنگ ایران و عراق (تنبیه متجاوز): حسین اردستانی ۵۴ ارجاع
 ۴. روز شمار جنگ ایران و عراق (ج ۱۰): مهدی انصاری، حسین یکتا ۴۷ ارجاع
 ۵. نبرد شرق بصره - محمد درودیان ۳۲ ارجاع
 ۶. آیات کلام ا... مجید ۲۶ ارجاع
 ۷. بررسی اختلافات مرزی ایران و عراق: اصغر جعفری ولدانی ۲۴ ارجاع
 ۸. سیری در جنگ ایران و عراق (از خرمشهر تا فو): محمد درودیان ۲۴ ارجاع
- (ج) میزان ارجاع به روزنامه ها و نشریات نویسندگان ۵۰ شماره فصلنامه نگین در نوشته های
- (ب) میزان ارجاعات به کتابها
- سه کتاب یاد شده علاوه بر این که در میان کتاب های مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس بیشترین ارجاع را داشته است، در میان کل کتاب های ارجاع داده شده نیز بیشترین ارجاع را به خود اختصاص داده اند. ۱۱ کتاب زیر به ترتیب بیشترین ارجاع را داشته اند:

د) میزان ارجاع به خبرگزاری‌ها و سایت‌ها

ایسنا، ایلنا، مهر، فارس، کتاب، سپاه، رسا و خبرگزاری جمهوری اسلامی، خبرگزاری‌های داخلی هستند که نویسندگان فصلنامه به آنها ارجاع داده‌اند. خبرگزاری‌های جمهوری اسلامی، فارس و مهر به‌ترتیب ۱۹۹، ۴۸ و ۱۷ بار به عنوان منبع مورد استفاده قرار گرفته و در میان خبرگزاری‌های داخلی بیشترین ارجاع داشته‌اند. در کنار خبرگزاری‌ها، ۱۰ سایت خبری و غیرخبری نیز به عنوان منبع تحقیق نویسندگان مورد استفاده قرار گرفته‌اند و ۲۴ بار به آنها استناد شده است. سایت‌های بازتاب، تابناک،

نام نویسنده	تعداد آثار نویسنده	تعداد ارجاع	نام نویسنده	تعداد آثار نویسنده	تعداد ارجاع
محمد درودیان	۲۲	۳۰۳	محسن رضایی	۱۷	۲۳
امام خمینی	۷	۱۷۹	اکبر هاشمی رفسنجانی	۱۳	۲۱
حسین اردستانی	۹	۹۲	فرهاد درویشی	۴	۲۱
محمود یزدانفام	۱۰	۶۰	مقام معظم رهبری	۵	۲۰
اصغر جعفری ولدانی	۶	۵۸	یحیی فوزی	۸	۱۹
منوچهر پارسادوست	۸	۴۸	حمیرا مشیرزاده	۵	۱۷
حسین یکتا	۸	۴۱	منوچهر محمدی	۴	۱۵
حسین علایی	۸	۳۱	مرتضی مطهری	۳	۳

رویکرد تقاضامحور در نیازسنجی پژوهشی روشی است که هدف آن اولویت دادن به پژوهش‌هایی است که از سوی مخاطبان مورد استقبال بیشتری قرار گرفته است. در این نوشته بر اساس رویکرد تقاضامحور، میزان استقبال مخاطبین فصلنامه نگین را از هر کدام از مطالب منتشر شده در فصلنامه مورد ارزیابی کمی قرار داده‌ایم. برای انجام این ارزیابی به سایت فصلنامه مراجعه شده و تعداد بازدید مخاطبین از هر کدام از مطالب مورد شمارش قرار گرفته است. از آنجائی که سایت فصلنامه جدیداً راه‌اندازی شده و مطالب پنجاه شماره فصلنامه به یکباره در سایت بارگذاری شده است، تقدم و تأخر انتشار شماره‌های فصلنامه، در میزان بازدید مخاطبین از مطالب فصلنامه و سایت بدون تأثیر خواهد بود. نتیجه بررسی بازدید مخاطبین از ۶۳۹ عنوان مطلب منتشر شده از ۵۰ شماره فصلنامه نگین، تا زمان انتشار این شماره از فصلنامه بدین ترتیب می‌باشد:

۶۰ عنوان مطلب کمتر از ۵۰۰ بازدیدکننده داشته است.

۳۸۳ عنوان مطلب بین ۵۰۰ تا ۱۰۰۰ بازدیدکننده داشته است.

۱۵۱ عنوان مطلب بین ۱۰۰۰ تا ۲۰۰۰ بازدیدکننده داشته است.

۳۴ عنوان مطلب بین ۲۰۰۰ تا ۳۰۰۰ بازدیدکننده داشته است.

۶ عنوان مطلب بین ۳۰۰۰ تا ۴۰۰۰ بازدیدکننده داشته است.

۳ عنوان مطلب بین ۴۰۰۰ تا ۵۰۰۰ بازدیدکننده داشته است.

۱ عنوان مطلب بین ۶۰۰۰ تا ۷۰۰۰ بازدیدکننده داشته است.

۱ عنوان مطلب نیز دارای ۱۴۷۵۱ بازدیدکننده بوده است.

عنوان‌های مطالبی که بیش از ۳۰۰۰ بازدید کننده داشته است به شرح جدول زیر می‌باشد:

بررسی ویژه‌نامه‌های موضوعی منتشر شده فصلنامه نگین ایران

اکبر رستمی*

چکیده		

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس تا به امروز نشریات متعدد و متنوعی در زمینه جنگ عراق و ایران منتشر نموده است این فصلنامه نگین ایران از نخستین نشریات تخصصی حوزه تاریخ‌نگاری جنگ عراق و ایران به شمار می‌رود که از حیث اعتبار و استناد در سطح بالایی از وثاقت علمی قرار دارد و به اذعان پژوهشگران، یکی از مهم‌ترین نشریات مستند در حوزه تاریخ جنگ عراق و ایران به شمار می‌رود که در عین حالی حقایق و واقعیات تاریخ جنگ هشت ساله را مورد واکاوی قرار می‌دهد تلاش دارد رویکرد پرداخت به مسائل و موضوعات جنگ تحمیلی را به سمت وسوی درست جهت دهد. از جمله اقداماتی که از سوی مسئولان و دست‌اندرکاران این مجله به منظور تحقق هدف مزبور صورت گرفته انتشار ویژه‌نامه‌های تخصصی در طول ۵۳ شماره پیشین می‌باشد و تاکنون چندین عنوان ویژه‌نامه تخصصی با موضوعات مشخص در این فصلنامه به چاپ رسیده است. در این نوشتار سعی شده با نگاهی اجمالی به محتوای برخی این ویژه‌نامه‌ها که شامل پرونده‌های موضوعی جهاد سازندگی، تاریخ شفاهی، عملیات‌های کربلای ۵، والفجر ۸، خیبر، رمضان و واحدهای زرهی و توپخانه سپاه و قرارگاه کربلا در عملیات کربلای ۵ می‌باشد یک دید کلی از مباحث و مقالات و اسناد مرتبط با هر ویژه‌نامه به‌دست آید. علاقه‌مندان و محققان هر یک از پرونده‌های موضوعی فوق با مطالعه این نوشتار می‌توانند خلاصه موضوعات مطرح شده در هر ویژه‌نامه را مشاهده نمایند. واژگان کلیدی: فصلنامه نگین ایران، ویژه‌نامه‌ها، تاریخ شفاهی، عملیات‌ها، یگان‌ها.

ویژه‌نامه جهاد سازندگی در جنگ عراق و ایران - فصلنامه شماره ۵۱ نگین ایران

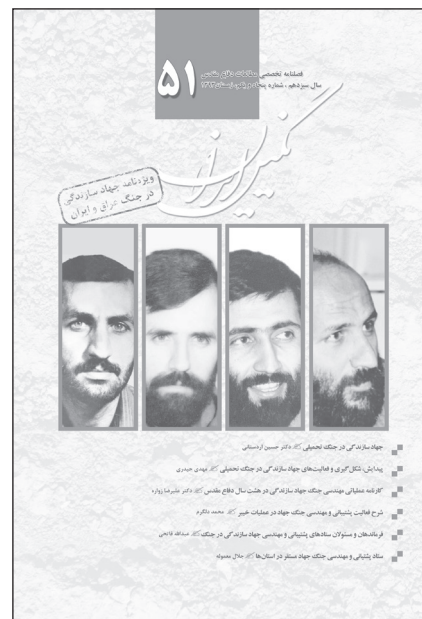
مقدمه	جهاد سازندگی یکی از نهادهای جوشیده از انقلاب اسلامی ایران است که از بدو تأسیس توانست بسیاری از جوانان انقلابی کشور را جذب فعالیت‌های خود کند. مأموریت اولیه و اصلی محول‌شده به جهاد سازندگی بعد از تحولات ساختاری و تبدیل‌شدنش به وزارتخانه و نیز فعالیت این سازمان تا سال ۱۳۷۹ و
ادغامش در وزارت کشاورزی، رسیدگی به روستاها، محرومیت‌زدایی از مناطق محروم و تمرکز بر توسعه اقتصادی روستاها بوده است. جهاد سازندگی علاوه بر اجرای این مأموریت، در طول هشت سال دفاع مقدس نیز وظایف جدیدی را باتوجه به نیاز جبهه‌ها برعهده گرفت. پشتیبانی، تدارکات و امور فنی و مهندسی ازجمله نیازهای مبرم جبهه‌ها بود. در این میان،	

* کارشناس ارشد جغرافیا و پژوهشگر مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

اولین مقاله این ویژه‌نامه نوشته مهدی حیدری کارشناس ارشد فرهنگ و ارتباطات از دانشگاه امام صادق^(ع)، با عنوان "پیدایش، شکل‌گیری و فعالیت‌های جهادسازندگی در جنگ تحمیلی" سیر شکل‌گیری جهاد و تحولات سازمانی آن را در طول جنگ عراق و ایران تبیین و تشریح می‌کند.

دومین مقاله این شماره از فصلنامه نگین "کارنامه عملیاتی مهندسی جنگ جهادسازندگی در هشت سال دفاع مقدس" نام دارد. نویسنده این مقاله دکتر علیرضا زواره از فرماندهان گردان‌های مهندسی رزمی جهاد سازندگی استان تهران در دوران دفاع مقدس می‌باشد که در این مجال کوشیده است فعالیت‌های جهاد سازندگی را در طول هشت سال جنگ تحمیلی تشریح کند. به گفته وی، پشتیبانی و مهندسی جنگ جهاد سازندگی در طول هشت سال دفاع مقدس همپای نیروهای نظامی ایران (ارتش و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی) در عملیات‌های گوناگون حاضر شد و در دفاع از کشور نقش مؤثری ایفا کرد. وی بر این باور است با مرور فعالیت‌های گسترده جهاد سازندگی در عملیات‌های گوناگون، بخشی از تاریخ بازگونشده جنگ پیش روی پژوهشگران و علاقه‌مندان این حوزه قرار خواهد گرفت؛ چراکه فعالیت‌های تدارکاتی، پشتیبانی و مهندسی رزمی تکمیل‌کننده یک عملیات نظامی است و از آنجا که درخصوص فعالیت‌های جهادگران کاری جدی انجام نشده است، شرح اقدامات و فعالیت‌های جهادگران می‌تواند یکی از زمینه‌های پژوهش در تاریخ دفاع مقدس باشد.

سومین مقاله این ویژه‌نامه با عنوان "شرح فعالیت پشتیبانی و مهندسی جنگ جهاد در عملیات خیبر" را

جهاد سازندگی با ویژگی‌هایی که داشت می‌توانست بیشترین نقش را در فعالیت‌های پشتیبانی و مهندسی ایفا کند، ازجمله به وجود نیروی انسانی با دانش و تجربه، دراختیار داشتن ادوات و ماشین‌آلات سنگین و نیمه‌سنگین، توان فنی در بحث تعمیر و نگهداری و... باتوجه‌به نقش و اهمیت این یگان در دوران دفاع مقدس مقرر شد یک شماره از فصلنامه تخصصی جنگ ایران (نگین ایران) به‌صورت ویژه‌نامه جهاد چاپ شود تا گوشه‌ای از فعالیت‌های این سنگرزبان بی‌سنگر به تصویر کشیده شود. به همین منظور، ویژه‌نامه نگین ۵۱ با عنوان جهاد تهیه و منتشر گردید.

پنجاه‌ویکمین شماره فصلنامه نگین با سرمقاله دکتر حسین اردستانی با عنوان جهاد سازندگی در جنگ تحمیلی آغاز می‌شود. در این نوشتار، مدیر مسئول نشریه می‌کوشد با ذکر تاریخچه و سیر فعالیت‌های جهاد سازندگی در جنگ تحمیلی؛ اهمیت و جایگاه این نهاد را در جنگ تحمیلی نشان دهد.

پشتیبانی جهاد استان‌ها پرداخته است. نگارنده در این مقاله عنوان کرده است که بازخوانی نقش مردم در پشتیبانی از جبهه‌ها و نقشی که ستادهای پشتیبانی جهاد استان‌ها در این زمینه داشتند نیاز به دقت نظر پژوهشگرانه دارد تا اهمیت و نقش مؤثر آنان در تاریخ هشت سال دفاع مقدس به درستی تبیین شود.

وی در این مقاله بخشی از فعالیت‌های ستادهای پشتیبانی استانی جهاد سازندگی را در طول هشت سال دفاع مقدس تشریح کرده است.

ششمین و آخرین مقاله این ویژه‌نامه را محمد متقیان معاون ستاد تبلیغات و پشتیبانی جنگ جهاد استان همدان، با عنوان شهید "حسین ناجیان به روایت دیگران" تنظیم کرده است مشخصات، ویژگی‌ها، سابقه و اهم فعالیت‌های شهید ناجیان در طول دوران حیات و مسئولیتش در جهاد سازندگی، مطالب عنوان شده در این مقاله است.

گروه پژوهش فصلنامه نیز در این شماره بخشی با عنوان "پشتیبانی و مهندسی جهاد به روایت تصاویر" تهیه کرده است. در این پژوهش، تلاش شده تا بخشی از فعالیت‌های مهم مهندسی نظامی که پشتیبانی و مهندسی جنگ جهاد در اجرای آنها نقش اصلی را برعهده داشته است، به تصویر کشیده شود. در پایان نیز تصاویری از ابتکارات و خلاقیت‌های جهاد سازندگی گنجانده شده است.

در آخرین بخش از این ویژه‌نامه نیز "پشتیبانی و مهندسی جهاد به روایت اسناد" به همت گروه پژوهش فصلنامه درج شده است. در این پژوهش، اسناد مرتبط با عملیات احداث پل بعثت پیشروی خوانندگان قرارداد شده است تا علاقه‌مندان از حماسه پل بعثت را به‌طور مستند مرور کنند.

محمد دلگرم فرمانده پشتیبانی و مهندسی جنگ جهاد استان همدان در دوران دفاع مقدس تهیه و تنظیم کرده است. به گفته وی عملیات خیبر یکی از عملیات‌های مهم نظامی ایران در دوران هشت سال دفاع مقدس بوده است که در زمستان سال ۱۳۶۲، با هدف دستیابی به جاده بصره - العماره در منطقه هورالعظیم اجرا شد و پشتیبانی مهندسی جنگ در آن نقش مهمی ایفا کرد.

احداث پل شناور خیبر به طول حدود ۱۴ کیلومتر به‌عنوان عقبه آبی یگان‌ها در منطقه جلویی نبرد، احداث جاده سیدالشهدا^(ع) به طول ۱۴ کیلومتر به‌عنوان عقبه خشکی و احداث خاکریزهای متعدد در نقاط گوناگون منطقه عملیات، امکان پشتیبانی و تدارک نیروها را که برای حفظ مناطق تصرف‌شده در این عملیات می‌کوشیدند، فراهم کرد و سبب شد تا فرماندهان به نقش تأثیرگذار و حیاتی عملیات مهندسی بیش از گذشته پی ببرند و از آن پس، به توان فنی مهندسی جهاد نگاه ویژه‌ای داشته باشند.

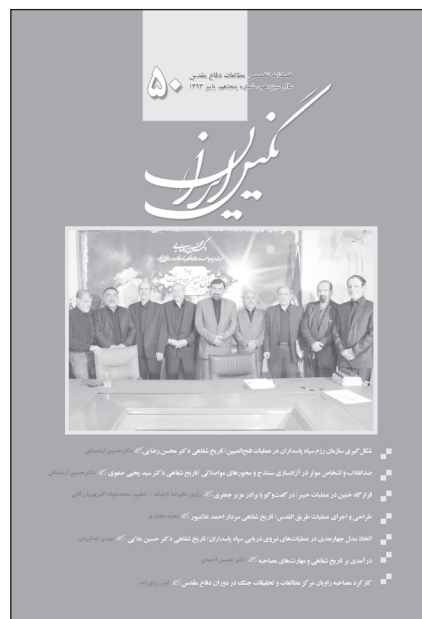
عنوان چهارمین مقاله این ویژه‌نامه "فرماندهان و مسئولان ستادهای پشتیبانی و مهندسی جنگ جهاد در جنگ" می‌باشد که عبدالله فاتحی مسول حفظ و نشر اسناد جهاد سازندگی در دوران دفاع مقدس، آن را تهیه کرده است. در این نوشتار، سیر تحول مسئولیت‌ها در چندین مرحله از تاریخ تشکیل ستادهای پشتیبانی و مهندسی جنگ جهاد مرور و اسامی فرماندهان قرارگاه و مسئولان ستادهای مختلف جهاد سازندگی در دوران جنگ بازخوانی شده است.

پنجمین مقاله این شماره فصلنامه با عنوان "ستاد پشتیبانی و مهندسی جنگ جهاد مستقر در استان‌ها نوشته جلال معموله معاون ستاد پشتیبانی جنگ جهاد استان همدان، به فعالیت‌های ستادی

تحقیقات دفاع مقدس نیز هم‌اکنون چندین پروژه تاریخی شفاهی در حال اجرا می‌باشد و محققان و راویان مرکز در حال مصاحبه و واکاوی فرماندهان عالی دفاع مقدس هستند. به همین منظور و بنا به گستردگی و اهمیت این پروژه، دومین* ویژه‌نامه فصلنامه نگین ایران (نگین ۵۰) با محوریت تاریخ شفاهی فرماندهان جنگ منتشر شد، که در ادامه به آن پرداخته خواهد شد.

دومین مقاله این ویژه‌نامه "ضدانقلاب و اشخاص مؤثر در آزادسازی سندج و محورهای مواصلاتی" نام دارد که دکتر حسین اردستانی آن را از جلسات تاریخ شفاهی دکتر سید یحیی (رحیم) صفوی استخراج کرده است. قساوت‌ها، اعمال ضدانسانی حزب دمکرات، کومه‌له

* اولین ویژه‌نامه، نگین شماره ۴۶ می‌باشد.

تاریخ شفاهی یکی از رویکردهای قابل اعتنا در تاریخ‌نگاری است که جوامع مختلف بنا به نیازهای فرهنگی، سیاسی و اجتماعی‌شان بدان اهتمام ورزیده‌اند. بر همین اساس، در برخی محافل، دستیابی به اطلاعات تاریخی مهم تلقی می‌شود و در بسیاری دیگر، بر تولید فرآورده‌های تاریخی در تاریخ شفاهی تأکید می‌گردد. جدای از کارکرد و کاربرد آنی و آتی تاریخ شفاهی، ساختار اصلی آن به مصاحبه گره خورده است و مصاحبه‌کننده به‌عنوان طراح و مجری طرح تاریخ شفاهی بیشترین مسئولیت را در این فرایند برعهده دارد. در پژوهش‌های جنگ ایران و عراق، تاریخ شفاهی راه میان‌بری است که در آن موضوعات بنیادی و اساسی جنگ و لایه‌های زیرین آن بررسی می‌شود. همین امر سبب شده است تا جنبه پژوهشی جنگ وسعت قابل ملاحظه‌ای یافته و ابعاد وسیع‌تری از این رویداد بزرگ و تاریخی، جست‌وجو و ثبت و ضبط شود. در مرکز اسناد و

بحث بدین موضوع سوق پیدا کرده است. پنجمین مقاله این ویژه‌نامه را دکتر حسین احمدی عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی و کارشناس تاریخ شفاهی مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس با عنوان "درآمدی بر تاریخ شفاهی و مهارت‌های مصاحبه" گردآوری کرده است. وی این مقاله را بر مبنای روش تحلیلی-تبیینی و با هدف جمع‌بندی و برجسته کردن مهم‌ترین مؤلفه‌ها و ارکان تاریخ شفاهی با توجه خاص به تاریخ شفاهی دفاع مقدس تدوین کرده است.

آخرین مقاله این ویژه‌نامه را که "کارکرد مصاحبه در راویان مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در دوران دفاع مقدس" نام دارد، آقای امیر رزاق‌زاده پژوهشگر و راوی مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس در دوران جنگ تحمیلی، تهیه و تنظیم کرده است. وی در این مقاله درصدد بیان اهمیت مصاحبه‌های راویان مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در دوران دفاع مقدس و نقش آن در تاریخ شفاهی امروز مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس است.

در بخش معرفی کتاب این ویژه‌نامه نیز آقای یعقوب نعمتی کتاب‌های شوروی و جنگ ایران و عراق و جنگ ایران و عراق از نگاه نظریه‌های روابط بین‌الملل را معرفی کرده است

نویسنده کتاب شوروی و جنگ ایران و عراق، دکتر جهانگیر کرمی می‌باشد و انتشارات صفحه جدید این کتاب را در سال ۱۳۹۱ منتشر کرده است. ناظر علمی این کتاب نیز دکتر حسین اردستانی می‌باشد.

کتاب جنگ ایران و عراق از نگاه نظریه‌های روابط بین‌الملل به قلم دکتر امیرمحمد حاجی‌یوسفی با نظارت علمی دکتر حسین اردستانی نوشته شده و در سال ۱۳۹۲ به چاپ رسیده است.

و چریک‌های فدایی خلق در کردستان و ویژگی‌های فرماندهانی که در کردستان منشأ اثر بودند، از نکات مفید بیان‌شده در تاریخ شفاهی سردار صفوی می‌باشد که در این مقاله از آنها به‌خوبی بهره‌برداری شده است.

سومین مقاله این ویژه‌نامه را با عنوان "طراحی و اجرای عملیات طریق‌القدس" مختاری پژوهشگر و راوی مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، از جلسات تاریخ شفاهی سردار احمد غلامپور استخراج کرده است. سردار غلامپور در مصاحبه‌های خود مطالب ارزشمندی را درباره نخستین گام آزادسازی سرزمین‌های اشغالی (عملیات آزادسازی بستان که بعدها به‌عنوان عملیات طریق‌القدس نام‌گذاری شد) بیان کرده که در این مقاله به آنها اشاره شده است. به گفته وی، در این عملیات، سپاه پاسداران با بهره‌گیری از ابتکارعمل در شناسایی و طرح‌ریزی، محور تپه‌های رملی را برای تلاش اصلی انتخاب کرد. تیپ تازه‌تأسیس ۱۴ امام حسین^(ع) به فرماندهی حسین خرازی موفق شد با نفوذ به عقبه‌های دشمن، در آغاز عملیات، توپخانه‌های دشمن را تصرف کرده، شکست سنگینی را به ارتش عراق وارد کند و عملیات طریق‌القدس با همین ابتکارعمل به پیروزی رسید و سپاه پاسداران پس از گذشت یک سال از جنگ، توانایی‌های خود را در نبرد با دشمن اشغالگر به اثبات رساند.

"اتخاذ مدل چهاربعدی در عملیات‌های نیروی دریایی سپاه پاسداران" عنوان چهارمین مقاله این ویژه‌نامه است که مهدی خداوردی آن را با بهره‌گیری از جلسه چهل و چهارم تاریخ شفاهی سردار دکتر حسین علایی تهیه کرده است با توجه به اینکه سردار علایی هنگام فرماندهی در نیروی دریایی از الگو و مدل چهاربعدی برای موفقیت در مأموریت‌هایشان بهره می‌برده، در این جلسه ترجیحاً محور

مصطفی زهرانی. ۳. همسفر، نوشته مجید سانکهن. ۴. جنگ ایران و عراق از دیدگاه فرماندهان صدام، ترجمه عبدالمجید حیدری. دومین گزارش همایش را آقای مهدی فرجی از مراسم رونمایی چهار عنوان کتاب‌های روزشمار جنگ ایران و عراق شامل:

۱. کتاب بیست‌ویکم: عملیات مسلم بن عقیل (ع). ۲. کتاب بیست‌ودوم: عملیات محرم. ۳. کتاب بیست‌وسوم: عملیات والفجر مقدماتی. ۴. کتاب پنجاه‌وچهارم: عملیات والفجر ۱۰ تهیه کرده است.

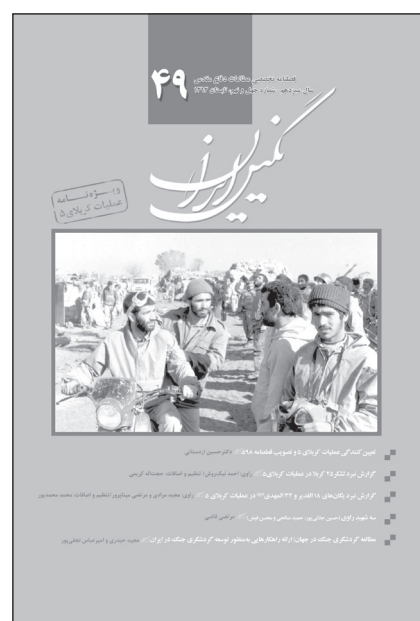
در بخش همایش‌های این ویژه‌نامه گزارش مراسم رونمایی چهار کتاب منتشرشده مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس در پنجمین نمایشگاه ملی دفاع مقدس به قلم آقای حسین طاهری درج شده است. در مراسم رونمایی از کتاب‌ها، سردار احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا و دکتر حسین اردستانی مسئول مرکز اسناد حضور داشتند. کتاب‌هایی که در این مراسم رونمایی شدند عبارت‌اند از:

۱. اطلس خوزستان در جنگ عراق و ایران، نوشته ابوالقاسم حبیبی. ۲. نظریه جنگ عادلانه، نوشته دکتر

ویژه‌نامه عملیات کربلای ۵ - فصلنامه شماره ۴۹ نگین ایران

بود که دشمن در آن مستحکم‌ترین مواضع و موانع را ایجاد کرده بود؛ طوری که عبور از آنها غیرممکن می‌نمود و باتوجه به اصول نظامی شناخته‌شده و محاسبات کمی، ضریب موفقیت آن بسیار کم و بالطبع تضمین پیروزی در این منطقه برای فرماندهان عملیات غیرممکن بود؛ اما ضرورت انکار ناشدنی ادامه جنگ در آن موقعیت و لزوم تسریع در تصمیم‌گیری پس از عملیات کربلای ۴، سبب شد که صرفاً برای انجام دادن تکلیف و با امید به نصرت الهی، همه نیروهای خودی اعم از رزمندگان و فرماندهان خود را برای عملیات بزرگ کربلای ۵ آماده کنند منطقه شلمچه به دلیل اهمیت سیاسی و نظامی‌اش که در واقع یکی از معابر وصولی شهر بصره به شمار می‌رفت، همواره جزء اهداف قوای نظامی جمهوری اسلامی ایران بود. در صورت تسلط بر این منطقه، جمهوری اسلامی می‌توانست برتری خود را در جنگ به اثبات برساند.

به‌منظور واکاوی بیشتر و تبیین وجوه مختلف عملیات کربلای ۵، مقرر شد که یک شماره (۴۹) از فصلنامه نگین به این عملیات اختصاص یابد. در این

مقدمه

جو سنگین حاکم بر کشور پس از عملیات کربلای ۴، ایجاب می‌کرد که عملیاتی دیگر انجام شود تا آثار نامطلوب عدم‌الفتح کربلای ۴ را جبران کند؛ عملیاتی که پیروزی آن تضمین‌شده باشد و از نظر نظامی و سیاسی نیز بهترین منطقه برای اجرای چنین عملیاتی، شلمچه

و فرماندهی در وضعیت‌های بحرانی بود، انجام شد. در این مقاله، طرح‌ریزی و اجرای عملیات کربلای ۵ و تأثیر تهدید منطقه شرق بصره در ادامه پیروزی ایران در فاو و تغییر موازنه جنگ به سود ایران بررسی شده است.

۲. "گزارش نبرد لشکر ۲۵ کربلا در عملیات کربلای ۵" به قلم حجت‌الله کریمی کارشناس ارشد تاریخ و پژوهشگر مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس؛ این مقاله با محوریت گزارش راوی لشکر ۲۵ کربلا (احمد نیک‌روش) و بهره‌گیری از منابع تکمیلی دیگر، به تشریح عملکرد لشکر ۲۵ کربلا در عملیات کربلای ۵ پرداخته است. در این مقاله چنین ذکر شده است که فرمانده کل سپاه که کلید موفقیت عملیات کربلای ۵ را در تصرف نوک کانال ماهی می‌دانست، در آخرین لحظات قبل از عملیات، مأموریت اصلی لشکر ۲۵ را تغییر داد (در بحث‌های پیش از اجرای عملیات کربلای ۵، این یگان به‌عنوان یگان دنبال پشتیبان لشکر ۴۱ ثارالله تعیین شده بود و مأموریت داشت پس از تأمین سرپل توسط لشکر ۴۱، در غرب کانال ماهی، از این لشکر عبور کند و ضمن تصرف سرپل، به سمت چپ گسترش یابد)؛ مأموریت جدید لشکر ۲۵ کربلا اولویت‌دادن به پیشروی در حاشیه غرب کانال ماهی و الحاق با لشکر ۳۱ بود، که باتوجه به حساسیت این منطقه، نبرد سهمگینی میان نیروهای خودی و دشمن در آنجا در گرفت.

۳. "گزارش نبرد یگان‌های ۱۸ الغدير و ۳۳ المهدی (عج) در عملیات کربلای ۵" نوشته محمد محمدپور پژوهشگر مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس؛ این مقاله با استناد به گزارش‌های راویانی که هنگام عملیات مأمور ثبت و ضبط وقایع در کنار فرماندهان یگان‌ها بوده‌اند (مجید مرادی و مرتضی مینا پرور) و اسناد و مکتوبات موجود در مرکز

ویژه‌نامه در بخش مقالات، ۵ عنوان مقاله چاپ شده است که به ترتیب عبارت‌اند از:

۱. "تعیین‌کنندگی عملیات کربلای ۵ و تصویب قطعنامه ۵۹۸" نوشته حسین دکتر اردستانی رئیس مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس؛ در این مقاله عنوان شده است که بعد از پیروزی فاو که موجب برهم‌خوردن موازنه به نفع ایران گردید و عراق را از لحاظ سیاسی، نظامی و روانی در موضع انفعال قرار داد، ضرورت داشت در اقدام دیگری با در نظر گرفتن اهداف راهبردی، سرنوشت جنگ به نقطه نهایی هدایت شود. برای این منظور، منطقه جدید باید شرایطی داشت که هدف‌های مورد نظر در آن محقق شود، منطقه عمومی بصره در جنوب، مهم‌ترین زمینی بود که از تابستان سال ۱۳۶۱، همواره برای حملات بزرگ و سرنوشت‌ساز مورد نظر فرماندهان قرار می‌گرفت. پس از تصرف فاو در عملیات والفجر ۸، منطقه شرق بصره و نواحی نزدیک به آن به‌عنوان هدف اصلی راهبرد نظامی ایران انتخاب شد، اما در عملیات کربلای ۴، به دلیل لورفتن محورهای حمله، عملیات بیش از چند ساعت ادامه نیافت و فرماندهان از ادامه عملیات جلوگیری کردند. در فلش‌های حمله کربلای ۴، تجربه موفق لشکر ۵۷ ابوالفضل و لشکر ۱۹ فجر در محور شلمچه، ذهن محسن رضایی فرمانده سپاه را به خود معطوف ساخته بود و به نظر می‌رسید که با انتخاب سمت حمله برخلاف مواضع و خطوط دفاعی عراق که به شکل شرقی - غربی آرایش یافته بود، با حمله از شمال به جنوب، امکان تسلط بر استحکامات منطقه شلمچه وجود داشته باشد. براین اساس، عملیات کربلای ۵ که نشان‌دهنده انعطاف‌پذیری سازمان سپاه و اوج خلاقیت و جسارت فرماندهانش در تصمیم‌گیری

نشست کارشناسانه بررسی نقش بسیج در لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب^(ع) در دوران دفاع مقدس آمده است که سردار سرتیپ دوم پاسدار احمد فتوحی در مردادماه ۱۳۹۳ در قم آن را ارائه کرده است. تنظیم و آماده سازی این گزارش را دکتر حسین اردستانی و یحیی نیازی انجام داده اند.

در قسمت معرفی کتاب این ویژه نامه نیز آقای یعقوب نعمتی کتاب تجزیه و تحلیل استراتژی نظامی عراق در جنگ با جمهوری اسلامی ایران را معرفی کرده است. این کتاب از جمله آثار برجسته ای است که با هدف تبیین و بررسی اجزا و عناصر راهبرد نظامی عراق در طول جنگ با ایران، نوشته شده است. دکتر فرهاد درویشی سه تالانی با نظارت علمی دکتر حسین اردستانی این کتاب را

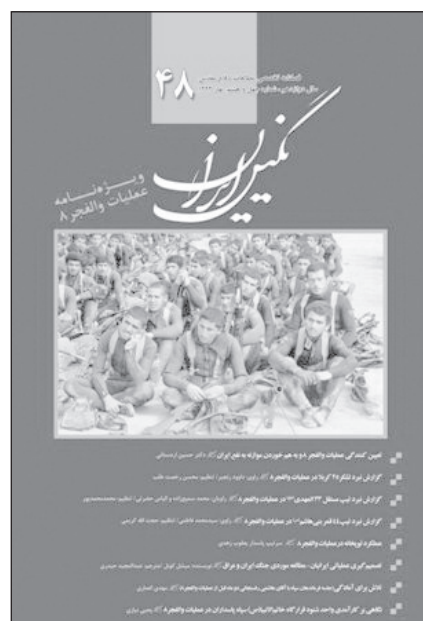
ویژه نامه عملیات والفجر ۸- فصلنامه شماره ۴۸ نگین ایران

نیز بستگی بسیار به عملیاتی داشت که اجرای آن به انهدام گستره ارتش عراق و تصرف زمین های راهبردی می انجامید بنابراین عملیات والفجر ۸، برای تحقق راهبرد تنبیه متجاوز در بعد نظامی و به ویژه در بعد سیاسی اهمیت بسیاری داشت.

مهم ترین هدف های سیاسی - نظامی این عملیات عبارت بودند از: ۱. تصرف شهر فاو. ۲. تسلط بر اروندرود. ۳. تهدید بندر ام القصر. ۴. هم مرزی با کویت. ۵. مسدود کردن راه ورود عراق به خلیج فارس. ۶. تأمین خور موسی و امکان تردد کشتی ها به بندر امام خمینی. ۷. انهدام سکوهای پرتاب موشک عراق در منطقه فاو.

به منظور واکاوی بیشتر این عملیات و تبیین وجوه مختلف آن مقرر شد که یک ویژه نامه (شماره ۴۸) از فصلنامه نگین به این عملیات اختصاص یابد.

در این ویژه نامه در بخش مقالات ۶ عنوان مقاله چاپ شده است:

مقدمه:

هرچه جنگ ایران و عراق، ادامه می یافت، حفظ ابتکار عمل و اجرای عملیات های بزرگ، نقش تعیین کننده تری در تغییر موازنه سیاسی - نظامی جنگ داشت. تغییر موازنه

که تصور نمی‌کرد عبور از اروندرود امکان‌پذیر باشد، در حالت غافلگیری مطلق با این اقدام مواجه شد و ناگزیر با واگذار کردن شهر فاو، در پشت کارخانه نمک - که در شمال شهر قرار داشت - مواضع پدافندی اتخاذ کرد و با آنکه حملات بسیاری را در مدت ۷۵ روز انجام داد، موفقیتی کسب نکرد.

سومین مقاله این ویژه‌نامه گردآوری و تنظیم "گزارش نبرد لشکر ۲۵ کربلا در عملیات والفجر ۸" نوشته داوود رنجبر راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در لشکر ۲۵ کربلا است. محسن رخصت‌طلب گزارش راوی مرکز را که در سال ۱۳۶۴ حین اجرای عملیات والفجر ۸، تهیه شده، به قلم خود گردآوری و تنظیم کرده است. در این مقاله اقدامات لشکر ۲۵ کربلا قبل از عملیات والفجر ۸، حین آماده‌سازی منطقه، انتقال امکانات، شناسایی‌ها، اجرای عملیات عبور، مراحل عملیات و مقابله با پاتک‌های دشمن تا تثبیت عملیات بیان شده است. در این گزارش مهم‌ترین ویژگی لشکر ۲۵ کربلا در عملیات والفجر ۸، ادغام یک تیپ زرهی و یک تیپ پیاده با این یگان و تبدیل شدن آن به لشکر ویژه ۲۵ کربلا ذکر شده است. از آنجایی که این لشکر بیش از یک سال در هورالهویزه مستقر بود و عملیات‌های آفندی و پدافندی متعددی انجام داده و از آمادگی رزمی بسیار بالایی برخوردار بود، فرمانده کل سپاه پاسداران در طرح عملیات والفجر ۸ حساس‌ترین مأموریت این عملیات را به این لشکر واگذار کرد.

در چهارمین مقاله این ویژه‌نامه با عنوان "گزارش نبرد تیپ مستقل ۳۳ المهدی (عج) در عملیات والفجر ۸" محمد محمدپور پژوهشگر مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، عملکرد تیپ ۳۳ المهدی (عج) در عملیات والفجر ۸ را شرح داده است. وی این مقاله را براساس گزارش عملیات راوی

اولین مقاله مندرج در این ویژه‌نامه بیانات مقام معظم رهبری در زیارتگاه شهدای مناطق عملیاتی جنوب می‌باشد. ایشان در تاریخ ۶ فروردین ۱۳۹۳، با حضور در زیارتگاه شهدای مناطق عملیاتی جنوب و یادمان شهدای منطقه مارد در شرق کارون، ضمن تبیین اهمیت بازدید از مناطق جنگی، ضرورت استمرار این حرکت فرهنگی را به مسئولان و مردم یادآور شدند. همچنین گروه پژوهش فصلنامه متن سخنرانی رهبر معظم انقلاب را در یادمان شهدای عملیات ثامن‌الائمه^(ع) به نقل از وبگاه ایشان در ادامه این مقاله کرده است.

دومین مقاله این شماره از فصلنامه نگین، "تعیین‌کنندگی عملیات والفجر ۸ و به‌هم‌خوردن موازنه به نفع ایران" نوشته حسین دکتر اردستانی رئیس مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس است. در این پژوهش، سیر طرح‌ریزی و اجرای عملیات والفجر ۸ بیان شده و تأثیر فتح فاو در تغییر موازنه جنگ به سود ایران بررسی گردیده است. نویسنده در این مقاله یادآور شده است که پس از فتح خرمشهر، عملیات‌های خیبر و بدر (به‌خصوص عملیات خیبر) موجب انفعال عراق و برتری جمهوری اسلامی ایران شد؛ اما هیچ‌یک از عملیات‌های انجام‌شده در مقطع پس از فتح خرمشهر تا فاو، نتایجی در پی نداشت که بتواند برتری تعیین‌کننده‌ای را نصیب ایران کند؛ از این رو، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی پس از یک سال اقدامات فشرده، عملیات والفجر ۸ را در بهمن‌ماه ۱۳۶۴ در منطقه فاو اجرا کرد.

ابتکار ویژه این اقدام، عبور از اروندرود و فریب ارتش عراق از سمت اصلی حمله و پدیده جدیدی به نام غواص بود. عبور از رودخانه اروند آن‌هم با ابتدایی‌ترین تجهیزات و امکانات، از نبوغ و انگیزه پایان‌ناپذیری حکایت می‌کرد که نتایج ارزشمندی را به‌همراه داشت. ارتش عراق

پیشروی نیروهای ارتش عراق جلوگیری کردند تا اینکه خط پدافندی تثبیت شد.

آخرین اثر از بخش مقالات این ویژه‌نامه "عملکرد توپخانه در عملیات والفجر ۸" می‌باشد. که سرتیپ پاسدار یعقوب زهدی جانشین توپخانه سپاه پاسداران در عملیات والفجر ۸، آن را تدوین کرده است. وی در این مقاله بیان کرده است که توپخانه سپاه در این عملیات، طرح‌ریزی و هدایت آتش پشتیبانی از عملیات را با به‌کارگیری ۱۷ گردان توپخانه سازمانی و ۱۵ گردان توپخانه مأمور از ارتش انجام می‌داد. در طرح مانور این عملیات، به‌منظور ایجاد فرصت و فراهم کردن چتر آتش برای عبور یگان‌های مانوری، اتکای زیادی به توپخانه بود، طوری‌که فرمانده عملیات (محسن رضایی) سه روز اول عملیات را متعلق به توپخانه می‌دانست. از سوی دیگر، وضعیت زمین دشمن و شکل و امتداد جاده‌های عقبه نیروهای پاتک‌کننده، امکان زیر آتش قراردادن عمق منطقه دشمن و انهدام یگان‌های در حال حرکت از بصره به فاو را برای توپخانه خودی ایجاد کرده بود. سرتیپ زهدی در ادامه این مقاله خاطرنشان شده است که فرماندهان و طراحان آتش توپخانه سپاه با حداکثر استفاده از موقعیت به‌دست‌آمده و بهره‌گیری مبتکرانه از مقدرات موجود توانستند با انهدام تجهیزات و واردآوردن تلفات سنگین به ارتش عراق، در حرکات یگان‌های عراقی اختلال ایجاد کنند و علاوه بر آن، از ده روز عملیات آفندی و هفتادوپنج روز عملیات پدافندی نیروهای خودی پشتیبانی کنند، طوری‌که تحلیل‌گران نظامی به‌اتفاق، توپخانه را یکی از ارکان موفقیت عملیات والفجر ۸ می‌دانند.

در بخش ترجمه این ویژه‌نامه مقاله‌ای از میشل کونل با عنوان "تصمیم‌گیری عملیاتی ایرانیان؛ مطالعه

قرارگاه نوح در عملیات والفجر ۸ (الیاس حضرتی) تهیه و تنظیم کرده است.

در این مقاله، راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در تیپ مستقل المهدی^(ع) (سمیع‌زاده) می‌باشد که با حضور در مقرهای فرماندهی و همراهی شبانه‌روزی با فرمانده این تیپ (جعفر اسدی) اقدام به ثبت و ضبط مراحل مختلف عملیات از طرح‌ریزی، شناسایی، هدایت و اجرای عملیات کرده و پس از عملیات نیز به جمع‌آوری اسناد و مصاحبه با تعدادی از دست‌اندرکاران مؤثر تیپ ۳۳ المهدی^(ع) پرداخته است. وی سپس با استفاده از یادداشت‌ها، نوارها و اسناد جمع‌آوری‌شده، گزارش این عملیات را تدوین کرده است. پنجمین مقاله این ویژه‌نامه را حجت‌الله کریمی کارشناس و پژوهشگر مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس با عنوان "گزارش نبرد تیپ ۴۴ قمر بنی‌هاشم^(ع) در عملیات والفجر ۸" گردآوری و تنظیم کرده است. وی عملکرد تیپ ۴۴ قمر بنی‌هاشم^(ع) را در عملیات والفجر ۸ از زمان ورود به منطقه عملیات و شروع اقدامات شناسایی، مهندسی و... تا تثبیت خط پدافندی در خط حد محول‌شده به این یگان براساس گزارش سید محمد فاطمی راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در تیپ ۴۴ قمر بنی‌هاشم^(ع) در عملیات والفجر ۸، بیان کرده است. در این مقاله ذکر شده است که تیپ ۴۴ قمر بنی‌هاشم^(ع) براساس مأموریتی که در اوایل دی‌ماه ۱۳۶۴ به این یگان ابلاغ شد، با ۶ گردان و با هدف تأمین و حفظ جناح راست عملیات، در عملیات والفجر ۸ شرکت کرد. این یگان یکی از موفق‌ترین یگان‌ها در محور عملیاتی البحرار بود و موفق شد در شب اول عملیات با ۳ گردان، ۱۰۰ درصد اهداف را تصرف کند. در ادامه عملیات نیز نیروهای این یگان با مقاومت در برابر پاتک‌های دشمن به‌مدت ۱۲ روز، از

این یگان بررسی و ارزیابی گردیده است. در این بررسی، اسناد و منابع موجود در آرشیو مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس منبع اصلی تدوین مقاله بوده و در به کارگیری آنها اهتمام جدی شده است.

در بخش همایش‌های این ویژه‌نامه نیز گزارش رونمایی از کتاب *دیپلماسی ایران و قطعنامه ۵۹۸* آمده که خانم زهرا ناظری آن را تنظیم کرده است. کتاب *دیپلماسی ایران و قطعنامه ۵۹۸* نوشته دکتر ایرج همتی و داوود صفایی در تاریخ ۱۷ اردیبهشت ۱۳۹۳ در نمایشگاه کتاب تهران، رونمایی شد. این کتاب به همت مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس انتشار یافته است. در مراسم رونمایی از این کتاب که با حضور اندیشمندان، پژوهشگران، نویسندگان و اصحاب قلم برگزار شد، دکتر ایرج همتی و داوود صفایی نویسندگان کتاب و مجید مختاری ناظر کتاب و پژوهشگر و راوی جنگ، مطالبی بیان کردند.

در بخش معرفی کتاب این ویژه‌نامه، کتاب *سیاست خارجی لیبی در جنگ ایران و عراق* معرفی شده است. نویسنده این کتاب دکتر احمد سلطانی‌نژاد عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس می‌باشد. وی در این پژوهش دگرگونی‌های سیاست خارجی لیبی را در طول جنگ تحمیلی عراق علیه ایران بررسی کرده است. این کتاب با همکاری دکتر مرتضی نورمحمدی عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی و نظارت علمی دکتر حسین اردستانی در سال ۱۳۹۲، در ۱۳۵ صفحه و در قطع وزیری انتشار یافته است.

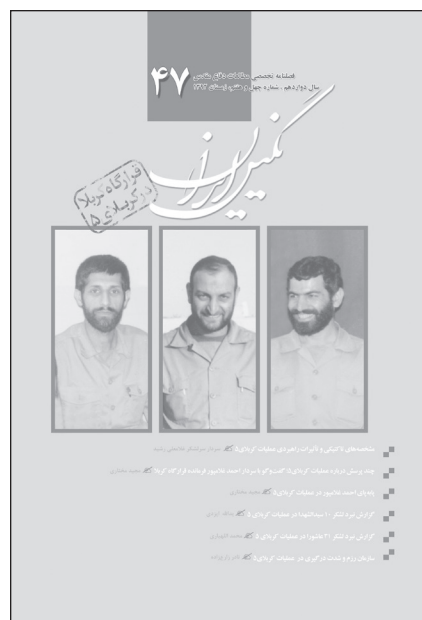
در بخش بررسی و نقد کتاب این ویژه‌نامه نیز سعید سرمدی راوی مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس و پژوهشگر جنگ ایران و عراق، اطلس "آذربایجان غربی در جنگ با ضدانقلاب و دفاع مقدس" نوشته رضا صادقی را بررسی و نقد کرده است.

ویژه‌نامه قرارگاه کربلا در عملیات کربلای ۵- فصلنامه شماره ۴۷ نگین ایران

مقدمه

یکی از دشوارترین و به یادماندنی‌ترین عملیات‌های دوران جنگ، عملیات کربلای ۵ است که در منطقه غرب خرمشهر و در محور شلمچه به سوی بصره انجام شد. در این عملیات، نیروهای خودی توانستند تلفات و خسارات بسیاری به ارتش عراق وارد کنند.

در این عملیات، با توجه به اینکه اجرای عملیات در شلمچه، زمین پنج‌ضلعی، کانال پرورش ماهی و پاسگاه بوبیان، در مجموع یک مأموریت واحد تلقی می‌شد، مقرر گردید که قرارگاه کربلا جای پای اولیه را تصرف کند، سپس قرارگاه‌های قدس و نجف وارد عمل شده، در عمق منطقه دشمن نفوذ کنند. به همین منظور،

مقاله سوم این ویژه‌نامه با عنوان "یابه‌ای احمد

کتاب رابطه زهرآگین امریکا، عراق و بمباران شیمیایی حلبچه درج شده است. این گزارش به کوشش خانم زهرا ناظری گردآوری شده است. همچنین در بخش بررسی و نقد کتاب این ویژه‌نامه سعید سرمدی /اطلس کردستان در جنگ ضد شورشگری و دفاع مقدس را نقد کرده است.

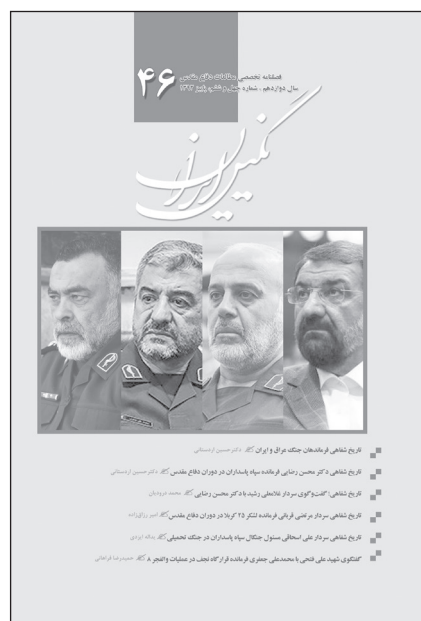
در بخش معرفی کتاب این ویژه‌نامه هم آقای سجاد نخعی کتاب رابطه زهرآگین امریکا، عراق و بمباران شیمیایی حلبچه را معرفی کرده است. این کتاب اثر یوست آر. هیلترمن می‌باشد که با ترجمه یعقوب نعمتی و به همت نشر مرزوبوم به چاپ رسیده است. در بخش همایش‌های مرکز نیز گزارش رونمایی از

ویژه‌نامه تاریخ شفاهی - فصلنامه شماره ۴۶ نگین ایران

تسریع در بیان تاریخ گذشته بوده است. افزون‌براینها، اصرار به دفاع از عملکرد و مواضع اشخاص مؤثر در وقایع گذشته، سبب شد تا تمایل شدیدی برای بیان خاطرات به روش گفت‌وگو ایجاد گردد که از آن به‌عنوان تاریخ شفاهی یاد می‌شود. تاریخ شفاهی حجم بیشتری از مطالب را در چارچوب روشمند و قاعده‌مند ارائه می‌کند. باتوجه‌به اهمیت تاریخ شفاهی ویژه‌نامه دیگری از فصلنامه نگین ایران (شماره ۴۶) به تاریخ شفاهی فرماندهان جنگ اختصاص یافته است.

در اولین مطلب این ویژه‌نامه، دکتر حسین اردستانی، اهمیت تاریخ شفاهی فرماندهان جنگ و میزان پیشرفت این پروژه در مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس را در قالب مقاله‌ای با عنوان "تاریخ شفاهی فرماندهان جنگ ایران و عراق" بیان کرده است.

دومین مقاله این ویژه‌نامه به یکی از جلسات تاریخ شفاهی دکتر محسن رضایی فرمانده سپاه پاسداران در دوران دفاع مقدس، اختصاص یافته است. در این جلسه، دکتر اردستانی رئیس مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس و چند تن از فرماندهان سپاه در تاریخ ۱۳۹۱/۳/۸، به گفت‌وگو با دکتر محسن رضایی پرداخته‌اند و موضوعاتی مانند تأثیر مقاومت در برابر تهاجم ارتش عراق و توقف و تثبیت آن و بررسی عملیات‌های گسترده و محدود

مقدمه

در تعریف تاریخ شفاهی گفته شده است: شرح و بازساخت یک رویداد براساس دیده‌ها، شنیده‌ها و کرده‌های شاهدان و ناظران و فعالان آن رویداد است. موضوع تاریخ شفاهی (history oral) برای نخستین‌بار، پس از پیروزی انقلاب اسلامی و با انتشار خاطرات اشخاص مؤثر در رژیم گذشته مورد توجه قرار گرفت.

اجرای این طرح صرف‌نظر از اغراض و ملاحظات سیاسی به‌لحاظ روش به‌دلیل دسترسی نداشتن به اسناد و مدارک معتبر برای تاریخ‌نویسی و همچنین تمایل به

عملیات بیت المقدس و آزادسازی خرمشهر است.

در بخش گفت‌وگوی این ویژه‌نامه با عنوان "گفت‌وگوی شهید علی فتحی با محمدعلی جعفری فرمانده قرارگاه نجف در عملیات والفجر ۸"، گزارشی از شهید علی فتحی راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ درج شده است. وی در تاریخ ۱۳۶۵/۱/۱۵ پس از گذشت یک ماه از اجرای موفقیت‌آمیز عملیات والفجر ۸، با آقای عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف که مأموریت اجرای عملیات محدود و یدک در عملیات والفجر ۸ را برعهده داشت، درباره انتخاب منطقه فاو، اختلاف فرماندهان درباره منطقه و طرح عملیات اصلی گفت‌وگویی انجام داده که آقای حمیدرضا فراهانی متن آن را تنظیم کرده است.

در بخش همایش این ویژه‌نامه، خانم زهرا ناظری گزارش رونمایی از ۴ عنوان کتاب مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس با حضور سردار صفوی را گردآوری نموده است.

در قسمت معرفی کتاب این ویژه‌نامه نیز کتاب‌های شهید همت در مکتب نبوی و قوی‌ترین شریک جرم به خوانندگان معرفی شده است. کتاب شهید همت در مکتب نبوی را آقای علیرضا شفیعی تألیف کرده و کتاب قوی‌ترین شریک جرم نیز نوشته مارین ویلمسه است که مرحوم محمدعلی خرمی آن را ترجمه کرده است. این بخش از فصلنامه را آقای سید حمزه حسینی گردآوری نموده است.

در بخش بررسی و نقد کتاب این ویژه‌نامه نیز گزارشی از جلسه نقد و بررسی کتاب روند جنگ ایران و عراق نوشته دکتر حسین علایی درج شده است. این بخش را نیز خانم ناظری گردآوری کرده است.

ویژه‌نامه عملیات خیبر - فصلنامه شماره ۴۳ نگین ایران

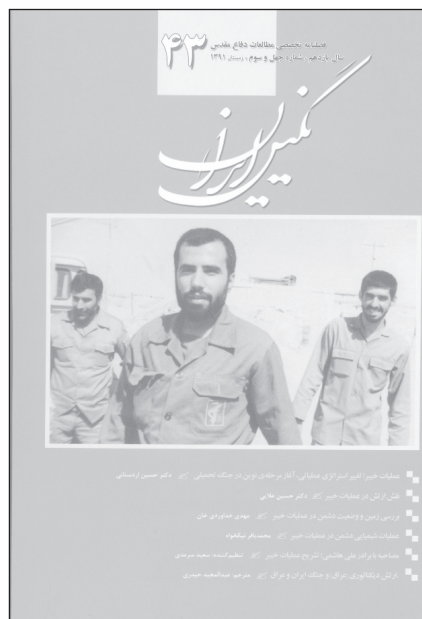
منطقه اجرا شد.

به‌منظور واکاوی بیشتر و تبیین جزئیات عملیات خیبر، مقرر شد که یک شماره (۴۳) از فصلنامه نگین به این عملیات اختصاص یابد که در ادامه نگاهی گذرا به این ویژه‌نامه می‌شود.

در اولین مقاله این ویژه‌نامه با عنوان "عملیات خیبر؛ تغییر استراتژی عملیاتی، آغاز مرحله نوین در جنگ تحمیلی"، دکتر حسین اردستانی با استفاده از منابع اختصاصی مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس به بررسی عملیات خیبر و نقش این عملیات در تغییر راهبرد عملیاتی ایران پرداخته است.

دکتر حسین علایی در دومین مقاله این ویژه‌نامه، به "نقش ارتش در عملیات خیبر" پرداخته است. در این مقاله عنوان شده است که در عملیات خیبر، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی نقش اصلی را در محور هورالهویزه برعهده داشت و توانست به عمق مواضع ارتش عراق تا کنار رودخانه دجله در مسیر جاده بصره - بغداد پیشروی کند و جزیره مجنون را در آب‌های هور به تصرف خود درآورد. در این عملیات، ارتش جمهوری اسلامی ایران علاوه بر اجرای تک در محور زید، از عملیات سپاه به‌ویژه ترابری امکانات و نفرت و تأمین پوشش هوایی پشتیبانی کرد.

سومین مقاله این ویژه‌نامه با عنوان "بررسی زمین و وضعیت دشمن در عملیات خیبر" را مهدی خداوردی پژوهشگر و راوی مرکز، تنظیم کرده است. در این نوشتار تلاش شده است اقدامات عملیاتی گروه‌های اطلاعاتی خودی که با تلاش فراوان و حتی نثار جان خود اطلاعات مفیدی از دشمن به دست آوردند، شرح داده شود. این اطلاعات، استحکامات و موانع، نگرش فرماندهان عراقی به حضور رزمندگان در منطقه عملیاتی، تاکتیک نبرد پدافندی عراق،

مقدمه

عملیات خیبر مهم‌ترین عملیات ایرانیان پس از عملیات رمضان می‌باشد. این عملیات در جبهه جنوبی و شرق و شمال شهر بصره عراق طرح‌ریزی شد. قرارگاه خاتم الانبیا^(ص) این عملیات را طرح‌ریزی و با به‌کارگیری دو قرارگاه کربلا و نجف اجرا کرد. ویژگی برجسته این عملیات به‌کارگرفتن بیش از ۲۰۰ گردان رزمی و ۵۰۰ قایق و طرح‌ریزی عملیات در نهایت اختفا بود. این عملیات در روز سوم اسفند ۱۳۶۲ با رمز یا رسول‌الله^(ص) و با فرماندهی محسن رضایی اجرا شد. می‌توان گفت که طرح عملیات خیبر پاسخ به بن‌بست تاکتیکی ایجادشده در جنگ بود، چراکه قبل از این عملیات، دشمن سراسر جبهه‌های خود را با عملیات مهندسی کاملاً مسلح کرده بود، در این حال، فرماندهی کل سپاه، منطقه هورالهویزه را که ارتش یعنی امکان مسلح‌کردن زمین آن را نداشت، برای نبرد انتخاب کرد و عملیات خیبر به‌عنوان اولین عملیات آبی - خاکی انجام‌شده در دفاع مقدس در این

مصاحبه با علی هاشمی و تشریح عملیات خیبر پنجمین مقاله این ویژه‌نامه است. در این پژوهش، ابوالفضل موسوی راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، با علی هاشمی فرمانده قرارگاه نصرت و مسئول اصلی شناسایی منطقه، در تاریخ ۱۳/۱/۱۳۶۲ مصاحبه کرده و تحلیل‌ها و خاطرات فردی وی را - که نقش بسیار مهمی در آماده‌سازی منطقه برای اجرای عملیات برعهده داشته - در مدت ۷۳ دقیقه ثبت و ضبط کرده است. سعید سרمدی راوی و پژوهشگر مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس این مقاله را تنظیم کرده است. آخرین مقاله این ویژه‌نامه با عنوان "ارتش دیکتاتوری (عراق) و جنگ ایران و عراق، در واقع فصل هفتم کتاب تاریخ تحلیلی نیروهای مسلح عراق می‌باشد که آقای عبدالمجید حیدری آن را ترجمه کرده است. در این فصل از کتاب، نویسندگان موضوع ترغیب و ترهیب و چگونگی اعمال آن در ارتش عراق را در دوران حکومت صدام یا به‌ویژه در جنگ تحمیلی، عراق علیه ایران، بررسی کرده‌اند.

در بخش بررسی و نقد کتاب نیز محمداقبر نیکخواه به بررسی کتاب جنایات جنگی پرداخته است. موضوع این کتاب حملات و بمباران‌های شیمیایی رژیم بعثی عراق در طول هشت سال جنگ تحمیلی می‌باشد. گزارش این نقد کتاب را خانم زهرا ناظری تنظیم نموده است.

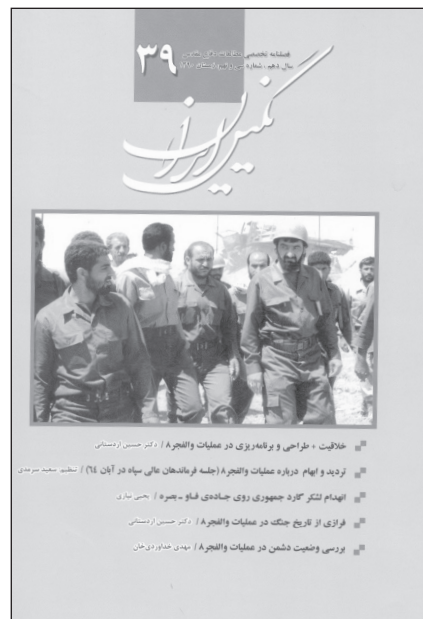
مقدمه

در اوایل سال ۱۳۶۴، سپاه پاسداران به منظور خروج از بن‌بست نظامی پدیدآمده در جبهه‌ها و ایجاد تحول در وضعیت جنگ، طرح کلی یک عملیات بزرگ را ارائه داد؛ طرح عملیات والفجر ۸ از برجسته‌ترین، ارزشمندترین و پیچیده‌ترین عملیات‌های رزمندگان اسلام در جنگ تحمیلی.

و پژوهشگر مرکز، در این پژوهش، جلسه فرماندهان عالی سپاه در آبان ۱۳۶۴ را تنظیم و تدوین کرده است. فرماندهان و مسئولان نیروی زمینی و قرارگاه‌های اصلی سپاه که اجرای عملیات فاو را با نیرو و امکانات محدود غیر ممکن می‌دانستند، در جلسه‌ای با محسن رضایی فرمانده کل سپاه، دیدگاه‌ها و نظرهای گوناگون درباره این عملیات را بررسی کردند تا درباره انجام‌شدن یا نشدن این عملیات تصمیم‌نهایی را اتخاذ کنند. فضای صریح و چالشی و درعین حال صمیمانه و دوستانه و درج متن کامل گفت‌وگوها این جلسه، اطلاعات ارزشمندی درباره نحوه تصمیم‌گیری و فرماندهی این عملیات در اختیار خوانندگان قرار خواهد داد.

مقاله سوم این شماره از فصلنامه نگین با عنوان "انهدام لشکر گارد جمهوری روی جاده فاو - بصره" نوشته یحیی نیازی نویسنده و پژوهشگر مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، می‌باشد. در این پژوهش نبرد رزمندگان اسلام در محدوده جاده استراتژیک فاو - بصره با لشکر گارد ریاست جمهوری عراق به اختصار شرح داده شده است. این مقاله با استفاده از منابع آرشیو مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس و استفاده از سایر کتب، نشریات و گفت‌وگو با فرماندهان، راویان و رزمندگان این نبرد تهیه شده و در خلال آن، چارچوب و زمینه‌های بحث، تصمیم‌گیری، ماهیت و عملکرد یگان‌های سپاه پاسداران در انهدام لشکر گارد ریاست جمهوری عراق بیان شده است.

چهارمین اثر این ویژه‌نامه "فرازی از تاریخ جنگ در عملیات والفجر ۸" به روایت اسناد است که دکتر حسین اردستانی با استفاده از نوار راوی گری خود در این عملیات آن را تهیه کرده است. در این نوشتار، فرازهایی از حوادث عملیات فتح فاو، براساس گفت‌وگوی فرمانده کل سپاه با مسئولان زرهی و توپخانه و دو نفر از فرماندهان یگان‌ها بیان شده است.

این عملیات با عبور نیروهای غواص از رودخانه عریض اروند آغاز شد و در زمان کوتاه، با گسترش سرپل گرفته‌شده، شهر فاو و مناطق و تأسیسات مهم اطراف آن تصرف شد و پاتک‌های مکرر و ۷۵ روزه عراق برای بازپس‌گیری فاو مؤثر واقع نشد و بدین ترتیب، شهر فاو و سواحل عراق در کنار خلیج فارس در تصرف رزمندگان ایران باقی ماند.

باتوجه به اهمیت این عملیات، یکی از شماره‌های فصلنامه نگین/ایران (شماره ۳۹) به صورت ویژه‌نامه به این عملیات سرنوشت‌ساز اختصاص یافته است.

در اولین مقاله این ویژه‌نامه با عنوان خلاقیت + طراحی و برنامه‌ریزی در عملیات والفجر ۸" به قلم دکتر حسین اردستانی، سه مؤلفه مذکور به اختصار، بررسی شده، و همچنین درباره این موضوع بحث شده است که شکست‌ها و پیروزی‌ها امری نسبی و شکست‌ها زمینه‌ساز و یک عامل تأثیرگذار بر پیروزی‌ها بوده‌اند.

"تردید و ابهام درباره عملیات والفجر ۸" عنوان مقاله دوم این شماره از نشریه نگین است. سعید سרمدی راوی

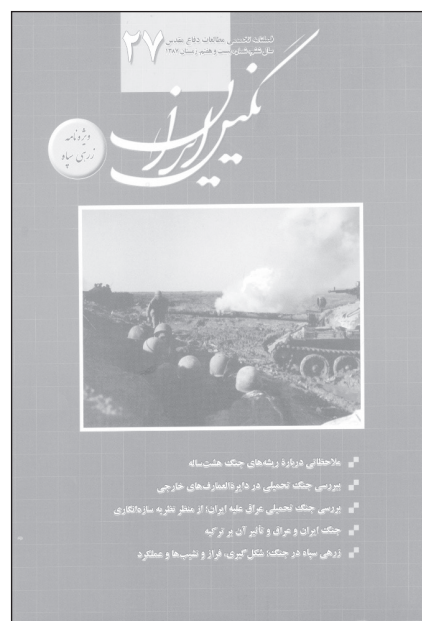
در بخش همایش‌های این ویژه‌نامه، به نقش لشکر ویژه ۲۵ کربلا در عملیات والفجر ۸ پرداخته شده است که گزارش این همایش را آقای احسان حسینی نسب تهیه کرده است. در بخش اسناد این ویژه‌نامه نیز با درج اسنادی از عملیات والفجر ۸، این عملیات از دید اسنادی بررسی شده است. در قسمت معرفی کتاب این ویژه‌نامه، کتاب‌های شهید مهدی باکری و حسن باقری و همچنین کتاب درس‌هایی از جنگ مدرن (جلد دوم) نوشته آنتونی کزدمن و آبرهام واگنر معرفی شده‌اند. خانم مریم حاج‌محمدی این گزارش را تهیه کرده است. در بخش نقد و بررسی کتاب نیز حسن دری کتاب ارتش در فو را نقد کرده است.

ویژه‌نامه زرهی سپاه - فصلنامه شماره ۲۷ نگین ایران

اسنادی در خصوص یگان زرهی در جنگ ارائه شده است. در میزگرد فصلنامه، چهار تن از فرماندهان سپاه چگونگی شکل‌گیری یگان زرهی سپاه در طول جنگ و موانع و مشکلات موجود در این راه را بررسی کرده‌اند؛ دستاورد ارزشمندی که با همه موانع سخت‌افزاری و نرم‌افزاری به‌همت و اراده فرماندهان و رزمندگان و با به‌غنیمت‌گرفتن تجهیزات زرهی دشمن پایه‌گذاری شد و به‌تدریج توسعه یافت. گزارش این میزگرد به‌همت گروه پژوهش فصلنامه تهیه شده است.

گفت‌وگوی اختصاصی مجله نیز به موضوع زرهی سپاه اختصاص دارد. در این گفت‌وگو سردار یزدان مؤیدپور از فرماندهان زرهی سپاه در دوره جنگ، چگونگی تحول ساختاری این نیرو در دوره‌های مختلف را شرح داده است. این گفت‌وگو به‌همت گروه پژوهش فصلنامه تهیه شده است. مقاله اختصاصی این بخش عملکرد و تجربیات زرهی

در این گفت‌وگوها فرمانده سپاه می‌کوشد تا فرماندهان لشکرها و تیپ‌ها را توجیه کند که در این عملیات، باید بازسازی یگان در خط صورت گیرد و امکان عقب‌رفتن وجود ندارد. آخرین مقاله این ویژه‌نامه "بررسی وضعیت دشمن پیش از عملیات والفجر ۸" نام دارد. مهدی خداوردی راوی و پژوهشگر مرکز، در این مقاله به بررسی و تحلیل دو موضوع مهم شناخت دقیق و دریافت عمیق از دشمن در زمینه سخت‌افزاری (موضوعات مربوط به تجهیزات میدان نبرد، آرایش و گسترش نیروها) و مسائل مهم نرم‌افزاری (راهکنش‌ها و تبیین سیاست‌های جنگی فرماندهان) پرداخته و نتیجه گرفته است که در این فرایند، تجزیه و تحلیل رفتاری دشمن به‌ویژه در حوزه نرم‌افزاری اهمیت بسزایی دارد.

بخش ویژه این شماره به زرهی سپاه اختصاص دارد که در آن علاوه بر گزارش میزگرد و درج مصاحبه اختصاصی انجام شده با برخی فرماندهان زرهی سپاه در دوره جنگ ایران و عراق و حال حاضر، مقاله‌ای در این باره نوشته شده و

ایران و عراق و مباحث نظری جنگ معرفی شده است. یکی از کتابها در مورد مذهب، انقلاب و جنگ ایران و عراق است و دو کتاب دیگر به مباحث نظری جنگ در تمدن بشری و تعامل جنگ با فرهنگ راهبردی پرداخته‌اند.

کتاب اول با عنوان "مذهب و جنگ در ایران انقلابی" نوشته ساسکیا کیلینگ را آقای دکتر حیدرعلی بلوچی نقد کرده است.

کتاب دوم با عنوان "جنگ تمدن بشری" نام دارد. نویسنده کتاب آذر گت می‌باشد و آقای محمود یزدان‌فام آن را معرفی و نقد کرده است.

کتاب سوم "فرهنگ استراتژیک و روش‌های جنگ" نوشته لارنس سوندهاوس می‌باشد که آقای حیدرعلی بلوچی آن را معرفی و نقد کرده است.

ویژه‌نامه توپخانه سپاه - فصلنامه شماره ۲۶ نگین ایران

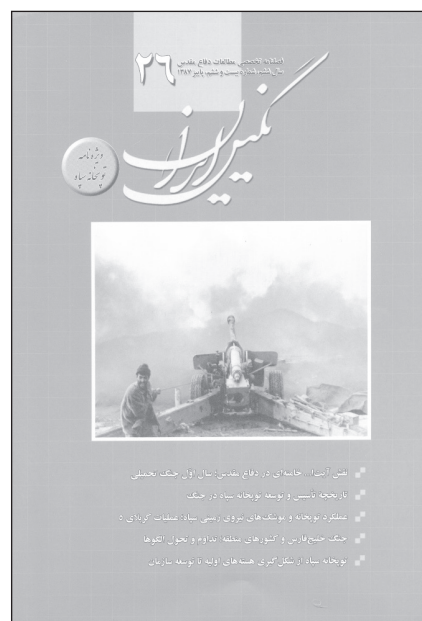
است. آقای سجاد راعی در این مقاله به این موضوع اشاره کرده است که آیت الله خامنه‌ای از همان ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی، یکی از شخصیت‌های طراز اول و مورد اطمینان حضرت امام خمینی^(ع) بودند و به همین دلیل، در طول جنگ تحمیلی، مناصب مهم و کلیدی به ایشان واگذار می‌شود و ایشان نیز در مدیریت و هدایت امور جنگ و همچنین تقویت روحیه رزمندگان اسلام، منشأ تحولات مثبتی بودند.

دو مقاله بعدی این ویژه‌نامه به موضوع اختصاصی این شماره؛ پیدایش، تحول و نقش و عملکرد توپخانه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران در دوران دفاع مقدس مربوط است. در مقاله نخست این بخش، سیر شکل‌گیری سازمان توپخانه سپاه به قلم شهید یزدانی تشریح شده است. نویسنده که از نزدیک شاهد پیدایش و توسعه سازمانی این یگان بوده به ضرورت‌های ایجاد

ایران در دوران دفاع مقدس با تأکید بر زرهی سپاه" نام دارد که بخشی از پایان‌نامه کارشناسی ارشد آقای حسین سرخیلی می‌باشد که با راهنمایی آقای حسین اردستانی نوشته شده است. می‌باشد.

در بخش اسناد و گزارش‌ها تلاش شده است تا چند سند از اسناد مرکز اسناد دفاع مقدس در مورد زرهی سپاه، مشکلات سپاه در این زمینه و گلايه‌نامه‌های فرماندهان در این باره انتخاب و ارائه شود تا خوانندگان به صورت مستند از چگونگی شکل‌گیری این واحد زرهی و مشکلات آن مطلع شوند. این بخش را نیز گروه پژوهش فصلنامه تدوین کرده است.

آخرین بخش این ویژه‌نامه نیز معرفی و نقد کتاب می‌باشد. در این قسمت، سه کتاب در حوزه مباحث جنگ

در این شماره از فصلنامه نگین در بخش مقالات، پنج مقاله درج شده است. در مقاله نخست، به نقش و عملکرد آیت‌الله خامنه‌ای در سال اول جنگ تحمیلی اشاره شده

است.

"عملکرد توپخانه قرارگاه نجف اشرف در عملیات بدر" موضوع گزارش بعدی می‌باشد که شهید یزدانی در زمان جنگ آن را تهیه کرده است. در این گزارش بر مشکلاتی چون کمبود نیروی انسانی متخصص و ثابت و ناهماهنگی‌های موجود بین توپخانه سپاه و ارتش در طرح‌ریزی و اجرای آتش، اشاره شده است.

در مقاله دوم این قسمت، عملکرد توپخانه سپاه در عملیات کربلای ۵ - که یکی از مهم‌ترین عملیات‌های ایران در طول هشت سال جنگ تحمیلی بوده، ارزیابی شده است. این مقاله را سردار یعقوب زهدی نوشته است. یکی از دستاوردهای ارزشمند سپاه در جنگ تحمیلی، تشکیل توپخانه‌ای این نیرو در اوایل جنگ تحمیلی بوده است. بخش‌های میزگرد، مصاحبه اختصاصی و ابتکارات و نوآوری فصلنامه نگین ایران در این شماره به‌طور ویژه به موضوع شکل‌گیری توپخانه سپاه اختصاص یافته است. در بخش میزگرد نشریه، تعدادی از فرماندهان سپاه چگونگی شکل‌گیری توپخانه سپاه را بازگو کرده و عملکرد آن را تشریح کرده‌اند. گفت‌وگوی اختصاصی فصلنامه هم با سردار حمید سرخیلی از دست‌اندرکاران اولیه توپخانه سپاه انجام شده که چگونگی شکل‌گیری توپخانه سپاه شرح داده است. در بخش ابتکارات و نوآوری هم برخی ابتکارات مسئولان و فرماندهان سپاه در حوزه یگان توپخانه در طول جنگ بیان شده است. میزگرد و مصاحبه با سردار سرخیلی را گروه پژوهش فصلنامه انجام داده است.

در بخش اسناد و گزارش‌های فصلنامه، شش سند و گزارش کوتاه درمورد تحولات توپخانه ایران و عراق و دیگر موضوعات مرتبط با این یگان گنجانده شده است. در مطلب نخست، "عملکرد و شکل‌گیری توپخانه به روایت اسناد" بیان شده که آقای داوود باحی آن را تنظیم کرده

در گزارش سوم چگونگی راه‌اندازی توپخانهٔ خرمشهر بیان شده است که آقای مصطفی اسکندری‌پور تنظیم کرده است و تعداد شهدای توپخانه سپاه در طول هشت سال دفاع مقدس، متن سند چهارم است.

"وضعیت توپخانه ارتش عراق در جنگ"، موضوع گزارش پنجم است که از دو سند جداگانه تشکیل شده است. در این اسناد فرماندهان عراقی وضعیت توپخانه خود را بررسی کرده و درباره چگونگی تقویت آن بحث و گفته‌گاه کرده‌اند.

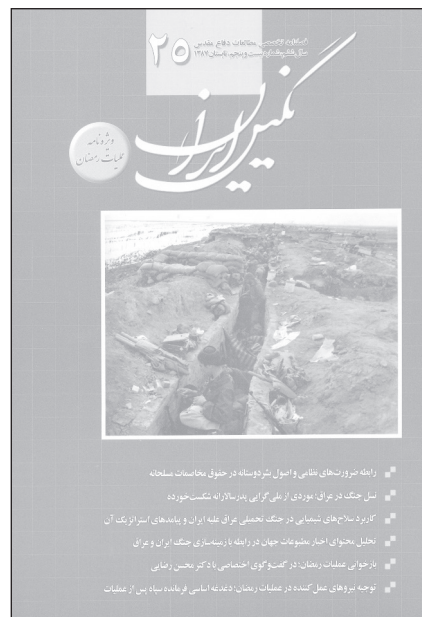
در قسمت معرفی و نقد کتاب هم کتاب‌های رقابت ایران و عربستان سعودی در بین دو جنگ، توسط دکتر حیدرعلی بلوچی معرفی و نقد شده است. جلد دوم درس‌های جنگ مدرن نوین؛ جنگ (ایران و عراق) دکتر حسین یکتا و چرا ملت‌ها اقدام به جنگ می‌کنند؟ را دکتر عبدالله قنبرلو نقد و معرفی کرده‌اند. در بخش اطلاع‌رسانی نیز گزارشی از نشست مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس در نقد و بررسی کتاب حقوق بشر در دوستانه در جنگ ایران و عراق: با تأکید بر رفتار عراق، آمده است که گروه پژوهش فصلنامه آن را تنظیم کرده است. گفت‌وگو با نصرالله صمدزاده مسئول کتابخانه جنگ دفتر ادبیات و هنر مقاومت، موضوع گزارش پایانی این بخش است خانم زهرا اوعلی، این گزارش را تهیه کرده است.

ویژه‌نامه عملیات رمضان - فصلنامه شماره ۲۵ نگین ایران

فرماندهان سپاه به اجرای عملیات‌های بعدی در منطقه هور پرداخته شده است. فرماندهان با درس‌هایی که از عملیات رمضان گرفتند، توانستند عملیات موفق دیگری را در این منطقه اجرا کنند که عملیات‌های خیبر و بدر در منطقه جزایر مجنون از نتایج این عملیات است. بن‌بست در عملیات رمضان در شرق بصره، در سطح عملیاتی به طرح‌ریزی دو عملیات مهم ایران در منطقه هور و در سطح تاکتیکی به نوآوری جدیدی انجامید که در عملیات‌های بعدی در انهدام نیروهای زرهی دشمن نقش بسیار مهمی داشت. این مقاله را آقای دکتر هادی نخعی گردآوری نموده است نوآوری راهکنشی (تاکتیکی) ایران، تشکیل تیم‌های شکار تانک بود که سند مزبور چگونگی آن را توضیح می‌دهد.

در بخش اسناد که به‌طور کامل به عملیات رمضان اختصاص یافته ده سند ارائه شده است. در این بخش تلاش شده است که مراحل مختلف عملیات رمضان با استفاده از اسناد و گزارش‌های موجود تشریح شود. در مطلب نخست، که برگرفته از کتاب بیستم روز شمار است و گروه پژوهش فصلنامه آن را گردآوری کرده است مراحل گوناگون عملیات به‌طور مختصر بیان شده و تلاش گردیده است تا خوانندگان با کلیت این عملیات آشنا شوند. همچنین یادآوری شده است که ایران برای تأمین اهداف نظامی خود باید در روش‌های نظامی‌اش تغییر ایجاد کند. عملیات رمضان آغاز ورود ایران به خاک عراق بود و عملاً مرحله‌ای جدید در جنگ ایران و عراق محسوب می‌شد. اجرای عملیات و ورود ایران به خاک عراق در مقاله آقای لطف‌الله‌زادگان تشریح شده است.

عملیات رمضان در مراحل پنج‌گانه خود موفق به

موضوع اختصاصی این شماره از فصلنامه نگین ایران، عملیات رمضان می‌باشد. عملیات رمضان یکی از مهم‌ترین عملیات‌های دوران جنگ و جداکننده دو مقطع تاریخی در راهبردهای نظامی دو کشور ایران و عراق محسوب می‌شود. به همین دلیل، مورخین و تحلیل‌گران جنگ ایران و عراق به این عملیات توجه ویژه‌ای داشته و دارند. درباره عملیات رمضان تاکنون مطالب زیادی نوشته و منتشر شده است، باوجوداین، ناگفته‌های زیادی درباره آن وجود دارد. بخشی از ناگفته‌های این عملیات در گفت‌وگوی اختصاصی گروه پژوهش فصلنامه با فرمانده سپاه پاسداران در آن زمان، دکتر محسن رضایی، بیان و تشریح شده است. در بخش نوآوری و ابتکارات، این فصلنامه دو موضوع مورد توجه قرار گرفته است؛ نخست، عملیات رمضان و درس‌های راهبردی‌اش برای نیروهای نظامی ایران تحلیل شده و سپس به موضوع بن‌بست ایجادشده در این عملیات به‌دنبال موفقیت‌های اولیه آن و تأثیر آن در گرایش

در کنار عراق، سازمان منافقین نیز در گزارشی درون‌گروهی، عملیات رمضان را تحلیل کرده است. این موضوع در سند بعدی ارائه شده در این قسمت آمده است. دفتر برنامه‌ریزی نظارت و ارزشیابی ستاد مرکزی سپاه، در طول جنگ، وظیفه بررسی عملکرد یگان‌های رزمی سپاه را برعهده داشت. گزارش نظارتی این واحد از عملکرد تیپ ۳۱ عاشورا در عملیات رمضان سند دیگری است که در اسناد این ویژه‌نامه گنجانده شده است. این

معرفی کتاب‌های مجموعه مقالات برگرفته از فصلنامه نگین ایران

يعقوب نعمتی *

چکیده	جنگ عراق و ایران مشتمل بر حوادث و رویدادها در یک بازه زمانی هشت ساله است که پیرامون مسائل و موضوعات مختلف و عملیات‌های این دوره شکل گرفته است فصلنامه نگین ایران در ۵۳ شماره، مقالات متنوع و متعددی در مورد تاریخ جنگ عراق منتشر نموده است و انتشار این مقالات به انباشت تدریجی محتوا در زمینه تاریخ دفاع مقدس می‌انجامد.	
	در این رابطه دست‌اندرکاران فصلنامه با توجه به کیفیت و فراوانی مقالات تالیف شده در مورد یک موضوع، اقدام به انتشار کتب مجموعه مقالات موضوع‌محور و یا عملیات محور نموده است و تاکنون ۵ عنوان کتاب مجموعه مقالات منتشر شده است در نوشتار پیش‌رو این پنج اثر با عناوین کتاب تاریخ‌نگاری جنگ ایران و عراق، کتاب عملیات والفجر ۸، کتاب جنگ ایران و عراق، ریشه‌ها و علل وقوع، کتاب منطقه خاورمیانه و جنگ عراق و ایران، کتاب مباحثی درباره پایان جنگ عراق و ایران معرفی شده است. واژگان کلیدی: کتاب مجموعه مقالات، تاریخ‌نگاری و تاریخ‌نگاری جنگ، عملیات والفجر ۸، ریشه‌ها و علل وقوع جنگ، منطقه خاورمیانه در جنگ، مباحثی درباره پایان جنگ.	

معرفی کتاب تاریخ‌نگاری و تاریخ‌نگاری جنگ ایران و عراق

جنگ تحمیلی عراق علیه ایران نقطه عطف و ارزشمندترین بخش تاریخ انقلاب اسلامی ایران است. بهره‌گیری از تجارب و آموزه‌های گران‌بهای این برهه از تاریخ حساس و سرنوشت‌ساز کشور نیازمند مطالعه و پژوهش در این حوزه می‌باشد. تاریخ‌پژوهی و تاریخ‌نگاری جنگ مجالی برای بروز نقش معنویات و اراده مردمی برخاسته از انقلاب در تحقق آرمان‌ها و دفاع از مقدسات کشور و هویت دینی، فرهنگی، سیاسی و نظامی جنگ در سایه رهبری می‌باشد. همچنین تاریخ‌نگاری

جنگ و دفاع مقدس می‌تواند زمینه‌ساز تحول فکری و پیدایی نظریه‌های تاریخ‌پژوهی و روش مطالعات تاریخی شود. کتاب تاریخ‌نگاری و تاریخ‌نگاری جنگ ایران و عراق ازجمله آثار منتشرشده در زمینه تاریخ‌پژوهی و تاریخ‌نگاری جنگ می‌باشد که به‌همت مرکز اسناد دفاع منتشر شده است. این کتاب مشتمل بر مجموعه مقالات، گفت‌وگوها و سخنرانی‌های چاپ‌شده در نشریه نگین ایران (فصلنامه مطالعات جنگ ایران و عراق) می‌باشد و جزء نخستین آثار در حوزه تاریخ‌شناسی جنگ تحمیلی محسوب می‌شود. از سال ۱۳۸۱ تاکنون، ۵۰ شماره نشریه نگین ایران

* کارشناس مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

شکل‌گیری و رشد تاریخ‌نگاری دفاع مقدس، مبنای، ملاحظات نظری، ضرورت‌ها و اهداف تاریخ‌نگاری جنگ تحمیلی تشریح گردد.

این کتاب در سه بخش تنظیم شده و هریک از بخش‌ها شامل چند فصل می‌باشد که در هر فصل چندین مقاله، گفت‌وگو و سخنرانی گنجانده شده است.

بخش اول: تاریخ‌نگاری جنگ؛ چالش‌ها، محدودیت‌ها، آسیب‌ها.

بخش دوم: تاریخ‌نگاری جنگ؛ ظهور و بروز، رشد و شکل‌گیری.

بخش سوم: روایت و تاریخ‌نگاری جنگ؛ چپستی روایت و چرایی و چگونگی تغییر آن.

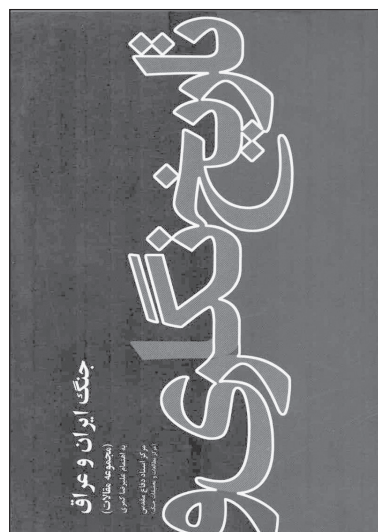
بخش اول کتاب شامل دو فصل است: فصل اول مقالات و فصل دوم گفت‌وگوها. مقالات این بخش شامل: "تاریخ و تاریخ‌نگاری جنگ ایران و عراق؛ دقایق و درنگ‌ها" نوشته محمد درودیان، "جریان‌های تاریخ‌نگاری و تاریخ‌نگاری جنگ ایران و عراق" نوشته علیرضا کمرهای، "تاریخ‌نگاری جنگ ایران و عراق؛ تنگناهای پیش رو" نوشته محمد درودیان، "آسیب‌شناسی تاریخ‌نگاری جنگ" نوشته فرانک جمشیدی می‌باشد.

گفت‌وگوهای بخش اول نیز عبارت‌اند از "درباره تاریخ‌نگاری جنگ (پیش‌درآمدی بر دو گفت‌وگو)" فرانک جمشیدی، "گفت‌وگو درباره تاریخ‌نگاری جنگ؛ تاریخی شدن یا نشدن جنگ از منظر تاریخ‌نگاری" باروایان، "گفت‌وگو درباره تاریخ‌نگاری جنگ؛ آسیب‌ها و تهدیدها" باروایان و محققان، "گفت‌وگو درباره تاریخ‌نگاری جنگ؛ بی‌طرفی تاریخی" دکتر رضا داوری.

بخش دوم شامل چهار فصل می‌باشد: فصل اول تاریخ‌نگاری جنگ در مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ

(فصلنامه تخصصی مطالعات دفاع مقدس) به پشتوانه مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس (مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ) منتشر شده است. با توجه به قوت و پیوستگی خاصی که مطالب برخی از شماره‌های فصلنامه نگین ایران دارد، مرکز اسناد بر آن شد تا مقالات و گفت‌وگوهایی که موضوعی واحد دارند را در سلسله کتاب‌هایی منتشر کند. کتاب تاریخ‌نگاری و تاریخ‌نگاری جنگ ایران و عراق نخستین جلد این مجموعه است و مقالاتی را که در زمینه تاریخ‌نگاری و تاریخ‌نگاری دفاع مقدس در شماره‌های ۱۳، ۱۸، ۲۲ و ۲۳ فصلنامه نگین درج شده است در بر می‌گیرد.

معرفی کتاب تاریخ‌نگاری و تاریخ‌نگاری جنگ ایران و عراق

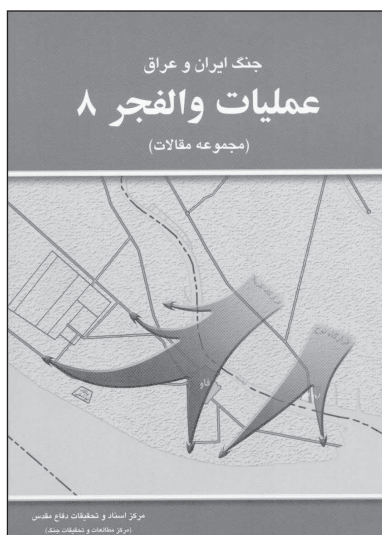
در کتاب تاریخ‌نگاری و تاریخ‌نگاری جنگ ایران و عراق (مجموعه مقالات) ضمن تحلیل ضرورت تاریخ‌پژوهی جنگ، شیوه‌های پژوهش و نقد تاریخی، روش‌شناسی مطالعه در روزشمار جنگ، آسیب‌شناسی و علل ظهور گفتمان روایتگری، تلاش شده است عوامل مؤثر در

شده است. در فصل سوم دو سخنرانی با عنوان "روایت جنگ در اردوهای راهیان نور" مرتضی مصطفوی و "منشور روایتگری" حسین یکتا درج شده است.

ویژگی بارز این کتاب، ساختار چندبخشی و چارچوب محتوایی آن است که از مقالات، گفتارنوشتها، گفتوگوها، خاطرات و سخنرانی‌های متعدد و یکپارچه تشکیل شده است. از سوی دیگر، رویکرد علمی کتاب، چپ‌نشدن مطالب، حجم وسیع منابع، پیوستگی فصول و هم‌تبیگی محتوا سبب شده است تا اثر حاضر سرآغازی برای آشنایی با مسئله‌شناسی تاریخ جنگ و تحلیل پیشینه تاریخ‌پژوهی و تاریخ‌نویسی جنگ تحمیلی قلمداد گردد.

کتاب ۴۴۰ صفحه‌ای تاریخ‌نگاری و تاریخ‌نگاری جنگ ایران و عراق، به‌اهتمام علیرضا کمره‌ای، در سال ۱۳۷۸ توسط مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس منتشر شده است.

معرفی کتاب عملیات والفجر ۸

در طول هشت سال جنگ تحمیلی رزمندگان اسلام عملیات‌های نظامی متعددی را برای پیشبرد اهداف نظامی

سپاه؛ فصل دوم تاریخ‌نگاری جنگ در ارتش؛ فصل سوم مقالات و فصل چهارم گفت‌وگو.

فصل اول شامل "تاریخ‌نگاری جنگ در سپاه، مبانی، اهداف و ضرورت‌ها" به انضمام سه سند و یک جلسه توجیهی با راویان، "شرحی بر روش تاریخ‌نگاری در مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه" نوشته مجید نداف و "نیازسنجی اطلاعاتی و درآمدی نو بر راهبردهای تاریخ‌نگاری مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ نوشته "امیر رزاق‌زاده" می‌باشد. در فصل دوم، مقاله "پیش‌درآمدی بر شکل‌گیری تاریخ‌نگاری هشت سال دفاع مقدس در ارتش" نوشته مسعود بختیاری گنجانده شده است. فصل سوم را دو مقاله "فراشدن از تبلیغ و رسیدن به تبیین در تاریخ‌نگاری جنگ - دفاع مقدس" نوشته علیرضا کمره‌ای و "تاریخ‌نگاری جنگ؛ ناگفته‌ها و نانوشت‌ها" نوشته کاوه بیات تشکیل می‌دهد. گفت‌وگوی این بخش نیز گفت‌وگو با سردار باقرزاده [درباره "تاریخ جامع جنگ؛ چپستی، مبانی، ضرورت‌ها، ملاحظات" می‌باشد.

بخش سوم با عنوان "روایت و تاریخ‌نگاری جنگ؛ چپستی روایت و چرایی و چگونگی تغییر آن" شامل سه فصل است. مقالات فصل اول عبارت‌اند از: "درآمدی بر مطالعه نشانه‌شناختی روایت" نوشته علیرضا کمره‌ای، "شناسایی زمینه‌ها و عوامل مؤثر بر تغییر روایت جنگ" نوشته محمد درودیان، "روایت‌گری جنگ؛ ملاحظات، آسیب‌ها و تهدیدها" نوشته محمد جان‌پور و "فرماندهان جنگ به روایت هم‌زمان و هم‌رتبگان نظامی آن" نوشته فرانک جمشیدی.

در فصل دوم گفت‌وگویی با مرتضی سرهنگی و هدایت الله بهبودی با عنوان خاطره‌گویی، به‌مثابه گونه‌ای از روایت جنگ در دفتر ادبیات و هنر مقاومت" گنجانده

در ابتدای کتاب و بعد از مقدمه، کارنامه عملیات والفجر ۸، تلفات و خسارات ارتش عراق، نتایج عملیات و اقدامات پشتیبانی آمده است. این کتاب، مشتمل بر سیزده فصل و شامل مقالات زیر است:

فصل اول: "بررسی، ارزیابی و تحلیل عملیات والفجر ۸": دکتر حسین علایی.

فصل دوم: "روند انتخاب منطقه فاو برای عملیات گسترده، مباحث اساسی طرح مانور عملیات والفجر ۸": داوود رنجبر و محمد درودیان.

فصل سوم: "نقش توازن رزم در انتخاب مناطق عملیاتی، انگیزه انتخاب منطقه عملیاتی فاو": مجید مختاری.

فصل چهارم: "حفاظت از اطلاعات منطقه عملیاتی والفجر ۸": قرارگاه خاتم الانبیا (ص).

فصل پنجم: "نگاهی به وقایع و تحولات چند روزه اول عملیات والفجر ۸": یگان جنگال قرارگاه خاتم الانبیا (ص).

فصل ششم: "پیشروی در عمق (عملکرد لشکر ۸ نجف در عملیات والفجر ۸)": مهدی انصاری.

فصل هفتم: "حماسه آفرینی غواصان و خط‌شکنان لشکر ۴۱ ثارالله در عملیات والفجر ۸": حمیدرضا فراهانی.

فصل هشتم: "تلاش برای غلبه بر مشکلات و کمبودها": حسین اردستانی.

فصل نهم: "حملات شیمیایی عراق در عملیات والفجر ۸": دفتر تحقیقات بهداری قرارگاه کربلا.

فصل دهم: "عاف‌گیری دشمن در عملیات والفجر ۸": واحد اطلاعات قرارگاه کربلا.

فصل یازدهم: "نقش و تأثیر فتح فاو در روند تحولات سیاسی - نظامی جنگ": محمد درودیان.

فصل دوازدهم: "ملاحظات اساسی در انتخاب منطقه، طرح‌ریزی، آماده‌سازی، اجرا و نتایج عملیات

و سیاسی کشور انجام دادند که از جمله مهم‌ترین و موفق‌ترین آنها، عملیات والفجر ۸ می‌باشد. این عملیات در بهمن ۱۳۶۴ اجرا شد و به فتح شبه‌جزیره فاو به‌دست قوای نظامی ایران انجامید. عملیات والفجر ۸، عملیات آبی - خاکی قدرتمند و برنامه‌ریزی شده‌ای بود که در نتیجه آن نیروهای سپاه پاسداران توانستند با اتخاذ تدابیر نوین، سازماندهی نیرو و بهره‌گیری از تجربیات عملیات خیبر و بدر، منطقه فاو را فتح کنند.

تبیین این عملیات و تشریح ابعاد گوناگون آن، موضوعی

است که در کتاب عملیات والفجر ۸ (مجموعه مقالات فصلنامه نگین) مورد توجه قرار گرفته است. مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس این کتاب را در سال ۱۳۸۸ چاپ و منتشر کرده است. کتاب عملیات والفجر ۸، مجموعه نوشتارها و مقالات مرتبط با عملیات "الفجر ۸" می‌باشد. در این کتاب فرماندهان، راویان، پژوهشگران و سازمان‌های نظامی هریک

بخشی از این عملیات را روایت، تحلیل و گزارش کرده‌اند.

این کتاب جلد دوم از مجموعه مقالاتی است که به‌دلیل مشابهت موضوعات، از نشریه نگین ایران (فصلنامه تخصصی مطالعات جنگ ایران و عراق) استخراج شده است و حاصل تنظیم و اصلاح مقالات، مصاحبه، گزارش راوی، گزیده سخنرانی و اسنادی است که در خصوص عملیات والفجر ۸ در شماره‌های ۳، ۱۵، ۱۶ و ۲۳ فصلنامه نگین و در شماره ۱۰ فصلنامه بررسی‌های نظامی چاپ شده است.

**کتاب عملیات والفجر ۸،
مجموعه نوشتارها و مقالات
مرتبط با عملیات "الفجر ۸"
می‌باشد. در این کتاب
فرماندهان، راویان، پژوهشگران
و سازمان‌های نظامی هریک
بخشی از این عملیات را روایت،
تحلیل و گزارش کرده‌اند.**

والفجر ۸: دکتر حسین علایی

فصل سیزدهم: "عملیات والفجر ۸ (گفت‌وگو راویان مرکز مطالعات با فرمانده عملیات والفجر ۸: محسن رضایی. در فصل اول کتاب، اهداف و مرحله‌بندی عملیات، موقعیت مکانی منطقه، راهبرد نظامی و سیاست عملیاتی دشمن، مشکلات برنامه‌ریزی برای اجرای عملیات، سیر تکمیل کردن طرح‌ریزی عملیات، تثبیت خطوط دفاعی، نتایج عملیات و اقدامات دشمن بعد از عملیات بیان شده است. در فصل دوم، چگونگی انتخاب منطقه عملیاتی فاو و جریان طرح‌ریزی عملیات در این منطقه با استناد به گزارش راویان قرارگاه خاتم‌الانبیا(ص) در دو بخش درج شده است: الف) روند انتخاب منطقه عملیاتی فاو؛ ب) مباحث اساسی طرح مانور عملیات والفجر ۸.

فصل سوم کتاب، توان قوای رزمی و نقش آن در انتخاب مناطق عملیاتی، تناسب تاکتیک‌های عملیاتی و شرایط زمین با توان رزم و انگیزه‌های انتخاب منطقه با دو رویکرد سیاسی و نظامی را بررسی کرده است.

در فصل چهارم، دستورالعمل حفاظتی منطقه و طرح حفاظتی مانور تشریح شده است.

فصل پنجم سندی تاریخی - نظامی است که وقایع مهم عملیات والفجر ۸ و واکنش‌های دشمن را تجزیه و تحلیل کرده است.

در فصل ششم، نویسنده به بیان عملکرد لشکر ۸ نجف در عملیات والفجر ۸ پرداخته و سازمان رزم، طرح مانور، روحیات نیروهای رزم‌نده، چگونگی اجرای عملیات و قوت‌ها و ضعف‌های عملیات را در محور وسط تشریح کرده است.

فصل هفتم، گزارش حماسه‌آفرینی غواصان و خط‌شکنان لشکر ۴۱ ثارالله در عملیات والفجر ۸، نحوه حرکت غواصان، زمان‌بندی حرکت گردان‌ها، حرکت

نیروها به طرف محورهای عملیاتی، آغاز درگیری و شکستن خطوط دشمن است.

در فصل هشتم، برخی مشکلات و کمبودهای عملیات والفجر ۸ و تلاش‌های فرماندهی عملیات برای غلبه بر آنها بیان شده است.

فصل نهم کتاب، سندی تاریخی - نظامی از حملات شیمیایی عراق در عملیات والفجر ۸ می‌باشد که وضعیت مناسب جوی و جغرافیایی، حملات شیمیایی عراق و سیر پیشرفت عراق را در این عملیات بررسی می‌کند.

در فصل دهم، میزان غافلگیر شدن دشمن در عملیات والفجر ۸ شرح داده شده است.

در فصل یازدهم کتاب، نویسنده نقش و تأثیر فتح فاو را در سیر تحولات سیاسی - نظامی جنگ در سه موضوع "اهمیت منطقه"، "تاکتیک عملیات" و "تثبیت منطقه" تحلیل کرده است.

فصل دوازدهم، چگونگی انتخاب مثلث فاو، دلایل اجرای عملیات در منطقه، ملاحظات اساسی برای طرح‌ریزی عملیات، بهره‌گیری از فعالیت‌های مهندسی به منظور غافلگیری دشمن، تکمیل توان رزمی، قرارگاه‌های مجری عملیات و نتایج آن را بیان می‌کند.

فصل آخر کتاب هم گفت‌وگوی راویان مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ با دکتر محسن رضایی است.

در پایان کتاب، فهرست بخشی از اسناد عملیات و سه نقشه با عنوان "شبه‌جزیره فاو قبل از عملیات والفجر ۸"، "مراحل اجرای عملیات" و "محورهای پاتک‌های دشمن" آمده است.

کتاب عملیات والفجر ۸، به کوشش حسن دری در سال ۱۳۸۸ با شمارگان ۳۰۰۰ نسخه و در ۳۳۴ صفحه منتشر شده است.

معرفی کتاب جنگ ایران و عراق، ریشه‌ها و علل وقوع

بررسی ریشه‌ها و علل آغاز جنگ عراق علیه ایران یکی از مهم‌ترین موضوعاتی است که اندیشمندان و پژوهشگران علوم سیاسی، روابط بین‌الملل و مطالعات دفاعی و راهبردی به آن پرداخته‌اند. از منظرهای گوناگون، بروز این جنگ را می‌توان متأثر از عوامل متعددی چون تعارضات سیاسی، اختلافات مرزی، قدرت‌طلبی، رقابت‌های اقتصادی، مسائل ژئوپلیتیک، سابقه تاریخی و غیره دانست. کتاب جنگ ایران و عراق، ریشه‌ها و علل وقوع (مجموعه مقالات) از جمله آثاری است که به بررسی ریشه‌ها و دلایل وقوع جنگ تحمیلی پرداخته است.

این کتاب ۲۳۴ صفحه است و با تلاش مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس در سال ۱۳۸۸ به چاپ رسیده است. تنظیم‌کننده کتاب حسن دری، ویراستار مهدی انصاری، صفحه‌آرا سید حسین امجد و ناظر چاپ محمد بهروزی می‌باشد.

این کتاب (جلد سوم مجموعه مقالات فصلنامه نگین)

حاصل تنظیم، اصلاح و ویرایش مطالبی است که در زمینه ریشه‌ها و علل وقوع جنگ ایران و عراق در شماره‌های ۴، ۵، ۶، ۲۳ و ۲۷ فصلنامه نگین ایران و مقدمه کتاب هفتم روزشمار جنگ چاپ شده است. در این کتاب، مقالات محققان داخلی و خارجی که با دیدگاه‌های متفاوت و از زوایای گوناگون، ریشه‌ها و علل وقوع جنگ عراق علیه ایران را بررسی کرده‌اند، در هفت فصل درج شده است. فصل‌های کتاب عبارت‌اند از:

فصل اول: تأثیر عوامل ژئوپلیتیک در راهبردهای دفاعی ایران در برابر عراق.

فصل دوم: ملاحظات تاریخی درباره ریشه‌های جنگ هشت‌ساله.

فصل سوم: تأملی فلسفی در علل وقوع جنگ ایران و عراق.

فصل چهارم: نقش توسعه‌طلبی ارضی رژیم بعث در وقوع جنگ ایران و عراق.

فصل پنجم: بحران ملت‌سازی در عراق و آغاز جنگ هشت‌ساله.

فصل ششم: استراتژی و علل تصمیم صدام در حمله به ایران و نتایج آن.

فصل هفتم: صدام و جنگ ایران و عراق.

فصل هشتم: نگاهی به زمینه‌ها و شرایط جنگ‌طلبی عراق در سایه امریکا.

فصل اول کتاب با عنوان "تأثیر عوامل ژئوپلیتیک در راهبردهای دفاعی ایران در برابر عراق" (مقطع قبل از انقلاب)، نوشته دکتر غلامعلی رشید است که در آن، نویسنده پس از تحلیل پیشینه طراحی راهبرد در ایران و شکل‌گیری تهدید عراق، کودتای عبدالکریم قاسم، کودتای بعثی‌ها، موضوع کردهای عراق، موضوع

۱. سرخوردگی از گذشته و تلاش برای جبران آن.
۲. ترس از آینده و تلاش برای ابقای موجودیت خود.
۳. زیاده‌طلبی و تعارض‌های ناشی از آن.
۴. تجاوزگری و جباریت.
۵. بن‌بست روش سیاسی برای تحقق اهداف.
۶. جنگ برای صلح.

در فصل "نقش توسعه‌طلبی ارضی رژیم بعث در

وقوع جنگ ایران و عراق" نوشته سید مسعود موسوی، بعد از بیان تاریخچه اختلافات مرزی ایران و عراق، ادعاهای ارضی عراق در مورد اروندرود، استان خوزستان و توسعه‌طلبی ارضی عراق در دیگر مناطق بررسی شده است.

در فصل پنجم، کامیل کریمیان موضوع "بحران ملت‌سازی در عراق و آغاز

عرب‌های خوزستان و شیعیان عراق، قرارداد دوستی عراق و شوروی و سوءاستفاده امریکا و اسرائیل از کردها را بررسی کرده است. در این فصل، طرح‌های دفاعی ایران در برابر عراق قبل از انقلاب، به هشت طرح دسته‌بندی شده است که عبارت‌اند از: فرضیات سیاسی طرح عملیاتی ابومسلم خراسانی، طرح شاهپور، پیکار، بررسی طرح ابومسلم خراسانی، طرح سبلان، زاگرس، شاهین و طرح عملیات روانی. آخرین موضوع مورد مطالعه در این فصل، رهیافت‌های حاصل از درگیری و انعقاد قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر می‌باشد.

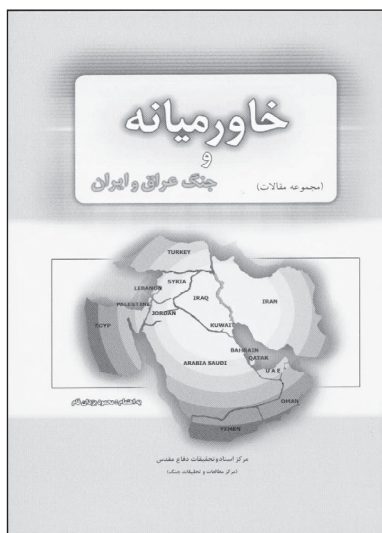
"ملاحظات دربارۀ ریشه‌های جنگ هشت‌ساله" نوشته مسعود کوهستانی دومین فصل کتاب را تشکیل می‌دهد. از نظر نویسنده، اختلافات بین ایران و عراق بستر تاریخی دیرینه‌ای دارد که سابقه آن به دوره صفویه و قبل از آن برمی‌گردد. موضوعاتی که نقشی اصلی در وقوع جنگ داشتند نیز عبارت‌اند از: اروندرود، خلیج فارس، آب‌های سرحدی، قومیت‌گرایی عربی در عراق، کردستان، ایرانیان مقیم عراق، مرجعیت و علمای شیعه حوزه عتبات، و ناپایداری قراردادها.

در فصل سوم با عنوان "تأملی فلسفی در علل وقوع جنگ ایران و عراق" به قلم قدرت‌الله قربانی، علل فلسفی جنگ‌ها از دیدگاه فلاسفه غربی چون افلاطون، اگوستین، ماکیاوول، توماس هابز، امانوئل کانت و کلاوزویتس و نیز از منظر فلاسفه اسلامی چون خواجه نصیرالدین طوسی و ابونصر فارابی بررسی شده است. نویسنده سپس به ارزیابی علل فلسفی وقوع جنگ تحمیلی پرداخته و در بررسی خود به شش موضوع زیر توجه داشته است:

در این کتاب، مقالات محققان داخلی و خارجی که با دیدگاه‌های متفاوت و از زوایای گوناگون، ریشه‌ها و علل وقوع جنگ عراق علیه ایران را بررسی کرده‌اند، در هفت فصل درج شده است.

جنگ هشت‌ساله" را بررسی کرده است. نویسنده در این مقاله با توجه به وجود اقلیت‌های قومی و نژادی و مذهبی در عراق، بحران قومی و هویتی در عراق و تأثیر آن در به‌کارگیری خشونت علیه کشوری خارجی را تحلیل کرده و نتیجه گرفته است که ساختار قومی عراق خود عاملی برای آغاز جنگ بود که با هدف ایجاد اتحاد و انسجام در درون به دلیل وجود دشمن مشترک خارجی انجام شد و رژیم حاکم بر عراق کوشید تا در

معرفی کتاب منطقه خاورمیانه و جنگ عراق و ایران

وقوع جنگ ایران و عراق در منطقه خاورمیانه، فرصت‌ها و تهدیدهایی را برای قدرت‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای پدید آورد؛ از این‌رو، بسیاری از کشورها و سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای، مواضع و سیاست‌های متفاوتی در برابر این جنگ در پیش گرفتند و در طول جنگ عملکردهای متفاوتی داشتند. بررسی و تبیین تصمیمات و سیاست‌های کشورهای منطقه در قبال جنگ تحمیلی، موضوعی است که توجه بسیاری از پژوهشگران و محققان را به خود جلب کرده است. کتاب منطقه خاورمیانه و جنگ عراق و ایران (مجموعه مقالات) از جمله آثار منتشرشده در این زمینه می‌باشد.

کتاب منطقه خاورمیانه و جنگ عراق و ایران به‌اهتمام محمود یزدانفام توسط مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به چاپ رسیده است. این کتاب که مجموعه مقالات هم‌سنخ و برگزیده از فصلنامه نگین می‌باشد، در سال ۱۳۸۸ با شمارگان ۳۰۰۰ نسخه و ۲۷۴ صفحه منتشر شده است.

طول جنگ، با تأکید بر نمادهای ملی، از میزان شکاف‌های قومی عراق بکاهد و مبانی دولت ملی را تقویت کند.

مقاله "استراتژی و علل تصمیم صدام در حمله به ایران و نتایج آن نوشته کارلاتورز و وینسنت دیفرونزو ترجمه پریسا کریمی‌نیا، فصل ششم کتاب را به خود اختصاص داده است، این مقاله پایان‌نامه دو تن از دانشجویان افسری دانشگاه دفاع ملی امریکا است که با هدف آگاهی از دیدگاه‌های کارشناسان نظامی خارجی درباره جنگ ایران و عراق درج شده است. نویسندگان مقاله آثار پیروزی انقلاب اسلامی در عراق، تظاهر صدام به اسلام و سرکوب مخالفان، اوضاع ایران در آستانه جنگ، اهداف صدام از حمله به ایران و درس‌های مهم از این جنگ را بررسی کرده‌اند. فصل هفتم کتاب با عنوان "صدام و جنگ ایران و عراق" نوشته کول ترفتون و کول ایشروود و ترجمه محمود یزدانفام می‌باشد. در این فصل، تحلیل محیط استراتژیک عراق، مفروضات، فرصت‌ها، تهدیدها و محدودیت‌ها، اهداف و ابزارها گنجانده شده است، در پایان، نویسندگان، موضوع جنگ را در سه مرحله تشریح و تحلیل کرده‌اند.

مقاله "نگاهی به زمینه‌ها و شرایط جنگ‌طلبی عراق در سایه امریکا (فروردین ۱۳۵۹)" نوشته هادی نخعی فصل آخر کتاب را تشکیل می‌دهد. تشدید بحران در روابط ایران و امریکا و قطع روابط و تشدید بحران در روابط ایران و عراق موضوعاتی هستند که در این فصل بررسی شده‌اند.

اولین مقاله درج شده در این کتاب با عنوان "نقش ناسیونالیسم عربی در جنگ ایران و عراق" نوشته مختار حسینی است. در این مقاله انگیزه‌های صدام از توسل به ناسیونالیسم عربی در جنگ با ایران، نوع نگاه کشورهای عرب به جنگ ایران و عراق و عوامل مؤثر بر ظرفیت اثرگذاری ناسیونالیسم عربی بررسی شده است.

مقاله بعدی "بررسی سیاست خارجی و رفتار عربستان در برابر جنگ ایران و عراق" نوشته اکبر مهدی زاده می باشد. نویسنده در این مقاله بیان می کند که سیاست کلان عربستان در برابر ایران از یک سو، بر نوعی سیاست بازدارندگی و از سوی دیگر، بر دیپلماسی و سیاست آشتی جویانه مبتنی بوده که در نهایت، دولتمردان ریاض را به تأمین اهداف و منافع خاصی سوق داده است. در این مقاله، ضمن بررسی علل اتخاذ این سیاست ابعاد مختلف آن نیز بیان شده است.

مقاله "بررسی مواضع و عملکرد کویت در جنگ ایران و عراق" به قلم سید مسعود موسوی، در تشریح مواضع و سیاست‌های کویت در طول جنگ عراق علیه ایران سه موضوع اصول سیاست خارجی کویت، تأثیرپذیری این کشور از جنگ ایران و عراق و مواضع و عملکرد آن در برابر طرفین جنگ را بررسی کرده است. از نظر نویسنده، مهم ترین عامل تأثیرگذار در موضع این کشور در طول جنگ، احتمال سرایت اندیشه‌های انقلابی از ایران به کویت بوده است.

مقاله "شورای همکاری خلیج فارس و جنگ ایران و عراق" نوشته جوزف ای. کشیشان و ترجمه پریسا کریمی نیا است. نویسنده در این مقاله بیان می کند که شورای همکاری کشورهای عرب خلیج فارس از جمله بحرین، کویت، عمان، قطر، عربستان سعودی و امارات متحده

این کتاب (جلد چهارم مجموعه مقالات فصلنامه نگین) حاصل اصلاح، ویرایش و تنظیم مقالاتی است که با موضوع عملکرد کشورهای منطقه خاورمیانه و عملکرد آنها در طول جنگ تحمیلی عراق علیه ایران در شماره‌های ۱، ۲، ۳، ۴، ۶ و ۸ فصلنامه نگین منتشر شده است.

از جمله ویژگی‌های مهم و نقاط قوت این مقالات که موجب شده به صورت مجموعه‌ای در یک کتاب به چاپ رسد، رویکردی علمی و عینی، مفهوم شناسی دقیق مبانی نظری و وقایع تاریخی، سازماندهی منسجم مطالب، ارزیابی‌های نظام مند مباحث و تحلیل آنها با زبانی روان و ساده می باشد که با اتکا به روش تحقیق توصیفی - تحلیلی و با استناد به منابع معتبر داخلی و خارجی از خلال شواهد عینی و تاریخی، مباحثی از مدیریت تحولات جنگ و تأثیر آن بر سیاست خارجی دولت‌های منطقه را بازگو و عوامل مؤثر بر این تصمیم گیری‌ها را تبیین کرده است.

از ده مقاله برگزیده در این مجموعه نه مقاله تألیفی و یک مورد ترجمه می باشد. موضوع محوری همه مقالات نیز سیاست خارجی کشورهای منطقه خاورمیانه در قبال جنگ تحمیلی است. در این مجموعه تلاش شده است تا سیاست خارجی کشورها و بازیگران مهم این منطقه در برابر این جنگ بررسی گردد.

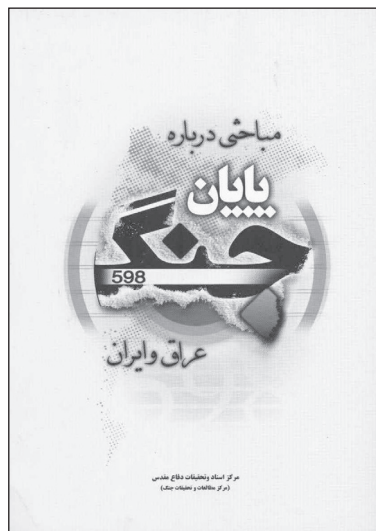
کتاب منطقه خاورمیانه و جنگ عراق و ایران با مقدمه "چارچوبی نظری بر سیاست و عملکرد کشورهای منطقه در برابر جنگ عراق علیه ایران" به قلم محمود یزدانفام آغاز می شود. در این مقدمه سیاست و رفتار کشورها در عرصه بین المللی با در نظر گرفتن رویکردها و نظریه‌های گوناگون تحلیل شده است.

عربی برای مقابله با مشکلات داخلی، خارجی و جنگ ایران و عراق تأسیس شد. از نظر نویسنده، در حالی که در اوایل جنگ، کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس احساس تهدید می‌کردند، در پایان جنگ، با کنار گذاشتن اختلافات و اتخاذ سیاست‌های مشترک، با ساختار نظامی قوی‌تر و تقریباً متحدی ظاهر شدند.

مختار حسینی در مقاله "روابط خارجی ایران با کشورهای منطقه خاورمیانه در طول جنگ تحمیلی می‌کوشد پاسخی برای این پرسش بیابد که در دوران جنگ تحمیلی، روابط خارجی ایران با کشورهای منطقه خاورمیانه از چه عواملی تأثیر پذیرفته است؟ نویسنده نتایج به‌دست‌آمده را در موارد زیر خلاصه کرده است: جهت‌گیری روابط خارجی ایران در طول جنگ تحمیلی بیشتر تحت تأثیر روابط کشورها با رژیم صهیونیستی بوده است. ایدئولوژی اسلامی - شیعی انقلاب ایران و شیوه نگرش نخبگان منطقه جنگ از دیگر عواملی است که در جهت‌گیری روابط خارجی ایران نقش داشتند. در مقاله "موضع‌گیری و عملکرد سوریه در جنگ هشت‌ساله" به قلم سید مسعود موسوی، تلاش شده است تا راهبرد سیاست خارجی سوریه در نزدیکی به ایران تشریح و زمینه‌های اتخاذ این سیاست و عملکرد این کشور در طول جنگ تحمیلی، بررسی شود.

مختار حسینی در مقاله "نقش مصر در جنگ ایران و عراق" به بررسی نقش کشور مصر در طول جنگ تحمیلی، در سه سطح ملی، عربی و منطقه‌ای پرداخته و چنین نتیجه گرفته که مصر در طول این جنگ نقش فعالی در حمایت از عراق ایفا کرده است. انگیزه این کشور در روی آوردن به عراق و حمایت از این کشور در سطح ملی، به اقتصاد و امنیت داخلی مصر بازمی‌گردد.

کتاب مباحثی درباره پایان جنگ عراق و ایران

موضوع چگونگی خاتمه جنگ‌ها از مباحث مهم در حوزه مطالعات جنگ می‌باشد که همواره مورد توجه اندیشمندان علوم اجتماعی و سیاسی بوده و پژوهش‌های بسیاری درخصوص آن انجام شده است. پایان جنگ هشت‌ساله ایران و عراق نیز از موضوعاتی است که صاحب‌نظران و اندیشمندان عرصه سیاست و جامعه‌شناسی به مطالعه و بررسی آن پرداخته و آثاری در این زمینه خلق کرده‌اند. چرایی و چگونگی پایان جنگ بعد از هشت سال نبرد و نیز نتایج و نحوه پایان یافتن آن، مسئله‌ای است که در کتاب مباحثی درباره پایان جنگ عراق و ایران (مجموعه مقالات) کنکاش و تحلیل شده است.

این کتاب (جلد پنجم مجموعه مقالات فصلنامه نگین) حاصل تنظیم، اصلاح و ویرایش مطالب منتشرشده در شماره‌های ۱، ۲، ۷ و ۲۱ فصلنامه نگین مشتمل بر نظریه‌های گوناگون درخصوص موضوع پایان جنگ و نیز اقدامات و وقایعی می‌باشد که به

پایان جنگ تحمیلی انجامید. مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس (مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ) این کتاب را در سال ۱۳۸۸ در ۱۷۶ صفحه و با شمارگان ۳۰۰۰ نسخه منتشر کرده است. تهیه مقدمه و تنظیم کتاب نیز برعهده محمدمهدی قاسم‌پور بوده است.

کتاب مباحثی درباره پایان جنگ عراق و ایران در ۶ فصل به شرح زیر تنظیم شده است:

فصل اول: "بررسی نظریه پایان جنگ" نوشته دکتر مصطفی زهرانی.

فصل دوم: "آزمون نظریه‌های پایان جنگ در جنگ ایران و عراق" به قلم محمدعلی قاسمی.

فصل سوم: "نگاهی به روند پایان جنگ ایران و عراق" نوشته محمود یزدانفام.

فصل چهارم: "جنگ ایران و عراق": پیروزی/ شکست به قلم محمود یزدانفام.

فصل پنجم: "ایران، عراق و مذاکرات آتش‌بس"، نوشته چارلز مک‌دونالد و ترجمه پریسا کریمی‌نیا.

فصل ششم: "نامه حضرت امام خمینی (ره) و مسئله پایان جنگ" نوشته رضا مؤمن‌زاده.

در فصل اول کتاب با عنوان "بررسی نظریه پایان جنگ"، نویسنده ابتدا ایده‌های پایان جنگ و عوامل برقراری صلح را از منظر محققان و نظریه‌پردازان مغرب‌زمین تشریح و سپس نظریه "پیروزی و شکست یا برنده و بازنده"، "نظریه دستاورد - هزینه"، "نظریه رهبری سیاسی" و "نظریه تغییر نظم دوم" را بررسی کرده است. در این فصل بیان شده که پایان جنگ به معنای صلح نیست، بلکه شرط لازم برای صلح است و متغیرهایی که سبب خاتمه جنگ می‌شوند، عبارت‌اند از: استراتژی، عامل لجستیک، موضوع افکار

شود؛ یعنی در سطوح سه گانه "عملیاتی، استراتژیکی و سیاسی"، حوزه‌های "جنگ زمینی، هوایی و دریایی" و دوره‌های زمانی "آغاز جنگ، حین و پایان جنگ". از نظر نویسنده، عراق به دلیل آغاز جنگ بدون رسیدن به هدف و به دلیل پیامدهای جنگ، طرف شکست خورده جنگ و در مقابل، جمهوری اسلامی ایران که توانست مانع از تحقق اهداف عراق شود، طرف پیروز جنگ بوده است.

در فصل پنجم با عنوان "ایران، عراق و مذاکرات آتش‌بس" ادعاهای حقوقی بین‌المللی ایران و عراق و منافع سیاسی این دو کشور از موضع حقوقی، در مذاکرات مربوط به صلح و برقراری آتش‌بس ارزیابی و مباحث حقوقی در چارچوب صلح پذیرفته شده بین دو طرف قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت بیان می‌شود. از نظر نویسنده، در مذاکرات، مباحث دیگری چون اقداماتی که برای تأمین امنیت و ثبات منطقه بایستی انجام شود، مسئولیت منازعه، خسارت‌های واردا آمده و مشکلات بازسازی که در قطعنامه مشخص شده بود، به فراموشی سپرده شده است. نویسنده ادعاهای حقوقی را در چهار موضوع "آتش‌بس و عقب‌نشینی"، "آزادی و تبادل اسیران جنگی"، "حاکمیت بر اروندرود" و "منافع سیاسی اساسی" تشریح کرده است.

در فصل آخر کتاب با عنوان "نامه حضرت امام خمینی^(ع) و مسئله پایان جنگ"، نویسنده ابتدا به بازخوانی تاریخ جنگ، الزامات و چالش‌های آن پرداخته و سپس دلایل و ضرورت‌های انتشار نامه، ماهیت و انگیزه‌های واکنش به آن را بیان کرده است. در نهایت، کتاب با ضمیمه متن نامه امام^(ع) به مسئولان پایان می‌پذیرد.

عمومی و اثر مردم، مشکل بوروکراتیک، عامل زور و فشار، نقش نظامیان، ساختار نظام سیاسی، شرایط عمومی جنگ، عامل ایثار و غیره.

در فصل دوم نیز نظریه‌های پایان جنگ، درخصوص جنگ ایران و عراق به صورت موردی به آزمون گذاشته شده و چهار نظریه "هزینه - فایده"، "بازندگان و برندگان"، "نظریه بازی‌ها و کبوترها" و "تغییر نظم ثانوی" در قیاس با پایان نهایی جنگ بررسی شده است. از نظر نویسنده، نظریه هزینه - فایده بهترین تحلیل را برای اتمام جنگ به دست می‌دهد.

در فصل سوم، نویسنده بعد از بیان تمهیدات و چارچوب نظری تحقیق، ریشه‌های پایان جنگ ایران و عراق را در سه نمودار مدل کاهش بحران، مدل رفتار دولت‌ها در بحران و روند پایان جنگ ایران و عراق مورد کنکاش قرار داده و وقایعی مانند "عملیات کربلای ۵"، "تغییر استراتژی عملیاتی ایران"، "بین‌المللی کردن جنگ از سوی عراق"، "تحولات خلیج فارس" و "قطعنامه ۵۹۸" را عوامل مؤثر در پایان جنگ معرفی کرده است.

فصل چهارم با طرح سؤالات گوناگون درباره شکست و پیروزی در جنگ آغاز می‌شود و در آن معیارهای ارزیابی و مفاهیم "پیروزی و شکست" تبیین و تحلیل می‌گردد. مفروضات این تحقیق نیز عبارت‌اند از: ۱. جنگ‌ها به مفهوم متعارف، بی‌انتها و بی‌پایان نیستند. ۲. شکست و پیروزی در جنگ امری نسبی است. در این فصل به این موضوع پرداخته شده که مهم‌ترین معیار برای ارزیابی جنگ معیار هزینه، سود، هدف و وسیله می‌باشد و پیروزی یا شکست بایستی در سطوح، حوزه‌ها و زمان‌های مختلف بررسی

معرفی پایگاه اینترنتی فصلنامه نگین ایران و گزارشی از بخش‌های مختلف آن

محمد محمدپور*

چکیده		

از جمله اهداف و ضرورت‌های مورد توجه نهادها، مراکز و مؤسسه‌های علمی و پژوهشی کشور حرکت در مسیر روزآمد کردن محصولات علمی خود و ارائه آنها از طریق نشریات الکترونیکی است. مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس نیز به عنوان یکی از مراکز پژوهشی معتبر در حوزه مطالعات تخصصی جنگ ایران و عراق، به منظور تسهیل و ارتقای خدمات‌رسانی به محققان، مؤلفان و پژوهشگران اقدام به راه‌اندازی پایگاه اینترنتی فصلنامه نگین ایران کرده است. بنابراین، معرفی پایگاه اینترنتی فصلنامه و تشریح امکانات و نحوه استفاده از آنها به منظور آشنایی کاربران با این سامانه امری ضروری می‌باشد. این نوشتار، با این هدف به تشریح اجزا و صفحات پایگاه اینترنتی فصلنامه نگین، سامانه پشتیبانی‌کننده آن و امکانات این سامانه می‌پردازد.

واژگان کلیدی: فصلنامه نگین ایران، سایت فصلنامه، پذیرش مقاله، ارسال مقاله، اشتراک مجله.

مختصری در مورد فصلنامه نگین ایران

عرصه راه‌اندازی و منتشر شد. این نشریه به منظور پیشبرد اهداف متعالی آموزشی و پژوهشی خود، اقدام به انتشار گزارش‌های علمی و مستند نویسندگان فعال در حوزه دفاع مقدس می‌کند تا پژوهشگران علاقه‌مند به حوزه مطالعات تخصصی جنگ ایران و عراق بتوانند از یافته‌های پژوهشی این افراد بهره لازم را ببرند.

این نشریه عموماً شامل بخش‌های زیر است:

– سرمقاله

اکنون که قریب به سه دهه از پایان جنگ ایران و عراق می‌گذرد، می‌توان به دور از نگرانی‌ها و دغدغه‌های آن دوران، ابعاد و تحولات گوناگون جنگ را بهتر مورد نقد و بررسی قرار داد و واقعیت‌های آن را واضح‌تر بیان کرد. فصلنامه نگین ایران با این رویکرد به عنوان فصلنامه مطالعات تخصصی جنگ ایران و عراق، با تلاش تعدادی از نویسندگان و محققان این

* کارشناس ارشد تاریخ و کارشناس مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

عملیات‌های مختلف نظامی.

شرح عملکرد یگان‌های نظامی در عملیات‌ها.

علل و عوامل موفقیت و شکست در عملیات‌ها.

نقش نیروهای سه‌گانه در جنگ.

سلاح‌های کشتار جمعی در جنگ ایران و عراق.

علل و عوامل مؤثر در پایان جنگ.

هویت ایرانی و جنگ.

نظام سیاسی دو کشور و جنگ.

مبانی فکری و نظری جنگ ایران و عراق.

۳) جنگ ایران و عراق و سایر بازیگران بین‌المللی:

مواضع و عملکرد قدرت‌های بزرگ جهانی در جنگ.

مواضع و عملکرد کشورهای منطقه در جنگ.

مناسبات و نقش سازمان‌های بین‌المللی در جنگ.

ساختار نظام بین‌المللی و جنگ.

رژیم‌های امنیتی منطقه‌ای و جنگ.

در یک دسته‌بندی کلی، شماره‌های منتشر شده فصلنامه

تکین، به شماره‌های عادی و ویژه‌نامه تقسیم می‌شوند که

از زوایای گوناگون (سیاسی، نظامی، جامعه‌شناختی و...) به

موضوعی پرداخته‌اند.

شماره‌هایی که به‌صورت ویژه‌نامه چاپ شده‌اند بدین

شرح می‌باشند:

۲) ابعاد و متغیرهای غیرنظامی جنگ ایران و عراق:

اقتصاد و جنگ.

نفت و جنگ.

حقوق جنگ.

حقوق در جنگ.

مواضع و عملکرد گروه‌های سیاسی در جنگ.

نقش و عملکرد دولت‌ها در جنگ.

رسانه و جنگ.

ابعاد و پیامدهای اجتماعی جنگ.

شماره	موضوع	شماره	موضوع
۱۰	ویژه‌نامه روابط ایران و آمریکا	۲۵	ویژه‌نامه عملیات رمضان
۱۳	ویژه‌نامه تاریخ‌نگاری جنگ ایران و عراق	۲۶	ویژه‌نامه توپخانه سپاه پاسداران
۱۵	ویژه‌نامه عملیات والفجر ۸	۲۷	ویژه‌نامه زرهی سپاه پاسداران
۱۶	ویژه‌نامه سردار شهید احمد کاظمی	۳۹	ویژه‌نامه عملیات والفجر ۸
۱۷	ویژه‌نامه سازمان مجاهدین خلق ایران (منافقین)	۴۳	ویژه‌نامه عملیات خیبر
۱۸	ویژه‌نامه تاریخ‌نگاری جنگ ایران و عراق	۴۵	ویژه‌نامه عملیات کربلای ۵
۱۹	ویژه‌نامه عملیات کربلای ۵	۴۶	ویژه‌نامه تاریخ شفاهی فرماندهان سپاه
۲۰	ویژه‌نامه شهید مهدی باکری	۴۷	ویژه‌نامه عملیات کربلای ۵
۲۲	ویژه‌نامه تاریخ‌نگاری جنگ ایران و عراق	۴۸	ویژه‌نامه عملیات والفجر ۸
۲۹	ویژه‌نامه نظریه‌های علمی جنگ	۴۹	ویژه‌نامه قرارگاه کربلا در کربلای ۵
۳۰	ویژه‌نامه اقتصاد و جنگ	۵۰	ویژه‌نامه تاریخ شفاهی فرماندهان سپاه
۳۱ و ۳۲	ویژه‌نامه جامعه‌شناسی و جنگ	۵۱	ویژه‌نامه جهاد سازندگی در دفاع مقدس

تصویر صفحه نخست سایت فصلنامه نگین ایران به آدرس www.negineiran.com

معرفی پایگاه اینترنتی فصلنامه نگین ایران

(سیناوب) ** توسط شرکت شریف پردازشگر دانش طراحی و راهاندازی شده است. درحقیقت، سیناوب برای نظم‌بخشیدن و تسهیل عملیات چرخش مقاله در سامانه تولید نشریات علمی و دانشگاهی طراحی شده است. این سامانه مقالات را از نویسنده دریافت می‌کند، در کارتابل سردبیر نشریه قرار می‌دهد، به‌محض دستور سردبیر آن را برای داوران یا ارزیابان معین‌شده ارسال می‌کند و نظر تخصصی داور درباره مقاله را ثبت کرده و به سردبیر عودت می‌دهد. درصورت تأخیر در کار داور، سامانه به‌طور خودکار پیام‌های پیگیری را ارسال می‌کند. سپس درصورت اعلام داور، مقاله به نویسنده برگردانده می‌شود تا ویرایش‌ها یا تغییرات لازم را انجام دهد و ویراست جدید را دوباره وارد چرخه داوری کند تا به تأیید نهایی برسد.

سایت فصلنامه نگین ایران* یکی از حوزه‌های فعال در زمینه مطالعات تخصصی نظامی به‌ویژه جنگ ایران و عراق می‌باشد که باتوجه‌به نیاز علاقه‌مندان، مدتی پس از انتشار اولین شماره فصلنامه نگین ایران در تابستان ۱۳۸۱ راهاندازی شده است. تاکنون همه شماره‌های فصلنامه به‌صورت pdf و بیشتر شماره‌های آن در قالب word بارگذاری شده است و علاقه‌مندان به این حوزه به‌آسانی می‌توانند از آنها استفاده کنند.

بخش‌های اصلی سایت

۱. معرفی اجمالی سامانه پشتیبان

سامانه یکپارچه‌سازی ادواری نشریات مبتنی بر وب

** آدرس اینترنتی سامانه: <http://sinaweb.net>

* آدرس اینترنتی سایت: <http://www.negineiran.ir>

۲. معرفی صفحه اصلی سایت مجله، موارد و ابزارهای آن

سامانه مدیریت مجلات علمی

نوار بالای صفحه

صفحه اصلی

مرور

ارسال مقاله

اطلاعات مجله

راهنمای نویسندگان

تماس با ما

صفحه شخصی؛ (ورود به سامانه / ثبت نام در سایت)

نوار سمت راست:

مقالات آماده انتشار

شماره جاری

شماره های پیشین مجله

نوار سمت چپ:

جست و جو/ جست و جوی پیشرفته

اخبار و اطلاعیه ها

ثبت نام در سایت و ورود به سامانه

کاربران سایت اعم از نویسندگان، ویراستاران، داوران و ارزیابان و حتی مدیران برای ایفای نقش خود باید با نام کاربری و کلمه عبور خود وارد سایت شوند. ثبت نام به صورت خودکار انجام می شود و هر فرد با مراجعه به سامانه نویسنده محسوب می شود و امکان ارسال مقاله به مجلات را دارد. پس از ثبت نام، مدیر سامانه به عنوان سردبیر مجله نقش افراد را در سامانه تعیین می کند.

سامانه مدیریت مجلات علمی همه این مراحل؛ ارسال، داوری، پذیرش و انتشار مقاله در یک مجله علمی را به طور آنلاین و مطابق با جدیدترین استانداردهای مجلات علمی و نیازهای بومی انجام می دهد. برخی از امکانات سامانه عبارت است از: تعریف اعضای هیئت تحریریه مجله توسط مدیر نشریه.

مدیریت راهنمای نویسندگان، داوران درباره سامانه و... تعیین وظایف کاربران مانند داوران، دبیران تخصصی و... مدیریت موضوعات مورد استفاده در نشریه. امکان ارسال مقاله توسط نویسندگان. تعریف فرم داوری مقاله. امکان ارائه مقالات ارسال شده به داوران مختلف. دریافت نظرهای داوران مختلف در مورد مقاله. امکان درخواست ارسال بازنگری مقاله در صورت نیاز. پذیرش مقالات برای انتشار در صورت تأیید داوران. انتشار مقاله در مجله به صورت الکترونیکی. امکان دستیابی به مقالات براساس شماره مجله، نویسندگان، کلیدواژگان و موضوعات. جست و جوی ساده و پیشرفته در مقالات منتشر شده. دریافت فهرست مقالات جدید از طریق پست الکترونیکی (A...).

مدیریت اشتراک فرم چاپی مجله. مدیریت نامه هایی که در هر مرحله باید به نویسندگان و داوران ارسال شود. اخبار مرتبط با مجله. پیوندهای مفید. تعریف پایگاه هایی که مجله در آنها نمایه شده است. تهیه واژه نامه اختصاصی برای مجله.

کاربران عادی نیازی به ثبت‌نام ندارند، اما نویسندگان برای ارسال مقاله باید در سامانه ثبت‌نام کنند. ویراستاران، صفحه‌آریان، ناشران و سردبیرها ... نیز باید در سامانه ثبت‌نام کنند تا امکان ایفای نقش خود را داشته باشند.

نقش‌های موجود در سامانه برای کاربران عبارت است از:

داور

چک لیست؛ قراردادن پیوندهای مفید در سامانه، ذکر

سامانه مدیریت مجلات علمی
همه مراحل ارسال، داوری،
پذیرش و انتشار مقاله در
یک مجله علمی را به طور
آنلاین و مطابق با جدیدترین
استانداردهای مجلات علمی
و نیازهای بومی انجام می دهد.

تنظیمات مجله

صفحه تنظیمات شامل سه صفحه فرعی است:

صفحه "تنظیمات اصلی"، "تنظیمات بیشتر" و صفحه اختصاصی "عنوان مجله و توضیحات سامانه".

الف) صفحه تنظیمات اصلی

در صفحه تنظیمات اصلی، عنوان، شاین، حداقل کلمات چکیده (فارسی و انگلیسی) و پست‌های الکترونیک اصلی و پشتیبانی نشریه ثبت می‌شود.

ب) صفحه تنظیمات بیشتر

در صفحه تنظیمات بیشتر، وضعیت نمایش مقالات در صفحه سایت و نوع وظایف دبیر تخصصی و داور مشخص می‌شود. تنظیمات این بخش شامل موارد زیر است:

- نمای فهرست مقالات؛ این گزینه تعداد و ترتیب مقاله‌های نمایش داده‌شده در صفحه نمایش مقالات را مشخص می‌کند.
- راهبرد دآوری مجله که به دو صورت است: ۱. داور نام نویسنده را مشاهده کند. ۲. داور امکان مشاهده نام نویسنده را ندارد.
- انواع فایل‌های مجاز برای فایل اصلی مقاله.
- نحوه کار دبیر تخصصی: معرفی داور یا امکان ارسال مقاله به دآوری توسط دبیر تخصصی.
- معرفی داور پیشنهادی به صورت اجباری یا اختیاری.

اطلاعات آزاد است و برخی دیگر فقط در دسترس نقش‌های مختلف (نویسنده، سردبیر، ویراستار و...) قرار دارد.

بیشتر موارد موجود در این صفحه قبلاً تکمیل شده است، اما مدیر سامانه ملزم به درج موارد اختصاصی، همچون "توضیحات صفحه اصلی سایت"، "درباره مجله"، "تماس با ما"، "کلیدواژه‌گان" و... می‌باشد.

تنظیم نامه‌های مجله

سامانه سیناوب مجموعه مکاتبات سامانه را به صورت خودکار انجام می‌دهد. برای مثال، وقتی یک مقاله برای داوری ارسال می‌گردد، همراه با آن نامه‌ای برای داور فرستاده می‌شود که متن تعریف‌شده‌ای دارد. این نامه را می‌توان در صفحه تنظیم نامه‌های مجله ویرایش کرد. همه متن‌ها از قبل به صورت پیش‌فرض وارد سامانه شده است، اما همان‌طور که بیان شد، امکان تغییر و ویرایش سبک نگارش نامه‌ها وجود دارد. برای این منظور بایستی به صفحه شخصی مدیر سامانه مراجعه و گزینه تنظیم نامه‌های مجله را انتخاب کرد. در مجموع، ۴۰ نوع نامه در میان بخش‌ها و اعضای مختلف نشریه در جریان است. این نامه‌ها براساس فرایندی که جریان دارد، در قالب متن نامه‌ای الکترونیک بین مسئولیت‌های مختلف ردوبدل خواهد شد. هر نامه دارای کدهای اختصاصی است که چنانچه طبق دستورالعمل مربوط به دقت در متن انتخاب شوند، امکان درج نام نویسنده، داور یا عنوان مقاله نیز در آنها وجود دارد. بنابراین، نباید ویرایش شوند و در صورت ویرایش یا جایگزینی با کلمات دیگر باید با استفاده از راهنمای ستون سمت چپ صفحه اختصاصی همین صفحه مجدداً بازنویسی شوند.

- پیگیری اتوماتیک پاسخ‌دهی داوران و دبیر تخصصی.

مدیر سامانه می‌تواند امکان معرفی داور پیشنهادی را به نویسنده بدهد. این امکان می‌تواند برای نویسنده اختیاری یا اجباری باشد. اگر مدیر سامانه داوران پیشنهادی را برای نویسنده اجباری کرده باشد، نویسنده برای انجام مراحل ارسال مقاله باید تعداد داورانی را که سردبیر از او خواسته معرفی کند. در غیر این صورت مرحله ارسال تکمیل نخواهد شد.

پیگیری اتوماتیک پاسخ‌دهی داوران و دبیران تخصصی E-mail Alert

این بخش دارای دو وضعیت فعال و غیرفعال است. در صورت فعال شدن، سامانه نامه‌هایی را در فواصل زمانی مشخص شده برای افراد ارسال کرده و امور مربوط به مقالات را پیگیری می‌کند. فواصل زمانی ارسال نامه‌ها را هم مدیر سامانه مشخص می‌کند.

به طور معمول، مهلت داوری مقالات ۲۰ روز، مهلت بازنگری مقالات ۱۰ روز، پیگیری نامه قبول داوری به داوران، ۴۵ - ۴۰ روز پس از تخصیص مقاله، ارسال نامه پیگیری داوری مقالات به داوران ۱۵ روز مانده به پایان داوری و ارسال نامه پیگیری بررسی مقالات جدید به دبیر تخصصی ۱۰ روز می‌باشد.

پ) صفحه عنوان مجله و توضیحات سامانه
در این صفحه سردبیر (مدیر سامانه)، می‌تواند صفحه‌های استاندارد حاوی اطلاعات درباره نشریه را درج کند. این اطلاعات به صورت صفحه‌های منفردی در منوها و ستون‌های سایت نشریه ظاهر خواهند شد. دسترسی به برخی از این

دومین و مهم‌ترین نقش مدیر سامانه "مدیریت کاربران" است. مدیر سامانه بیشترین امکانات را برای تعیین کاربران و تعیین سطح کاربری آنها (حتی در سطح تعیین سردبیر و دبیر تخصصی) دارد. برای این منظور چهار گزینه در صفحه اصلی مدیر سامانه درج شده است:

۱. فهرست کاربران: در این صفحه مشخصات

کاربران را می‌توان ویرایش یا از سامانه حذف کرد. اگر کاربری به‌عنوان داور یا ویراستار یک مقاله خاص تعریف شود، حتی مدیر سامانه هم نمی‌تواند از این صفحه نام (نقش) او را حذف کند.

پس از درج نام و مشخصات اعضا، در پایین فرم مربوط، نام اعضا قابل مشاهده است. در همین فهرست می‌توان ترتیب و اولویت افراد را مشخص کرد و با یک کلیک روی نام فرد، به ویرایش اطلاعات موجود پرداخت.

به داوران.

۴. اعضای هیئت تحریریه.*

نحوه ثبت نام و بارگذاری مقالات در سامانه

تعیین وظایف کاربران

هر کاربری که در سامانه ثبت نام می کند نویسنده محسوب می شود و می تواند مقاله خود را ارسال کند. وظیفه تعیین و تخصیص نقش های دیگر به کاربران، برعهده مدیر سامانه است و برای این کار در صفحه

* اعضای اصلی هیئت تحریریه فصلنامه نکین/ایران عبارت‌اند از: دکتر حسین اردستانی (مدیرمسئول)، سردار سرلشکر دکتر غلامعلی رشید، سرتیپ پاسدار حمید اصلانی، دکتر محمود یزدانفام و محمدجواد اکبرپور یازگانی. (مدیر اجرا:).

سال چهاردهم □ شماره پنجاه و چهارم □ پاییز ۱۳۹۴

مقالاتی که پذیرفته شده و نیازمند بازنگری یا در حال بازنگری است نمایش داده می‌شود. همچنین فهرست مقالاتی که به هر دلیل در بازه زمانی یک‌ماهه بازنگری نشده و از سیستم حذف شده است در این قسمت نمایش داده می‌شود. آخرین وضعیت مقالاتی را که موردپذیرش هیئت تحریریه قرار گرفته و نیازمند بازنگری و انجام اصلاحات است، در این قسمت می‌توان مشاهده کرد. شایان ذکر است مقالاتی که به هر دلیل در موعد مقرر بازنگری نشوند از سیستم حذف می‌شوند و در صورت تمایل این امکان وجود دارد تا بار دیگر برای مجله ارسال شوند.

پ) مقالات تکمیل‌شده: در این بخش، مقالات آماده انتشار و همچنین مقالاتی که بررسی آن با درخواست نویسنده لغو شده و همچنین مقالاتی که از طریق فراخوان ارسال شده است، نمایش داده می‌شود. پس از ورود به سیستم برای دسترسی به امکانات آن روی لینک مربوط به صفحه شخصی، کلیک کنید.

ارسال مقاله جدید

برای ارسال مقاله جدید، تکمیل اطلاعات زیر الزامی است:

الف) انتخاب نوع مقاله: مقاله علمی - پژوهشی؛ علمی - ترویجی؛ علمی - مروری.
ب) وارد کردن عنوان: عنوان کوتاه نیز باید در قسمت مربوط وارد شود.

پ) اضافه کردن اطلاعات نویسنده (نویسندگان)
ت) در صورتی که مقاله بیش از یک نویسنده دارد، اطلاعات کامل نویسنده بایستی در بخش مربوط وارد شود. چنانچه یکی از این نویسندگان به عنوان

خود را (بجز نام کاربری و رمز عبور) ترجیحاً به زبان فارسی وارد کنید.

ب) آدرس پست الکترونیکی خود را به دقت وارد کنید. از این پس، از طریق همین آدرس با شما تماس گرفته خواهد شد. پس از تکمیل و ارسال فرم ثبت‌نام، نام کاربری و کلمه عبور به آدرس ایمیل شما ارسال می‌شود. برای ادامه کار، با استفاده از نام کاربری و کلمه عبور وارد سیستم شوید. پس از ورود به سیستم، کلمه عبور را تغییر دهید. یادآوری می‌شود که امکان تغییر نام کاربری وجود ندارد.

پ) در صورت فراموشی کلمه عبور، آدرس ایمیل خود را در بخش مربوطه وارد کنید. کلمه عبور جدید به آدرس شما ارسال می‌گردد. توصیه می‌شود پس از وارد شدن به سیستم، کلمه عبور خود را تغییر دهید. ت) نام کاربری و کلمه عبور خود را در اختیار دیگران قرار ندهید. مسئولیت ثبت درست اطلاعات برعهده شماست. برای تغییر مشخصات یا آدرس خود روی لینک مشاهده اطلاعات شخصی کلیک کنید.

ث) چنانچه مشکل خاصی در ورود اطلاعات دارید، با مدیر سامانه تماس بگیرید.

سیناوب برای استفاده نویسندگان امکانات و قابلیت‌های زیر را دارد:

الف) ارسال مقالات جدید: در این بخش امکان ارسال مقاله جدید و تکمیل اطلاعات مقالات ارسال‌شده وجود دارد. برای ارسال مقاله جدید تکمیل فرم ثبت‌نام و همچنین تکمیل اطلاعات فرم ارسال مقاله الزامی است. چگونگی ثبت‌نام در سیستم و ارسال مقاله در ادامه ذکر شده است.

ب) مقالات نیازمند بازنگری: در این بخش

نویسنده عهده‌دار مقاله‌ای مشخص شود، ثبت‌نام وی در سیستم ضروری است. همه مکاتبات دفتر مجله با نویسندهٔ مسئول مقاله خواهد بود.

(ج) واردکردن چکیده مقاله: چکیده مقاله باید بین ۱۵۰ تا ۲۵۰ کلمه باشد.

(ج) افزودن کلمات کلیدی: کلیدواژه‌ها باید بین ۴ تا ۷ کلمه باشد و با علامت ، یا ؛ از یکدیگر جدا شوند.

(چ) انتخاب موضوع: در صورتی که مقاله مرتبط با یکی از موضوعاتی است که در بخش انتخاب موضوع وجود دارد، موضوع بایستی انتخاب شود.

(ح) توضیحات اضافی: در این بخش توضیحات ضروری درباره مقاله را می‌توان برای نشریه ارسال کرد.

(خ) شرایط و ضوابط مجله: برای ادامه کار، در صورتی که شرایط و ضوابط مجله را درباره اصریل‌بودن کار تحقیقی و ارسال‌نکردن برای سایر نشریات قبول دارید در بخش مربوطه علامت بزنید. توجه داشته باشید که در این مجله فقط مقالاتی منتشر می‌شوند که در نشریه‌های داخلی و خارجی چاپ یا ارائه نشده باشند. همچنین حق چاپ مقاله، پس از پذیرش، برای "نشریه" محفوظ است و نویسندهٔ مقاله مجاز به چاپ آن در جای دیگر نیست.

(د) داوران پیشنهادی: امکان پیشنهاد داور از جانب نویسنده وجود دارد. البته پذیرش آن مشروط به موافقت هیئت تحریریه است.

(ذ) اضافه کردن فایل‌ها: برای ثبت مقاله در سیستم نشریات علمی، ارسال فایل‌های زیر الزامی است:

فایل نامه به سردبیر مبنی بر درخواست بررسی مقاله.

فایل چک‌لیست برای اطمینان از تکمیل تمامی موارد درخواستی.

فایل اصلی مقاله: این فایل بایستی بدون مشخصات نویسنده باشد و حجم آن نیز بیش از ۲ مگابایت نباشد.

جداول، نمودارها و تصاویر بایستی جداگانه نیز ارسال شوند.

در صورت نیاز، سایر اطلاعات مربوط به مستندات مقاله را نیز وارد کنید.

(ر) تکمیل ارسال مقاله: پس از تکمیل همه اطلاعات و ارسال فایل‌ها برای ادامه کار روی لینک تکمیل ارسال مقاله کلیک کنید.

گفتنی است که تا مرحله تکمیل کامل اطلاعات و ارسال مقاله، امکان ویرایش اطلاعات وجود دارد. مشاهده آخرین وضعیت مقاله: برای مشاهده آخرین وضعیت مقاله روی صفحه شخصی نویسنده کلیک کنید. چنانچه مقاله شما به‌طور کامل ارسال شده باشد، در بخش "مقالات ارسال‌شده/ نهایی" دیده می‌شود. اگر مقاله شما پذیرفته شده و نیازمند بازنگری باشد، در بخش قابل بازنگری مشاهده می‌شود. مقالات در حال بازنگری نیز در همین قسمت قابل مشاهده است.

درنهایت اصلاح آن اقدام کرد. به همین منظور، در صفحه ناشر امکاناتی برای این کار در نظر گرفته شده است که عبارت‌اند از:

- راهنمای ناشر.
- فهرست مقالات پذیرفته‌شده برای انتشار.
- مقالات پذیرفته‌شده برای ارسال فایل‌های نهایی قبل از انتشار چاپی.
- مدیریت دوره/ سال نشریه.
- مدیریت شماره‌های نشریه.
- انتشار مقاله جدید.
- مقالات منتشرشده به صورت «مقالات آماده انتشار»
- فهرست مقالات منتشرشده.
- تعیین موضوعات نشریه.
در این صفحه موضوعات گوناگونی که نشریه آن را دنبال می‌کند، درج می‌شود؛ مانند موضوعات ادبی (شامل ادبیات تحقیقی، ادبیات تطبیقی، شعر) و...

سایر بخش‌های مدیر سامانه

پرسش‌های چک‌لیست نویسنده در آخرین مرحله ارسال مقاله با فهرستی از پرسش‌ها مواجه می‌شود. این سؤال‌ها برای اطمینان بیشتر بار دیگر از او پرسیده می‌شوند. این فهرست که در صفحه پرسش‌های چک‌لیست قابل تنظیم است، موارد زیر را شامل می‌شود:

آیا تصاویر به فرمت مناسب تهیه شده است؟

آیا مقاله خلاصه دارد؟

آیا رفرنس‌ها مطابق استانداردهای سایر مجلات علمی کشور است؟

آیا تعداد صفحات براساس ضوابط مجله تنظیم شده است؟

آیا چکیده مقاله وارد شده است؟

سایر گزینه‌های این صفحه عبارت‌اند از:

پیوندهای مفید، آدرس‌هایی که مجله در آنها نمایه شده است، پرسش‌های متداول، اطلاعیه‌ها و اخبار، واژه‌نامه اختصاصی، بخش‌های مجله، تبلیغات و فرم داوری مقالات.

شرایط مقالات ارسالی و انواع آن

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس از همه اساتید دانشگاه‌ها، دانشجویان و صاحب‌نظران دعوت می‌کند مقالات پژوهشی مرتبط با جنگ ایران و عراق را در حوزه‌های نظامی، سیاسی، حقوقی، اقتصادی و اجتماعی در سایت www.negineiran.ir بارگذاری کنند.

در این صفحه سردبیر (مدیر سامانه) می‌تواند نوع و ژانرهای مختلف نگارشی نشریه را درج کند. این فهرست که شامل: مقاله پژوهشی، مروری، مطالعه موردی و... علمی - پژوهشی است،

جایگاه جشنواره کتاب سال دفاع مقدس

خانم جودکی

چکیده	جشنواره کتاب سال دفاع مقدس با هدف شناسایی و معرفی آثار برتر در حوزه دفاع مقدس به همت بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس تقریباً به صورت سالانه برگزار می‌گردد. در شانزدهمین جشنواره جایزه کتاب سال دفاع مقدس از میان ۲۵۶۳ منتشر شده در طول سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۲، ۹ عنوان کتاب از انتشارات مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس به عنوان نامزد دریافت جایزه و شایسته تقدیر به کار گروه داوری معرفی شدند که پنج اثر از بخش ترجمه و چهار عنوان دیگر از بخش پژوهش به عنوان نامزدهای دریافت جایزه و شایسته تقدیر شناخته شدند. متن پیش‌رو گزارش شانزدهمین جشنواره کتاب سال دفاع مقدس که در تاریخ ۱۳۹۳/۱۲/۳ در باغ موزه شهرداری تهران برگزار شد.
	واژگان کلیدی: کتاب سال دفاع مقدس، شانزدهمین جشنواره، بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس

اولین دوره انتخاب بهترین کتاب سال دفاع مقدس در سال ۱۳۷۲، به همت بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس برگزار شد و این جشنواره همچنان ادامه دارد.

هدف از برگزاری این جشنواره، شناسایی، گردآوری و بررسی کتاب‌های منتشرشده در حوزه دفاع مقدس به منظور انتخاب و معرفی آثار نمونه و برتر با موضوعات گوناگون جنگ و نیز تقدیر و تجلیل از نویسندگان، مترجمان، مؤلفان و ناشرانی است که در این زمینه به خلق آثار علمی، فرهنگی و هنری اهتمام ورزیده‌اند.

ایجاد زمینه مساعد و پشتوانه قوی معنوی جهت شکوفایی استعدادهای ناشناخته و فراهم آوردن امکانات اولیه برای افزایش آثار تازه و روزآمد با موضوع

دفاع مقدس، شناسایی و شناساندن آثار ارزشمند دفاع مقدس به عنوان میراث فرهنگی، برانگیختن توجه و اهتمام مسئولان و دست‌اندرکاران کشور به منظور افزایش سرمایه‌گذاری‌های مادی و معنوی در این زمینه، تقویت و تکمیل کتابخانه مرکز اسناد بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس، از دیگر اهداف جشنواره کتاب سال دفاع مقدس می‌باشد.

این جشنواره در حالی در سال ۱۳۹۳ برگزار شد که به دلیل برگزاری در سه سال قبل، خلأ آن به شدت احساس می‌شد، زیرا این جایزه بهترین معیار برای سنجش کیفیت و نشان دادن کمیت آثار منتشر شده در زمینه دفاع مقدس است.

از آنجایی که داورانی شناخته شده و با سابقه در حوزه ادبیات دفاع مقدس آثار معرفی شده به این جشنواره را داوری می‌کنند و نیز با توجه به حجم قابل توجه آثار با موضوعات جنگ، آثار برگزیده می‌تواند نشان‌دهنده وضعیت نشر کتاب در حوزه دفاع مقدس در سه سال گذشته باشد؛ معرفی آثار با کیفیت از افزایش کیفیت ادبیات دفاع مقدس حکایت خواهد کرد و معرفی آثار با کیفیت پایین حاکی از ضعف در این حوزه است.

در این جشنواره، مجموع کتاب‌هایی که در سال‌های ۱۳۹۰، ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ منتشر شدند و تعدادشان به ۲۵۶۳ کتاب می‌رسید، مورد بررسی قرار گرفتند. از این تعداد، ۹۵۱ جلد کتاب دفاع مقدس در سال ۱۳۹۰؛ ۸۳۶ جلد در سال ۱۳۹۱ و ۷۷۶ جلد در سال ۹۲ منتشر شده‌اند. آثار در دو بخش اصلی و جنبی ارزیابی شدند که بخش اصلی خود شامل پنج زیرمجموعه و ۱۵ گروه اصلی و دو گروه وابسته بود. از این تعداد، ۲۲۳ اثر به مرحله نهایی راه یافتند و ۴۵ داور به بررسی و ارزیابی آنها پرداختند که در نهایت، ۲۸ اثر برگزیده، انتخاب شدند و از ۵۸ اثر نیز در شش بخش اصلی و دو بخش جنبی تقدیر شد. در میان آثار راه یافته به مرحله پایانی، ۹ کتاب از انتشارات مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس شامل کتاب‌های پژوهشی، اطلس، روزنامه و ترجمه به عنوان نامزد دریافت جایزه و تقدیر به کارگروه داوری معرفی شدند که پنج اثر از بخش ترجمه و چهار عنوان دیگر از آثار مرکز در بخش‌های پژوهش، اطلس و روزنامه بودند که عبارت‌اند از:

- بیست و یکمین شماره از مجموعه کتاب‌های روزنامه جنگ با نام عملیات مسلم بن عقیل، نوشته علیرضا لطف‌الله‌زادگان.
- کتاب نبرد طریق القدس، نوشته امیر رزاق زاده.
- اطلس کردستان در جنگ ضد شورسگری و دفاع مقدس، نوشته رضا صادقی.
- کتاب جنایت جنگی (حملات شیمیایی عراق در جنگ با ایران)، نوشته محمدباقر نیکخواه بهرامی.
- در بخش ترجمه، از میان آثار برگزیده، پنج عنوان کتاب از مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس،

دفاع مقدس، شناسایی و شناساندن آثار ارزشمند دفاع مقدس به عنوان میراث فرهنگی، برانگیختن توجه و اهتمام مسئولان و دست‌اندرکاران کشور به منظور افزایش سرمایه‌گذاری‌های مادی و معنوی در این زمینه، تقویت و تکمیل کتابخانه مرکز اسناد بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس، از دیگر اهداف جشنواره کتاب سال دفاع مقدس می‌باشد.

این جشنواره در حالی در سال ۱۳۹۳ برگزار شد که به دلیل برگزاری در سه سال قبل، خلأ آن به شدت احساس می‌شد، زیرا این جایزه بهترین معیار برای سنجش کیفیت و نشان دادن کمیت آثار منتشر شده در زمینه دفاع مقدس است.

از آنجایی که داورانی شناخته شده و با سابقه در حوزه ادبیات دفاع مقدس آثار معرفی شده به این جشنواره را داوری می‌کنند و نیز با توجه به حجم قابل توجه آثار با موضوعات جنگ، آثار برگزیده می‌تواند نشان‌دهنده وضعیت نشر کتاب در حوزه دفاع مقدس در سه سال گذشته باشد؛ معرفی آثار با کیفیت از افزایش کیفیت ادبیات دفاع مقدس حکایت خواهد کرد و معرفی آثار با کیفیت پایین حاکی از ضعف در این حوزه است.

شانزدهمین جشنواره جایزه کتاب سال دفاع مقدس

سازمان هنری و ادبیات دفاع مقدس وابسته به بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس با مشارکت کتابخانه تخصصی جنگ حوزه هنری، پس از سه سال وقفه، در اسفندماه سال ۱۳۹۳ اقدام به برگزاری شانزدهمین جشنواره کتاب سال دفاع مقدس کرد.

سخنرانی سردار کارگر، مسئول بنیاد حفظ آثار و ارزش‌های دفاع مقدس، ۱۳۹۳/۱۲/۳

- نامزد دریافت این جایزه شدند این آثار که انتشارات مرزوبوم آنها را منتشر کرده است عبارت‌اند از:
- درس‌های جنگ مدرن، ترجمه حسین یکتا از انگلیسی به فارسی.
 - معاقبة المعتدی (تنبيه متجاوز)، ترجمه محمدحسین باتمان‌غلیچ از فارسی به عربی.
 - The War; Restoration of Stability (جنگ؛ بازیابی ثبات)، ترجمه سید صدرالدین موسوی از فارسی به انگلیسی.
 - طولانی‌ترین جنگ، ترجمه علیرضا فرشچی، رضا فریدزاده و سعید کافی از انگلیسی به فارسی.
 - رابطه زهراآگین، ترجمه یعقوب نعمتی وروجنی از انگلیسی به فارسی.
 - پس از بررسی آثار در مراسمی که روز سوم اسفندماه با حضور برخی چهره‌های لشکری و کشوری برگزار شد، آثار برگزیده و شایسته تقدیر در شش بخش ادبیات و هنر، بخش مستندنگاری‌ها، بخش نقد و پژوهش، بخش کودک و نوجوان، بخش وابسته (گروه مرجع‌نگاری‌ها، گردآوری‌های ادبی)، بخش جنبی (درگیری با ضدانقلاب کردستان و گروه ترجمه) و بخش الحاقی برگزیدگان نشر و اطلاع‌رسانی (ناشر، کتابدار، خبرنگار کتاب و کارشناس تولید کتاب) معرفی شدند.
 - در بخش نقد و پژوهش (گروه نقد و پژوهش تاریخی) کتاب روند جنگ ایران و عراق (در دو جلد)، نوشته حسین علایی، ازجمله کتاب‌های مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس به‌عنوان کتاب برگزیده معرفی شد. همچنین در همین گروه، کتاب نبرد طریق‌القدس نوشته امیر رزاق‌زاده شایسته تقدیر شناخته شد.
 - در بخش گروه‌های جنبی (گروه ترجمه)، سه اثر شایسته دریافت لوح تقدیر و جایزه نقدی معرفی شدند که هر سه از انتشارات مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس بودند:

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به‌عنوان ناشر برگزیده انتخاب شد و از دکتر حسین اردستانی به‌عنوان مدیر مسئول این مرکز در شاخه نشر دولتی تقدیر شد.

رابطه زهراآگین (از انگلیسی به فارسی) یعقوب نعمتی وروجنی.
The War; Restoration of Stability (جنگ؛ بازایی ثبات) (از فارسی به انگلیسی) سید صدرالدین موسوی.

معرفی کتاب روند جنگ ایران و عراق

کتاب دو جلدی روند جنگ ایران و عراق در شانزدهمین جشنواره جایزه کتاب سال دفاع مقدس بخش نقد و پژوهش به‌عنوان کتاب برگزیده انتخاب شد. این کتاب مشتمل بر ده فصل است و تحولات جنگ عراق علیه ایران را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است. نویسنده کتاب، سردار حسین علایی فرمانده نیروی دریایی سپاه پاسداران در دوران دفاع مقدس می‌باشد.

از ویژگی‌های مهم کتاب، حضور نویسنده در سطح عالی جنگ در دوران دفاع مقدس است؛ بدین سبب، کتاب روند جنگ ایران و عراق در میان کتاب‌های تحقیقاتی و پژوهشی دفاع مقدس از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این کتاب در بیست‌وپنجمین کتاب فصل جمهوری اسلامی نیز شایسته تقدیر شناخته شد. دکتر حسین علایی عضو هیئت علمی و دانشیار دانشگاه امام حسین^(ع)، در فصل اول کتاب به رخدادهای مهم سیاسی کشور در بُعد داخلی و خارجی از زمان پیروزی انقلاب اسلامی و تغییر ساختار حکومتی در ایران تا آستانه جنگ پرداخته است. بخش عمده فصل اول به چگونگی قطع رابطه ایران با آمریکا و تشریح وضعیت سیاسی، نظامی، اقتصادی و... ایران و عراق در آستانه جنگ اختصاص یافته است.

معاقبة المعتدی (تنبيه متجاوز) (از فارسی به عربی) محمدحسین باتمان‌غلیچ.

چند اثر دیگر مرکز نیز در مرحله اول نامزد

دریافت جایزه شناخته شده بودند؛ در بخش گروه‌های وابسته و تکمیلی (گروه مرجع‌نگاری‌ها) کتاب عملیات مسلم بن عقیل (روزشمار جنگ ایران و عراق، جلد ۲۱، نوشته علیرضا لطف‌الله‌زادگان و در بخش گروه‌های جنبی (گروه کتاب‌های موضوع درگیری با ضدانقلاب کردستان) کتاب کردستان

در جنگ ضد شورشگری و دفاع مقدس، نوشته رضا صادقی در بین نامزدهای آثار برگزیده قرار داشتند. کتاب جنگ ایران و عراق از نگاه نظریه‌های جنگ روابط بین‌الملل نوشته امیرمحمد حاجی یوسفی، کتاب جنایت جنگی نوشته محمدباقر نیکخواه بهرامی و کتاب شوروی و جنگ ایران و عراق نوشته جهانگیر کرمی در گروه نقد و پژوهش تاریخی نیز جزء نامزدهای دریافت جایزه بودند. همچنین در گروه نشر و اطلاع‌رسانی، انتشارات

در این جشنواره، از مجموع کتاب‌هایی که در سال‌های ۱۳۹۰، ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ منتشر شدند و از ۵۸ اثر نیز در شش بخش اصلی و دو بخش جنبی تقدیر شد. در میان آثار راه‌یافته به مرحله پایانی، ۹ کتاب از انتشارات مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، نامزد دریافت جایزه و تقدیر شدند.

معرفی کتاب رابطه زهر آگین؛ امریکا، عراق و بمباران شیمیایی حلبچه

کتاب ۵۲۰ صفحه‌ای رابطه زهر آگین؛ امریکا، عراق و بمباران شیمیایی حلبچه (A Poisonous Affair: America, Iraq, and the Gassing of Halabja) اثر دکتر یوست آر. هیلترمن، ترجمه یعقوب نعمتی وروجنی، در شانزدهمین جایزه کتاب سال دفاع مقدس به‌عنوان ترجمه شایسته تقدیر انتخاب شد. این کتاب که در نوع خود جامع‌ترین اثر در این زمینه به شمار می‌آید، با رویکردی علمی و تاحدودی بی‌طرفانه به این موضوع پرداخته و در سال ۲۰۰۷ میلادی توسط انتشارات دانشگاه کمبریج انتشار یافته است. پس از ترجمه این اثر به زبان‌های کردی، عربی و ترکی، ترجمه فارسی آن نیز به‌همت مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس و نشر مرزوبوم، در اواخر زمستان سال ۱۳۹۲ روانه بازار کتاب شد.

نقاط قوت "رابطه زهر آگین" را که می‌توان در این موارد خلاصه کرد:

۱. مسافرت نویسنده کتاب به کشورهای منطقه؛ به‌ویژه ایران و عراق، منطقه کردستان عراق و شهر حلبچه.
۲. مصاحبه‌های دست اول و منحصر به فرد با افرادی از کشورهای مختلف درگیر در این قضیه اعم از ایرانی، عراقی، امریکایی و مقامات سازمان‌های بین‌المللی شامل: مصدومان و بازماندگان واقعه حلبچه؛ تعدادی از رزمندگان، عکاسان و پزشکان ایرانی؛ شماری از نیروها و فرماندهان و مقامات عالی‌رتبه عراقی؛ کارشناسان بین‌المللی در زمینه جنگ شیمیایی؛ بازرسان سازمان ملل؛ مقامات

در فصل دوم کتاب علل و عوامل مؤثر در بروز جنگ شرح داده شده و در فصل‌های سوم تا نهم کتاب، وقایع نظامی و سیاسی از آغاز تا پایان جنگ، به‌طور مشروح بیان شده است. ترتیب و توالی و سیر رخدادها نیز به‌صورت زمانی می‌باشد. نویسنده در این فصول، تهاجم اولیه عراق؛ سازماندهی و به‌کارگیری مردم توسط قوای ایرانی در آغاز جنگ؛ آزادسازی مناطق اشغالی؛ فتح بستان، خرمشهر و... عبور از مرز و تعقیب دشمن؛ جنگ شهرها؛ جنگ نفتکش‌ها؛ استفاده عراق از سلاح‌های شیمیایی؛ ماجرای مک‌فارلین؛ جنگ امریکا با ایران در خلیج فارس و قطعنامه‌های ۵۹۸، ۵۴۰، ۵۲۲ و ۵۱۴ سازمان ملل را تجزیه و تحلیل کرده است. راهبردهای نظامی دو کشور در طول جنگ، رفتارهای دیپلماتی، سیاسی و نظامی حامیان عراق، مواضع برخی کشورها و سیاست خارجی ایران در این دوره از جمله مواردی است که در این کتاب درباره آنها صحبت شده است.

در پایان هم چگونگی روند خاتمه جنگ شرح داده شده و عوامل مؤثر در پایان دادن به جنگ هشت‌ساله بررسی شده است. علاوه بر این، درس‌ها و تجربیات حاصل از جنگ نیز در فصلی جداگانه همراه با دلایل پیروزی‌ها و ناکامی‌های قوای مسلح در جریان جنگ تحمیلی بیان شده است. خسارات وارد شده به ایران و عراق در طول جنگ و عقب‌ماندگی‌های اقتصادی دو کشور هم از دیگر موضوعاتی است که در این کتاب به آنها پرداخته شده است.

شانزدهمین جشنواره کتاب سال دفاع مقدس، تهران، باغ موزه دفاع مقدس - ۱۳۹۳/۱۲/۳

اطلاعاتی ایالات متحده و... ترجمه فارسی به انگلیسی این کتاب را با عنوان

۳. استفاده از طیف وسیع منابع اعم از اخبار خبرگزاری‌های مختلف، نشریات، کتاب‌های معتبر، اسناد اطلاعاتی در دسترس و کارهای پژوهشی انجام‌شده در این زمینه.

۴. تلاش برای بررسی علمی این واقعه و تبیین بی‌طرفانه و منصفانه نقش طرف‌های دخیل در این قضیه

۵. ارائه سند و مدرک برای سخنان و ادعاهای بیان‌شده در کتاب در حد امکان.

۶. مطابقت‌دادن اظهارنظرهای افراد مصاحبه‌شونده با اسناد و مدارک موجود.

۷. ارائه سند و مدرک برای سخنان و ادعاهای بیان‌شده در کتاب در حد امکان.

۸. مطابقت‌دادن اظهارنظرهای افراد مصاحبه‌شونده با اسناد و مدارک موجود.

۹. ارائه سند و مدرک برای سخنان و ادعاهای بیان‌شده در کتاب در حد امکان.

۱۰. مطابقت‌دادن اظهارنظرهای افراد مصاحبه‌شونده با اسناد و مدارک موجود.

۱۱. ارائه سند و مدرک برای سخنان و ادعاهای بیان‌شده در کتاب در حد امکان.

معرفی کتاب جنگ؛ بازیابی ثبات

جنگ؛ بازیابی ثبات، جلد دوم از مجموعه تجزیه و تحلیل جنگ ایران و عراق نوشته محمد درودیان است که سید صدرالدین موسوی

نگاهی نظامی - سیاسی به جنگ دارد.

یکی از تفاوت‌های کتاب تنبیه متجاوز نسبت به کتاب‌های دیگری که در عرصه دفاع مقدس منتشر شده است، علاوه بر جنبه تاریخی، آموزشی بودن آن است. این کتاب موضوعات زیادی را مدنظر قرار داده و از مهم‌ترین ویژگی‌هایش مطرح شدن ناگفته‌های جنگ تحمیلی است.

از تفاوت‌های دیگر این کتاب با دیگر کتاب‌های

نوشته‌شده درباره جنگ، تقسیم‌بندی موضوعی و زمانی آن است. به‌طور کلی، کتاب تنبیه متجاوز، حوادث جنگ تحمیلی از تابستان ۱۳۶۱ تا فروردین ۱۳۶۷ (عملیات رمضان تا پیروزی عملیات والفجر ۱۰) را شامل می‌شود و در خلال آن، تجاوز عراق به خاک ایران، تنبیه متجاوز و موازنه نظامی در این دوره بررسی شده است.

در این کتاب، ۲۷ نقشه از عملیات‌های گوناگون گنجانده شده که نویسنده آنها را تشریح کرده است. کتاب تنبیه متجاوز شامل یک مقدمه و چهار فصل می‌باشد. در مقدمه، وقایع جنگ از ابتدا تا فتح خرمشهر به‌طور کلی بیان شده است. سپس در فصل اول با عنوان "تحول اساسی در صحنه نبرد"، نویسنده به سلسله حوادث نظامی - سیاسی سال‌های ۱۳۶۱ و ۱۳۶۲ پرداخته است. در ادامه این فصل،

سیاسی - نظامی جنگ پس از ناکامی اولیه عراق بررسی گردیده و تغییر مواضع امریکا و واکنش عراق، تغییر در مواضع عراق و تلاش عراق برای خروج از بن‌بست مطرح شده است.

فصل دوم با عنوان "بن‌بست نظامی، بحران سیاسی"، حضور نیروهای مردمی و سپاه در میادین نبرد و استفاده نکردن بنی‌صدر از آنان، توجه بیش‌ازحد فرماندهی کل قوا (بنی‌صدر) به ارتش و راهکارهای نظامی برای آزادسازی مناطق اشغالی را مدنظر قرار داده است.

بررسی بحران سیاسی کشور و نقش بنی‌صدر و منافقین در تشدید آن و مهار این بحران توسط حضرت امام^(ع) از موضوعات دیگر فصل دوم است.

فصل سوم با عنوان "آغاز تحول در جنگ و آزادسازی مناطق اشغالی"، راهبرد نظامی سپاه را برای خروج از بن‌بست جنگ در ستاد عملیات جنوب - به‌عنوان کانون شکل‌گیری هویت نظامی و اندیشه‌های دفاعی سپاه - بررسی کرده است. بررسی و تحلیل عملیات ثامن‌الائمه^(ع)، فتح‌المبین و بیت‌المقدس، نگرانی امریکا از وضعیت منطقه و اتخاذ راهبردی جدید برای تسلط‌یافتن بر اوضاع، افزایش حمایت کشورهای میانه‌رو عرب از عراق و بررسی راه‌حل‌های انتخابی ایران از دیگر موضوعات این فصل هستند.

معرفی کتاب تنبیه متجاوز

کتاب تنبیه متجاوز نوشته دکتر حسین اردستانی به‌همت محمدحسین باتمان‌غلیچ از فارسی به عربی ترجمه شده است. این کتاب با اولویت قراردادن موضوعات نظامی در عرصه تصمیم‌گیری و اقدام،

سردار گلعلی بابایی رئیس سازمان هنری و ادبیات دفاع مقدس: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس را یکی از قدیمی‌ترین انتشارات دولتی در حوزه جنگ معرفی کرد که در طول سال‌های گذشته اطلاعات نظامی گران‌بهای را در اختیار پژوهشگران و مردم قرار داده است.

و سازماندهی یگان‌های مختلف شرکت‌کننده در این عملیات به روایت فرماندهان سپاه و ارتش است که ساختار این اثر را روایی - مستند کرده است.

این کتاب در هشت فصل تنظیم شده است. نویسنده در این کتاب کوشیده است تا حد امکان از منابع دست اول ازجمله آثار صوتی و مکتوب راویان جنگ مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس استفاده کند و همین امر سبب شده است تا کتاب نبرد طریق‌القدس در مقایسه با دیگر کتاب‌های نوشته‌شده درباره این عملیات اطلاعات جدیدتری را در اختیار مخاطبان قرار دهد.

فصل اول کتاب مروری بر وضعیت ایران و نیروهای مسلح آن در مواجهه با بحران‌های داخلی و خارجی، چگونگی صف‌آرایی جریان‌های مدافع جمهوری اسلامی در مقابل ضدانقلاب، فراهم‌آمدن زمینه‌های طراحی و اجرای سلسله عملیات‌های کربلا در سال دوم جنگ و همچنین جایگاه عملیات طریق‌القدس در سیر جنگ تحمیلی است.

فصل دوم به تشریح وضعیت جغرافیایی منطقه عملیات طریق‌القدس، ویژگی‌های دشت آزادگان و عوارض طبیعی و مصنوعی آن و همچنین معابر و محورهای عملیاتی پرداخته است. در این فصل، به‌منظور درک و انتقال بهتر مفاهیم از عکس‌ها و نقشه‌های مرتبط به فراخور موضوعات استفاده شده است.

نویسنده در فصل سوم این کتاب، وضعیت منطقه دشت آزادگان و حوادث رخ داده در این منطقه را از پیروزی انقلاب تا مهرماه ۱۳۶۰ تشریح کرده است.

در فصل چهارم کتاب، سیر شکل‌گیری طراحی

مبحث اصلی با عنوان "تغییر استراتژی‌ها" مطرح شده که ابتدا، راهبرد نظامی ایران مبتنی بر تنبیه متجاوز تحلیل شده و سپس آثار آن که سبب تحول در راهبرد نظامی عراق شد، مورد ارزیابی قرار گرفته است. در ادامه این فصل، علل طرح‌ریزی عملیات رمضان و اهداف و نتایج آن بررسی شده است.

در فصل دوم، مهم‌ترین رویدادهای نظامی جبهه‌های جنگ در طول سال‌های ۱۳۶۲ تا دی‌ماه ۱۳۶۴ بررسی و تحلیل شده است.

فصل سوم با عنوان "تغییر موازنه به نفع ایران" وقایع جبهه‌های جنگ را از بهمن ۱۳۶۴ تا فروردین ۱۳۶۶ تحلیل کرده است. این فصل حوادث بسیاری را شامل می‌شود؛ عملیات‌های گوناگون سپاه، جنگ شهرها و حمله به نفتکش‌ها ازجمله این رخدادها می‌باشد.

نویسنده در فصل چهارم با عنوان "تغییر استراتژی عملیاتی و عوامل مؤثر بر آن" فرازونشیب‌های جنگ از فروردین ۱۳۶۶ تا فروردین ۱۳۶۷ را تحلیل و بررسی کرده است.

معرفی کتاب نبرد طریق‌القدس

کتاب نبرد طریق‌القدس نوشته امیر رزاق‌زاده، شرح و تحلیل یکی از عملیات‌های بزرگ و مهم جمهوری اسلامی است. در این کتاب، ابتدا راهبرد نظامی ایران، وضعیت حاکم بر کشور و موقعیت جغرافیایی منطقه دشت آزادگان پیش از اجرای عملیات طریق‌القدس، بیان شده و سپس مراحل گوناگون عملیات از طراحی، آماده‌سازی و اجرا به‌طور مفصل شرح داده شده است.

از ویژگی‌های مهم این کتاب بیان سیر شکل‌گیری

روزشمار جنگ ایران و عراق با عنوان مهران در تحولات جنگ ایران و عراق نوشته مهدی حاجی خداوردی حائز مقام دوم در پانزدهمین دوره کتاب سال دفاع مقدس اشاره کرد.

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس بر آن است تا علاوه بر افزایش کمیت کتاب‌های منتشرشده بر کیفیت و محتوای آنها نیز بیفزاید. تالیف کتب پژوهشی، روزشمار و ترجمه آثار گوناگون از فعالیت‌هایی است که در این راستا انجام شده است. انتشار دو نشریه فصلنامه نگین و فصلنامه پژوهش‌نامه دفاع مقدس از دیگر فعالیت‌های مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس در کنار تحقیق و تألیف کتاب در حوزه دفاع مقدس می‌باشد.

سردار گلعلی بابایی رئیس سازمان هنری و ادبیات دفاع مقدس، در شانزدهمین جشنواره کتاب سال دفاع مقدس با اشاره به فعالیت‌های انتشارات مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، آن را یکی از قدیمی‌ترین انتشارات دولتی در حوزه جنگ معرفی کرد که در طول سال‌های گذشته اطلاعات نظامی گران‌بهای را در اختیار پژوهشگران و مردم قرار داده است. وی فعالیت‌های پژوهشی و تحقیقاتی مرکز را پس از جنگ بسیار ارزشمند توصیف کرد.

مرکز اسناد دفاع مقدس علاوه بر انتشار آثاری درخصوص عملیات‌های گوناگون، زندگینامه شهدا و آثار جامعه‌محور، روزشمارهای جنگ ایران و عراق را نیز منتشر می‌کند و به تازگی تاریخ شفاهی فرماندهان جنگ را نیز در دستور کار خود قرار داده است. علاوه بر این، در حوزه ترجمه نیز کتاب‌های نوشته‌شده درخصوص جنگ ایران و عراق را از

عملیات از آغاز تا پایان براساس دیدگاه‌های مختلف فرماندهان سپاه و ارتش تبیین شده است.

در فصل‌های پنجم و ششم این کتاب به این موضوعات پرداخته شده است: شناسایی زمین منطقه عملیات، کسب اطلاعات از استعداد و نحوه آرایش دشمن، تشکیل سازمان رزم مورد نیاز برای اجرای عملیات، بررسی راهکارهای گوناگون و طرح مانور مناسب برای آنها، پشتیبانی، تجهیز و تسلیح یگان‌های منتخب برای حضور در عملیات، انتقال یگان‌های رزمی به منطقه عملیات و آماده‌سازی آنها برای هجوم به دشمن و...

فصل هفتم مشتمل بر شرح عملیات می‌باشد که در این فصل، ترتیب زمانی وقایع مدنظر قرار گرفته است. در فصل هشتم این کتاب نیز بازتاب‌ها و دستاوردهای عملیات شرح داده شده است.

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

در طول سال‌های گذشته تعداد زیادی از کتاب‌های منتشرشده مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس برگزیده و شایسته تقدیر شناخته شدند که ازجمله آنها می‌توان به کتاب علل تداوم جنگ نوشته محمد درودیان حائز رتبه نخست در هشتمین دوره؛ کتاب سی‌وهفتم روزشمار جنگ ایران و عراق با عنوان توسعه روابط با قدرت‌های آسیایی تألیف آقایان هادی نخعی و حمیدرضا مشهدی فراهانی مقام سوم در نهمین دوره؛ کتاب روند پایان جنگ تألیف محمد درودیان حائز رتبه دوم در دهمین دوره؛ کتاب گزینه‌های راهبردی جنگ اثر محمد درودیان شایسته تقدیر در دوازدهمین دوره و کتاب سی‌وسوم

[illegible]

زبان‌های گوناگون به فارسی ترجمه می‌کند و به‌منظور انتقال حقایق و وقایع جنگ تحمیلی به سایر کشورها کتاب‌هایی را از فارسی به انگلیسی و عربی ترجمه کرده است. مجموع این فعالیت‌ها سبب شد تا مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس به‌عنوان ناشر برتر دولتی در شانزدهمین کتاب سال دفاع مقدس شناخته شود.

در این مراسم، دکتر حسین اردستانی، ریاست مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس اسناد، راویان و شاهدان را به‌عنوان منابع اصلی معرفی کرد که می‌توانند منتج به پژوهش و چاپ آثار مختلف باشند. وی وجود منابع اصلی اولیه را سدی در مقابل تحریف‌ها بیان کرد و افزود: در صورتی که منابع دسته

کشور، با جمع‌آوری میدانی منابع در هشت سال دفاع مقدس، آنچه منتشر می‌کند، تقریباً جزء منابع دسته اول به حساب می‌آید. این منابع شامل دفاتر راویان، گزارش‌های عملیات‌های گوناگون، نوارها، کالک‌ها و نقشه‌های جنگی و اسنادی است که در طول هشت سال دفاع مقدس در اختیار این مرکز قرار داده شده است.

شایان ذکر است که مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس در مقام مرکز اصلی منابع جنگ تحمیلی در کشور، با جمع‌آوری میدانی منابع در هشت سال دفاع مقدس، آنچه منتشر می‌کند، تقریباً جزء منابع دسته اول به حساب می‌آید. این منابع شامل دفتر راویان، گزارش‌های عملیات‌های گوناگون، نوارها، کالک‌ها و نقشه‌های جنگی و اسنادی است که در طول هشت سال دفاع مقدس در اختیار این مرکز قرار داده شده است.

نمایه شماره ۱ تا ۵۰ فصلنامه نگین ایران

گروه پژوهش فصلنامه

چکیده			

در آستانه چهاردهمین سال انتشار فصلنامه نگین/ایران، (فصلنامه تخصصی مطالعات جنگ ایران و عراق)، سردبیری فصلنامه، پس از انتشار نمایه‌های شماره‌های ۱ تا ۲۸، که در فصلنامه نگین ۲۹، در این شماره نمایه‌ی مطالب شماره‌های ۱ تا ۵۰ فصلنامه نگین را برای پژوهشگران و علاقه‌مندان به این حوزه مطالعاتی درج کند. نمایه حاضر در سه بخش تهیه شده است: بخش نخست براساس فهرست مطالب هر شماره فصلنامه تنظیم شده است؛ بخش دوم، براساس موضوع تنظیم شده است و برای این منظور، سیزده موضوع تعریف و هریک از موضوعات نیز به‌صورت الفبایی تنظیم شده است؛ بخش سوم نیز براساس نام نویسندگان مرتب شده است. واژگان کلیدی: مقالات فصلنامه، نمایه مقالات، موضوعات، نویسندگان، فصلنامه نگین ایران.

الف) فهرست مطالب هر شماره

● نگین ۱ (سال اول، تابستان ۱۳۸۱)

/ حسین حمیدی‌نیا (تألیف)، ص ۲۴.

- جنگ هشت‌ساله: تجلی اراده جمعی ملت ایران / - عوامل و دلایل گسترش جنگ ایران و عراق / مجید مختاری (سرمقاله)، ص ۳.
- مقدمه‌ای بر الگوی مدیریت جنگ توسط امام خمینی^(ع) / دکتر اکبر مهدی‌زاده (تألیف)، ص ۵.
- چگونگی شکل‌گیری ساختار سیاسی جمهوری اسلامی ایران و تأثیر آن بر روند آغاز و تداوم جنگ ایران و عراق (۱۳۵۷ - ۱۳۶۱) / احسان خرم‌دره (تألیف)، ص ۹.
- نقش مصر در جنگ ایران و عراق / مختار حسینی (تألیف)، ص ۶۰.
- دلایل و ریشه‌های موضع‌گیری ترکیه در جنگ ایران و عراق / رحمان قهرمانپور (تألیف)، ص ۴۹.
- مک دونالد، مترجم: پریسا کریمی (ترجمه)، ص ۷۲.
- شورای همکاری خلیج فارس و جنگ ایران و عراق / جوزف ای. کشیشان (ترجمه)، ص ۸۳.
- تأمین الایمه^(ع)، طریق القدس، فتح‌المبین و بیت‌المقدس

- نفت و بی‌ثباتی: اقتصاد سیاسی نفت و جنگ ایران و عراق / جیاکومو لوجیا (ترجمه)، ص ۹۷.
- عراق و میزان پای‌بندی آن به حقوق مخاصمات مسلحانه و بشردوستانه در جریان جنگ هشت‌ساله / دکتر صالح رضایی پیش‌رباط (تألیف)، ص ۱۰۸.
- محاصره دانشجویان پیرو خط امام در هویزه (سند): گزارش عملیات)، ص ۱۱۹.
- ارزیابی عملیات بیت‌المقدس (سند: پیاده‌نوار)، ص ۱۲۶.
- گزارش عملیات بیت‌المقدس (اسناد مکتوب)، ص ۱۲۹.
- گزارش اشغال و آزادی مهران مهرماه ۱۳۶۵ - ۱۳۵۹ (سند: گزارش عملیات)، ص ۱۴۰.
- حماسه‌ای بر پایه عقل: گفت‌وگو با محمد درودیان (مصاحبه)، ص ۱۶۳.
- نگین ۲ (سال اول، پاییز ۱۳۸۱)**
- استراتژی‌های کشور در جنگ هشت‌ساله / مجید مختاری (سرمقاله)، ص ۳.
- نگاهی به روند پایان جنگ ایران و عراق / محمود یزدانفام (تألیف)، ص ۵.
- ملاحظات درباره پذیرش قطعنامه ۵۹۸ / محمدتقی جنس‌بافی (تألیف)، ص ۱۹.
- بررسی تحولات نظامی جنگ در سال ۱۳۶۷ / احسان خرم‌دره (تألیف)، ص ۲۳.
- مبانی رفتار دفاعی ایران / قدرت‌الله قربانی (تألیف)، ص ۳۸.
- مبانی فکری و نظری سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در دوران جنگ / دکتر اکبر مهدی‌زاده (تألیف)، ص ۵۳.
- دولت رجایی و جنگ تحمیلی / سجاد راعی گلوچه (تألیف)، ص ۶۵.
- روابط خارجی ایران با کشورهای خاورمیانه در طول جنگ تحمیلی / مختار حسینی (تألیف)، ص ۸۱.
- نگاهی به آثار اجتماعی جنگ / سید عبدالامیر نبوی (تألیف)، ص ۹۳.
- مناسبات ایران با کردهای عراق در طول هشت سال جنگ / کامیل کریمیان (تألیف)، ص ۹۸.
- نگاهی اجمالی به فعالیت‌های تحقیقاتی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ (گزارش)، ص ۱۰۹.
- گزارش عملکرد لشکر ۲۵ کربلا در عملیات والفجر ۱۰ (سند: گزارش عملیات)، ص ۱۱۸.
- جلسه فرماندهان سپاه درباره بمباران شیمیایی مردم حلبچه توسط صدام (سند: پیاده‌نوار)، ص ۱۴۲.
- فاجعه بمباران شیمیایی حلبچه از زبان یکی از رزمندگان حاضر در صحنه (اسناد مکتوب)، ص ۱۴۷.
- دستورالعمل حدود مسئولیت سپاه سوم عراق در تاریخ ۱۳۵۹/۹/۲۸ (اسناد مکتوب)، ص ۱۴۷.
- تحلیلی پیرامون تخلیه سرپل اشغالی دشمن در شمال نیرسان (اسناد مکتوب)، ص ۱۵۴.
- دستورالعمل ارتش عراق درباره نحوه رفتار نیروهای عراقی هنگام اسارت (اسناد مکتوب)، ص ۱۶۰.
- پرسش‌های مطرح شده در بازجویی از اسرای ایرانی (اسناد مکتوب)، ص ۱۶۲.
- خلاصه بازجویی از یکی از پناهندگان عراقی (اسناد مکتوب)، ص ۱۶۵.
- نگین ۳ (سال اول، زمستان ۱۳۸۱)**
- جنگ ایران و عراق نمونه یک جنگ نامتقارن / مجید مختاری (سرمقاله)، ص ۳.
- نگاهی بر ابعاد حقوقی حملات نظامی آمریکا به سکوهای نفتی جمهوری اسلامی ایران در خلیج فارس

● نكین ۴ (سال اول، بهار ۱۳۸۲)

- / دکتر صالح رضایی پیش‌رباط (تألیف)، ص ۵.
- جنگ ایران و عراق؛ کاربرد سلاح‌های شیمیایی / دکتر حسین یکتا (تألیف)، ص ۱۳.
- ایران؛ تعامل جنگ و سیاست خارجی / دکتر حسین اردستانی (تألیف)، ص ۲۱.
- موضع‌گیری و عملکرد سوریه در جنگ هشت‌ساله / سید مسعود موسوی (تألیف)، ص ۳۴.
- راهبرد اسرائیل در جنگ ایران و عراق / محمد حسینی مقدم (تألیف)، ص ۵۰.
- ورود غرب به خلیج فارس ۱۹۸۷ - ۱۹۸۵ (بخش ۱) / آنتونی کردزمن (ترجمه)، ص ۶۱.
- حماسه هویزه و تأثیر آن بر روند جنگ / محمود یزدانفام (تألیف)، ص ۸۵.
- نقش سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در جنگ ایران و عراق / رضا بسطامی (تألیف)، ص ۹۶.
- جنگ ایران و عراق؛ تبلیغات از دیدگاه امام خمینی^(ع) / دکتر مهدی ادیبی سده (تألیف)، ص ۱۰۷.
- نقش توان رزم در انتخاب منطقه عملیاتی فاو (سند: گزارش عملیات)، ص ۱۲۱.
- حماسه آفرینی غواصان و خط‌شکنان لشکر ۴۱ ثارالله در عملیات والفجر ۸ (سند: گزارش عملیات)، ص ۱۳۶.
- غافلگیری دشمن در عملیات والفجر ۸ (اسناد مکتوب)، ص ۱۴۶.
- نگاهی به وقایع و تحولات چند روز اول عملیات والفجر ۸ (اسناد مکتوب)، ص ۱۴۹.
- دستورالعمل حفاظتی منطقه عملیاتی والفجر ۸ (اسناد مکتوب)، ص ۱۵۵.
- گزارش دفتر تحقیقات بهداری قرارگاه کربلا در زمینه جنگ شیمیایی در عملیات والفجر ۸ (اسناد مکتوب)، ص ۱۵۹.
- سرمایه‌های اجتماعی جنگ هشت‌ساله و تثبیت نظام / مجید مختاری (سرمقاله)، ص ۳.
- امام خمینی^(ع) و تکلیف‌گرایی در جنگ / دکتر محمدحسین جمشیدی (تألیف)، ص ۵.
- نقش ناسیونالیسم عربی در جنگ ایران و عراق / مختار حسینی (تألیف)، ص ۱۹.
- بررسی سیاست خارجی و رفتار عربستان در قبال جنگ ایران و عراق / دکتر اکبر مهدی‌زاده (تألیف)، ص ۳۲.
- بحران ملت‌سازی در عراق و آغاز جنگ هشت‌ساله / کامیل کریمیان (تألیف)، ص ۴۱.
- استفاده گسترده عراق از سلاح‌های شیمیایی در جنگ هشت‌ساله / دکتر حسین یکتا (تألیف)، ص ۵۱.
- نگاهی اجمالی به قطعنامه‌های شورای امنیت در مورد جنگ ایران عراق / علیرضا خداقلی‌پور (تألیف)، ص ۶۸.
- ورود غرب به خلیج فارس ۱۹۸۵ - ۱۹۸۷ (بخش ۲) / نویسنده: آنتونی کردزمن، مترجم: پریسا کریمی (ترجمه)، ص ۷۴.
- عراق: مسائل امنیت ملی و نیروهای مسلح (۱۹۸۰ - ۱۹۹۸) (ترجمه)، ص ۹۲.
- دلایل و اهداف ادامه جنگ پس از فتح خرمشهر (سند: پیاده‌نوار)، محسن رضایی، ص ۱۰۷.
- نقش و جایگاه شهید حسن باقری در جنگ هشت‌ساله (گزارش)، غلامعلی رشید، ص ۱۱۲.
- گزارش عملکرد قرارگاه نصر در عملیات فتح‌المبین (سند: گزارش عملیات)، ص ۱۱۸.
- نگاهی به عملیات عاشورا در میمک (سند: گزارش عملیات)، ص ۱۲۹.

- تحلیل ارتش عراق از دلایل شکستش در عملیات فتح‌المبین (اسناد مکتوب)، ص ۱۵۱.
- جمع‌بندی از عملیات فتح‌المبین (اسناد مکتوب)، ص ۱۵۹.
- **نگین ۵ (سال دوم، تابستان ۱۳۸۲)**
- تجربه‌های جنگ هشت‌ساله و تصمیمات راهبردی / مجید مختاری (سرمقاله)، ص ۳.
- حادثه ایرباس: از آغاز، تا پایان / دکتر صالح رضایی پیش‌رباط (تألیف)، ص ۷.
- تأملی فلسفی در علل آغاز جنگ ایران و عراق / قدرت‌الله قربانی (تألیف)، ص ۱۶.
- الگوسازی در دوران جنگ / دکتر سید عبدالامیر نبوی (تألیف)، ص ۲۹.
- نقش توسعه‌طلبی ارضی رژیم بعث در وقوع جنگ ایران و عراق / سید مسعود موسوی (تألیف)، ص ۳۸.
- کاربرد سلاح‌های شیمیایی در جنگ ایران و عراق / دکتر حسین یکتا (تألیف)، ص ۵۴.
- غرب و منازعه دریایی در خلیج‌فارس ۱۹۸۷ (بخش ۱) / آنتونی کردزمن / ترجمه: پریسا کریمی‌نیا (ترجمه)، ص ۶۳.
- هزینه اقتصادی جنگ ایران و عراق / کامران مفید / ترجمه: داریوش قمری (ترجمه)، ص ۹۰.
- سخنرانی سردار غلامعلی رشید در همایش مهندسی سپاه (گزارش)، ص ۱۰۴.
- مصاحبه آیت‌الله هاشمی رفسنجانی در روزنامه همشهری ۱۳۸۲/۷/۱ (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۰۷.
- مصاحبه دکتر محسن رضایی با سایت اینترنتی بازتاب ۱۳۸۲/۷/۷ (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۱۲.
- مصاحبه سردار علایی با روزنامه/یران ۱۳۸۲/۳/۳ (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۱۶.
- مصاحبه دکتر محسن رضایی با روزنامه کیهان ۱۳۸۲/۳/۳ (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۱۸.
- گزارش عملیات رمضان (سند: گزارش عملیات)، ص ۱۲۱.
- جلسه فرماندهان سپاه پس از پایان عملیات رمضان (سند: پیاده‌نوار)، ص ۱۳۹.
- مرحله پنجم عملیات رمضان تلاشی برای احداث و وصل دو خاکریز (سند: پیاده‌نوار)، ص ۱۵۵.
- مصاحبه صدام حسین با روزنامه کویتی /الانباء (اسناد مکتوب)، ص ۱۵۷.
- نمایه فصلنامه نگین /یران (از شماره ۱ تا ۴) (نمایه‌نامه)، ص ۱۶۰.
- **نگین ۶ (سال دوم، پاییز ۱۳۸۲)**
- جنگ هشت‌ساله و آینده‌اندیشی نظامی / مجید مختاری (سرمقاله)، ص ۳.
- افزایش ابزارها در جنگ ایران و عراق: ناسازگاری عناصر استراتژی صدام / کارلا تورز و وینست دیفرونزو / ترجمه: پریسا کریمی‌نیا (ترجمه)، ص ۸.
- صدام و جنگ ایران و عراق / کول ترفتون و کول ایشروود / ترجمه: محمود یزدانفام (ترجمه)، ص ۱۹.
- تأملی بر رأی ۶ نوامبر ۲۰۰۳ دیوان بین‌المللی دادگستری درمورد سکوه‌های نفتی ایران / دکتر صالح رضایی پیش‌رباط (تألیف)، ص ۳۰.
- بررسی موضع ساف در جنگ ایران و عراق / مختار حسینی (تألیف)، ص ۴۳.
- غرب و منازعه دریایی در خلیج‌فارس ۱۹۸۷ (بخش ۲) / آنتونی کردزمن / ترجمه: پریسا کریمی‌نیا (ترجمه)، ص ۵۴.
- عراق و آمریکا در جنگ تحمیلی؛ پیوستگی هدف و همسویی

- عملکرد/ترجمه: صادق سلیمی بنی (ترجمه)، ص ۷۸.
- سید مسعود موسوی (ترجمه)، ص ۳۶.
- ارزش های دفاع مقدس؛ بسترها و موانع بالندگی / دکتر مهدی ادیبی سده (تألیف)، ص ۸۶.
- اعمال حق دفاع مشروع در جنگ عراق علیه ایران / فریده محمدعلی پور (تألیف)، ص ۴۳.
- مصاحبه اختصاصی فصلنامه نگین / ایران با سردار دکتر حسین علایی (گفت و گو)، ص ۹۶.
- غرب و منازعه دریایی در خلیج فارس؛ ۱۹۸۷ (بخش ۳) / آنتونی کردزمن / ترجمه: پریسا کریمی نیا (ترجمه)، ص ۵۵.
- مصاحبه روزنامه کیهان با آیت الله هاشمی رفسنجانی (اطلاع رسانی)، ص ۱۰۹.
- انعکاس مطالب مربوط به جنگ هشت ساله در مطبوعات (اطلاع رسانی)، ص ۱۱۲.
- جنگ تحمیلی؛ محاصره آبادان و مبنای طرح ریزی برای شکست حصر آن / سردار سید یحیی صفوی (گزارش)، ص ۱۱۴.
- گزارش علمیات خیبر / سید ابوالفضل موسوی (سند: گزارش عملیات)، ص ۱۰۲.
- لشکر ۳۱ عاشورا در عملیات بدر / محمد اللهیاری (سند: گزارش عملیات)، ص ۱۳۰.
- گزارش بهداری کل سپاه در خصوص پدافند شیمیایی - میکروبی در عملیات بدر (اسناد مکتوب)، ص ۱۴۸.
- استراتژی جمهوری اسلامی ایران در هشت سال دفاع مقدس، سردار سید یحیی صفوی (گزارش)، ص ۱۲۳.
- گزارشی از عملیات های بزرگ مرحله آزادسازی سرزمین های جنوبی: ثامن الائمه^(ع) و طریق القدس (سند: گزارش عملیات)، ص ۱۳۱.
- گزارشی از اوضاع جنگ در جنوب پیش از اجرای عملیات ثامن الائمه^(ع) (اسناد مکتوب)، ص ۱۴۸.
- جلسه فرماندهان سپاه در خصوص عملیات ثامن الائمه^(ع) (اسناد مکتوب)، ص ۱۵۷.
- گزارش اسارت یکی از رزمندگان در عملیات والفجر مقدماتی (اسناد مکتوب)، ص ۱۵۳.
- تحلیلی بر آخرین وضعیت دشمن پیش از آغاز عملیات بدر (اسناد مکتوب)، ص ۱۵۱.
- گوشه ای از مشکلات عملیات بدر (اسناد مکتوب)، ص ۱۶۲.

● نگین ۷ (سال دوم، زمستان ۱۳۸۲)

- درس آموزی از جنگ هشت ساله / محمود یزدانفام (سرمقاله)، ص ۴.
- جنگ ایران و عراق: پیروزی، شکست / محمود یزدانفام (تألیف)، ص ۸.
- نقش متغیرهای سیستمیک در جنگ ایران و عراق / دکتر اکبر مهدی زاده (تألیف)، ص ۲۴.
- نقاط قوت و ضعف ایران و عراق / ربکا کالن / ترجمه:

● نگین ۸ (سال دوم، بهار ۱۳۸۳)

- راه پیموده: نگاه گذرایی به هشت شماره فصلنامه / محمود یزدانفام (سرمقاله)، ص ۴.
- مطالعه تطبیقی رفتار ایران و عراق با سازمان ملل طی جنگ تحمیلی / دکتر حسین یکتا (تألیف)، ص ۸.
- جنگ ایران و عراق: بررسی تأثیر جنگ بر استراتژی دفاعی - نظامی ایران / مختار حسینی (تألیف)، ص ۲۳.
- هزینه های نظامی ایران در دهه ۷۰ و ۸۰ / کامران

- مفید / ترجمه: محمدعلی خرمی (ترجمه)، ص ۴۲.
- جنگ و نظریه بین‌المللی در جهان سوم / کی. جی. هالستی / ترجمه: عبدالحمید حیدری (ترجمه)، ص ۴۸.
- مواضع و واکنش سازمان ملل در دو جنگ ایران و عراق و امریکا و عراق / مرتضی شیرودی (تألیف)، ص ۶۸.
- روزشمار هجوم سراسری عراق (مرور کلی بر زمینه‌سازی هجوم و دوره ۳۵ روزه آغاز جنگ تحمیلی) مهدی انصاری (تألیف)، ص ۸۸.
- جنگ‌ها و نقش‌ها؛ مطالعه تطبیقی جنگ‌های سه‌گانه خلیج فارس / دکتر حسین یکتا (تألیف)، ص ۱۰۸.
- تبلور اندیشه انتظار در صحنه نبرد (سخنرانی دریابان شمخانی) (سخنرانی)، ص ۱۲۴.
- نقد و بررسی فصلنامه نگین/ ایران (شماره ۱ تا ۹) / رضا مؤمن‌زاده (معرفی و نقد)، ص ۱۲۸.
- از پرسشگری تا روشنگری؛ نقد گفتمان پس از جنگ / فرانک جمشیدی (تألیف)، ص ۱۳۴.
- ماهیت ارتش، کودتای نوژه و نقش ارتش و سپاه در جنگ / محمد درودیان (تألیف)، ص ۱۴۰.
- دفتر راویان جنگ ایران و عراق (سند: دفتر راوی)، ص ۱۴۶.
- گفت‌وگو با سرهنگ پاسدار محسن رخصت‌طلب (گفت‌وگو)، ص ۱۵۲.
- معرفی کتاب جنگ خلیج / سید رضا طباطبایی (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۶۲.
- رویکرد خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران به جنگ تحمیلی (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۶۴.
- همسویی حزب دمکرات کردستان ایران و رژیم صدام در آغاز جنگ تحمیلی / رضا بسطامی (تألیف)، ص ۱۰۵.
- مصاحبه روزنامه همشهری با دکتر سید رحیم صفوی (فرمانده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی) درباره فتح خرمشهر، ۱۳۸۳/۳/۵ (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۱۶.
- مصاحبه روزنامه اعتماد با آیت‌الله موسوی اردبیلی درباره پذیرش قطعنامه ۵۹۸، ۱۳۸۳/۲/۲۸ (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۱۹.
- استراتژی دفاع متحرک عراق: اهداف و مقاصد دشمن (سند: پژوهش اسنادی)، ص ۱۲۶.
- تحلیلی بر عملیات‌های فتح‌المبین و بیت‌المقدس (سند: گزارش عملیات)، ص ۱۴۳.
- نگاهی به نیروها و استحکامات دفاعی عراق در خرمشهر (اسناد مکتوب)، ص ۱۶۲.
- سندی از آرشیو محرمانه دولت امریکا (اسناد مکتوب)، ص ۱۶۴.

● نگین ۹ (سال سوم، تابستان ۱۳۸۳)

- رویکردهای سه‌گانه به جنگ ایران و عراق / محمد درودیان (سرمقاله)، ص ۴.
- گفت‌وگو با امیر حسنی سعدی (مصاحبه)، ص ۸.
- درآمدی بر پدیدارشناسی جنگ‌های آینده / علیرضا فرشچی (تألیف)، ص ۴۲.
- نگین ۱۰ (سال سوم، پاییز ۱۳۸۳)
- آیا تصرف سفارت امریکا در حمله عراق به ایران تأثیر داشت؟ / محمد درودیان (سرمقاله)، ص ۴.
- گفت‌وگو با امیر دریابان علی شمخانی (گفت‌وگو)، ص ۱۰.

- بازدارندگی دورا هبرد / علیرضا فرشی (تألیف)، ص ۳۲.
- بازدارندگی در امنیت ملی کشورهایی با اندازه متوسط / رایزرد اولسوسکی / ترجمه: عبدالمجید حیدری (ترجمه)، ص ۳۷.
- تصرف سفارت امریکا: زمینه‌ها و عوامل مؤثر / محمد درودیان (تألیف)، ص ۴۸.
- نگاهی اجمالی به مهم‌ترین تحولات روابط ایران و امریکا / رضا مؤمن‌زاده (تألیف)، ص ۵۸.
- ماجرای مک‌فارلین (روزشمار جنگ ایران و عراق) / یحیی فوزی، علیرضا الطفالله‌زادگان، مهدی انصاری (تألیف)، ص ۷۶.
- سخنرانی سردار سرلشکر غلامعلی رشید در جلسه افتتاحیه دوره سیزدهم دانشگاه دفاع ملی (سخنرانی)، ص ۱۰۲.
- بررسی گفتمان‌های پس از جنگ براساس دو رکن ذهنیت و کلیت / فرانک جمشیدی (تألیف)، ص ۱۱۶.
- در حاشیه گرامیداشت هفته دفاع مقدس / گروه پژوهش فصلنامه (تألیف)، ص ۱۲۴.
- بازخوانی یک سند شفاهی از تاریخ جنگ مصاحبه با علی شمخانی (سند: پیاده‌نوار)، ص ۱۳۰.
- معرفی فعالیت‌ها و عملکرد دفتر ادبیات و هنر مقاومت / گروه پژوهش فصلنامه (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۴۶.
- معرفی و نقد کتاب تسخیر / رضا مؤمن‌زاده (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۵۲.
- معرفی پایان نامه‌های دافوس درباره جنگ تحمیلی / گروه پژوهش فصلنامه (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۵۸.
- **نکین ۱۲ (سال سوم، بهار ۱۳۸۴)**
- فتح خرمشهر ملاحظات و ضرورت‌ها / محمد درودیان (سرمقاله)، ص ۴.
- نقد و نظری دیگر به گفتمان جنگ در گفت‌وگو با دکتر کاشی (گفت‌وگو)، ص ۱۰.
- **نکین ۱۱ (سال سوم، زمستان ۱۳۸۳)**
- در رثای نظریه‌پرداز جنگ / سردار غلامعلی رشید (سرمقاله)، ص ۴.
- گفت‌وگو با دکتر غلامعلی چگینی‌زاده و دکتر

● نگین ۱۳ (سال چهارم، تابستان ۱۳۸۴)

- بررسی نظریه‌های پایان جنگ / دکتر مصطفی زهرانی (تألیف)، ص ۳۴.
- آزمون نظریه‌های پایان جنگ در جنگ ایران و عراق / تنوکان هوی / ترجمه: محمدعلی قاسمی (ترجمه)، ص ۵۴.
- تحلیلی بر عملیات بیت‌المقدس / فتح‌الله جعفری (تألیف)، ص ۶۴.
- مرور کلی مواضع امام خمینی^(ره) در پنج مقطع از تاریخ جنگ / حمید فرهادی‌نیا (تألیف)، ص ۸۰.
- تجدید رابطه امریکا و عراق در جریان جنگ تحمیلی / هادی نخعی (تألیف)، ص ۸۸.
- عراق تحت حاکمیت صدام کشاکش قدرت و ناتوانی / گروه ترجمه فصلنامه (ترجمه)، ص ۱۱۴.
- توطئه امریکا و عراق در حمله به ایران / سخنرانی شهید همت (سخنرانی)، ص ۱۲۴.
- معرفی و نقد گفتمان جنگ در رسانه‌ها و زبان ادبیات / علیرضا فرشچی (تألیف)، ص ۱۳۰.
- نقدی بر کتاب *علل تدویم جنگ* / حمید فرهادی‌نیا (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۳۳.
- ادامه جنگ پس از فتح خرمشهر (نقد و بررسی نتایج یک نظرسنجی) / محمد درودیان (تألیف)، ص ۱۳۶.
- تغییر استراتژی عملیاتی سپاه از جنوب به شمال (دلایل انتخاب منطقه عملیاتی کربلای ۱۰) (سند: پیاده‌نوار)، ص ۱۴۸.
- معرفی کتاب خرمشهر در جنگ طولانی / علیرضا کمره‌ای (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۵۸.
- معرفی کتاب *ورود به خاک عراق؛ ضرورت‌ها و دستاوردها* / سید مسعود موسوی (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۶۴.
- معرفی پایان‌نامه‌های دافوس ارتش درباره جنگ تحمیلی / گروه پژوهش فصلنامه (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۶۷.
- تاریخ و تاریخ‌نگاری جنگ ایران و عراق / محمد درودیان (سرمقاله)، ص ۴.
- پیش‌درآمدی بر دو گفت‌وگو درباره تاریخ‌نگاری جنگ / فرانک جمشیدی (گفت‌وگو)، ص ۱۰.
- گفت‌وگوی اول: بررسی تاریخ‌نگاری جنگ با حضور آقای کاوه بیات، راویان و محققین جنگ (گفت‌وگو)، ص ۱۴.
- گفت‌وگوی دوم: تاریخ‌نگاری جنگ در سپاه از نگاه راویان (گفت‌وگو)، ص ۲۷.
- فراشدن از تبلیغ تا تبیین در تاریخ‌نگاری جنگ - دفاع مقدس / علیرضا کمره‌ای (تألیف)، ص ۴۰.
- موزه‌های جنگ و نقش تاریخ‌سازی / دکتر فرهاد ساسانی (تألیف)، ص ۴۸.
- آسیب‌شناسی تاریخ‌نگاری جنگ / فرانک جمشیدی (تألیف)، ص ۶۰.
- تاریخ‌نگاری جنگ در عصر اسلامی (از آغاز تا عصر عباسی) / دکتر اصغر قائدان (تألیف)، ص ۷۰.
- عبور از مرز / علیرضا لطف‌الله‌زادگان (تألیف)، ص ۸۶.
- بیم‌ها و امیدها در تاریخ‌نگاری جنگ (نقد و بررسی دو دیدگاه) / مجید نداف (تألیف)، ص ۹۸.
- پیش‌درآمدی بر تاریخ‌نگاری جنگ در سپاه (قسمت اول) / گروه پژوهش فصلنامه (تألیف)، ص ۱۱۶.
- شرح وظایف محققین دفتر تحقیقات جنگ (اسناد مکتوب)، ص ۱۲۲.
- اصول تحقیق و وظایف راوی (اسناد مکتوب)، ص ۱۳۷.
- چارچوب کلی گزارش یگان‌ها، لشکر و تیپ (اسناد مکتوب)، ص ۱۴۳.
- گزارش جلسه توجیهی با راویان برای گردآوری و نگارش (اسناد مکتوب)، ص ۱۴۷.

- رویکرد تاریخی به جنگ / گفت‌وگو با سردار میرفیصل باقرزاده (گفت‌وگو)، ص ۱۵۲.

- گزارش محفل انس یادگاران دفاع مقدس (گردهمایی فرماندهان جنگ) (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۵۸.

- برگزاری سومین دوره آشنایی با دفاع مقدس (دانشجویان دانشگاه امام حسین^(ع)) (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۶۰.

- گزارش دومین دوره آموزش ویژه راویان فتح (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۶۱.

- نمایه فصلنامه نگین / ایران شماره ۹ تا ۱۲ (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۶۲.

- برگزاری نهمین جشنواره انتخاب کتاب دفاع مقدس (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۶۸.

• نگین ۱۵ (سال چهارم، زمستان ۱۳۸۴)

- تجربه یک جنگ؛ هزینه در گذشته، سرمایه برای آینده / محمد درودیان (سرمقاله)، ص ۶.

- استفاده از تجربه جنگ پس از جنگ در گفت‌وگو با سردار محمدعلی (عزیز) جعفری (گفت‌وگو)، ص ۱۰.

- انتخاب منطقه عملیات والفجر ۸ و مباحث اساسی طرح مانور عملیات / گروه پژوهش فصلنامه با مقدمه غلامعلی رشید (تألیف)، ص ۲۲.

- تصرف شهر فاو / داوود رنجبر (تألیف)، ص ۵۹.

- گزارش توصیفی از عملیات قرارگاه نجف در عملیات والفجر ۸ / خسرو شاه‌محمدی (تألیف)، ص ۱۱۳.

- نقش و تأثیر فتح فاو در روند تحولات سیاسی - نظامی جنگ / محمد درودیان (تألیف)، ص ۱۲۹.

- عوامل و ملاحظات اساسی در فتح فاو / سخنرانی دکتر حسین علایی (سخنرانی)، ص ۱۳۴.

- جمع‌بندی عملیات والفجر ۸ / مصاحبه راویان با

• نگین ۱۴ (سال چهارم، پاییز ۱۳۸۴)

- ضرورت رویکرد جامعه‌شناختی به جنگ / محمد درودیان (سرمقاله)، ص ۶.

- بازدارندگی، گروه‌بندی‌های اجتماعی و مقاومت در گفت‌وگو با سرلشکر غلامعلی رشید (گفت‌وگو)، ص ۱۲.

- ریشه‌های اجتماعی جنگ با تأکید بر جنگ ایران و عراق / تام و رکمن / ترجمه: عسکر قهرمان‌پور (ترجمه)، ص ۲۲.

- تعامل نمادهای جنگ و هویت ملی در روسیه (یافته‌های سفر) دکتر امینیان / دکتر جهانگیر کرمی (تألیف)، ص ۴۸.

- اشغال و اشغالگری از منظر نیروهای مردم / مجید نداف (تألیف)، ص ۵۴.

- رویکرد فرهنگی اجتماعی به جنگ ایران و عراق / خسرو شاه‌محمدی (تألیف)، ص ۸۶.

- بحران در خوزستان / حسین یکتا (تألیف)، ص ۹۵.

- تحلیلی بر روند تحولات جنگ / شهید حسن باقری (سخنرانی)، ص ۱۲۲.

- بازتاب رسانه‌ای جنگ (هفته دفاع مقدس) / رضا مؤمن‌زاده (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۳۸.

- بحثی پیرامون رابطه دو پدیده: جنگ و شکاف نسل‌ها (نقد گفت‌وگوی دکتر رجب‌زاده با ماهنامه نامه) / گروه پژوهش فصلنامه (تألیف)، ص ۱۴۵.

- رابطه بین انسجام اجتماعی و جنگ (مروری گذرا بر نقش امام خمینی^(ره) در جنگ) / محسن جلالی

فراهانی (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۵۰.

- برادر محسن رضایی (سند: پیاده‌نوار)، ص ۱۴۶.
- نقش سپاه در جنگ و تأمین امنیت / سخنرانی دکتر حسن روحانی (سخنرانی)، ص ۱۶۲.
- مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۵۸.
- دومین گردهمایی فرماندهان و مسئولان جنگ (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۵۹.
- منابع مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ از لشکر ۸ نجف (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۶۹.

• نگین ۱۷ (سال پنجم، تابستان ۱۳۸۵)

- سازمان مجاهدین خلق (منافقین)؛ توهم قدرت، شکست در استراتژی / محمد درودیان (سرمقاله)، ص ۶.
- استراتژی براندازی از درون خاک عراق / گفت‌وگو با آقای طاهری (گفت‌وگو)، ص ۲۰.
- گروه رجوی؛ فرار به جلو پیوند با حزب بعث عراق / جمعی از پژوهشگران (تألیف)، ص ۴۲.
- عملیات فروغ جاویدان؛ بن‌بست در استراتژی / ناصر شبانی (تألیف)، ص ۸۵.
- برای قضاوت تاریخ / مجید نداف (تألیف)، ص ۱۰۶.
- روایت یک شکست (نقد و بررسی خاطرات ابوالحسن بنی‌صدر) محمد درودیان (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۳۴.
- روایت فرار شبانه (خاطرات کادر پرواز هواپیما) / سرهنگ قاضی عسگر و سرهنگ دهقان (تألیف)، ص ۱۴۱.
- نقد و بررسی دو گفت‌وگو درباره تحلیل روند منجر به اتخاذ مشی مسلحانه توسط منافقین (شاهسوندی - عزت مطهری) / رضا مؤمن‌زاده (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۵۳.
- معرفی کتاب سازمان مجاهدین خلق؛ پیدایی تا فرجام (۱۳۴۴ تا ۱۳۸۴) / رضا مؤمن‌زاده (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۶۲.

• نگین ۱۸ (سال پنجم، پاییز ۱۳۸۵)

- ملاحظات در باب تاریخ‌نگاری جنگ / محمد درودیان (سرمقاله)، ص ۶.

• نگین ۱۶ (سال چهارم، بهار ۱۳۸۵)

- در تمنای شهادت / شهید احمد کاظمی (سرمقاله)، ص ۶.
- شهید کاظمی و نقش او در جنگ / سردار قاسم سلیمانی (گفت‌وگو)، ص ۱۰.
- از نمایی نزدیک، از نمایی دور / دکتر محسن رضایی (تألیف)، ص ۲۲.
- اوصاف یک فرمانده / سردار غلامعلی رشید (تألیف)، ص ۲۹.
- در جنگ و پس از جنگ / دکتر حسین علایی (تألیف)، ص ۳۷.
- مرزی بین مدیریت آشتی‌پذیر و آشتی‌ناپذیر / مجید نداف (تألیف)، ص ۴۶.
- لشکر ۸ نجف در عملیات والفجر ۸، پیشروی در عمق / گروه پژوهش فصلنامه (تألیف)، ص ۵۸.
- لشکر ۸ نجف اشرف در عملیات کربلای ۵، جنگ و گریز در شرق بصره / مهدی انصاری (تألیف)، ص ۹۶.
- خنده در حلقه آتش و آب / مصطفی ایزدی (گزارش)، ص ۱۳۶.
- تجزیه و تحلیل عوامل و شرایط مؤثر در پایان جنگ / سخنرانی شهید احمد کاظمی (سخنرانی)، ص ۱۴۲.
- نقدی بر مجله فرهنگ پایداری / حسین قربانی (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۵۲.
- نگران اسناد زنده جنگ باشیم / رضا مؤمن‌زاده (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۵۶.

- تاریخ‌نگاری جنگ / دکتر رضا داوری اردکانی (گفت‌وگو)، ص ۱۰.
- تاریخ نظامی نوین؛ کارگزاران آن و اقدامات آنها / دون های جین بوتام / ترجمه: محمدباقر سلیمانی (ترجمه)، ص ۲۸.
- تاریخ جنگ / کی. اس. سیدو / ترجمه: داوود علمایی (ترجمه)، ص ۳۷.
- جریان‌های تاریخ‌نگاری و تاریخ‌نگری جنگ ایران و عراق / علیرضا کمره‌ای (تألیف)، ص ۵۰.
- شرحی بر روش تاریخ‌نگاری در مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه / مجید نداف (تألیف)، ص ۶۰.
- ضرورت پژوهش در حوزه جنگ ایران و عراق / غلامعلی رشید (سخنرانی)، ص ۸۰.
- نقدی بر تاریخ‌نگاری فرماندهان جنگ / فرانک جمشیدی (تألیف)، ص ۸۸.
- نقد و بررسی اطلس جنگ سپاه و ارتش: دو دیدگاه (معرفی و نقد منابع)، ص ۱۰۱.
- مروری کوتاه بر اطلس نبردهای ماندگار (معرفی و نقد منابع)، ص ۱۰۵.
- اسناد تاریخ‌نگاری جنگ ایران و عراق (۲) مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه (اسناد مکتوب)، ص ۱۱۰.
- ضرورت رویکرد تخصصی به جنگ در بازتاب بیست و پنجمین سالروز فتح خرمشهر / رضا مؤمن‌زاده (تألیف)، ص ۱۶۰.
- گزارشی از اولین همایش پژوهش و دفاع مقدس (گزارش)، ص ۱۶۶.
- نقد و بررسی روند تحولات جنگ ایران و عراق / گفت‌وگوی جمعی از فرماندهان سپاه با آقای هاشمی رفسنجانی، بخش نخست (گفت‌وگو)، ص ۱۲.
- روش توسعه تجربی نیروهای مسلح در جنگ با عراق / دکتر محسن رضایی (تألیف)، ص ۲۴.
- تناقضات جنگ / کرانت تی هاموند / ترجمه: دکتر سهراب سوری (ترجمه)، ص ۳۳.
- دکترین قابلیت مبنا / علیرضا فرشچی (تألیف)، ص ۴۴.
- انتخاب منطقه عملیات کربلای ۵ در شرق بصره: چالش‌ها و تدابیر / محمد درودیان (تألیف)، ص ۵۲.
- عملیات کربلای ۵: پیروزی استراتژیک - تحلیل استراتژیک / دکتر حسین علایی (تألیف)، ص ۸۳.
- گزارشی از میزگرد راویان کربلای ۵، چالش از درون و برون: مروری بر گفتمان اقناعی در مدیریت جنگ مردمی / مجید نداف (تألیف)، ص ۹۹.
- فتح‌المبین، عملیاتی تاریخی، چرا؟! / سردار غلامعلی رشید (تألیف)، ص ۱۲۲.
- نقد و بررسی سرمقاله فصلنامه شماره ۱۸ نگین / ایران / سعید سرمدی (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۲۸.
- روایتی ناب از عملیات لشکر ۱۴ امام حسین (ع) در کربلای ۵ / شهید سید محمد اسحاقی (سند: گزارش عملیات)، ص ۱۳۶.
- فهرست اسناد عملیات کربلای ۵ / بانک اطلاع‌رسانی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۷۲.

● نگین ۲۰ (سال پنجم، بهار ۱۳۸۶)

- گفتاری درباره شهید باکری / دکتر سید رحیم صفوی (سرمقاله)، ص ۶.
- ضرورت نگاه متفاوت به شهید باکری (گفت‌وگو)، ص ۱۰.

● نگین ۱۹ (سال پنجم، زمستان ۱۳۸۵)

- تاریخ‌نگاری جنگ و اقدامات برجسته مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه / دکتر محمد کرمی‌راد (سرمقاله)، ص ۶.

- نگاه بکر به باکری امکان‌پذیر است؟ / فرانک جمشیدی (تألیف)، ص ۲۲.
- یادبود شهید باکری / محمد جولایی تهرانی (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۵۵.
- کارنامه عملیاتی لشکر ۳۱ عاشورا در جنگ (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۶۲.
- اصول مدیریت و اصول جنگ / مهدی باکری (تألیف)، ص ۳۸.
- باکری آن‌گونه که من می‌شناختم / دکتر محسن رضایی (تألیف)، ص ۴۴.
- مروری بر سختی‌های جنگ و نقش شهید مهدی باکری / سردار غلامعلی رشید (تألیف)، ص ۴۸.
- مهدی باکری سردار اسلام در اندیشه و در عمل / دکتر حسین علایی (تألیف)، ص ۵۲.
- پیش‌درآمدی بر سبک مدیریت شهید باکری / دکتر محمدحسین فرهنگی (تألیف)، ص ۷۴.
- فرماندهی شهید باکری الگوی رفتاری و اخلاقی / دکتر ظریف‌منش (تألیف)، ص ۷۷.
- تبیین عملیات والفجر ۴ / سخنرانی مهدی باکری در جمع مردم تبریز (سخنرانی)، ص ۹۲.
- نقد رویکرد موجود درباره فرماندهان شهید / محسن حسام مظاهری (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۰۰.
- تشریح عملکرد لشکر ۳۱ عاشورا در عملیات والفجر ۱ در دو گفت‌وگو با مهدی باکری و سرهنگ یوسف عبادت (گفت‌وگو)، ص ۱۰۴.
- تشریح عملکرد لشکر ۳۱ عاشورا در عملیات والفجر ۴ در دو گفت‌وگو با حمید باکری و سید مهدی حسینی (گفت‌وگو)، ص ۱۱۹.
- تشریح عملکرد لشکر ۳۱ عاشورا در عملیات بدر در دو گزارش (سند: گزارش عملیات)، ص ۱۳۴.
- شهید مهدی باکری به روایت فرماندهان جنگ / پژوهش فصلنامه (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۵۲.
- یادبود شهید باکری / محمد جولایی تهرانی (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۵۵.
- کارنامه عملیاتی لشکر ۳۱ عاشورا در جنگ (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۶۲.
- **نگین ۲۱ (سال ششم، تابستان ۱۳۸۶)**
- جنگ و سیاست، پیوستگی یا تعامل؟ محمد درودیان (سرمقاله)، ص ۶.
- نقد و بررسی روند تحولات جنگ ایران و عراق / گفت‌وگوی جمعی از فرماندهان سپاه با آقای هاشمی رفسنجانی، بخش دوم (گفت‌وگو)، ص ۱۰.
- پیامدهای پیروزی ایران بر عراق (پس از فتح خرمشهر) / مدیریت اطلاعات مرکزی سازمان سیا / ترجمه: مهیار گنج‌آبی (ترجمه)، ص ۲۲.
- ملاحظات و پیامدهای انتشار یک سند تاریخی (نامه تاریخی امام^(ع) درباره پذیرش قطعنامه ۵۹۸) / رضا مؤمن‌زاده (تألیف)، ص ۳۴.
- تأثیر تحولات صحنه نبرد در تداوم و پایان جنگ عراق علیه ایران / مهدی ادیبی سده (تألیف)، ص ۴۴.
- تکاپوی جهانی برای توقف جنگ / دکتر حسین اردستانی (تألیف)، ص ۵۳.
- راه ناتمام (معرفی و نقد کتاب *روند پایان جنگ*) / جعفر شیرعلی‌نیا (معرفی و نقد کتاب)، ص ۶۱.
- روزشمار دخالت امریکا در جنگ تحمیلی در پرتو اسناد جدید / ترجمه و مقدمه تحلیلی: دکتر علی امیدی (ترجمه)، ص ۷۲.
- فتح خرمشهر؛ ملاحظات نظامی، پیامدهای استراتژیک / سردار غلامعلی رشید (سخنرانی)، ص ۸۶.

- گرامیداشت سالروز فتح خرمشهر پس از ربع قرن (کنکاش در گفتمان رسانه‌ای جنگ) / رضا مؤمن‌زاده (تألیف)، ص ۹۴.
- پیش‌درآمدی بر سقوط فاو / غلامعلی رشید (تألیف)، ص ۱۰۳.
- بررسی اجمالی شرایط حاکم بر جنگ و چگونگی بازپس‌گیری فاو توسط عراق / مجید نداف (تألیف)، ص ۱۰۸.
- روایتی ناب از عملیات لشکر ۱۴ امام حسین^(ع) کربلای ۵ / سید محمد اسحاقی، قسمت دوم (سند: گزارش عملیات)، ص ۱۳۰.
- مقدمه آیت‌الله هاشمی رفسنجانی بر کتاب دوازده نامه مبادله‌شده میان ایران و عراق (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۴۸.
- یک ماه جنگ برای یک عمر صلح / دکتر حسین علایی (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۵۲.
- انتشار یک سند تاریخی / دکتر حسین علایی (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۵۴.
- تغییر ماهیت جنگ / نمارتین کارفلد / مرکز مطالعات نقسا (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۵۷.
- **نگین ۲۲ (سال ششم، پاییز ۱۳۸۶)**
- تغییر در روایت جنگ؛ زمینه‌ها و عوامل مؤثر / محمد درودیان (سرمقاله)، ص ۶.
- خاطره‌گویی گونه‌ای از روایت جنگ / گفت‌وگو با مرتضی سرهنگی و هدایت‌الله بهبودی (گفت‌وگو)، ص ۱۰.
- پایه‌های روان‌شناختی جنگ / رابرت ای هیند / ترجمه: داوود علمایی (ترجمه)، ص ۲۴.
- درآمدی بر مطالعه نشانه‌شناختی روایت / علیرضا کمره‌ای (تألیف)، ص ۳۷.
- جنگ به روایت یک فرمانده / دکتر محسن رضایی (تألیف)، ص ۴۲.
- نیازسنجی اطلاعاتی و درآمدی نو بر راهبردهای تاریخ‌نگاری مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ / امیر رزاق‌زاده (تألیف)، ص ۵۷.
- پیش‌درآمدی به شکل‌گیری تاریخ‌نگاری هشت سال دفاع مقدس در ارتش / امیر سرتیپ ۲ مسعود بختیاری (تألیف)، ص ۷۳.
- تاریخ‌نگاری جنگ و چالش‌های پیش رو / فتاح غلامی (تألیف)، ص ۷۷.
- نبرد راهگشا، نگاهی به عملیات طریق‌القدس / دکتر حسین علایی (تألیف)، ص ۸۱.
- تحقیق و پژوهش در دفاع مقدس / دکتر محسن رضایی (سخنرانی)، ص ۹۲.
- اقتراح: بحث درباره راوی و روایت (گفت‌وگو)، ص ۹۷.
- روایت‌گری؛ ملاحظات و آسیب‌پذیری‌ها / محمد جان‌پور (تألیف)، ص ۱۳۶.
- روایت و نگاه‌های مختلف به جنگ / برادر مرتضی مصطفوی (تألیف)، ص ۱۴۴.
- منشور روایت‌گری / حسین یکتا (تألیف)، ص ۱۴۷.
- پیش‌درآمدی بر تاریخ‌نگاری شفاهی (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۵۰.
- **نگین ۲۳ (سال ششم، زمستان ۱۳۸۶)**
- مسائل بنیادین جنگ ایران و عراق کدام است؟ / محمد درودیان (سرمقاله)، ص ۶.
- نقد و بررسی روند تحولات جنگ ایران و عراق

- گفت‌وگوی جمعی از فرماندهان سپاه با آقای هاشمی
رفسنجانی، بخش پایانی (گفت‌وگو)، ص ۱۰.
- تئوری پیچیدگی و محیط جنگ؛ فرماندهی و کنترل /
عبدالرسول دیوسالار (تألیف)، ص ۲۰.
- درس نظامی چیست؟ / ویلیام ث فولر (پسر) / ترجمه:
امیر سرتیپ ۲ علی اصغر حقیقی (ترجمه)، ص ۲۸.
- تأثیر عوامل ژئوپلیتیک در راهبردهای دفاعی ایران در
برابر عراق (بررسی موردی قبل از انقلاب) / دکتر غلامعلی
رشید (تألیف)، ص ۴۲.
- شهید باقری، اسوه ناشناخته؛ درآمدی بر الگوی
فرماندهی و مدیریت / سردار ظریف‌منش (تألیف)، ص ۶۰.
- نگاهی گذرا به نبرد فاو / دکتر حسین علایی (تألیف)، ص ۷۸.
- در تدارک عملیات سرنوشت‌ساز / یحیی فوزی، علیرضا
لطف‌الله‌زادگان (تألیف)، ص ۹۸.
- گزارش یک تصمیم‌گیری؛ عملیات کربلای ۵ / محمد
درویدیان (پژوهش سندی)، ص ۱۰۸.
- پیش‌درآمدی بر فضائل اخلاقی و خصوصیات فرماندهی
شهید حسن باقری / دکتر غلامعلی رشید (تألیف)، ص ۱۳۲.
- اسناد عراقی در آستانه عملیات بدر (اسناد مکتوب)،
ص ۱۴۵.
- تاریخ‌های اصلی جنگ ایران و عراق (۱۹۸۰ تا ۱۹۸۸)
/ افرائیم کارش / رضا مؤمن‌زاده (معرفی و نقد کتاب)،
ص ۱۵۸.
- نگین ۲۴ (سال ششم، بهار ۱۳۸۷)
- نوآوری در روایت جنگ؛ ضرورتی اجتناب‌ناپذیر /
دکتر فرهاد درویشی (سرمقاله)، ص ۵.
- جنگ برق‌آسا؛ گذشته و حال / دکتر عبدالله قنبرلو
(تألیف)، ص ۱۱.
- اقتصاد ایران در دوران جنگ تحمیلی / حمیدرضا
رئوفی (تألیف)، ص ۲۳.
- روایتی دیگرگون از ماهیت سیاسی جنگ ایران
و عراق؛ رویارویی ایمان در برابر زور / دکتر داوود
غرایاق زندی (تألیف)، ص ۴۳.
- امریکا چگونه صدام حسین را به سلاح‌های
شیمیایی مسلح کرد؟ / نورم دیکسن / ترجمه: پریسا
کریمی‌نیا (ترجمه)، ص ۵۹.
- فرماندهان نظامی و تدوین تاریخ جنگ توانمندی‌ها
و محدودیت‌ها (میزگرد)، ص ۶۷.
- نوآوری و ابتکارات در جنگ: طراحی و ساخت پل
خیبری / مهدی خداوردی (تألیف)، ص ۸۱.
- فصل‌شمار جنگ / سجاد نخعی (تألیف)، ص ۹۱.
- ارزیابی وضعیت تیپ ۷ دزفول (ولی عصر^ع) در
عملیات بیت‌المقدس / گروه پژوهش فصلنامه (اسناد
مکتوب)، ص ۹۹.
- عملیات بیت‌المقدس از منظر اسناد عراقی /
به‌اهتمام: داوود ریاحی (اسناد مکتوب)، ص ۱۰۹.
- بررسی وضعیت نیروهای عراقی در عملیات
بیت‌المقدس توسط قرارگاه کربلا / گروه پژوهش
فصلنامه (سند: پیاده‌نوار)، ص ۱۳۵.
- لزوم مقابله با اقدامات احتمالی ایران در خلیج فارس (سند
کاخ سفید) / گروه پژوهش فصلنامه (اسناد مکتوب)، ص ۱۴۷.
- ایران و عراق و میراث جنگ / دکتر حیدرعلی
بلوجی (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۴۹.
- منازعات خاورمیانه / محمدرضا کیانی (معرفی و
نقد کتاب)، ص ۱۵۵.
- گزارش نقد کتاب در مرکز اسناد دفاع مقدس /
زهرا ابوعلی (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۵۹.

● نكین ۲۵ (سال هفتم، تابستان ۱۳۸۷)

- آینده‌نگری و بازدارندگی / دکتر فرهاد درویشی (سرمقاله)، ص ۵.
- رابطه ضرورت نظامی و اصول بشردوستانه در حقوق مخاصمات مسلحانه؛ توازن یا تحدید / دکتر صالح رضایی پیش‌رباط (تألیف)، ص ۹.
- نسل جنگ در عراق موردی از ملی‌گرایی پدرسالارانه شکست‌خورده / فالج جبار / ترجمه: عسکر قهرمان‌پور (ترجمه)، ص ۱۵.
- کاربرد سلاح‌های شیمیایی در جنگ تحمیلی عراق علیه ایران و پیامدهای استراتژیک آن؛ یک مطالعه تطبیقی / دکتر حیدرعلی بلوچی (تألیف)، ص ۳۳.
- تحلیل محتوای اخبار مطبوعات جهان در رابطه با زمینه‌سازی جنگ ایران و عراق / رقیه محمدی (تألیف)، ص ۴۵.
- بازخوانی عملیات رمضان در گفت‌وگوی اختصاصی فصلنامه نكین/ ایران با دکتر محسن رضایی (میزگرد)، ص ۶۳.
- جرقه اولیه عملیات در هور؛ ماحصل توقف و بن‌بست در عملیات رمضان (سند: گزارش لحظه‌به‌لحظه)، ص ۷۵.
- انهدام زرهی عراق در شرق بصره؛ تشکیل تیم‌های شکار تانک (اسناد مکتوب)، ص ۸۱.
- عملیات رمضان؛ شکست تداوم روش‌های شناخته‌شده و طلایه‌بخش اتخاذ رویکردهای ابتکاری نوآورانه (پژوهش‌سندی)، ص ۸۳.
- دلایل ورود به خاک عراق؛ پس از آزادسازی خرمشهر / علیرضا لطف‌الله‌زادگان (تألیف)، ص ۸۷.
- توجیه نیروهای عمل‌کننده در عملیات رمضان؛ دغدغه اساسی فرمانده سپاه پس از عملیات /
- هادی نخعی (سند: پیاده‌نوار)، ص ۹۵.
- گزیده گزارش نظارتی بر تیپ عاشورا در عملیات رمضان (اسناد مکتوب)، ص ۱۰۷.
- مثلثی‌ها: تاکتیک دفاعی عراق در عملیات رمضان (اسناد مکتوب)، ص ۱۱۷.
- عملیات رمضان در آئینه آمار (اسناد مکتوب)، ص ۱۱۹.
- عملیات رمضان از نگاه عراق؛ تحلیل نبردهای شرق بصره (اسناد مکتوب)، ص ۱۲۱.
- تحلیل درون‌گروهي سازمان منافقین از عملیات رمضان و آینده جنگ (اسناد مکتوب)، ص ۱۳۱.
- چگونگی درک ارتش عراق از سپاه و بسیج (اسناد مکتوب)، ص ۱۳۳.
- گزارش عملکرد قرارگاه فجر در عملیات رمضان / شهید محمد گرکانی (سند: گزارش عملیات)، ص ۱۳۵.
- تابستان ۱۳۵۹ مقطع زمینه‌سازی شروع جنگ / نعمت‌الله سلیمانی‌خواه (تألیف)، ص ۱۴۳.
- رابطه مسموم: روابط امریکا - عراق و بمباران شیمیایی حلبچه / دکتر حیدرعلی بلوچی (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۵۳.
- گزارش نشست نقد و بررسی کتاب خرمشهر در جنگ طولانی / زهرا ابوعلی (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۵۷.

● نكین ۲۶ (سال هفتم، پاییز ۱۳۸۷)

- بازدارندگی و الزامات آن / دکتر فرهاد درویشی (سرمقاله)، ص ۵.
- نقش آیت‌الله خامنه‌ای در دفاع مقدس (سال اول جنگ / سجاد راعی گلوجه (تألیف)، ص ۹.
- تاریخچه تأسیس و توسعه توپخانه سپاه در جنگ /

- سردار شهید غلامرضا یزدانی (تألیف)، ص ۲۵.
- رقابت ایران و عربستان سعودی در بین دو جنگ
- عملکرد توپخانه و موشک‌های نیروی زمینی سپاه / دکتر حیدرعلی بلوجی (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۴۵.
- عملیات کربلای ۵ / سردار سرتیپ پاسدار یعقوب زهدی (تألیف)، ص ۳۳.
- درس‌های جنگ نوین؛ (جنگ ایران و عراق جلد ۲) / دکتر حسین یکتا (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۴۹.
- بررسی نقش حزب توده در جریان جنگ تحمیلی عراق علیه ایران / دکتر حجت فلاح (تألیف)، ص ۴۵.
- چرا ملت‌ها اقدام به جنگ می‌کنند؟ / دکتر عبدالله جنگ خلیج فارس و کشورهای منطقه؛ تداوم و تحول الگوها / گرد نان من / ترجمه: پریسا کریمی‌نیا (ترجمه)، ص ۵۳.
- تحول الگوها / گرد نان من / ترجمه: پریسا کریمی‌نیا (ترجمه)، ص ۵۳.
- توپخانه سپاه: از شکل‌گیری هسته‌های اولیه تا توسعه سازمان (میزگرد)، ص ۸۱.
- شکل‌گیری توپخانه سپاه: گفت‌وگوی اختصاصی فصلنامه نگین / ایران با سردار حمید سرخیلی (گفت‌وگو)، ص ۹۳.
- نوآوری و ابتکارات توپخانه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی / گروه پژوهش فصلنامه (گزارش)، ص ۹۹.
- توپخانه در جنگ به روایت اسناد / به‌اهتمام: داوود ریاحی (اسناد مکتوب)، ص ۱۰۵.
- گزارش عملکرد توپخانه قرارگاه نجف اشرف در عملیات بدر / سردار شهید غلامرضا یزدانی (سند: گزارش عملیات)، ص ۱۱۷.
- سرگذشت راه‌اندازی توپخانه خرمشهر / مصطفی اسکندری‌پور (پژوهش سندی)، ص ۱۲۱.
- آمار شهدای توپخانه سپاه در طول هشت سال دفاع مقدس (اسناد مکتوب)، ص ۱۲۳.
- وضعیت توپخانه ارتش عراق به روایت اسناد / گروه پژوهش فصلنامه (اسناد مکتوب)، ص ۱۲۵.
- پاییز ۱۳۵۹؛ هجوم سراسری عراق به ایران / سجاد نخعی (تألیف)، ص ۱۳۵.
- رقابت ایران و عربستان سعودی در بین دو جنگ
- دکتر حیدرعلی بلوجی (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۴۵.
- درس‌های جنگ نوین؛ (جنگ ایران و عراق جلد ۲)
- دکتر حسین یکتا (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۴۹.
- چرا ملت‌ها اقدام به جنگ می‌کنند؟ / دکتر عبدالله قنبرلو (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۵۳.
- نقد و بررسی کتاب حقوق بشردوستانه / گروه پژوهش فصلنامه (اطلاع‌رسانی)، ص ۱۵۹.
- گفت‌وگو با نصرالله صمدزاده مسئول کتابخانه جنگ دفتر ادبیات و هنر مقاومت / زهرا ابوعلی (گفت‌وگو)، ص ۱۶۳.
- **نگین ۲۷ (سال هفتم، زمستان ۱۳۸۷)**
- عاشورا: نمادی الهام‌بخش در مبارزات حق‌طلبانه / دکتر فرهاد درویشی (سرمقاله)، ص ۵.
- ملاحظات دربارۀ ریشه‌های جنگ هشت‌ساله / مسعود کوهستانی‌نژاد (تألیف)، ص ۹.
- بررسی جنگ تحمیلی در دایرةالمعارف خارجی / علیرضا فرشچی، سید کمال‌الدین محمدرفیعی (تألیف)، ص ۲۹.
- بررسی جنگ تحمیلی عراق علیه ایران از منظر نظریه سازه‌انگاری / وحید اسدزاده (تألیف)، ص ۴۷.
- جنگ ایران و عراق و تأثیر آن بر ترکیه / اورن آلتینکاش / ترجمه: عبدالمجید حیدری (ترجمه)، ص ۶۳.
- شوری؛ آغاز و تداوم جنگ ایران و عراق / حایم شمش / ترجمه: دکتر محمدعلی قاسمی (ترجمه)، ص ۷۱.
- زرهی سپاه در جنگ؛ شکل‌گیری فرازونشیب‌ها و عملکرد (میزگرد)، ص ۹۷.
- تحول ساختاری سپاه در دوران جنگ: گفت‌وگو با

- سردار یزدان مؤیدپور (گفت‌وگو)، ص ۱۲۱.
- ایران و عراق / حایم شمش / ترجمه: دکتر محمدعلی قاسمی (ترجمه)، ص ۹۳.
- بر زرهی سپاه / حسین سرخیلی (گفت‌وگو)، ص ۱۳۱.
- اسناد زرهی سپاه در جنگ / گروه پژوهش فصلنامه (اسناد مکتوب)، ص ۱۵۵.
- مذهب و جنگ در ایران انقلابی / دکتر حیدرعلی بلوچی (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۶۹.
- جنگ در تمدن بشری / دکتر محمود یزدانفام (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۷۳.
- فرهنگ استراتژیک و روش‌های جنگ / دکتر حیدرعلی بلوچی (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۷۷.
- **نگین ۲۸ (سال هفتم، بهار ۱۳۸۸)**
- خرمشهر نمادی ماندگار و هویت‌بخش / دکتر فرهاد درویشی (سرمقاله)، ص ۵.
- زمینه‌ها و اهداف شکل‌گیری نیروهای سه‌گانه در سپاه؛ نگرشی تحلیلی - درونی / سید حسین ولی‌پور زرومی (تألیف)، ص ۹.
- بررسی ابعاد حقوقی حمله عراق به نیروگاه اتمی بوشهر / دکتر صالح رضایی پیش‌رباط (تألیف)، ص ۲۵.
- جنگ تحمیلی و هویت ملی / مهدی رحمتی (تألیف)، ص ۴۱.
- بررسی نقش منافقین در جنگ ایران و عراق / عباس افلاطونی (تألیف)، ص ۵۷.
- بمباران شیمیایی سردشت؛ ابعاد و پیامدها / دکتر علیرضا ملایی و خاتون حکمت (تألیف)، ص ۶۷.
- گزارشی از یک عملیات نیمه‌گسترده (امام‌علی^(ع)؛ حمله الله‌اکبر) / خسرو شاه‌محمدی (تألیف)، ص ۸۳.
- شوروی؛ تلاش برای ایجاد توازن و پایان جنگ
- ایران و عراق / حایم شمش / ترجمه: دکتر محمدعلی قاسمی (ترجمه)، ص ۹۳.
- آسیب‌شناسی دیپلماسی جمهوری اسلامی ایران طی جنگ تحمیلی / گفت‌وگوی اختصاصی با دکتر علی خرم (گفت‌وگو)، ص ۱۰۹.
- دلایل توجیهی عملیات دفاع متحرک و ورود مجدد به خاک ایران (اسناد مکتوب)، ص ۱۱۸.
- جزوه آموزش اصول دفاع برای افسران با سابقه رده‌های رزمی (اسناد مکتوب)، ص ۱۲۳.
- دفاع متحرک (اسناد مکتوب)، ص ۱۲۷.
- طرح مدیریت عملیات پدافندی (اسناد مکتوب)، ص ۱۳۳.
- همکاری تانک‌ها با نیروی پیاده (اسناد مکتوب)، ص ۱۳۷.
- رقابت‌های استراتژیک در سیاست جهانی؛ موقعیت، مکان، و فرایند تشدید نزاع / نویسندگان: مایکل پی. کلارسی، کارن راسلر، ویلیام آر. تامپسون / دکتر عبدالله قنبرلو (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۴۵.
- آسیب‌پذیری‌های سیاسی، جمعیت‌شناختی و اقتصادی ایران / کیت کرین، رولی لال، جفری مارتینی / دکتر روح‌الله قادری (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۵۱.
- تحول نظامی و جنگ مدرن / نویسنده: الینور سولان / دکتر محمود یزدانفام (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۵۷.
- تاریخ‌نگاری و تاریخ‌نگری جنگ / به اهتمام: علیرضا کمره‌ای / دکتر اسماعیل حسن‌زاده (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۶۳.
- **نگین ۲۹ (سال هشتم، تابستان ۱۳۸۸)**
- نظریه‌های علمی و جنگ ایران و عراق / سردبیری (سرمقاله)، ص ۵.

● نگین ۳۰ (سال هشتم، پاییز ۱۳۸۸)

- جنگ تحمیلی از منظر نظریه سازه‌نگاری، نقش ادراکات هویتی در نظام تصمیم‌گیری عراق / حیدرعلی مسعودی (تألیف)، ص ۹.
- نظریه انتخاب عقلانی، تحلیل علل پایان جنگ عراق علیه ایران / زهره اسماعیل‌زاده (تألیف)، ص ۱۷.
- واکاوی جنگ عراق علیه ایران از منظر واقع‌گرایی و نظریه موازنه قدرت / روح‌الله قادری کنگاوری (تألیف)، ص ۳۳.
- وقوع جنگ ایران و عراق از منظر واقع‌گرایی ساختاری والتز / الهام رسولی ثانی‌آبادی (تألیف)، ص ۵۱.
- رژیم‌های بین‌المللی و جنگ ایران و عراق / جهان‌شیر منصوری مقدم (تألیف)، ص ۶۳.
- موزه‌های نظامی و ضرورت‌های حفظ آن / گل‌ناز مقدم‌فر، یعقوب نعمتی (تألیف)، ص ۸۱.
- جنگ ایران و عراق، بررسی تغییر در مواضع بی‌طرفی ایالات متحده / اسناد وزارت امور خارجه ایالات متحده / ترجمه: یعقوب نعمتی وروجنی (ترجمه)، ص ۹۳.
- گزارشی از حمله عراق به محور قصرشیرین / گروه پژوهش فصلنامه (سند: گزارش عملیات)، ص ۱۰۱.
- جنگ خلیج‌فارس؛ درس‌هایی از راهبرد، قانون و دیپلماسی / کریستوفر سی. جوینر / معرفی و نقد: داوود علمایی (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۰۹.
- روابط بین‌الملل و امنیت در عصر دیجیتال / جان اریکسون و گیاکاملو / معرفی و نقد: نبی‌الله ابراهیمی (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۱۵.
- نیروهای نظامی ایران و توان جنگی آن / آنتونی کردزمن و کلیبر / دکتر حیدرعلی بلوجی (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۲۱.
- اقتصاد و جنگ / سردبیری (سرمقاله)، ص ۵.
- اقتصاد و جنگ: ارتباط نظری / دکتر عبدالله قنبرلو (تألیف)، ص ۹.
- وضعیت اقتصادی ایران و سیاست‌های اقتصادی اجراشده در دوران جنگ / مجید امینی (تألیف)، ص ۲۱.
- جنگ و تأثیرات آن بر اقتصاد نفتی ایران / آمنه جلیوند (تألیف)، ص ۳۹.
- جنگ و روند اقتصادی جمهوری اسلامی ایران / نادر پورآخوندی (تألیف)، ص ۵۳.
- کارکردهای اقتصاد رانتی و تأثیر آن بر روند جنگ ایران و عراق / حسین مهرابی‌نژاد (تألیف)، ص ۶۵.
- مراحل جنگ اول خلیج‌فارس (جنگ ایران و عراق در دهه ۱۹۸۰) / نویسنده: برایان جی. دان، ترجمه: یعقوب نعمتی وروجنی (ترجمه)، ص ۷۷.
- شکل‌گیری و تکوین نیروی هوایی در سپاه / محمدصادق درویشی (اسناد مکتوب)، ص ۱۰۱.
- گزارش عملیات نیروی هوایی در عملیات کربلای ۴ و ۵ / حسین سعادت‌نی (سند: گزارش عملیات)، ص ۱۱۳.
- هواپیماهای اف - ۴ ایران در جنگ تحمیلی / فرزاد بی‌شاپ و تام کوپر / معرفی و نقد: دکتر محمود یزدانفام (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۳۹.
- اقتصاد ایران در دوران جنگ تحمیلی / فرهاد دژپسند و حمیدرضا رئوفی، معرفی و نقد: سید مسعود موسوی (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۴۷.
- تحولات خاورمیانه از منظر ائتلاف ایران و سوریه: با تأکید بر بازخوانی جنگ تحمیلی عراق علیه ایران / انوشیروان احتشامی، رایموند هینوبوش / معرفی و نقد: دکتر داوود غرایاق زندی (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۵۱.

● نگیں ۳۱ (سال هشتم، زمستان ۱۳۸۸)

- جامعه و جنگ / سردبیری (سرمقاله)، ص ۵.
- میراث جنگ / دکتر سید عبدالامیر نبوی (تألیف)، ص ۹.
- واکاوی جنگ عراق علیه ایران از منظر رهیافت جامعه‌شناسی تاریخی / نبی‌الله ابراهیمی (تألیف)، ص ۲۳.
- تحلیل محتوای روزنامه کیهان در رابطه با جنگ ایران و عراق از تاریخ ۱۳۵۹/۷/۱ تا ۱۳۵۹/۹/۳۰ / زهرا ناظری (تألیف)، ص ۳۵.
- بررسی آثار و تبعات جنگ شهرها در ایران / زهرا رحیمی (تألیف)، ص ۶۳.
- بررسی موضع فرانسه در قبال جنگ تحمیلی / زهرا ربیعی (تألیف)، ص ۷۱.
- بهداری سپاه و جنگ شیمیایی عراق در آینه اسناد جنگ / محمدصادق درویشی (سند: پژوهش اسنادی)، ص ۹۵.
- نظام دوقطبی و جنگ ایران و عراق / دکتر ابراهیم متقی / معرفی و نقد: دکتر عبدالله قنبرلو (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۴۱.
- گسترش سلاح‌های هسته‌ای و جنگ در خاورمیانه؛ رقابتی راهبردی / ریچارد ال. راسل / معرفی و نقد: دکتر محمود یزدانفام (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۴۷.
- ویتنام در عراق؛ تاکتیک‌ها، درس‌ها، میراث و اشباح / جوهان دومبرل و دیوید دین / معرفی و نقد: دکتر غلامرضا خسروی (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۵۷.
- طراحی عملیات‌های اطلاعاتی / پاتریک د. آلن / معرفی و نقد: دکتر حیدرعلی بلوجی (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۶۷.

● نگیں ۳۲ (سال نهم، بهار ۱۳۸۹)

- جنگ عراق با ایران از منظر جامعه‌شناسی / دکتر حسین اردستانی (سرمقاله)، ص ۵.
- نقش جنگ در جامعه‌پذیری و هویت ایرانیان، از معرفت لاکاتوش تا هستی‌شناسی ونت / دکتر نبی‌الله ابراهیمی (تألیف)، ص ۹.
- بررسی جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، از منظر جامعه‌شناختی / دکتر حیدرعلی مسعودی، سمانه خان‌بیگی (تألیف)، ص ۲۳.
- مشارکت سیاسی زنان در جنگ ایران و عراق (۱۳۵۹ - ۱۳۶۷) / دکتر فرهاد درویشی، اعظم امامی (تألیف)، ص ۳۷.
- تحلیلی بر میزان کمک‌های مالی - تسلیحاتی منطقه‌ای و فرمانطقه‌ای به عراق در جنگ تحمیلی علیه ایران / دکتر روح‌الله قادری کنگاوری (تألیف)، ص ۵۱.
- جایگاه مفهوم فضای حیاتی در استراتژی ژئوپلیتیک عراق عصر صدام / دکتر مراد کاویانی (تألیف)، ص ۷۱.
- بررسی تاکتیک جنگ آب در جنگ تحمیلی عراق علیه ایران / مهدی خداوردی (تألیف)، ص ۸۵.
- اسناد مربوط به جنگ آب در جنگ عراق و ایران / گروه پژوهش فصلنامه (اسناد مکتوب)، ص ۱۰۵.
- کندوکاوی درباره کتاب د/ (خاطرات سید هزرها حسینی) / سید ه‌اعظم حسینی / معرفی و نقد: دکتر عباس خلجی (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۱۷.
- ارواح حلبچه: صدام و نسل‌کشی اکراد / مایکل کلی، معرفی و نقد: دکتر حیدرعلی بلوجی (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۲۳.
- خیزش سپاه، ارزیابی نقش سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در عرصه داخلی ایران / فردریک وهری

- و دیگران / معرفی و نقد: دکتر غلامرضا خسروی (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۲۹.
- جاوید: تاریخچه نظامی ایران و نیروهای مسلح آن / استیون آر. وارد / معرفی و نقد: دکتر عبدالله قنبرلو (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۳۳.
- **نگین ۳۴ (سال نهم، پاییز ۱۳۸۹)**
- مقاومت ملی در برابر تجاوز / دکتر حسین اردستانی (سرمقاله)، ص ۵.
- منافع ملی، ایدئولوژی: سیاست خارجی سوریه در جنگ تحمیلی / احمد سلطانی‌نژاد و مرتضی نورمحمدی (تألیف)، ص ۱۱.
- نشانه‌شناسی فرهنگ سیاسی مقاومت در دفاع مقدس / دکتر زهره پوستین‌چی (تألیف)، ص ۳۹.
- تحلیل گفتمان سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در دوره جنگ تحمیلی / دکتر نبی‌الله ابراهیمی (تألیف)، ص ۶۱.
- روابط ایران و شوروی در دوره جنگ ایران و عراق / مهدی رحمتی (تألیف)، ص ۷۷.
- آموزش نظامی در جنگ عراق علیه ایران / امیر رزاق‌زاده (تألیف)، ص ۹۵.
- بررسی ابعاد جنگ دریایی در خلیج فارس / نویسنده: جان.جی.واکر، ترجمه: پریسا کریمی‌نیا (ترجمه)، ص ۱۱۵.
- بررسی تحولات استراتژیک جنگ تحمیلی از آغاز تا پایان سال ۱۳۶۱ / گروه پژوهش فصلنامه (سند: پیاده‌نوار)، ص ۱۳۵.
- مدل‌سازی و تجزیه و تحلیل روحیه نظامی در جنگ بلندمدت / مایکل آرتللی / معرفی و نقد: دکتر حیدرعلی بلوجی (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۶۱.
- کردها در ایران: مروری بر گذشته، حال و آینده / کریم یل‌دیز و تانیل. ب تایسی / معرفی و نقد: فاطمه هموئی (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۶۷.
- **نگین ۳۳ (سال نهم، تابستان ۱۳۸۹)**
- جنگ ایران و عراق: موضوع معرفت و منشأ قدرت / دکتر حسین اردستانی (سرمقاله)، ص ۵.
- اجماع استراتژیک ساختار دوقطبی در جنگ عراق علیه ایران / دکتر ابراهیم متقی (تألیف)، ص ۹.
- جنگ دریایی ایران و عراق؛ زمینه‌ها و راهبردها / دکتر محمود یزدانفام (تألیف)، ص ۲۹.
- نسبت گفتمانی انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی در کنش گفتاری امام خمینی / فرزاد پورسعید (تألیف)، ص ۴۷.
- بررسی مواضع و عملکرد پاکستان در جنگ عراق با ایران / سید مسعود موسوی (تألیف)، ص ۶۳.
- عملیات ثامن‌الائمه^(ع)، شکست محاصره آبادان / یدالله ایزدی (تألیف)، ص ۸۹.
- تأثیر انقلاب اسلامی بر ارتش ایران / نویسنده: دونالد زاچرل / ترجمه: عسکر قهرمان‌پور (ترجمه)، ص ۱۰۷.
- بررسی تمهیدات و تاکتیک‌های پدافندی ارتش عراق در منطقه بصره / تهیه و تدوین: مهدی خداوردی (سند: پژوهش سندی)، ص ۱۳۳.
- اقتصاد عراق: نفت، جنگ‌ها، تخریب، توسعه و چشم‌اندازها، ۲۰۱۰ - ۱۹۵۰ / عباس النصرای، معرفی و نقد: دکتر عبدالله قنبرلو (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۵۹.
- جنگ سایبری و تروریسم سایبری / لچ.ج. جانزوسکی

● نكین ۳۵ (سال نهم، زمستان ۱۳۸۹)

- شلمچه بستر تحولات جنگ تحمیلی / دکتر حسین اردستانی (سرمقاله)، ص ۵.
- بررسی سیاست خارجی لیبی در جنگ ایران و عراق / دکتر احمد سلطانی‌نژاد و دکتر مرتضی نورمحمدی (تألیف)، ص ۹.
- تفسیر تغییر سوژه رزمنده در فیلم‌های دفاع مقدس / ندا رضایی (تألیف)، ص ۳۳.
- بررسی مواضع ترکیه نسبت به جنگ تحمیلی عراق علیه ایران / سکینه فرج‌زاده (تألیف)، ص ۵۷.
- بررسی نقش و تحولات سرمایه اجتماعی جامعه ایران در دوران دفاع مقدس / مصطفی کریمی (تألیف)، ص ۶۹.
- مروری بر تحولات سیاسی - نظامی جمهوری اسلامی ایران در آستانه عملیات مسلم‌بن‌عقیل / علیرضا لطف‌الله‌زادگان (تألیف)، ص ۹۳.
- بررسی ابعاد استراتژی ممانعت ایران در جنگ دریایی خلیج فارس / نویسنده: جان. جی. واکر / ترجمه: پریسا کریمی‌نیا (ترجمه)، ص ۱۱۵.
- بررسی تحولات استراتژیک جنگ تحمیلی از آغاز تا پایان سال ۱۳۶۱ / گروه پژوهش فصلنامه (سند: پیاده‌نوار)، ص ۱۳۱.
- اخلاق پزشکی و منازعات مسلحانه / میشل گراش، معرفی و نقد: دکتر حیدرعلی بلوجی (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۶۱.
- منازعه و همکاری در منطقه خلیج فارس / جوزف کاستنر / معرفی و نقد: دکتر حیدرعلی بلوجی (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۶۷.

● نكین ۳۶ (سال دهم، بهار ۱۳۹۰)

- الگوی دفاع مقدس / دکتر حسین اردستانی (سرمقاله)، ص ۵.
- مطالعات تاریخی دفاع مقدس با رویکرد آینده‌پژوهشی / دکتر وحید یآوری و دکتر محمد جانی‌پور (تألیف)، ص ۹.
- جنگ شهرها / سید حسین یحیوی (تألیف)، ص ۲۵.
- صدام و حزب بعث، ماهیت و کنش با تأکید بر سخنان امام خمینی / حجر اردستانی (تألیف)، ص ۳۹.
- شهید محمدرضا ملکی (راوی لشکر ۵۷ حضرت ابوالفضل^(ع)) / مجید سان‌کهن (تألیف)، ص ۵۳.
- نقش رزمندگان از نایب در دفاع مقدس / صادق شفیعی، دکتر اصغر منتظرالقائم (تألیف)، ص ۷۳.
- بررسی زمینه‌های شکل‌گیری بسیج مستضعفین / مرتضی قاضی (تألیف)، ص ۸۷.
- عملیات بیت‌المقدس به روایت اسناد / محسن رخصت‌طلب (اسناد مکتوب)، ص ۱۰۱.
- سفر راویان به مناطق جنوب و غرب / امیر رزاق‌زاده (گزارش)، ص ۱۵۱.
- نیم‌نگاهی به وضعیت آثار دفاع مقدس در نمایشگاه کتاب ۲۴ / مریم جعفری اسدی (گزارش)، ص ۱۵۹.
- معرفی کتاب (کتاب دفاع مقدس در بیانات امام خمینی: صدام و حزب بعث، کتاب دفاع مقدس در بیانات امام خمینی: چیستی و چرایی جنگ، کتاب طولانی‌ترین جنگ: رویارویی نظامی ایران و عراق، کتاب بررسی جنگ ایران و عراق: دیدگاه اساتید دانشگاه‌های ایران) / مرتضی شهریاری (معرفی کتاب)، ص ۱۶۵.
- تقویم تاریخ دفاع مقدس (آخرین روزهای دفاع مقدس جلد اول) / دکتر الهام ملک‌زاده (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۶۸.

● نگین ۳۷ (سال دهم، تابستان ۱۳۹۰)

- نقش سازنده عملیات محدود در روند جنگ عراق و ایران / دکتر حسین اردستانی (تألیف)، ص ۵.
- راهبرد عملیات محدود ایران پس از عملیات رمضان / حسن دری (تألیف)، ص ۱۹.
- ژئوپلیتیک و استراتژی جنگ طلبانه عراق / چمران بویه (تألیف)، ص ۳۵.
- جاده پیروزی در عملیات طریق القدس / امیر رزاق زاده (تألیف)، ص ۵۷.
- گفت و گو با برادر عزیز جعفری فرمانده جبهه سوسنگرد / صادق شفیعی، اصغر منتظرالقائم (سند: پیاده‌نوار)، ص ۷۹.
- مصاحبه با برادر احمد غلامپور (مقاومت در سوسنگرد) / امیر رزاق زاده (گفت و گو)، ص ۹۵.
- علل وقوع جنگ ایران و عراق / جک اس. لوی و مایک فروئلیچ، ترجمه: یعقوب نعمتی وروجنی (ترجمه)، ص ۱۱۷.
- آموزش و پرورش در دفاع مقدس / مرتضی قاضی (تألیف)، ص ۱۳۳.
- معرفی کتاب (کتاب نسیم سبز خاطره‌ها، کتاب مژه‌های سوخته: روایتی از زندگی شهید کلاهدوز، کتاب فرماندهان دفاع مقدس: شهید حسن باقری، کتاب / امیر حماسه‌ها، کتاب بحران بالا می‌گیرد) / مرتضی شهریاری (معرفی کتاب)، ص ۱۴۷.
- گزارش همایش کتاب مهران در تحولات جنگ ایران و عراق / مرتضی شهریاری (گزارش)، ص ۱۵۱.
- برگی از دفترچه راویان جنگ / دکتر حسین اردستانی (سند: دفتر راوی)، ص ۱۶۱.
- اسناد مربوط به زمینه‌سازی جنگ / حسن دری (اسناد مکتوب)، ص ۱۶۵.

● نگین ۳۸ (سال دهم، پاییز ۱۳۹۰)

- تصمیم تاریخی امام خمینی / دکتر حسین اردستانی (سرمقاله)، ص ۵.
- عملیات مسلم‌بن‌عقیل در محور سومار / علیرضا لطف‌الله‌زادگان (تألیف)، ص ۹.
- بررسی روند روابط ایران و عراق از پیروزی انقلاب اسلامی ایران تا کناره‌گیری حسن البکر (بهمن ۱۳۵۷ تا تیر ۱۳۵۸) / حجت‌الله کریمی (تألیف)، ص ۲۳.
- دیدگاه‌های امام خمینی در مقطع عملیات خیبر (آبان - بهمن ۱۳۶۲) / دکتر حسین اردستانی (تألیف)، ص ۴۷.
- استراتژی ژئوپلیتیکی حملات شیمیایی و موازنه قوا در جنگ ایران و عراق / چمران بویه، الهام بهنام‌زاده (تألیف)، ص ۵۷.
- حق دفاع مشروع، ماهیت و جایگاه آن در دفاع مقدس / لیلا نعمتی (تألیف)، ص ۷۱.
- مصاحبه با سرتیپ ستاد رعد حمدانی / عبدالکریم قاسمی (گفت و گو)، ص ۸۷.
- انتظارات مقام معظم رهبری از پژوهش‌های دفاع مقدس / راشین مختاری (گزارش)، ص ۹۵.
- مروری بر همایش "مقاومت سوسنگرد در دشت آزادگان" / راشین مختاری (گزارش)، ص ۱۰۵.
- واکاوی نقش لشکر ۱۴ امام حسین^(ع) در عملیات محرم / راشین مختاری (گزارش)، ص ۱۰۹.
- اسناد بهداری در عملیات محرم / حسن دری (اسناد مکتوب)، ص ۱۲۱.
- معرفی کتاب (کتاب راویان صحنه جنگ؛ شهید ملکی، کتاب فرماندهان شهید دفاع مقدس؛ شهید

● نكین ۴۰ (سال یازدهم، بهار ۱۳۹۰)

- تغییر راهبرد ایران در سال ۱۳۶۶، شمال غرب به جای جنوب / دکتر حسین اردستانی (تألیف)، ص ۵.
- گزارش عملیات والفجر ۱۰ / یدالله ایزدی (تألیف)، ص ۲۳.
- گزارش عملیات بیت المقدس ۴ / یدالله ایزدی (تألیف)، ص ۵۳.

- بررسی روند عملیات والفجر ۱۰ و چگونگی ادامه عملیات در جلسه فرماندهان سپاه / سعید سرمدی (سند: پیاده‌نوار)، ص ۷۹.

- عملیات فتح ۱ (حمله به پالایشگاه کرکوک) / محسن محمدی معین (تألیف)، ص ۱۰۱.
- گزارش عملیات بیت المقدس ۶ / حسن دری (سند: گزارش عملیات)، ص ۱۱۷.

- گزارش اولین گردهمایی راویان مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس (گزارش)، ص ۱۳۳.

- گزارش بازجویی اسیر عراقی سرلشکر علی حسین عویدالعکاوای فرمانده لشکر ۴۳ پیاده ارتش عراق / حسن دری (اسناد مکتوب)، ص ۱۴۳.

- معرفی کتاب (جنایت جنگی: حملات شیمیایی عراق در جنگ با ایران، کتاب مجموعه ادبی سخنان برگزیده شهید حسن باقری) / مریم جعفری اسدی (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۵۱.

- گزارش نشست نقد کتاب بهار ۸۲ / احسان حسینی نسب (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۵۵.

● نكین ۴۱ (سال یازدهم، تابستان ۱۳۹۱)

- بررسی نقش عوامل مؤثر بر آغاز جنگ تحمیلی / دکتر حسین علایی (تألیف)، ص ۵.
- عملیات طریق القدس / امیر رزاق زاده (تألیف)، ص ۳۷.

- احمد کاظمی، جنگ صدام: گفت‌وگو با آخرین فرمانده گارد ریاست جمهوری عراق، کردستان در جنگ؛ ضد شورش‌گری و دفاع مقدس / چمران بویه (معرفی کتاب)، ص ۱۳۹.

- نقد و بررسی کتاب تحلیل عملیات طریق القدس / امیر رزاق زاده (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۴۵.

● نكین ۳۹ (سال دهم، زمستان ۱۳۹۰)

- خلاقیت، طراحی و برنامه‌ریزی در عملیات والفجر ۸ / دکتر حسین اردستانی (تألیف)، ص ۵.

- تردید و ابهام درباره عملیات والفجر ۸ (جلسه فرماندهان عالی سپاه در آبان ۱۳۶۴) / تنظیم: سعید سرمدی نژاد (سند: پیاده‌نوار)، ص ۱۹.

- انهدام لشکر گارد ریاست جمهوری عراق روی جاده فاو - بصره / یحیی نیازی (تألیف)، ص ۴۵.

- فرازی از تاریخ جنگ در عملیات والفجر ۸ / دکتر حسین اردستانی (سند: پیاده‌نوار)، ص ۷۱.

- بررسی وضعیت دشمن در عملیات والفجر ۸ / مهدی خداوردی (تألیف)، ص ۸۳.

- نقش لشکر ویژه ۲۵ کربلا در عملیات والفجر ۸ / احسان حسینی نسب (گزارش)، ص ۱۰۳.

- عملیات والفجر ۸ به روایت اسناد / حسن دری (اسناد مکتوب)، ص ۱۱۵.

- معرفی کتاب (فرماندهان شهید دفاع مقدس: شهید مهدی باقری، کتاب فرماندهان شهید دفاع مقدس:

- شهید حسن باقری، درس‌های جنگ مدرن: جلد دوم) / مریم حاج محمدی (معرفی کتاب)، ص ۱۳۱.

- ارتش در فاو / حسن دری (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۳۷.

- برخی ویژگی‌های تصمیمات فرماندهان سپاه پاسداران در دفاع مقدس / یحیی نیازی (تألیف)، ص ۵۹.
- سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در جنگ تحمیلی / یعقوب نعمتی وروجی (تألیف)، ص ۷۵.
- جلسه فرماندهان سپاه، تحریم تسلیحاتی و تجهیزات ایران / یدالله ایزدی (سند: پیاده‌نوار)، ص ۶۳.
- جنگ در خلیج فارس، جنگ ایران و عراق / نویسنده: بیورلی میلتن ادواردز و پیترو هینسکلیرف، ترجمه: دکتر حجر اردستانی (ترجمه)، ص ۱۰۹.
- مصاحبه غسان شربل با صلاح عمر علی سفیر عراق در سازمان ملل قبل از جنگ ایران و عراق / دکتر غلامعلی رجایی (گفت‌وگو)، ص ۱۲۱.
- مقابله حضرت امام خمینی با جنگ طلبی صدام / حجت‌الاسلام محمدعلی رحمانی (گفت‌وگو)، ص ۱۲۵.
- همایش واکاوی عملیات مرصاد / مریم اسدی جعفری (گزارش)، ص ۱۲۷.
- مجموعه اسناد تجاوزات عراق قبل از آغاز جنگ (استان کرمانشاه) / حسن دری (اسناد مکتوب)، ص ۱۵۳.
- معرفی کتاب (کتاب روزشمار جنگ ایران و عراق / جلد ۲۱، کتاب جاده/ستراتژیک فاو - بصره / مریم اسدی جعفری (معرفی کتاب)، ص ۱۸۱.
- نقد و بررسی کتاب/طلسم راهنما - ۸، دزفول، شوش، اندیمشک در جنگ / سعید سرمدی (گزارش)، ص ۱۸۵.
- **نگین ۴۲ (سال دوازدهم، پاییز ۱۳۹۱)**
- عملکرد وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران در زمینه آغاز جنگ عراق علیه ایران (۱۳۵۷ - ۱۳۵۹) / محمدجواد اکبرپور بازرگانی (تألیف)، ص ۵.
- سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و جنگ ایران و عراق، امنیت در نگاه و بیان پاسداران انقلاب / نویسنده: آنی تریسی ساموئل، عبدالمجید حیدری (ترجمه)، ص ۲۷.
- بررسی نظامی جنگ از آغاز تا پایان سال ۱۳۶۱ (مباحث استراتژیک) / حسن دری (سند: پیاده‌نوار)، ص ۴۷.
- علل و عوامل ایجاد بن‌بست در مذاکرات کردستان / رضا صادقی (تألیف)، ص ۶۱.
- بررسی اجمالی اهم وقایع نظامی و سیاسی جنگ تحمیلی، ۱ شهریور تا ۳۰ مهر ۱۳۶۱ / علیرضا لطف‌الله‌زادگان (تألیف)، ص ۸۳.
- گزارش هجوم هوایی ارتش عراق به فرودگاه مهرآباد در آغاز جنگ تحمیلی / امین داوری (تألیف)، ص ۹۹.
- سخنرانی حجت‌الاسلام محلاتی نماینده حضرت امام در سپاه پاسداران (در سمینار فرماندهان) / محمد اللهیاری (سند: پیاده‌نوار)، ص ۱۰۹.
- گفت‌وگو با پرستاران دوران دفاع مقدس / راشین مختاری (گفت‌وگو)، ص ۱۲۵.
- سخنرانی سردار سرلشکر پاسدار دکتر غلامعلی رشید در مراسم رونمایی کتاب نبرد طریق/قدس / زهرا ناظری (گزارش)، ص ۱۴۳.
- نیروهای جیش‌الشعبی (ارتش خلقی عراق) / مهدی خداوردی (اسناد مکتوب)، ص ۱۶۱.
- معرفی کتاب قدرت طبقه متوسط سنتی/ایران در انقلاب و جنگ / احمد گودرزیانی (معرفی کتاب)، ص ۱۸۵.
- بررسی و نقد کتاب شهید محمدرضا ملک‌ی / احمد گودرزیانی (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۸۷.

• نكین ۴۳ (سال یازدهم، زمستان ۱۳۹۱)

- زارع زاده (تألیف)، ص ۳۹.
- عملیات خیبر، تغییر استراتژی عملیاتی، آغاز مرحله نوین در جنگ تحمیلی / دکتر حسین اردستانی (تألیف)، ص ۵.
- نقش ارتش در عملیات خیبر / دکتر حسین علایی (تألیف)، ص ۱۵.
- بررسی زمین و وضعیت دشمن در عملیات خیبر / مهدی خداوردی (تألیف)، ص ۳۱.
- جنگ شیمایی دشمن در عملیات خیبر / محمدباقر نیکخواه (تألیف)، ص ۵۹.
- مصاحبه با برادر علی هاشمی، تشریح عملیات خیبر / سعید سرمدی (سند: پیاده‌نوار)، ص ۶۷.
- ارتش دیکتاتوری [عراق] و جنگ ایران و عراق / ترجمه: دکتر عبدالمجید حیدری (ترجمه)، ص ۸۷.
- گفت‌وگو با سردار سرلشکر غلامعلی رشید درباره عملیات خیبر / حسین اردستانی (سند: پیاده‌نوار)، ص ۱۱۵.
- واکاوری نقش لشکر ۷ ولی عصر (عج) در عملیات والفجر ۸ / زهرا ناظری (گزارش)، ص ۱۲۷.
- اسناد عملیات خیبر / حسن دری (اسناد مکتوب)، ص ۱۵۹.
- معرفی کتاب (دفاع مقدس در بیانات امام خمینی (ره): خاورمیانه و کشورهای اسلامی، کتاب طریق القدس) / مریم اسدی جعفری (معرفی کتاب)، ص ۱۷۷.
- بررسی و نقد کتاب جنایت جنگی / زهرا ناظری (معرفی و نقد کتاب)، ص ۱۸۱.

• نكین ۴۵ (سال دوازدهم، تابستان ۱۳۹۲)

- سیر تحول بیمارستان صحرایی در جنگ تحمیلی / امیر هوشنگ طهماسبی پور (تألیف)، ص ۵.
- علل موفقیت لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) در عملیات کربلای ۵ / مهدی خداوردی (تألیف)، ص ۳۱.
- جلسه فرماندهان سپاه پیرامون عملیات کربلای ۴

• نكین ۴۴ (سال دوازدهم، بهار ۱۳۹۲)

- بمباران شیمیایی حلبچه، تکرار فاجعه هیروشیما / یدالله ایزدی (تألیف)، ص ۵.
- لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) در عملیات بدر / نادر

- و آماده‌سازی عملیات کربلای ۵ / حسن دری (سند): (تألیف)، ص ۵۹.
- پیاپی‌نوار)، ص ۵۹.
- دوره چهارم جنگ شهرها علیه ایران (۱۳۶۶/۱۲/۸) تا (۱۳۶۷/۱/۳۱) / یدالله ایزدی (تألیف)، ص ۷۷.
- جنگ شیمیایی عراق در کربلای ۵ / محمدباقر نیکخواه بهرامی (تألیف)، ص ۱۱۱.
- جنگ ایران و عراق، نبردی فرسایشی و طولانی / نویسنده: محمدعلی شهریارشیرخانی و کنستانتین دانوپولس، ترجمه: عبدالمجید حیدری (ترجمه)، ص ۱۱۹.
- رونمایی از کتاب گزارش روزانه صحنه نبرد، لشکر علی بن ابی طالب^(ع) در عملیات بدر و راویان صحنه جنگ، شهید محمدرضا ملکی / زهرا ناظری (گزارش)، ص ۱۳۷.
- عملیات کربلای ۵ به روایت اسناد / حسن دری (اسناد مکتوب)، ص ۱۴۳.
- معرفی کتاب (کتاب روزشمار جلد ۲۳، کتاب شورای عالی دفاع به روایت مطبوعات) / سید حمزه حسینی (معرفی کتاب)، ص ۱۷۱.
- گزارش نشست نقد و بررسی کتاب روند جنگ ایران و عراق نوشته دکتر حسین علایی / زهرا ناظری (گزارش)، ص ۱۷۵.
- **نگین ۴۷ (سال دوازدهم، تابستان ۱۳۹۲)**
- مشخصه‌های تاکتیکی و تاثیرات راهبردی عملیات کربلای ۵ / سردار سرلشکر پاسدار غلامعلی رشید (سخنرانی)، ص ۵.
- چند پرسش درباره عملیات کربلای ۵؛ گفت‌وگو با سردار احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا / مجید مختاری (گفت‌وگو)، ص ۱۵.
- پابه‌پای احمد غلامپور در عملیات کربلای ۵ / مجید مختاری (تألیف)، ص ۴۱.
- گزارش نبرد لشکر ۱۰ سید الشهداء در عملیات
- **نگین ۴۶ (سال دوازدهم، پاییز ۱۳۹۲)**
- تاریخ شفاهی فرماندهان جنگ ایران و عراق / دکتر حسین اردستانی (تألیف)، ص ۵.
- تاریخ شفاهی دکتر محسن رضایی فرمانده سپاه پاسداران در دوران دفاع مقدس / دکتر حسین اردستانی (تألیف)، ص ۱۹.
- تاریخ شفاهی؛ گفت‌وگوی سردار غلامعلی رشید با دکتر محسن رضایی / محمد درودیان

- کربلای ۵ / یدالله ایزدی (تألیف)، ص ۸۷.
- عملکرد توپخانه در عملیات والفجر ۸ / سرتیپ پاسدار یعقوب زهدی (تألیف)، ص ۹۹.
- تصمیم گیری عملیاتی ایرانیان - مطالعه موردی جنگ ایران و عراق / نویسنده: میشل کونل، مترجم: عبدالمجید حیدری (ترجمه)، ص ۱۱۵.
- تلاش برای آمادگی؛ جلسه فرماندهان سپاه با آقای هاشمی رفسنجانی (جانشین فرمانده کل قوا) دو ماه قبل از عملیات والفجر ۸ / مهدی انصاری (پژوهش سندی)، ص ۱۴۱.
- نگاهی بر کارآمدی واحد شنود قرارگاه خاتم الانبیا (ص) سپاه پاسداران در عملیات والفجر ۸ / یحیی نیازی (پژوهش سندی)، ص ۱۶۱.
- گزارش رونمایی از کتاب دیپلماسی ایران و قطعنامه ۵۹۸ / زهرا ناظری (گزارش)، ص ۱۹۳.
- معرفی کتاب های سیاست خارجی لیبی و سوریه در جنگ ایران و عراق / یعقوب نعمتی (معرفی کتاب)، ص ۱۹۷.
- بررسی و نقد اطلس آذربایجان غربی در جنگ با ضدانقلاب و دفاع مقدس / سعید سرمدی (معرفی کتاب)، ص ۲۰۹.

● نگین ۴۸ (سال دوازدهم، بهار ۱۳۹۳)

- بیانات مقام معظم رهبری در زیارتگاه شهدای مناطق عملیاتی جنوب / گروه پژوهش فصلنامه (گزارش)، ص ۵.
- تعیین کنندگی عملیات والفجر ۸ و به هم خوردن موازنه به نفع ایران / دکتر حسین اردستانی (تألیف)، ص ۹.
- گزارش نبرد لشکر ۲۵ کربلا در عملیات والفجر ۸ / راوی: داوود رنجبر، تنظیم: محسن رخصت طلب (تألیف)، ص ۲۵.
- گزارش نبرد تپ مستقل ۳۳ المهدی (عج) در عملیات والفجر ۸ / راویان: محمد سمیع زاده و الیاس حضرتی، تنظیم: محمد محمدپور (تألیف)، ص ۶۱.
- گزارش نبرد لشکر ۴۴ قمرینی هاشم (ع) / راوی: سید محمد فاطمی، تنظیم: حجت الله کریمی (تألیف)، ص ۸۳.
- تعیین کنندگی عملیات کربلای ۵ و تصویب قطعنامه ۵۹۸ / دکتر حسین اردستانی، (تألیف)، ص ۵.
- گزارش نبرد لشکر ۲۵ کربلا در عملیات کربلای ۵ / راوی: احمد نیکروش، تنظیم: حجت الله کریمی، (تألیف)، ص ۴۳.
- گزارش نبرد یگان های ۱۸ الغدير و ۳۳ المهدی (عج) در عملیات کربلای ۵ / راویان: مجید مرادی و مرتضی مینا پرور، تنظیم: محمد محمدپور، (تألیف)، ص ۷۱.

- سه راوی شهید (حسین جلائی پور، حمید صالحی و محسن فیض) / مرتضی قاضی، (تألیف)، ص ۹۷.
- مطالعه گردشگری جنگ در جهان؛ ارائه راهکارهایی به منظور توسعه گردشگری جنگ در ایران / مجید حیدری و امیرعباس نجفی پور، (تألیف)، ص ۱۱۷.
- جنگ عراق و ایران / نویسنده: گیدون گرا، مترجم: عبدالمجید حیدری، (ترجمه)، ص ۱۵۳.
- بررسی استحکامات و موانع منطقه عملیاتی کربلای ۵ / امیر چیذری، (پژوهش سندی)، ص ۱۷۵.
- خلاصه گزارش نشست کارشناسی بررسی نقش بسیج در لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب^(ع) در دوران دفاع مقدس / ارائه: سردار سرتیپ دوم پاسدار احمد فتوحی، تنظیم و آماده‌سازی: دکتر حسین اردستانی، یحیی نیازی، (گزارش)، ص ۱۹۵.
- معرفی کتاب تجزیه و تحلیل استراتژی نظامی عراق در جنگ و این سوی اروند / یعقوب نعمتی، (معرفی کتاب)، ص ۲۱۱.
- گزارش نشست نقد و بررسی کتاب دیپلماسی ایران و قطعنامه ۹۸۵ / زهرا ناظری، (نقد کتاب)، ص ۲۱۵.
- طراحی و اجرای عملیات طریق القدس: تاریخ شفاهی سردار احمد غلامپور / مجید مختاری، (تألیف)، ص ۶۹.
- اتخاذ مدلی چهاربعدی در عملیات‌های نیروی دریایی سپاه پاسداران: تاریخ شفاهی دکتر حسین علایی / مهدی خداوردی، (تألیف)، ص ۷۹.
- درآمدی بر تاریخ شفاهی و مهارت‌های مصاحبه / دکتر حسین احمدی، (تألیف)، ص ۹۳.
- کارکرد مصاحبه راویان مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در دوران دفاع مقدس / امیر رزاق‌زاده، (تألیف)، ص ۱۱۳.
- معرفی کتاب شوروی و جنگ ایران و عراق و جنگ ایران و عراق از نگاه نظریه‌های روابط بین‌الملل / یعقوب نعمتی، (معرفی کتاب)، ص ۱۳۵.
- گزارش مراسم رونمایی چهار کتاب تازه منتشرشده مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس / حسین طاهری، (گزارش)، ص ۱۳۹.
- گزارش مراسم رونمایی از چهار عنوان کتاب‌های روزشمار جنگ ایران و عراق / مهدی فرجی، (گزارش)، ص ۱۴۹.

نگین ۵۰ (سال سیزدهم، پاییز ۱۳۹۳)

- شکل‌گیری سازمان رزم سپاه پاسداران در عملیات فتح‌المبین: تاریخ شفاهی دکتر محسن رضایی / دکتر حسین اردستانی، (تألیف)، ص ۵.
- ضدانقلاب و اشخاص مؤثر در آزادسازی سنندج و محورهای مواصلاتی، تاریخ شفاهی دکتر سید یحیی صفوی / دکتر حسین اردستانی، (تألیف)، ص ۲۹.
- قرارگاه حنین در عملیات خیبر / راوی: علیرضا تاجیک، تنظیم: محمدجواد اکبرپوربازرگانی، (سند: پیاده‌نوار)، ص ۴۳.
۱. امام خمینی^(ره)، آیت‌الله خامنه‌ای و دفاع مقدس
- امام خمینی^(ره) و تکلیف‌گرایی در جنگ / دکتر محمدحسین جمشیدی (تألیف) شماره ۴، ص ۵.
- جنگ ایران و عراق؛ تبلیغات از دیدگاه امام خمینی^(ره) / دکتر مهدی ادیبی سده (تألیف)، شماره ۳، ص ۱۰۷.
- رابطه بین انسجام اجتماعی و جنگ (مروری گذرا بر نقش امام خمینی^(ره) در جنگ / محسن جلالی

۲. مباحث نظامی جنگ ایران و عراق

- فراهانی (اطلاع رسانی)، شماره ۱۴، ص ۱۵۰.
- مرور کلی مواضع امام خمینی^(ع) در پنج مقطع از تاریخ جنگ / حمید فرهادی نیا (تألیف)، شماره ۱۲، ص ۸۰.
- مقدمه‌ای بر الگوی مدیریت جنگ توسط امام خمینی^(ع) / دکتر اکبر مهدی زاده (تألیف)، شماره ۱، ص ۵.
- نقش آیت الله خامنه‌ای در دفاع مقدس (سال اول جنگ) / سجاد راعی گلوچه (تألیف)، شماره ۲۶، ص ۹.
- نسبت گفتمانی انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی در کنش گفتاری امام خمینی / فرزاد پورسعید (تألیف)، شماره ۳۳، ص ۴۷.
- صدام و حزب بعث، ماهیت و کنش با تأکید بر سخنان امام خمینی / حجر اردستانی (تألیف)، شماره ۳۹، ص ۳۶.
- دیدگاه‌های امام خمینی در مقطع عملیات خیبر (آبان - بهمن ۱۳۶۲) / دکتر حسین اردستانی (تألیف)، شماره ۳۸، ص ۴۷.
- انتظارات مقام معظم رهبری از پژوهش‌های دفاع مقدس / راشین مختاری (گزارش)، شماره ۳۸، ص ۹۵.
- تصمیم تاریخی امام خمینی / دکتر حسین اردستانی (سرمقاله)، شماره ۳۸، ص ۵.
- مقابله حضرت امام خمینی با جنگ طلبی صدام / حجت الاسلام محمدعلی رحمانی (گفت‌وگو)، شماره ۴۱، ص ۱۲۵.
- بیانات مقام معظم رهبری در زیارتگاه شهدای مناطق عملیاتی جنوب / گروه پژوهش فصلنامه (گزارش)، شماره ۴۸، ص ۵.
- آمار شهدای جنگ (ترکیب جمعیتی)، (اطلاع رسانی)، شماره ۱۴، ص ۱۵۵.
- آخرین تلاش‌ها در جنوب / دکتر محمدحسین جمشیدی و محمود یزدانفام (تألیف)، شماره ۱۱، ص ۶۸.
- ادامه جنگ پس از فتح خرمشهر (نقد و بررسی نتایج یک نظرسنجی) / محمد درودیان (تألیف)، شماره ۱۲، ص ۱۳۶.
- استراتژی‌های کشور در جنگ هشت ساله / مجید مختاری (سرمقاله)، شماره ۲، ص ۳.
- استفاده گسترده عراق از سلاح‌های شیمیایی در جنگ ایران و عراق / دکتر حسین یکتا (تألیف)، شماره ۴، ص ۵۱.
- اصول مدیریت و اصول جنگ / مهدی باکری (تألیف)، شماره ۲۰، ص ۳۸.
- انتخاب منطقه عملیات کربلای ۵ در شرق بصره: چالش‌ها و تدابیر / محمد درودیان (تألیف)، شماره ۱۹، ص ۵۲.
- انتخاب منطقه عملیات والفجر ۸ و مباحث اساسی طرح مانور عملیات / گروه پژوهش فصلنامه با مقدمه غلامعلی رشید (تألیف)، شماره ۱۵، ص ۲۲.
- بازخوانی عملیات رمضان در گفت‌وگوی اختصاصی فصلنامه نگین/یران با دکتر محسن رضایی (میزگرد)، شماره ۲۵، ص ۶۳.
- بازدارندگی و الزامات آن / دکتر فرهاد درویشی (سرمقاله)، شماره ۲۶، ص ۵.
- بررسی اجمالی شرایط حاکم بر جنگ و چگونگی بازپس‌گیری فاو توسط عراق / مجید نداف (تألیف)، شماره ۲۱، ص ۱۰۸.

- بررسی تحولات نظامی جنگ در سال ۱۳۶۷ / - تحلیلی بر روند تحولات جنگ / شهید باقری احسان خرمدره (تألیف)، شماره ۲، ص ۲۳. (سخنرانی)، شماره ۱۴، ص ۱۲۲.
- بمباران شیمیایی سردشت: ابعاد و پیامدها / دکتر علیرضا ملایی و خاتون حکمت (تألیف)، شماره ۲۸، ص ۶۷. (تألیف)، شماره ۱۲، ص ۶۴.
- پاییز ۱۳۵۹؛ هجوم سراسری عراق به ایران / سجاد نخعی (تألیف)، شماره ۲۶، ص ۱۳۵.
- پیامدهای پیروزی ایران بر عراق (پس از فتح خرمشهر) / مدیریت اطلاعات مرکزی سازمان سیا / ترجمه: مهیار گنج آبی (ترجمه)، شماره ۲۱، ص ۲۲.
- پیش درآمدی بر سقوط فاو / غلامعلی رشید (تألیف)، شماره ۲۱، ص ۱۰۳.
- تابستان ۱۳۵۹ (مقطع زمینه سازی شروع جنگ) / نعمت الله سلیمانی خواه (تألیف)، شماره ۲۵، ص ۱۴۳.
- تأثیر تحولات صحنه نبرد در تداوم و پایان جنگ عراق علیه ایران / دکتر مهدی ادیبی سده (تألیف)، شماره ۲۱، ص ۴۴.
- تأثیر عوامل ژئوپلیتیک در راهبردهای دفاعی ایران در برابر عراق (بررسی موردی قبل از انقلاب) / دکتر غلامعلی رشید (تألیف)، شماره ۲۳، ص ۴۲.
- تاریخچه تأسیس و توسعه توپخانه سپاه در جنگ / شهید غلامرضا یزدانی (تألیف)، شماره ۲۶، ص ۲۵.
- تبلور اندیشه انتظار در صحنه نبرد (سخنرانی دریا بان شمعانی) (سخنرانی)، شماره ۹، ص ۱۲۴.
- تبیین عملیات والفجر ۴ / سخنرانی مهدی باقری در جمع مردم تبریز (سخنرانی)، شماره ۲۰، ص ۹۲.
- تجربه های جنگ هشت ساله و تصمیمات راهبردی / مجید مختاری (سرمقاله)، شماره ۵، ص ۳.
- تجربه یک جنگ: هزینه در گذشته، سرمایه برای آینده / محمد درودیان (سرمقاله)، شماره ۱۵، ص ۶.
- جنگ ایران و عراق: بررسی تأثیر جنگ بر استراتژی دفاعی - نظامی ایران / مختار حسینی (تألیف)، شماره ۸، ص ۲۳.
- جنگ ایران و عراق نمونه یک جنگ نامتقارن / مجید مختاری (سرمقاله)، شماره ۳، ص ۳.
- جنگ به روایت یک فرمانده / دکتر محسن رضایی (تألیف)، شماره ۲۲، ص ۴۲.
- جنگ ها و نقش ها؛ مطالعه تطبیقی جنگ های سه گانه خلیج فارس / دکتر حسین یکتا (تألیف)، شماره ۹، ص ۱۰۸.

- حماسه هوپزه و تأثیر آن بر روند جنگ / محمود یزدانفام (تألیف)، شماره ۳، ص ۸۵.
- در تدارک عملیات سرنوشت ساز / یحیی فوزی، علیرضا لطف‌الله‌زادگان (تألیف)، شماره ۲۳، ص ۹۸.
- دلایل نظامی شکست عراق در چهار عملیات ثامن الائمه^(ع)، طریق القدس، فتح‌المبین و بیت‌المقدس / حسن حمیدی‌نیا (تألیف)، شماره ۱، ص ۲۴.
- دلایل ورود به خاک عراق؛ پس از آزادسازی خرمشهر / علیرضا لطف‌الله‌زادگان (تألیف)، شماره ۲۵، ص ۸۷.
- روزشمار و هجوم سراسری عراق (مرور کلی بر زمینه‌سازی هجوم و دوره ۳۵ روزه آغاز جنگ تحمیلی) مهدی انصاری (تألیف)، شماره ۹، ص ۸۸.
- روش توسعه تجربی نیروهای مسلح در جنگ با عراق / دکتر محسن رضایی (تألیف)، شماره ۱۹، ص ۲۴.
- رویکردهای سه‌گانه به جنگ ایران و عراق / محمد درودیان (سرمقاله)، شماره ۹، ص ۴.
- زرهی سپاه در جنگ؛ شکل‌گیری فرازونشیب‌ها و عملکرد (میزگرد)، شماره ۲۷، ص ۹۷.
- زمینه‌ها و اهداف شکل‌گیری نیروهای سه‌گانه در سپاه؛ نگرشی تحلیلی - درونی / سید حسین ولی‌پور زرومی (تألیف)، شماره ۲۸، ص ۹.
- سخنرانی سردار سرلشکر غلامعلی رشید در همایش مهندسی سپاه (سخنرانی)، شماره ۵، ص ۱۰۴.
- سخنرانی سردار غلامعلی رشید در جلسه افتتاحیه دوره سیزدهم دانشگاه دفاع ملی (سخنرانی)، شماره ۱۰، ص ۱۰۲.
- شکل‌گیری توپخانه سپاه: گفت‌وگوی اختصاصی فصلنامه نگین / ایران با سردار حمید سرخیلی (گفت‌وگو)، شماره ۲۶، ص ۹۳.
- ضرورت رویکرد تخصصی به جنگ در بازتاب بیست‌وپنجمین سالروز فتح خرمشهر / رضا مؤمن‌زاده (تألیف)، شماره ۱۸، ص ۱۶۰.
- عبور از مرز / علیرضا لطف‌الله‌زادگان (تألیف)، شماره ۱۳، ص ۸۶.
- عملکرد توپخانه و موشک‌های نیروی زمینی سپاه (عملیات کربلای ۵) / سردار سرتیپ پاسدار یعقوب زهدی (تألیف)، شماره ۲۶، ص ۳۳.
- عملکرد و تجربیات زرهی ایران در دفاع مقدس با تأکید بر زرهی سپاه / حسین سرخیلی (گفت‌وگو)، شماره ۲۷، ص ۱۳۱.
- عملیات کربلای ۵: پیروزی استراتژیک - تحلیل استراتژیک / دکتر حسین علایی (تألیف)، شماره ۱۹، ص ۸۳.
- عوامل و ملاحظات اساسی در فتح فاو / سخنرانی دکتر حسین علایی (سخنرانی)، شماره ۱۵، ص ۱۳۴.
- فتح‌المبین، عملیاتی تاریخی، چرا؟ / سردار غلامعلی رشید (تألیف)، شماره ۱۹، ص ۱۲۲.
- فتح خرمشهر: ملاحظات نظامی، پیامدهای استراتژیک / سردار غلامعلی رشید (سخنرانی)، شماره ۲۱، ص ۸۶.
- فصل شمار جنگ / سجاد نخعی (تألیف)، شماره ۲۴، ص ۹۱.
- کاربرد سلاح‌های شیمیایی در جنگ ایران و عراق / دکتر حسین یکتا (تألیف)، شماره ۵، ص ۵۴.
- کاربرد سلاح‌های شیمیایی در جنگ ایران و عراق / جاوید علی / ترجمه: پریسا کریمی‌نیا (ترجمه)، شماره ۸، ص ۵۶.
- کاربرد سلاح‌های شیمیایی در جنگ تحمیلی عراق

- علیه ایران و پیامدهای استراتژیک آن یک مطالعه تطبیقی / دکتر حیدرعلی بلوجی (تألیف)، شماره ۲۵، ص ۳۳.
- کارنامه عملیاتی لشکر ۳۱ عاشورا در جنگ (اطلاع رسانی)، شماره ۲۰، ص ۱۶۲.
- گرامیداشت سالروز فتح خرمشهر پس از ربع قرن (کنکاش در گفتمان رسانه‌ای جنگ) / رضا مؤمن‌زاده (تألیف)، شماره ۲۱، ص ۹۴.
- گزارش توصیفی از عملیات قرارگاه نجف در عملیات والفجر ۸ / خسرو شاه‌محمدی (تألیف)، شماره ۱۵، ص ۱۱۳.
- گزارشی از میزگرد راویان کربلای ۵، چالش از درون و برون: مروری بر گفتمان اقناعی در مدیریت جنگ مردمی / مجید نداف (تألیف)، شماره ۱۹، ص ۹۹.
- گزارشی از یک عملیات نیمه‌گسترده (امام‌علی^(ع)؛ حمله الله‌اکبر) / خسرو شاه‌محمدی (تألیف)، شماره ۲۸، ص ۸۳.
- گفت‌وگو با امیر دریابان علی شمخانی (گفت‌وگو)، شماره ۱۰، ص ۱۰.
- گفت‌وگو با امیرحسینی سعدی (مصاحبه)، شماره ۹، ص ۸.
- لشکر ۸ نجف اشرف در عملیات کربلای ۵، جنگ و گریز در شرق بصره / مهدی انصاری (تألیف)، شماره ۱۶، ص ۹۶.
- لشکر ۸ نجف در عملیات والفجر ۸، پیشروی در عمق / گروه پژوهش فصلنامه (تألیف)، شماره ۱۶، ص ۵۸.
- ماجرای مک فارلین (روزشمار جنگ ایران و عراق) یحیی فوزی، علیرضا لطف‌الله‌زادگان، مهدی انصاری (تألیف)، شماره ۱۰، ص ۷۶.
- مصاحبه آیت‌الله هاشمی رفسنجانی در روزنامه هم‌شهری ۱۳۸۲/۷/۱ (اطلاع‌رسانی)، شماره ۵، ص ۱۰۷.
- مصاحبه دکتر محسن رضایی با روزنامه کیهان، ۱۳۸۲/۳/۳ (اطلاع‌رسانی)، شماره ۵، ص ۱۱۸.
- مصاحبه دکتر محسن رضایی با سایت اینترنتی بازتاب، ۱۳۸۲/۷/۷ (اطلاع‌رسانی)، شماره ۵، ص ۱۱۲.
- مصاحبه اختصاصی فصلنامه نگین / ایران با سردار دکتر حسین علایی (گفت‌وگو)، شماره ۶، ص ۹۶.
- مصاحبه روزنامه کیهان با آیت‌الله هاشمی رفسنجانی (اطلاع‌رسانی)، شماره ۷، ص ۸۲.
- مصاحبه روزنامه هم‌شهری با دکتر سید رحیم صفوی (فرمانده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی) درباره فتح خرمشهر، ۱۳۸۳/۳/۵ (اطلاع‌رسانی)، شماره ۸، ص ۱۱۶.
- مصاحبه سردار علایی با روزنامه / ایران، ۱۳۸۲/۳/۳ (اطلاع‌رسانی)، شماره ۵، ص ۱۱۶.
- نبرد راه‌گشا، نگاهی به عملیات طریق‌القدس / دکتر حسین علایی (تألیف)، شماره ۲۲، ص ۸۱.
- نقاط قوت و ضعف ایران و عراق / ربکا کالن / ترجمه: سید مسعود موسوی (ترجمه)، شماره ۷، ص ۳۶.
- نقد و بررسی روند تحولات جنگ ایران و عراق / گفت‌وگوی جمعی از فرماندهان سپاه با آقای هاشمی رفسنجانی، بخش نخست (گفت‌وگو)، شماره ۱۹، ص ۱۲.
- نقد و بررسی روند تحولات جنگ ایران و عراق / گفت‌وگوی جمعی از فرماندهان سپاه با آقای هاشمی رفسنجانی، بخش دوم (گفت‌وگو)، شماره ۲۱، ص ۱۰.
- نقد و بررسی روند تحولات جنگ ایران و عراق / گفت‌وگوی جمعی از فرماندهان سپاه با آقای هاشمی رفسنجانی، بخش پایانی (گفت‌وگو)، شماره ۲۳، ص ۱۰.

- نقش سپاه در جنگ و تأمین امنیت / سخنرانی دکتر حسن روحانی (سخنرانی)، شماره ۱۶، ص ۱۶۲.
- نقش و تأثیر فتح فاو در روند تحولات سیاسی - نظامی جنگ / محمد درودیان (تألیف)، شماره ۱۵، ص ۱۲۹.
- نقش و جایگاه شهید حسن باقری در جنگ هشت ساله (گزارش)، غلامعلی رشید، شماره ۴، ص ۱۱۲.
- نگاهی گذرا به نبرد فاو / دکتر حسین علایی (تألیف)، شماره ۲۳، ص ۷۸.
- نوآوری و ابتکارات در جنگ: طراحی و ساخت پل خیبری / مهدی خداوردی (تألیف)، شماره ۲۴، ص ۸۱.
- مراحل جنگ اول خلیج فارس (جنگ ایران و عراق در دهه ۱۹۸۰) / نویسنده: برایان جی. دان، ترجمه: یعقوب نعمتی وروجی (ترجمه)، شماره ۳۰، ص ۷۷.
- بررسی تاکتیک جنگ آب در جنگ تحمیلی عراق علیه ایران / مهدی خداوردی (تألیف)، شماره ۳۲، ص ۸۵.
- عملیات ثامن الائمه^(ع)، شکست محاصره آبادان / یدالله ایزدی (تألیف)، شماره ۳۳، ص ۸۹.
- جنگ دریایی ایران و عراق، زمینه ها و راهبردها / دکتر محمود یزدانفام (تألیف)، شماره ۳۳، ص ۲۹.
- تأثیر انقلاب اسلامی بر ارتش ایران / نویسنده: دونالد زاچرل / ترجمه: عسکر قهرمان پور (ترجمه)، شماره ۳۳، ص ۱۰۷.
- مقاومت ملی در برابر تجاوز / دکتر حسین اردستانی (سرمقاله)، شماره ۳۴، ص ۵.
- آموزش نظامی در جنگ عراق علیه ایران / امیر رزاق زاده (تألیف)، شماره ۳۴، ص ۹۵.
- بررسی ابعاد جنگ دریایی در خلیج فارس / نویسنده: جان. جی. واکر، ترجمه: پریسا کریمی نیا (ترجمه)، شماره ۳۴، ص ۱۱۵.
- شلمچه بستر تحولات جنگ تحمیلی / دکتر حسین اردستانی (سرمقاله)، شماره ۳۵، ص ۵.
- مروری بر تحولات سیاسی نظامی جمهوری اسلامی ایران در آستانه عملیات مسلم بن عقیل / علیرضا لطف الله زادگان (تألیف)، شماره ۳۵، ص ۹۳.
- بررسی ابعاد استراتژی ممانعت ایران در جنگ دریایی خلیج فارس / نویسنده: جان. جی. واکر / ترجمه: پریسا کریمی نیا (ترجمه)، شماره ۳۵، ص ۱۱۵.
- جنگ شهرها / سید حسین یحیوی (تألیف)، شماره ۳۶، ص ۲۵.
- نقش رزمندگان از نایب در دفاع مقدس / صادق شفیعی، دکتر اصغر منتظرالقائم (تألیف)، شماره ۳۶، ص ۷۳.
- بررسی زمینه های شکل گیری بسیج مستضعفین / مرتضی قاضی (تألیف)، شماره ۳۶، ص ۸۷.
- نقش سازنده عملیات محدود در روند جنگ عراق و ایران / دکتر حسین اردستانی (تألیف)، شماره ۳۷، ص ۵.
- راهبرد عملیات محدود ایران پس از عملیات رمضان / حسن دری (تألیف)، شماره ۳۷، ص ۱۹.
- ژئوپلیتیک و استراتژی جنگ طلبانه عراق / چمران بویه (تألیف)، شماره ۳۷، ص ۳۵.
- جاده پیروزی در عملیات طریق القدس / امیر رزاق زاده (تألیف)، شماره ۳۷، ص ۵۷.
- مصاحبه با برادر احمد غلامپور (مقاومت در سوسنگرد) / امیر رزاق زاده (گفت و گو)، شماره ۳۷، ص ۹۵.
- عملیات مسلم بن عقیل در محور سومار / علیرضا

- لطف‌الله‌زادگان (تألیف)، شماره ۳۸، ص ۹.
- سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و جنگ ایران و عراق، امنیت در نگاه و بیان پاسداران انقلاب / نویسنده: آنی تریسی ساموئل، عبدالمجید حیدری (ترجمه)، شماره ۴۲، ص ۲۷.
- بررسی اجمالی اهم وقایع نظامی و سیاسی جنگ تحمیلی، ۱ شهریور تا ۳۰ مهر ۱۳۶۱ / علیرضا لطف‌الله‌زادگان (تألیف)، شماره ۴۲، ص ۸۳.
- گزارش هجوم هوایی ارتش عراق به فرودگاه مهرآباد در آغاز جنگ تحمیلی / امین داوری (تألیف)، شماره ۴۲، ص ۹۹.
- گفت‌وگو با پرستاران دوران دفاع مقدس / راشین مختاری (گفت‌وگو)، شماره ۴۲، ص ۱۲۵.
- عملیات خیبر، تغییر استراتژی عملیاتی، آغاز مرحله نوین در جنگ تحمیلی / دکتر حسین اردستانی (تألیف)، شماره ۴۳، ص ۵.
- نقش ارتش در عملیات خیبر / دکتر حسین علایی (تألیف)، شماره ۴۳، ص ۱۵.
- بررسی زمین و وضعیت دشمن در عملیات خیبر / مهدی خداوردی (تألیف)، شماره ۴۳، ص ۳۱.
- جنگ شیمایی دشمن در عملیات خیبر / محمدباقر نیکخواه (تألیف)، شماره ۴۳، ص ۵۹.
- ارتش دیکتاتوری [عراق] و جنگ ایران و عراق / ترجمه: دکتر عبدالمجید حیدری (ترجمه)، شماره ۴۳، ص ۸۷.
- بمباران شیمیایی حلبچه، تکرار فاجعه هیروشیما / یدالله ایزدی (تألیف)، شماره ۴۴، ص ۵.
- لشکر ۱۷ علی‌بن‌ابی‌طالب^(ع) در عملیات بدر / نادر زارع‌زاده (تألیف)، شماره ۴۴، ص ۳۹.
- انهدام پل جوبیر در عملیات بدر / سجاد جهانشیر (تألیف)، شماره ۴۴، ص ۸۷.
- لطف‌الله‌زادگان (تألیف)، شماره ۳۸، ص ۹.
- استراتژی ژئوپلیتیکی حملات شیمیایی و موازنه قوا در جنگ ایران و عراق / چمران بویه، الهام بهنام‌زاده (تألیف)، شماره ۳۸، ص ۵۷.
- مصاحبه با سرتیپ ستاد رعد حمدانی / عبدالکریم قاسمی (گفت‌وگو)، شماره ۳۸، ص ۸۷.
- خلاقیت، طراحی و برنامه‌ریزی در عملیات والفجر ۸ / دکتر حسین اردستانی (تألیف)، شماره ۳۹، ص ۵.
- انهدام لشکر گارد ریاست‌جمهوری عراق روی جاده فاو - بصره / یحیی نیازی (تألیف)، شماره ۳۹، ص ۴۵.
- بررسی وضعیت دشمن در عملیات والفجر ۸ / مهدی خداوردی (تألیف)، شماره ۳۹، ص ۸۳.
- تغییر راهبرد ایران در سال ۱۳۶۶، شمال غرب به‌جای جنوب / دکتر حسین اردستانی (تألیف)، شماره ۴۰، ص ۵.
- گزارش عملیات والفجر ۱۰ / یدالله ایزدی (تألیف)، شماره ۴۰، ص ۲۳.
- گزارش عملیات بیت‌المقدس ۴ / یدالله ایزدی (تألیف)، شماره ۴۰، ص ۵۳.
- عملیات فتح ۱ (حمله به پالایشگاه کرکوک) / محسن محمدی معین (تألیف)، شماره ۴۰، ص ۱۰۱.
- عملیات طریق‌القدس / امیر رزاق‌زاده (تألیف)، شماره ۴۱، ص ۳۷.
- برخی ویژگی‌های تصمیمات فرماندهان سپاه پاسداران در دفاع مقدس / یحیی نیازی (تألیف)، شماره ۴۱، ص ۵۹.
- جنگ در خلیج فارس، جنگ ایران و عراق / نویسنده: بیورلی میلتن ادواردز و پیتر هینسکلیف، ترجمه: حجر اردستانی (ترجمه)، شماره ۴۱، ص ۱۰۹.

- سیر تحول بیمارستان صحرایی در جنگ تحمیلی / امیر هوشنگ طهماسبی پور (تألیف)، شماره ۴۵، ص ۵.
- علل موفقیت لشکر ۲۷ محمد رسول الله (ص) در عملیات کربلای ۵ / مهدی خداوردی (تألیف)، شماره ۴۵، ص ۳۱.
- دوره چهارم جنگ شهرها علیه ایران (۱۳۶۶/۱۲/۸ تا ۱۳۶۷/۱/۳۱) / یدالله ایزدی (تألیف)، شماره ۴۵، ص ۷۷.
- جنگ شیمیایی عراق در کربلای ۵ / محمد باقر نیکخواه بهرامی (تألیف)، شماره ۴۵، ص ۱۱۱.
- جنگ ایران و عراق، نبردی فرسایشی و طولانی / نویسنده: محمد علی شهریار شیرخانی و کنستانتین دانوپولس، ترجمه: عبدالمجید حیدری (ترجمه)، شماره ۴۵، ص ۱۱۹.
- گفت و گوی شهید علی فتحی با عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف در عملیات والفجر ۸ / حمیدرضا فراهانی (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۴۶، ص ۱۴۷.
- مشخصه‌های تاکتیکی و تاثیرات راهبردی عملیات کربلای ۵ / سردار سرلشکر پاسدار غلامعلی رشید (سخنرانی)، شماره ۴۷، ص ۵.
- چند پرسش درباره عملیات کربلای ۵؛ گفت و گو با سردار احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا / مجید مختاری (گفت و گو)، شماره ۴۷، ص ۱۵.
- پایه‌پای احمد غلامپور در عملیات کربلای ۵ / مجید مختاری (تألیف)، شماره ۴۷، ص ۴۱.
- گزارش نبرد لشکر ۱۰ سید الشهداء در عملیات کربلای ۵ / یدالله ایزدی (تألیف)، شماره ۴۷، ص ۸۷.
- گزارش نبرد لشکر ۳۱ عاشورا در عملیات کربلای ۵ / محمد اللهیاری (تألیف)، شماره ۴۷، ص ۱۲۱.
- سازمان رزم و شدت درگیری در عملیات کربلای ۵ / نادر زارع‌زاده (تألیف)، شماره ۴۷، ص ۱۴۷.
- تعیین‌کنندگی عملیات والفجر ۸ و به هم خوردن موازنه به نفع ایران / دکتر حسین اردستانی (تألیف)، شماره ۴۸، ص ۹.
- گزارش نبرد لشکر ۲۵ کربلا در عملیات والفجر ۸ / راوی: داوود رنجبر، تنظیم: محسن رخصت‌طلب (تألیف)، شماره ۴۸، ص ۲۵.
- گزارش نبرد تیپ مستقل ۳۳ المهدی (عج) در عملیات والفجر ۸ / راویان: محمد سمیع‌زاده و الیاس حضرتی، تنظیم: محمد محمدپور (تألیف)، شماره ۴۸، ص ۶۱.
- گزارش نبرد لشکر ۴۴ قمر بنی‌هاشم (ع) / راوی: سید محمد فاطمی، تنظیم: حجت‌الله کریمی (تألیف)، شماره ۴۸، ص ۸۳.
- عملکرد توپخانه در عملیات والفجر ۸ / سرتیپ پاسدار یعقوب زهدی (تألیف)، شماره ۴۸، ص ۹۹.
- تصمیم‌گیری عملیاتی ایرانیان - مطالعه موردی جنگ ایران و عراق / نویسنده: میشل کونل / مترجم: عبدالمجید حیدری (ترجمه)، شماره ۴۸، ص ۱۱۵.
- تعیین‌کنندگی عملیات کربلای ۵ و تصویب قطعنامه ۵۹۸ / دکتر حسین اردستانی، (تألیف)، شماره ۴۹، ص ۵.
- گزارش نبرد لشکر ۲۵ کربلا در عملیات کربلای ۵ / راوی: احمد نیکروش، تنظیم: حجت‌الله کریمی، (تألیف)، شماره ۴۹، ص ۴۳.
- گزارش نبرد یگان‌های ۱۸ الغدیر و ۳۳ المهدی (عج) در عملیات کربلای ۵ / راویان: مجید مرادی و مرتضی مینا پرور، تنظیم: محمد محمدپور، (تألیف)، شماره ۴۹، ص ۷۱.

۳. مباحث سیاسی جنگ ایران و عراق

- تصرف سفارت امریکا: زمینه‌ها و عوامل مؤثر /

محمد درودیان (تألیف)، شماره ۱۰، ص ۴۸.

- توطئه امریکا و عراق در حمله به ایران / سخنرانی

شهید همت (سخنرانی)، شماره ۱۲، ص ۱۲۴.

- جنگ ایران و عراق: پیروزی، شکست / محمود

یزدانی (تألیف)، شماره ۷، ص ۸.

- جنگ و سیاست، پیوستگی یا تعامل؟ محمد

درودیان (سرمقاله)، شماره ۲۱، ص ۶.

- جنگ هشت‌ساله: تجلی اراده جمعی ملت ایران /

مجید مختاری (سرمقاله)، شماره ۱، ص ۳.

- جنگ هشت‌ساله و آینده‌اندیشی نظامی / مجید

مختاری (سرمقاله)، شماره ۶، ص ۳.

- چگونگی شکل‌گیری ساختار سیاسی جمهوری

اسلامی ایران و تأثیر آن بر روند آغاز و تداوم جنگ

ایران و عراق (۱۳۶۱ - ۱۳۵۷) / احسان خرم‌دره

(تألیف)، شماره ۱، ص ۲۴.

- خرم‌شهر نمادی ماندگار و هویت‌بخش / دکتر

فرهاد درویشی (سرمقاله)، شماره ۲۸، ص ۵.

- درس‌آموزی از جنگ هشت‌ساله / محمود یزدانی

(سرمقاله)، شماره ۷، ص ۴.

- دولت رجایی و جنگ ایران و عراق / سجاد راعی

گلوجه (تألیف)، شماره ۲، ص ۶۵.

- دومین گردهمایی فرماندهان و مسئولان جنگ

(اطلاع‌رسانی)، شماره ۱۵، ص ۱۵۹.

- روایتی دیگرگون از ماهیت سیاسی جنگ ایران

و عراق؛ رویارویی ایمان در برابر زور / دکتر داوود

غرایق زندی (تألیف)، شماره ۲۴، ص ۴۳.

- فتح خرم‌شهر ملاحظات و ضرورت‌ها / محمد

درودیان (سرمقاله)، شماره ۱۲، ص ۴.

- آسیب‌شناسی دیپلماسی جمهوری اسلامی ایران

طی جنگ تحمیلی / گفت‌وگوی اختصاصی با دکتر

علی خرم (گفت‌وگو)، شماره ۲۸، ص ۱۰۹.

- آیا تصرف سفارت امریکا در حمله عراق به ایران تأثیر

داشت؟ / محمد درودیان (سرمقاله)، شماره ۱۰، ص ۴.

- آینده‌نگری و بازدارندگی / دکتر فرهاد درویشی

(سرمقاله)، شماره ۲۵، ص ۵.

- ارزش‌های دفاع مقدس: بسترها و موانع بالندگی /

دکتر مهدی ادیبی سده (تألیف)، شماره ۶، ص ۸۶.

- استراتژی براندازی از درون خاک عراق / گفت‌وگو

با آقای طاهری (گفت‌وگو)، شماره ۱۷، ص ۲۰.

- استراتژی‌های کشور در جنگ هشت‌ساله / مجید

مختاری (سرمقاله)، شماره ۲، ص ۳.

- استفاده از تجربه جنگ پس از جنگ در گفت‌وگو با

سردار محمدعلی (عزیز) جعفری (گفت‌وگو)، شماره

۱۵، ص ۱۰.

- ایران، عراق و مذاکرات آتش‌بس / ترجمه: چارلز

مک دونالد (ترجمه)، شماره ۱، ص ۷۲.

- ایران؛ تعامل جنگ و سیاست خارجی / دکتر

حسین اردستانی (تألیف)، شماره ۳، ص ۲۱.

- بازدارندگی، گروه‌بندی‌های اجتماعی و مقاومت

در گفت‌وگو با سرلشکر غلامعلی رشید (گفت‌وگو)،

شماره ۱۴، ص ۱۲.

- بحران در خوزستان / دکتر حسین یکتا (تألیف)،

شماره ۱۴، ص ۹۵.

- تجزیه و تحلیل عوامل و شرایط مؤثر در پایان جنگ /

سخنرانی شهید احمد کاظمی (سخنرانی)، شماره

۱۶، ص ۱۴۲.

- گزارش محفل انس یادگاران دفاع مقدس (گردهمایی فرماندهان جنگ) (اطلاع رسانی)، شماره ۱۴، ص ۱۵۸.
- گفت و گو با دکتر چگینی زاده و دکتر زهرانی (گفت و گو)، شماره ۱۱، ص ۱۰.
- ماهیت ارتش، کودتای نوژه و نقش ارتش و سپاه در جنگ / محمد درودیان (تألیف)، شماره ۹، ص ۱۴۰.
- مسائل بنیادین جنگ ایران و عراق کدام است؟ / محمد درودیان (سرمقاله)، شماره ۲۳، ص ۶.
- مصاحبه روزنامه اعتماد با آیت الله موسوی اردبیلی درباره پذیرش قطعنامه ۵۹۸، ۱۳۸۳/۲/۲۸ (اطلاع رسانی)، شماره ۸، ص ۱۱۹.
- مطالعه تطبیقی رفتار ایران و عراق با سازمان ملل طی جنگ تحمیلی / دکتر حسین یکتا (تألیف)، شماره ۸، ص ۸.
- مقدمه آیت الله هاشمی رفسنجانی بر کتاب دوازده نامه مبادله شده میان ایران و عراق (اطلاع رسانی)، شماره ۲۱، ص ۱۴۸.
- ملاحظات و پیامدهای انتشار یک سند تاریخی (نامه تاریخی امام^(ع) درباره پذیرش قطعنامه ۵۹۸) / رضا مؤمن زاده (تألیف)، شماره ۲۱، ص ۳۴.
- ملاحظاتی درباره پذیرش قطعنامه ۵۹۸ / محمد تقی جنس بافی (تألیف)، شماره ۲، ص ۱۹.
- ملاحظاتی درباره ریشه های جنگ هشت ساله / مسعود کوهستانی نژاد (تألیف)، شماره ۲۷، ص ۹.
- مناسبات ایران با کردهای عراق در طول هشت سال جنگ / کامیل کریمیان (تألیف)، شماره ۳، ص ۹۶.
- نقد و نظری دیگر به گفتمان جنگ در گفت و گو با دکتر کاشی (گفت و گو)، شماره ۱۲، ص ۱۰.
- نقش توسعه طلبی ارضی رژیم بعث در وقوع جنگ ایران و عراق / سید مسعود موسوی (تألیف)، شماره ۵، ص ۳۸.
- همسایگان ناخواسته: قومیت مشترک و کشمکش بین المللی طی جنگ سرد / داگلاس وودول / ترجمه: عبدالمجید حیدری (ترجمه)، شماره ۱۱، ص ۳۴.
- یک ماه جنگ برای یک عمر صلح / دکتر حسین علایی (اطلاع رسانی)، شماره ۲۱، ص ۱۵.
- تحلیل محتوای روزنامه کیهان در رابطه با جنگ ایران و عراق از تاریخ ۱۳۵۹/۷/۱ تا ۱۳۵۹/۹/۳۰ / زهرا ناظری (تألیف)، شماره ۳۱، ص ۳۵.
- جایگاه مفهوم فضای حیاتی در استراتژی ژئوپلیتیک عراق عصر صدام / دکتر مراد کاویانی (تألیف)، شماره ۳۲، ص ۷۱.
- جنگ ایران و عراق: موضوع معرفت و منشأ قدرت / دکتر حسین اردستانی (سرمقاله)، شماره ۳۳، ص ۵.
- نشانه شناسی فرهنگ سیاسی مقاومت در دفاع مقدس / دکتر زهره پوستین چی (تألیف)، شماره ۳۴، ص ۳۹.
- تحلیل گفتمان سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در دوره جنگ تحمیلی / دکتر نبی الله ابراهیمی (تألیف)، شماره ۳۴، ص ۶۱.
- علل وقوع جنگ ایران و عراق / نویسنده: جک اس. لوی و مایک فروئلیچ، ترجمه: یعقوب نعمتی وروجنی (ترجمه)، شماره ۳۷، ص ۱۱۷.
- بررسی روند روابط ایران و عراق از پیروزی انقلاب اسلامی ایران تا کناره گیری حسن البکر (بهمن ۱۳۵۷ تا تیر ۱۳۵۸) / حجت الله کریمی (تألیف)، شماره ۳۸، ص ۲۳.
- بررسی نقش عوامل مؤثر بر آغاز جنگ تحمیلی / دکتر حسین علایی (تألیف)، شماره ۴۱، ص ۵.

- مصاحبه غسان شربل با صلاح عمر علی سفیر عراق در سازمان ملل قبل از جنگ ایران و عراق / دکتر غلامعلی رجایی (گفت‌وگو)، شماره ۴۱، ص ۱۲۱.
- عملکرد وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران در زمینه آغاز جنگ عراق علیه ایران (۱۳۵۷ - ۱۳۵۹) / محمدجواد اکبرپور بازرگانی (تألیف)، شماره ۴۲، ص ۵.
- تبیین موقعیت ژئوپلیتیک ایران / عبدالوهاب خوجم‌لی (تألیف)، شماره ۴۴، ص ۷۱.
- جنگ عراق و ایران / نویسنده: گیدون گرا / مترجم: عبدالمجید حیدری، (ترجمه)، شماره ۴۹، ص ۱۵۳.
- ۴. احزاب و گروه‌های سیاسی**
- برای قضاوت تاریخ / مجید نداد (تألیف)، شماره ۱۷، ص ۱۰۶.
- بررسی نقش حزب توده در جریان جنگ تحمیلی عراق علیه ایران / دکتر حجت فلاح (تألیف)، شماره ۲۶، ص ۴۵.
- بررسی نقش منافقین در جنگ ایران و عراق / عباس افلاطونی (تألیف)، شماره ۲۸، ص ۵۷.
- روایت فرار شبانه (خاطرات کادر پرواز هواپیما) / سرهنگ قاضی عسگر و سرهنگ دهقان (تألیف)، شماره ۱۷، ص ۱۴۱.
- سازمان مجاهدین خلق (منافقین)؛ توهم قدرت، شکست در استراتژی / محمد درودیان (سرمقاله)، شماره ۱۷، ص ۶.
- عملیات فروغ جاویدان؛ بن‌بست در استراتژی / ناصر شبانی (تألیف)، شماره ۱۷، ص ۸۵.
- گروه رجوی، فرار به جلو پیوند با حزب بعث عراق / جمعی از پژوهشگران (تألیف)، شماره ۱۷، ص ۴۲.
- نقد و بررسی دو گفت‌وگو درباره تحلیل روند منجر به اتخاذ مشی مسلحانه توسط منافقین (شاهسوندی-عزت مطهری) / رضا مؤمن‌زاده (تألیف)، شماره ۱۷، ص ۱۵۳.
- نقش سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در جنگ ایران و عراق / رضا بسطامی (تألیف)، شماره ۳، ص ۹۶.
- همسویی حزب دمکرات کردستان ایران و رژیم صدام در آغاز جنگ تحمیلی / رضا بسطامی (تألیف)، شماره ۸، ص ۱۰۵.
- سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در جنگ تحمیلی / یعقوب نعمتی وروجنی (تألیف)، شماره ۴۱، ص ۷۵.
- علل و عوامل ایجاد بن‌بست در مذاکرات کردستان / رضا صادقی (تألیف)، شماره ۴۲، ص ۶۱.
- ۵. مباحث حقوقی جنگ ایران و عراق**
- اعمال حق دفاع مشروع در جنگ عراق علیه ایران / فریده محمدعلی‌پور (تألیف)، شماره ۷، ص ۴۳.
- بررسی ابعاد حقوقی حمله عراق به نیروگاه اتمی بوشهر / دکتر صالح رضایی پیش‌رباط (تألیف)، شماره ۲۸، ص ۲۵.
- تأملی بر رأی ۶ نوامبر ۲۰۰۳ دیوان بین‌المللی دادگستری درمورد سکوه‌های نفتی ایران / دکتر صالح رضایی پیش‌رباط (تألیف)، شماره ۶، ص ۳۰.
- حادثه ایرباس، از آغاز تا پایان / دکتر صالح رضایی پیش‌رباط (تألیف)، شماره ۵، ص ۷.
- رابطه ضرورت نظامی و اصول بشردوستانه در حقوق مخاصمات مسلحانه توازن یا تحدید / دکتر

- صالح رضایی پیش‌رباط (تألیف)، شماره ۲۵، ص ۹.
- عراق و میزان پابندی آن به حقوق مخاصمات مسلحانه و بشردوستانه در جریان جنگ هشت‌ساله / دکتر صالح رضایی پیش‌رباط (تألیف)، شماره ۱، ص ۹۷.
- مواضع و واکنش سازمان ملل در دو جنگ ایران و عراق و امریکا و عراق / مرتضی شیروودی (تألیف)، شماره ۹، ص ۶۸.
- نگاهی اجمالی به قطعنامه‌های شورای امنیت درمورد جنگ ایران و عراق / علیرضا خداقلی‌پور (تألیف)، شماره ۴، ص ۶۸.
- نگاهی بر ابعاد حقوقی حملات نظامی امریکا به سکوهای نفتی جمهوری اسلامی ایران در خلیج فارس / دکتر صالح رضایی پیش‌رباط (تألیف)، شماره ۳، ص ۵.
- حق دفاع مشروع، ماهیت و جایگاه آن در دفاع مقدس / لیلا نعمتی (تألیف)، شماره ۳۸، ص ۷۱.
- ۶. مباحث فرهنگی و اجتماعی جنگ ایران و عراق**
- اشغال و اشغالگری از منظر نیروهای مردم / مجید نداف (تألیف)، شماره ۱۴، ص ۵۴.
- الگوسازی در دوران جنگ / دکتر سید عبدالامیر نبوی (تألیف)، شماره ۵، ص ۲۹.
- انعکاس مطالب مربوط به جنگ هشت‌ساله در مطبوعات (اطلاع‌رسانی)، شماره ۶، ص ۱۱۲.
- بازتاب رسانه‌ای جنگ (هفته دفاع مقدس) / رضا مؤمن‌زاده (اطلاع‌رسانی)، شماره ۱۴، ص ۱۳۸.
- تبیین چارچوب‌های نظری برای نمایشگاه و پایگاه اطلاع‌رسانی تاریخ جنگ (گفت‌وگو)، شماره ۱۱، ص ۱۶۰.
- بحثی پیرامون رابطه دو پدیده: جنگ و شکاف نسل‌ها (نقد گفت‌وگوی دکتر رجب‌زاده با ماهنامه نامه) / گروه پژوهش فصلنامه (تألیف)، شماره ۱۴، ص ۱۴۵.
- برگزاری سومین دوره آشنایی با دفاع مقدس (دانشجویان دانشگاه امام حسین^(ع)) (اطلاع‌رسانی)، شماره ۱۴، ص ۱۶۰.
- برگزاری نهمین جشنواره انتخاب کتاب دفاع مقدس (اطلاع‌رسانی)، شماره ۱۴، ص ۱۶۸.
- بررسی جنگ تحمیلی در دایره‌المعارف خارجی / علیرضا فرشچی، سید کمال‌الدین محمدرفیعی (تألیف)، شماره ۲۷، ص ۲۹.
- تحقیق و پژوهش در دفاع مقدس / دکتر محسن رضایی (سخنرانی)، شماره ۲۲، ص ۹۲.
- تحلیل محتوای اخبار مطبوعات جهان در رابطه با زمینه‌سازی جنگ ایران و عراق / رقیه محمدی (تألیف)، شماره ۲۵، ص ۴۵.
- تعامل نمادهای جنگ و هویت ملی در روسیه (یافته‌های سفر) دکتر امینیان، دکتر کرمی (تألیف)، شماره ۱۴، ص ۴۸.
- جنگ تحمیلی و هویت ملی / مهدی رحمتی (تألیف)، شماره ۲۸، ص ۴۱.
- در حاشیه گرامیداشت هفته دفاع مقدس / گروه پژوهش فصلنامه (تألیف)، شماره ۱۰، ص ۱۲۴.
- راه پیموده: نگاه‌گذاری به هشت شماره فصلنامه / محمود یزدانفام (سرمقاله)، شماره ۸، ص ۴.
- رویکرد خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران به جنگ تحمیلی (اطلاع‌رسانی)، شماره ۹، ص ۱۶۴.
- رویکرد فرهنگی - اجتماعی به جنگ ایران و عراق / خسرو شاه‌محمدی (تألیف)، شماره ۱۴، ص ۸۶.
- ریشه‌های اجتماعی جنگ با تأکید بر جنگ ایران و عراق / تام ورکمن / ترجمه: عسکر قهرمان‌پور

- (ترجمه)، شماره ۱۴، ص ۲۲. شماره ۳۱، ص ۹.
- سرمایه‌های اجتماعی جنگ هشت‌ساله و تثبیت نظام / مجید مختاری (سرمقاله)، شماره ۴، ص ۳.
- ضرورت پژوهش در حوزه جنگ ایران و عراق / غلامعلی رشید (سخنرانی)، شماره ۱۸، ص ۸۰.
- ضرورت رویکرد جامعه‌شناختی به جنگ / محمد درودیان (سرمقاله)، شماره ۱۴، ص ۶.
- عاشورا؛ نمادی الهام‌بخش در مبارزات حق‌طلبانه / دکتر فرهاد درویشی (سرمقاله)، شماره ۲۷، ص ۵.
- گزارشی از اولین همایش پژوهش و دفاع مقدس (گزارش)، شماره ۱۸، ص ۱۶۶.
- گفت‌وگو با سرهنگ پاسدار محسن رخصت‌طلب (گفت‌وگو)، شماره ۹، ص ۱۵۲.
- گفت‌وگو با نصرالله صمدزاده مسئول کتابخانه جنگ دفتر ادبیات و هنر مقاومت / زهرا ابوعلی (گفت‌وگو)، شماره ۲۶، ص ۱۶۳.
- مصاحبه روزنامه همشهری با سردار درودیان (اطلاع‌رسانی)، شماره ۶، ص ۱۰۹.
- معرفی فعالیت‌ها و عملکرد دفتر ادبیات و هنر مقاومت / گروه پژوهش فصلنامه (اطلاع‌رسانی)، شماره ۱۰، ص ۱۴۶.
- معرفی و نقد گفتمان جنگ در رسانه‌ها و زبان ادبیات / علیرضا فرشچی (تألیف)، شماره ۱۲، ص ۱۳۰.
- نگاهی به آثار اجتماعی جنگ / دکتر عبدالامیر نبوی (تألیف)، شماره ۲، ص ۹۳.
- موزه‌های نظامی و ضرورت‌های حفظ آن / گل‌ناز مقدم‌فر، یعقوب نعمتی (تألیف)، شماره ۲۹، ص ۸۱.
- جامعه و جنگ / سردبیری (سرمقاله)، شماره ۳۱، ص ۵.
- میراث جنگ / دکتر سید عبدالامیر نبوی (تألیف)، شماره ۳۱، ص ۹.
- واکاوی جنگ عراق علیه ایران از منظر رهیافت جامعه‌شناسی تاریخی / نبی‌الله ابراهیمی (تألیف)، شماره ۳۱، ص ۲۳.
- بررسی آثار و تبعات جنگ شهرها در ایران / زهرا رحیمی (تألیف)، شماره ۳۱، ص ۶۳.
- جنگ عراق با ایران از منظر جامعه‌شناسی / دکتر حسین اردستانی (سرمقاله)، شماره ۳۲، ص ۵.
- نقش جنگ در جامعه‌پذیری و هویت ایرانیان، از معرفت لاکاتوش تا هستی‌شناسی ونت / دکتر نبی‌الله ابراهیمی (تألیف)، شماره ۳۲، ص ۹.
- بررسی جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، از منظر جامعه‌شناختی / دکتر حیدرعلی مسعودی / سمانه خان‌بیگی (تألیف)، شماره ۳۲، ص ۲۳.
- مشارکت سیاسی زنان در جنگ ایران و عراق (۱۳۵۹ - ۱۳۶۷) / دکتر فرهاد درویشی، اعظم امامی (تألیف)، شماره ۳۲، ص ۳۷.
- تفسیر تغییر سوژه رزمنده در فیلم‌های دفاع مقدس / ندا رضایی (تألیف)، شماره ۳۵، ص ۳۳.
- بررسی نقش و تحولات سرمایه اجتماعی جامعه ایران در دوران دفاع مقدس / مصطفی کریمی (تألیف)، شماره ۳۵، ص ۶۹.
- الگوی دفاع مقدس / دکتر حسین اردستانی (سرمقاله)، شماره ۳۶، ص ۵.
- آموزش و پرورش در دفاع مقدس / مرتضی قاضی (تألیف)، شماره ۳۷، ص ۱۳۳.
- مطالعه گردشگری جنگ در جهان؛ ارائه راهکارهایی به منظور توسعه گردشگری جنگ در ایران / مجید حیدری و امیرعباس نجفی‌پور، (تألیف)، شماره ۴۹، ص ۱۱۷.

۷. مباحث اقتصادی جنگ ایران و عراق

- اقتصاد ایران در دوران جنگ تحمیلی / حمیدرضا رئوفی (تألیف)، شماره ۲۴، ص ۲۳.
- نفت و بی‌ثباتی: اقتصاد سیاسی نفت و جنگ ایران و عراق / جیاکومولوجیا / ترجمه: گروه ترجمه فصلنامه (ترجمه)، شماره ۱، ص ۹۷.
- هزینه اقتصادی جنگ ایران و عراق / کامران مفید / ترجمه: داریوش قمری (ترجمه)، شماره ۵، ص ۹۰.
- هزینه‌های نظامی ایران در دهه ۷۰ و ۸۰ / کامران مفید / ترجمه: محمدعلی خرمی (ترجمه)، شماره ۸، ص ۴۲.
- اقتصاد و جنگ / سردبیری (سرمقاله)، شماره ۳۰، ص ۵.
- اقتصاد و جنگ: ارتباط نظری / دکتر عبدالله قنبرلو (تألیف)، شماره ۳۰، ص ۹.
- وضعیت اقتصادی ایران و سیاست‌های اقتصادی اجرا شده در دوران جنگ / مجید امینی (تألیف)، شماره ۳۰، ص ۲۱.
- جنگ و تأثیرات آن بر اقتصاد نفتی ایران / آمنه جلیلود (تألیف)، شماره ۳۰، ص ۳۹.
- جنگ و روند اقتصادی جمهوری اسلامی ایران / نادر پوراخوندی (تألیف)، شماره ۳۰، ص ۵۳.
- کارکردهای اقتصاد رانتی و تأثیر آن بر روند جنگ ایران و عراق / حسین مهرابی‌نژاد (تألیف)، شماره ۳۰، ص ۶۵.
- جنگ ایران و عراق و نقش آن در فروپاشی روند توسعه اقتصادی عراق / نویسنده: عباس‌النصراوی / ترجمه: سهراب گنجی‌مراد (ترجمه)، شماره ۴۴، ص ۹۵.

۸. مباحث پایه و نظری

- آزمون نظریه‌های پایان جنگ در جنگ ایران و عراق / تئوکان هوی / ترجمه: محمدعلی قاسمی (ترجمه)، شماره ۱۲، ص ۵۴.
- از پرسشگری تا روشنگری؛ نقد گفتمان پس از جنگ / فرانک جمشیدی (تألیف)، شماره ۹، ص ۱۳۴.
- بازدارندگی در امنیت ملی کشورهایی با اندازه متوسط / رایزرد اولسوسکی / ترجمه: عبدالمجید حیدری (ترجمه)، شماره ۱۰، ص ۳۷.
- بازدارندگی دو راهبرد / علیرضا فرشچی (تألیف)، شماره ۱۰، ص ۳۲.
- بررسی جنگ تحمیلی عراق علیه ایران از منظر نظریه سازه‌انگاری / وحید اسدزاده (تألیف)، شماره ۲۷، ص ۴۷.
- بررسی گفتمان‌های پس از جنگ بر اساس دو رکن ذهنیت و کلیت / فرانک جمشیدی (تألیف)، شماره ۱۰، ص ۱۱۶.
- بررسی نظریه‌های پایان جنگ / دکتر مصطفی زهرانی (تألیف)، شماره ۱۲، ص ۳۴.
- پایه‌های روان‌شناختی جنگ / رابرت ای هیند / ترجمه: داوود علمایی (ترجمه)، شماره ۲۲، ص ۲۴.
- تئوری پیچیدگی و محیط جنگ فرماندهی و کنترل / عبدالرسول دیوسالار (تألیف)، شماره ۲۳، ص ۲۰.
- تاریخ جنگ / کی. اس. سید / ترجمه: داوود علمایی (ترجمه)، شماره ۱۸، ص ۳۷.
- تاریخ نظامی نوین؛ کارگزاران آن و اقدامات آنها / دون‌های جین بوتام / ترجمه: محمدباقر سلیمانی (ترجمه)، شماره ۱۸، ص ۲۸.
- تأملی فلسفی در علل آغاز جنگ ایران و عراق /

- قدرت‌الله قربانی (تألیف)، شماره ۵، ص ۱۶.
- تناقضات جنگ / کرانت تی هاموند / ترجمه: دکتر سهراب سوری (ترجمه)، شماره ۱۹، ص ۳۳.
- جنگ ایران و عراق نمونه جنگ نامتقارن / مجید مختاری (سرمقاله)، شماره ۳، ص ۳.
- جنگ برق‌آسا؛ گذشته و حال / دکتر عبدالله قنبرلو (تألیف)، شماره ۲۴، ص ۱۱.
- جنگ و نظریه بین‌المللی در جهان سوم / کی. جی. هالستی / ترجمه: عبدالحمید حیدری (ترجمه)، شماره ۹، ص ۴۸.
- حماسه‌ای بر پایه عقل: گفت‌وگو با محمد درودیان (مصاحبه)، شماره ۱، ص ۱۶۳.
- درآمدی بر پدیدارشناسی جنگ‌های آینده / علیرضا فرشچی (تألیف)، شماره ۹، ص ۴۲.
- درس نظامی چیست؟ / ویلیام ث فولر (پسر) / ترجمه: سرتیپ ۲ علی‌اصغر حقیقی (ترجمه)، شماره ۲۳، ص ۲۸.
- دکتربین قابلیت مبنا / علیرضا فرشچی (تألیف)، شماره ۱۹، ص ۴۴.
- مبانی رفتار دفاعی ایران / قدرت‌الله قربانی (تألیف)، شماره ۲، ص ۳۸.
- مبانی فکری و نظری سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در دوران جنگ / دکتر اکبر مهدی‌زاده (تألیف)، شماره ۲، ص ۵۳.
- نقش متغیرهای سیستمیک در جنگ ایران و عراق / دکتر اکبر مهدی‌زاده (تألیف)، شماره ۷، ص ۲۴.
- نظریه‌های علمی و جنگ ایران و عراق / سردبیری (سرمقاله)، شماره ۲۹، ص ۵.
- جنگ تحمیلی از منظر نظریه سازه‌نگاری، نقش ادراکات هویتی در نظام تصمیم‌گیری عراق / حیدرعلی مسعودی (تألیف)، شماره ۲۹، ص ۹.
- نظریه انتخاب عقلانی، تحلیل علل پایان جنگ عراق علیه ایران / زهره اسماعیل‌زاده (تألیف)، شماره ۲۹، ص ۱۷.
- واکاوی جنگ عراق علیه ایران از منظر واقع‌گرایی و نظریه موازنه قدرت / روح‌الله قادری کنگاوری (تألیف)، شماره ۲۹، ص ۳۳.
- وقوع جنگ ایران و عراق از منظر واقع‌گرایی ساختاری والتز / الهام رسولی ثانی‌آبادی (تألیف)، شماره ۲۹، ص ۵۱.
- رژیم‌های بین‌المللی و جنگ ایران و عراق / جهان‌شیر منصوری مقدم (تألیف)، شماره ۲۹، ص ۶۳.

۹. عراق و جنگ تحمیلی

- افزایش ابزارها در جنگ ایران و عراق: ناسازگاری عناصر استراتژی صدام / کارلاتورز و وینست دیفرونزو / ترجمه: پریسا کریمی‌نیا (ترجمه)، شماره ۶، ص ۸.
- بحران ملت‌سازی در عراق و آغاز جنگ هشت‌ساله / کامیل کریمیان (تألیف)، شماره ۴، ص ۴۱.
- تجدید رابطه امریکا و عراق در جریان جنگ تحمیلی / هادی نخعی (تألیف)، شماره ۱۲، ص ۸۸.
- صدام و جنگ ایران و عراق / کول ترفتون و کول ایشروود / محمود یزدانفام (ترجمه)، شماره ۶، ص ۱۹.
- عراق تحت حاکمیت صدام، کشاکش قدرت و ناتوانی / گروه ترجمه فصلنامه (ترجمه)، شماره ۱۲، ص ۱۱۴.
- عراق: مسائل امنیت ملی و نیروهای مسلح (۱۹۸۸ - ۱۹۸۰) / ترجمه، شماره ۴، ص ۹۲.
- نسل جنگ در عراق موردی از ملی‌گرایی پدرسالارانه شکست‌خورده / فالح جبار / ترجمه: عسکر قهرمان‌پور (ترجمه)، شماره ۲۵، ص ۱۵.

۱۰. دولت‌ها و جنگ ایران و عراق

- امریکا چگونه صدام حسین را به سلاح‌های شیمیایی مسلح کرد؟ / نورم دیکسن / ترجمه: پریسا کریمی‌نیا (ترجمه)، شماره ۲۴، ص ۵۹.
- اجماع استراتژیک ساختار دوقطبی در جنگ عراق علیه ایران / دکتر ابراهیم متقی (تألیف)، شماره ۳۳، ص ۹.
- اهداف امریکا در جنگ ایران و عراق / سیامک تیمورپور (تألیف)، شماره ۸، ص ۹۳.
- بررسی سیاست خارجی لیبی در جنگ ایران و عراق / دکتر احمد سلطانی‌نژاد و دکتر مرتضی نورمحمدی (تألیف)، شماره ۳۵، ص ۹.
- بررسی سیاست خارجی و رفتار عربستان در قبال جنگ ایران و عراق / دکتر اکبر مهدی‌زاده (تألیف)، شماره ۴، ص ۳۲.
- بررسی مواضع ترکیه نسبت به جنگ تحمیلی عراق علیه ایران / سکینه فرج‌زاده (تألیف)، شماره ۳۵، ص ۵۷.
- بررسی مواضع و عملکرد پاکستان در جنگ عراق با ایران / سید مسعود موسوی (تألیف)، شماره ۳۳، ص ۶۳.
- بررسی مواضع و عملکرد کویت در جنگ ایران و عراق / سید مسعود موسوی (تألیف)، شماره ۸، ص ۷۵.
- بررسی موضع ساف در جنگ ایران و عراق / مختار حسینی (تألیف)، شماره ۶، ص ۴۳.
- بررسی موضع فرانسه در قبال جنگ تحمیلی / زهرا ربیعی (تألیف)، شماره ۳۱، ص ۷۱.
- تحلیلی بر میزان کمک‌های مالی - تسلیحاتی منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای به عراق در جنگ تحمیلی علیه ایران / دکتر روح‌الله قادری کنگاوری (تألیف)، شماره ۳۲، ص ۵۱.
- تکاپوی جهانی برای توقف جنگ / دکتر حسین اردستانی (تألیف)، شماره ۲۱، ص ۵۳.
- جنگ ایران و عراق و تأثیر آن بر ترکیه / اورن آلتینکاش / ترجمه: عبدالمجید حیدری (ترجمه)، شماره ۲۷، ص ۶۳.
- جنگ ایران و عراق؛ بررسی تغییر در مواضع بی‌طرفی ایالات متحده / اسناد وزارت امور خارجه ایالات متحده / ترجمه: یعقوب نعمتی وروجنی (ترجمه)، شماره ۲۹، ص ۹۳.
- جنگ خلیج فارس و کشورهای منطقه؛ تداوم و تحول الگوها / گرد نان من / ترجمه: پریسا کریمی‌نیا (ترجمه)، شماره ۲۶، ص ۵۳.
- دلایل و ریشه‌های موضع‌گیری ترکیه در جنگ ایران و عراق / رحمان قهرمان‌پور (تألیف)، شماره ۱، ص ۴۹.
- راهبرد اسرائیل در جنگ ایران و عراق / محمد حسینی‌مقدم (تألیف)، شماره ۳، ص ۵۰.
- روابط ایران و شوروی در دوره جنگ ایران و عراق / مهدی رحمتی (تألیف)، شماره ۳۴، ص ۷۷.
- روابط خارجی ایران با کشورهای خاورمیانه در طول جنگ تحمیلی / مختار حسینی (تألیف)، شماره ۲، ص ۸۱.
- روزشمار دخالت امریکا در جنگ تحمیلی در پرتو اسناد جدید / ترجمه و مقدمه تحلیلی: دکتر علی امیدی (ترجمه)، شماره ۲۱، ص ۷۲.
- شورای همکاری خلیج فارس و جنگ ایران و عراق / جوزف ای. کشیشان / ترجمه: گروه فصلنامه (ترجمه)، شماره ۱، ص ۸۳.
- شوروی: تلاش برای ایجاد توازن و پایان جنگ ایران و عراق / حایم شمش / ترجمه: دکتر محمدعلی قاسمی (ترجمه)، شماره ۲۸، ص ۹۳.
- شوروی؛ آغاز و تداوم جنگ ایران و عراق / حایم

۱۱. تاریخ‌نگاری جنگ ایران و عراق

- آسیب‌شناسی تاریخ‌نگاری جنگ / فرانک جمشیدی

(تألیف)، شماره ۱۳، ص ۶۰.

- اقتراح: بحث درباره راوی و روایت (گفت‌وگو)، شماره ۲۲، ص ۹۷.

- گفت‌وگوی اول: بررسی تاریخ‌نگاری جنگ با حضور آقای کاوه بیات، راویان و محققین جنگ (گفت‌وگو)، شماره ۱۳، ص ۱۴.

- بررسی گفتمان‌های پس از جنگ (میزگرد اعضای هیئت تحریریه فصلنامه) (میزگرد)، شماره ۱۱، ص ۱۱۰.

- بیم‌ها و امیدها در تاریخ‌نگاری جنگ (نقد و بررسی دو دیدگاه) / مجید نداف (تألیف)، شماره ۱۳، ص ۹۸.

- پیش‌درآمدی بر دو گفت‌وگو درباره تاریخ‌نگاری جنگ / فرانک جمشیدی (گفت‌وگو)، شماره ۱۳، ص ۱۰.

- پیش‌درآمدی به شکل‌گیری تاریخ‌نگاری هشت سال دفاع مقدس در ارتش / امیر سرتیپ ۲ مسعود بختیاری (تألیف)، شماره ۲۲، ص ۷۳.

- پیش‌درآمدی بر تاریخ‌نگاری جنگ در سپاه (قسمت اول) / گروه پژوهش فصلنامه (تألیف)، شماره ۱۳، ص ۱۱۶.

- پیش‌درآمدی بر تاریخ‌نگاری شفاهی (اطلاع‌رسانی)، شماره ۲۲، ص ۱۵۰.

- گفت‌وگوی دوم: تاریخ‌نگاری جنگ در سپاه از نگاه راویان (گفت‌وگو)، شماره ۱۳، ص ۲۷.

- تاریخ‌نگاری جنگ در عصر اسلامی (از آغاز تا عصر عباسی) / دکتر اصغر قائدان (تألیف)، شماره ۱۳، ص ۷۰.

- تاریخ‌نگاری جنگ / دکتر رضا داوری اردکانی (گفت‌وگو)، شماره ۱۸، ص ۱۰.

- تاریخ‌نگاری جنگ و اقدامات برجسته مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه / دکتر محمد

شمس / ترجمه: دکتر محمدعلی قاسمی (ترجمه)، شماره ۲۷، ص ۷۱.

- عراق و امریکا در جنگ تحمیلی؛ پیوستگی هدف و همسویی عملکرد / ترجمه: صادق سلیمی بنی (ترجمه)، شماره ۶، ص ۷۸.

- غرب و منازعه دریایی در خلیج فارس ۱۹۸۷ (بخش ۱) / آنتونی کردزمن / ترجمه: پریسا کریمی‌نیا (ترجمه)، شماره ۵، ص ۶۳.

- غرب و منازعه دریایی در خلیج فارس؛ ۱۹۸۷ (بخش ۲) / آنتونی کردزمن / ترجمه: پریسا کریمی‌نیا (ترجمه)، شماره ۶، ص ۵۴.

- غرب و منازعه دریایی در خلیج فارس؛ ۱۹۸۷ (بخش ۳) / آنتونی کردزمن / ترجمه: پریسا کریمی‌نیا (ترجمه)، شماره ۷، ص ۵۵.

- منافع ملی، ایدئولوژی، سیاست خارجی سوریه در جنگ تحمیلی / احمد سلطانی‌نژاد و مرتضی نورمحمدی (تألیف)، شماره ۳۴، ص ۱۱.

- موضع‌گیری و عملکرد سوریه در جنگ هشت‌ساله / سید مسعود موسوی (تألیف)، شماره ۳، ص ۳۴.

- نقش مصر در جنگ ایران و عراق / مختار حسینی (تألیف)، شماره ۱، ص ۶۰.

- نقش ناسیونالیسم عربی در جنگ ایران و عراق / مختار حسینی (تألیف)، شماره ۴، ص ۱۹.

- نگاهی اجمالی به مهم‌ترین تحولات روابط ایران و امریکا / رضا مؤمن‌زاده، شماره ۱۰، ص ۵۸.

- ورود غرب به خلیج فارس ۱۹۸۵ - ۱۹۸۷ (بخش ۱) / آنتونی کردزمن (ترجمه)، شماره ۳، ص ۶۱.

- ورود غرب به خلیج فارس ۱۹۸۵ - ۱۹۸۷ (بخش ۲) / آنتونی کردزمن (ترجمه)، شماره ۴، ص ۷۴.

- کرمی‌راد (سرمقاله)، شماره ۱۹، ص ۶.
- تاریخ‌نگاری جنگ و چالش‌های پیش رو / فتاح غلامی (تألیف)، شماره ۲۲، ص ۷۷.
- تاریخ و تاریخ‌نگاری جنگ ایران و عراق / محمد درودیان (سرمقاله)، شماره ۱۳، ص ۴.
- تأملاتی در روش‌شناسی مطالعات پدیده جنگ / سخنرانی آقای علیرضا کمره‌ای (سخنرانی)، شماره ۱۱، ص ۱۲۴.
- تغییر در روایت جنگ؛ زمینه‌ها و عوامل مؤثر / محمد درودیان (سرمقاله)، شماره ۲۲، ص ۶.
- جریان‌های تاریخ‌نگاری و تاریخ‌نگری جنگ ایران و عراق / علیرضا کمره‌ای (تألیف)، شماره ۱۸، ص ۵۰.
- خاطره‌گویی گونه‌ای از روایت جنگ / گفت‌وگو با مرتضی سرهنگی و هدایت‌الله بهبودی (گفت‌وگو)، شماره ۲۲، ص ۱۰.
- درآمدی بر مطالعه نشانه‌شناختی روایت / علیرضا کمره‌ای (تألیف)، شماره ۲۲، ص ۳۷.
- روایت و نگاه‌های مختلف به جنگ / برادر مرتضی مصطفوی (تألیف)، شماره ۲۲، ص ۱۴۴.
- روایت‌گری؛ ملاحظات و آسیب‌پذیری‌ها / محمد جان‌پور (تألیف)، شماره ۲۲، ص ۱۳۶.
- رویکرد تاریخی به جنگ / گفت‌وگو با سردار باقرزاده (گفت‌وگو)، شماره ۱۳، ص ۱۵۲.
- شرحی بر روش تاریخ‌نگاری در مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه / مجید ندف (تألیف)، شماره ۱۸، ص ۶۰.
- فراشدن از تبلیغ تا تبیین در تاریخ‌نگاری جنگ - دفاع مقدس / علیرضا کمره‌ای (تألیف)، شماره ۱۳، ص ۴۰.
- فرماندهان نظامی و تدوین تاریخ جنگ: توانمندی‌ها و محدودیت‌ها (میزگرد)، شماره ۲۴، ص ۶۷.
- گزارش دومین دوره آموزش ویژه راویان فتح (اطلاع‌رسانی)، شماره ۱۴، ص ۱۶۱.
- ملاحظات در باب تاریخ‌نگاری جنگ / محمد درودیان (سرمقاله)، شماره ۱۸، ص ۶.
- منشور روایت‌گری / حسین یکتا (تألیف)، شماره ۲۲، ص ۱۴۷.
- موزه‌های جنگ و نقش تاریخ‌سازی / دکتر فرهاد ساسانی (تألیف)، شماره ۱۳، ص ۴۸.
- نقدی بر تاریخ‌نگاری فرماندهان جنگ / فرانک جمشیدی (تألیف)، شماره ۱۸، ص ۸۸.
- نگران اسناد زنده جنگ باشیم / رضا مؤمن‌زاده (تألیف)، شماره ۱۶، ص ۱۵۶.
- نوآوری در روایت جنگ: ضرورتی اجتناب‌ناپذیر / دکتر فرهاد درویشی (سرمقاله)، شماره ۲۴، ص ۵.
- نیازسنجی اطلاعاتی و درآمدی نو بر راهبردهای تاریخ‌نگاری مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ / امیر رزاق‌زاده (تألیف)، شماره ۲۲، ص ۵۷.
- مطالعات تاریخی دفاع مقدس با رویکرد آینده‌پژوهشی / دکتر وحید یآوری / دکتر محمد جانی‌پور (تألیف)، شماره ۳۶، ص ۹.
- کارکرد مصاحبه راویان مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در دوران دفاع مقدس / امیر رزاق‌زاده، (تألیف)، شماره ۵۰، ص ۱۱۳.
- ۱۲. تاریخ شفاهی**
- تاریخ شفاهی فرماندهان جنگ ایران و عراق / دکتر حسین اردستانی (تألیف)، شماره ۴۶، ص ۵.
- تاریخ شفاهی دکتر محسن رضایی فرمانده سپاه پاسداران در دوران دفاع مقدس / دکتر حسین اردستانی (تألیف)، شماره ۴۶، ص ۱۹.

- تاریخ شفاهی: گفت‌وگوی سردار غلامعلی رشید با دکتر محسن رضایی / محمد درودیان (تألیف)، شماره ۴۶، ص ۵۹.
- تاریخ شفاهی سردار مرتضی قربانی فرمانده لشکر ۲۵ کربلا در دوران دفاع مقدس / امیر رزاق‌زاده (تألیف)، شماره ۴۶، ص ۸۷.
- تاریخ شفاهی سردار علی اسحاقی مسئول شنود سپاه پاسداران در جنگ تحمیلی / یدالله ایزدی (تألیف)، شماره ۴۶، ص ۱۲۹.
- شکل‌گیری سازمان رزم سپاه پاسداران در عملیات فتح‌المبین، تاریخ شفاهی دکتر محسن رضایی / دکتر حسین اردستانی، (تألیف)، شماره ۵۰، ص ۵.
- ضدانقلاب و اشخاص مؤثر در آزادسازی سنندج و محورهای مواصلاتی: تاریخ شفاهی دکتر سیدیحیی صفوی / دکتر حسین اردستانی، (تألیف)، شماره ۵۰، ص ۲۹.
- طراحی و اجرای عملیات طریق‌القدس: تاریخ شفاهی سردار احمد غلامپور / مجید مختاری، (تألیف)، شماره ۵۰، ص ۶۹.
- اتخاذ مدلی چهاربعدی در عملیات‌های نیروی دریایی سپاه پاسداران: تاریخ شفاهی دکتر حسین علایی / مهدی خداوردی، (تألیف)، شماره ۵۰، ص ۷۹.
- درآمدی بر تاریخ شفاهی و مهارت‌های مصاحبه / دکتر حسین احمدی، (تألیف)، شماره ۵۰، ص ۹۳.
- ۱۳. شهدای جنگ تحمیلی**
- از نمایی نزدیک، از نمایی دور / دکتر محسن رضایی (تألیف)، شماره ۱۶، ص ۲۲.
- اوصاف یک فرمانده / سردار غلامعلی رشید (تألیف)، شماره ۱۶، ص ۲۹.
- باقری فراتر از دست‌نوشته‌هایش / علی مینو (تألیف)، شماره ۱۱، ص ۶۰.
- باقری آن‌گونه که من می‌شناختم / دکتر محسن رضایی (تألیف)، شماره ۲۰، ص ۴۴.
- پیش‌درآمدی بر سبک مدیریت شهید باقری / دکتر محمدحسین فرهنگی (تألیف)، شماره ۲۰، ص ۷۴.
- پیش‌درآمدی بر فضائل اخلاقی و خصوصیات فرماندهی شهید حسن باقری / دکتر غلامعلی رشید (تألیف)، شماره ۲۳، ص ۱۳۲.
- در تمنای شهادت / احمد کاظمی (سرمقاله)، شماره ۱۶، ص ۶.
- در جنگ و پس از جنگ / دکتر حسین علایی (تألیف)، شماره ۱۶، ص ۳۷.
- در رثای نظریه‌پرداز جنگ / سردار غلامعلی رشید (سرمقاله)، شماره ۱۱، ص ۴.
- سرگذشت پژوهش شهیدان؛ چالش‌ها و راهکارها / دکتر محسن شاه‌رضایی (تألیف)، شماره ۲۰، ص ۳۲.
- شهید باقری، اسوه ناشناخته؛ درآمدی بر الگوی فرماندهی و مدیریت / سردار ظریف‌منش (تألیف)، شماره ۲۳، ص ۶۰.
- شهید کاظمی و نقش او در جنگ / سردار قاسم سلیمانی (گفت‌وگو)، شماره ۱۶، ص ۱۰.
- شهید مهدی باقری به روایت فرماندهان جنگ / پژوهش فصلنامه (اطلاع‌رسانی)، شماره ۲۰، ص ۱۵۲.
- ضرورت نگاه متفاوت به شهید باقری (گفت‌وگو)، شماره ۲۰، ص ۱۰.
- فرماندهی شهید باقری الگوی رفتاری و اخلاقی / دکتر ظریف‌منش (تألیف)، شماره ۲۰، ص ۷۷.
- گفتاری درباره شهید باقری / دکتر سید رحیم

- صفوی (سرمقاله)، شماره ۲۰، ص ۶.
- مرزی بین مدیریت آشتی‌پذیر و آشتی‌ناپذیر / مجید نداف (تألیف)، شماره ۱۶، ص ۴۶.
- مروری بر سختی‌های جنگ و نقش شهید مهدی باکری / سردار غلامعلی رشید (تألیف)، شماره ۲۰، ص ۴۸.
- مهدی باکری سردار اسلام در اندیشه و در عمل / دکتر حسین علایی (تألیف)، شماره ۲۰، ص ۵۲.
- نقش و جایگاه شهید باقری در طرح‌ریزی استراتژی نظامی و فرماندهی جنگ سخنرانی: سردار سرلشکر رحیم صفوی (سخنرانی)، شماره ۱۱، ص ۱۰۶.
- نقد رویکرد موجود درباره فرماندهان شهید / محسن حسام مظاهری (اطلاع‌رسانی)، شماره ۲۰، ص ۱۰۰.
- نگاه بکر به باکری امکان‌پذیر است؟ / فرانک جمشیدی (تألیف)، شماره ۲۰، ص ۲۲.
- یادبود شهید باکری / محمد جولایی تهرانی (اطلاع‌رسانی)، شماره ۲۰، ص ۱۵۵.
- شهید محمدرضا ملکی، راوی لشکر ۵۷ حضرت ابوالفضل^(ع) / مجید سان‌کهن (تألیف)، شماره ۳۶، ص ۵۳.
- سه راوی شهید (حسین جلائی پور، حمید صالحی و محسن فیض) / مرتضی قاضی، (تألیف)، شماره ۴۹، ص ۹۷.
- ۱۴. اسناد و گزارش‌ها**
- آمار شهدای توپخانه سپاه در طول ۸ سال دفاع مقدس (اسناد مکتوب)، شماره ۲۶، ص ۱۲۳.
- ارزیابی عملیات بیت‌المقدس (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۱، ص ۱۲۶.
- ارزیابی وضعیت تیپ ۷ دزفول (ولی عصر^(عج)) در عملیات بیت‌المقدس / گروه پژوهش فصلنامه (اسناد مکتوب)، شماره ۲۴، ص ۹۹.
- استراتژی جمهوری اسلامی ایران در هشت سال دفاع مقدس / سردار سید یحیی صفوی (گزارش)، شماره ۶، ص ۱۲۳.
- استراتژی دفاع متحرک عراق: اهداف و مقاصد دشمن (سند: پژوهش اسنادی)، شماره ۸، ص ۱۲۶.
- اسناد بهداری در عملیات محرم / حسن دری (اسناد مکتوب)، شماره ۳۸، ص ۱۲۱.
- اسناد تاریخ‌نگاری جنگ ایران و عراق (۲) مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه (سند)، شماره ۱۸، ص ۱۱۰.
- اسناد زرهی سپاه در جنگ / گروه پژوهش فصلنامه (اسناد مکتوب)، شماره ۲۷، ص ۱۵۵.
- اسناد عراقی در آستانه عملیات بدر (اسناد مکتوب)، شماره ۲۳، ص ۱۴۵.
- اسناد عملیات خیبر / حسن دری (اسناد مکتوب)، شماره ۴۳، ص ۱۵۹.
- اسناد مربوط به جنگ آب در جنگ عراق و ایران / گروه پژوهش فصلنامه (اسناد مکتوب)، شماره ۳۲، ص ۱۰۵.
- اسناد مربوط به زمینه‌سازی جنگ / حسن دری (اسناد مکتوب)، شماره ۳۷، ص ۱۶۵.
- اصول تحقیق و وظایف راوی (اسناد مکتوب)، شماره ۱۳، ص ۱۳۷.
- انتشار یک سند تاریخی / دکتر حسین علایی (اطلاع‌رسانی)، شماره ۲۱، ص ۱۵۴.
- انهدام زرهی عراق در شرق بصره؛ تشکیل تیم‌های شکار تانک (اسناد مکتوب)، شماره ۲۵، ص ۸۱.
- بازخوانی یک سند شفاهی از تاریخ جنگ: مصاحبه با علی شمخانی (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۱۰، ص ۱۳۰.

- بررسی تحولات استراتژیک تحمیلی از آغاز تا پایان سال ۱۳۶۱ / گروه پژوهش فصلنامه (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۳۴، ص ۱۳۵.
- بررسی تحولات استراتژیک جنگ تحمیلی از آغاز تا پایان سال ۱۳۶۱ / گروه پژوهش فصلنامه (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۳۵، ص ۱۳۱.
- بررسی تمهیدات و تاکتیک‌های پدافندی ارتش عراق در منطقه بصره / تهیه و تدوین: مهدی خداوردی (سند: پژوهش سندی)، شماره ۳۳، ص ۱۳۳.
- بررسی روند عملیات والفجر ۱۰ و چگونگی ادامه عملیات در جلسه فرماندهان سپاه / سعید سرمدی (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۴۰، ص ۷۹.
- بررسی نظامی جنگ از آغاز تا پایان سال ۱۳۶۱ (مباحث استراتژیک) / حسن دری (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۴۲، ص ۴۷.
- بررسی وضعیت نیروهای عراقی در عملیات بیت‌المقدس توسط قرارگاه کربلا / گروه پژوهش فصلنامه (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۲۴، ص ۱۳۵.
- برگی از دفترچه راویان جنگ / دکتر حسین اردستانی (سند: دفتر راوی)، شماره ۳۷، ص ۱۶۱.
- بهداری سپاه و جنگ شیمیایی عراق در آینه اسناد جنگ / محمدصادق درویشی (سند: پژوهش اسنادی)، شماره ۳۱، ص ۹۵.
- پرسش‌های مطرح‌شده در بازجویی از اسرای ایرانی (اسناد مکتوب)، شماره ۲، ص ۱۶۲.
- تحلیل ارتش عراق از دلایل شکستش در عملیات فتح‌المبین (اسناد مکتوب)، شماره ۴، ص ۱۵۱.
- تحلیل درون‌گروهی سازمان منافقین از عملیات رمضان و آینده جنگ (اسناد مکتوب)، شماره ۲۵، ص ۱۳۱.
- تحلیلی بر آخرین وضعیت دشمن پیش از آغاز عملیات بدر (اسناد مکتوب)، شماره ۷، ص ۱۵۱.
- تحلیلی بر عملیات‌های فتح‌المبین و بیت‌المقدس (سند: گزارش عملیات)، شماره ۸، ص ۱۴۳.
- تحلیلی پیرامون تخلیه سرپل اشغالی دشمن در شمال نisan (اسناد مکتوب)، شماره ۲، ص ۱۵۴.
- تردید و ابهام درباره عملیات والفجر ۸ (جلسه فرماندهان عالی سپاه در آبان ۱۳۶۴) / تنظیم: سعید سرمدی‌نژاد (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۳۹، ص ۱۹.
- تشریح عملکرد لشکر ۳۱ عاشورا در عملیات بدر در دو گزارش (سند: گزارش عملیات)، شماره ۲۰، ص ۱۳۴.
- تغییر استراتژی عملیاتی سپاه از جنوب به شمال (دلایل انتخاب منطقه عملیاتی کربلای ۱۰) (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۱۲، ص ۱۴۸.
- توپخانه در جنگ به روایت اسناد / به‌اهتمام: داوود ریاحی (اسناد مکتوب)، شماره ۲۶، ص ۱۰۵.
- توجیه نیروهای عمل‌کننده در عملیات رمضان؛ دغدغه اساسی فرمانده سپاه پس از عملیات / هادی نخعی (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۲۵، ص ۹۵.
- جرعه اولیه عملیات در هور؛ ماحصل توقف و بن‌بست در عملیات رمضان (سند: گزارش لحظه‌به‌لحظه)، شماره ۲۵، ص ۷۵.
- جزوه آموزش اصول دفاع برای افسران با سابقه رده‌های رزمی (اسناد مکتوب)، شماره ۲۸، ص ۱۲۳.
- جلسه فرماندهان سپاه پس از پایان عملیات رمضان (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۵، ص ۱۳۹.
- جلسه فرماندهان سپاه پیرامون عملیات کربلای ۴ و آماده‌سازی عملیات کربلای ۵ / حسن دری (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۴۵، ص ۵۹.

- جلسه فرماندهان سپاه در خصوص عملیات
ثامن الائمه^(ع) (اسناد مکتوب)، شماره ۶، ص ۱۵۷.
ص ۱۴۷.
- جلسه فرماندهان سپاه، تحریم تسلیحاتی و
تجهیزات ایران / یدالله ایزدی (سند: پیاده‌نوار)،
شماره ۴۱، ص ۶۳.
- جلسه فرماندهان سپاه درباره بمباران شیمیایی
مردم حلبچه توسط صدام (سند: پیاده‌نوار)،
شماره ۲، ص ۱۴۲.
- جمع‌بندی از عملیات فتح‌المبین (اسناد
مکتوب)، شماره ۴، ص ۱۵۹- جمع‌بندی عملیات
والفجر ۸ / مصاحبه راویان با برادر محسن رضایی
(سند: پیاده‌نوار)، شماره ۱۵، ص ۱۴۶.
- جنگ تحمیلی؛ محاصره آبادان و مبنای طرح‌ریزی
برای شکست حصر آن / سردار سید یحیی صفوی
(گزارش)، شماره ۶، ص ۱۱۴.
- چارچوب کلی گزارش یگان‌ها، لشکر و تیپ (اسناد
مکتوب)، شماره ۱۳، ص ۱۴۳.
- چگونگی درک ارتش عراق از سپاه و بسیج (اسناد
مکتوب)، شماره ۲۵، ص ۱۳۳.
- حماسه‌آفرینی غواصان و خط‌شکنان لشکر ۴۱
ثارالله در عملیات والفجر ۸ (سند: گزارش عملیات)،
شماره ۳، ص ۱۳۶.
- خلاصه بازجویی از یکی از پناهندگان عراقی (اسناد
مکتوب)، شماره ۲، ص ۱۶۵.
- خنده در حلقه آتش و آب / مصطفی ایزدی (گزارش)،
شماره ۱۶، ص ۱۳۶.
- دستورالعمل ارتش عراق درباره نحوه رفتار نیروهای
عراقی هنگام اسارت (اسناد مکتوب)، شماره ۲، ص ۱۶۰.
- دستورالعمل حدود مسئولیت سپاه سوم عراق
- در تاریخ ۱۳۵۹/۹/۲۸ (اسناد مکتوب)، شماره ۲،
ص ۱۴۷.
- دستورالعمل حفاظتی منطقه عملیاتی والفجر ۸
(سند)، شماره ۳، ص ۱۵۵.
- دفاع متحرک (اسناد مکتوب)، شماره ۲۸، ص ۱۲۷.
- دفتر راویان جنگ ایران و عراق (سند: دفتر راوی)،
شماره ۹، ص ۱۴۶.
- دلایل توجیهی عملیات دفاع متحرک و ورود مجدد
به خاک ایران (اسناد مکتوب)، شماره ۲۸، ص ۱۱۸.
- دلایل و اهداف ادامه جنگ پس از فتح خرمشهر
(سند: پیاده‌نوار)، محسن رضایی، شماره ۴، ص ۱۰۷.
- روایتی ناب از عملیات لشکر ۱۴ امام حسین^(ع) در
کربلای ۵ / شهید سید محمد اسحاقی، بخش اول
(سند: گزارش عملیات)، شماره ۱۹، ص ۱۳۶.
- روایتی ناب از عملیات لشکر ۱۴ امام حسین^(ع)
کربلای ۵ / شهید سید محمد اسحاقی، بخش دوم
(سند: گزارش عملیات)، شماره ۲۱، ص ۱۳۰.
- سخنرانی برادر علی شمخانی در جمع نیروهای
لشکر ۷ ولی عصر^(عج) (۱۳۶۴/۴/۹) و مسئولین تیپ
سید الشهداء (۱۳۶۴/۵/۲۶) / حسن دری (سند:
پیاده‌نوار)، شماره ۴۴، ص ۵۹.
- سخنرانی حجت‌الاسلام محلاتی نماینده حضرت
امام در سپاه پاسداران (در سمینار فرماندهان) /
محمد اللهیاری (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۴۲، ص ۱۰۹.
- سرگذشت راه‌اندازی توپخانه خرمشهر / مصطفی
اسکندری‌پور (پژوهش سندی)، شماره ۲۶، ص ۱۲۱.
- سندی از آرشیو محرمانه دولت امریکا... (اسناد
مکتوب)، شماره ۸، ص ۱۶۴.
- شرح وظایف محققین دفتر تحقیقات جنگ (اسناد

[illegible]

- گزارش عملکرد قرارگاه نصر در عملیات فتح‌المبین (سند: گزارش عملیات)، شماره ۴، ص ۱۱۸.
- گزارش عملکرد لشکر ۲۵ کربلا در عملیات والفجر ۱۰ (سند: گزارش عملیات)، شماره ۲، ص ۱۱۸.
- گزارش عملیات بیت‌المقدس (اسناد مکتوب)، شماره ۱، ص ۱۲۹.
- گزارش عملیات بیت‌المقدس ۶ / حسن دری (سند: گزارش عملیات)، شماره ۴۰، ص ۱۱۷.
- گزارش عملیات رمضان (سند: گزارش عملیات)، شماره ۵، ص ۱۲۱.
- گزارش عملیات نیروی هوایی در عملیات کربلای ۴ و ۵ / حسین سعادت (سند: گزارش عملیات)، شماره ۳۰، ص ۱۱۳.
- گزارش لحظه‌به‌لحظه (شرح وقایع) قرارگاه عملیات خاتم ۲ در عملیات بدر / حسن دری (سند: گزارش لحظه‌به‌لحظه)، شماره ۴۴، ص ۱۳۳.
- گزارش یک تصمیم‌گیری: عملیات کربلای ۵ / محمد درودیان (پژوهش سندی)، شماره ۲۳، ص ۱۰۸.
- گزارشی از اوضاع جنگ در جنوب پیش از اجرای عملیات ثامن‌الائمه^(ع) (اسناد مکتوب)، شماره ۶، ص ۱۴۸.
- گزارشی از حمله عراق به محور قصر شیرین / گروه پژوهش فصلنامه (سند: گزارش عملیات)، شماره ۲۹، ص ۱۰۱.
- گزارشی از عملیات‌های بزرگ مرحله آزادسازی سرزمین‌های جنوبی: ثامن‌الائمه و طریق‌القدس (سند: گزارش عملیات)، شماره ۶، ص ۱۳۱.
- گزیده گزارش نظارتی بر تیپ عاشورا در عملیات رمضان (اسناد مکتوب)، شماره ۲۵، ص ۱۰۷.
- گفت‌وگو با برادر عزیز جعفری فرمانده جبهه سوسنگرد / صادق شفیعی، اصغر منتظرالقائم (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۳۷، ص ۷۹.
- گفت‌وگو با سردار سرلشکر غلامعلی رشید درباره عملیات خیبر / حسین اردستانی (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۴۳، ص ۱۱۵.
- گوشه‌ای از مشکلات عملیات بدر (اسناد مکتوب)، شماره ۷، ص ۱۶۲.
- لزوم مقابله با اقدامات احتمالی ایران در خلیج فارس (سند کاخ سفید) / گروه پژوهش فصلنامه (اسناد مکتوب)، شماره ۲۴، ص ۱۴۷.
- لشکر ۳۱ عاشورا در عملیات بدر / محمد اللهیاری (سند: گزارش عملیات)، شماره ۷، ص ۱۳۰.
- مثلثی‌ها: تاکتیک دفاعی عراق در عملیات رمضان (اسناد مکتوب)، شماره ۲۵، ص ۱۱۷.
- مجموعه اسناد تجاوزات عراق قبل از آغاز جنگ (استان کرمانشاه) / حسن دری (اسناد مکتوب)، شماره ۴۱، ص ۱۵۳.
- محاصره دانشجویان پیرو خط امام در هویزه (سند: گزارش عملیات)، شماره ۱، ص ۱۱۹.
- مرحله پنجم عملیات رمضان تلاشی برای احداث و وصل دو خاکریز (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۵، ص ۱۵۵.
- مروری بر دست‌نوشته‌های شهید حسن باقری / به اهتمام: گروه پژوهش فصلنامه (اسناد مکتوب)، شماره ۱۱، ص ۱۳۰.
- مصاحبه با برادر علی هاشمی، تشریح عملیات خیبر / سعید سرمدی (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۴۳، ص ۶۷.
- مصاحبه صدام حسین با روزنامه کویتی / الانباء (اسناد مکتوب)، شماره ۵، ص ۱۵۷.

- منابع مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ از لشکر نجف (اطلاع‌رسانی)، شماره ۱۶، ص ۱۶۹.
- نقش توان رزم در انتخاب منطقه عملیاتی فاو (سند: گزارش عملیات)، شماره ۳، ص ۱۲۱.
- نگاهی اجمالی به فعالیت‌های تحقیقاتی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ (گزارش)، شماره ۲، ص ۱۰۹.
- نگاهی به عملیات عاشورا در میمک (سند: گزارش عملیات)، شماره ۴، ص ۱۲۹.

۱۵. معرفی و نقد کتاب

- آسب‌پذیری‌های سیاسی، جمعیت شناختی و اقتصادی ایران / کیت کرین، رولی لال، جفری مارتینی / دکتر روح‌الله قادری (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۸، ص ۱۵۱.
- ایران و عراق و میراث جنگ / دکتر حیدرعلی بلوچی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۴، ص ۱۴۹.
- تاریخ‌نگاری و تاریخ‌نگری جنگ / به اهتمام: علیرضا کمره‌ای / دکتر اسماعیل حسن‌زاده (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۸، ص ۱۶۳.
- تاریخ‌های اصلی جنگ ایران و عراق (۱۹۸۰ تا ۱۹۸۸) / افرائیم کارش / رضا مؤمن‌زاده (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۳، ص ۱۵۸.
- تحول نظامی و جنگ مدرن / الینور سولان / دکتر محمود یزدانفام (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۸، ص ۱۵۷.
- تغییر ماهیت جنگ / نمارتین کارفلد / مرکز مطالعات نقسا (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۱، ص ۱۵۷.
- جنگ در تمدن بشری / دکتر محمود یزدانفام (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۷، ص ۱۷۳.
- چرا ملت‌ها اقدام به جنگ می‌کنند؟ / دکتر عبدالله قنبرلو (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۶، ص ۱۵۳.
- نگاهی به نیروها و استحکامات دفاعی عراق در خرمشهر (اسناد مکتوب)، شماره ۸، ص ۱۶۲.
- نگاهی به وقایع و تحولات چند روز اول عملیات والفجر ۸ (اسناد مکتوب)، شماره ۳، ص ۱۴۹.
- نوآوری و ابتکارات توپخانه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی / گروه پژوهش فصلنامه (گزارش)، شماره ۲۶، ص ۹۹.
- نیروهای جیش‌الشعبی (ارتش خلقی عراق) / مهدی خداوردی (اسناد مکتوب)، شماره ۴۲، ص ۱۶۱.
- وضعیت توپخانه ارتش عراق به روایت اسناد / گروه پژوهش فصلنامه (اسناد مکتوب)، شماره ۲۶، ص ۱۲۵.
- همکاری تانک‌ها با نیروی پیاده (اسناد مکتوب)، شماره ۲۸، ص ۱۳۷.
- تلاش برای آمادگی: جلسه فرماندهان سپاه با آقای هاشمی رفسنجانی (جانشین فرمانده کل قوا) دو ماه قبل از عملیات والفجر ۸ / مهدی انصاری (پژوهش سندی)، شماره ۴۸، ص ۱۴۱.
- نگاهی بر کارآمدی واحد شنود قرارگاه خاتم‌الانبیا^(ص) سپاه پاسداران در عملیات والفجر ۸ / یحیی نیازی (پژوهش سندی)، شماره ۴۸، ص ۱۶۱.

- درس‌های جنگ نوین؛ (جنگ ایران و عراق جلد دوم) / دکتر حسین یکتا (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۶، ص ۱۴۹.
- رابطه مسموم: روابط امریکا - عراق و بمباران شیمیایی حلبچه / دکتر حیدرعلی بلوچی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۵، ص ۱۵۳.
- راه ناتمام (معرفی و نقد کتاب روند پایان جنگ) / جعفر شیرعلی‌نیا (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۱، ص ۶۱.
- رقابت ایران و عربستان سعودی در بین دو جنگ / دکتر حیدرعلی بلوچی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۶، ص ۱۴۵.
- رقابت‌های استراتژیک در سیاست جهانی؛ موقعیت، مکان و فرایند تشدید نزاع / مایکل پی. کلارسی؛ کارن راسلر، ویلیام آر. تامپسون / دکتر عبدالله قنبرلو (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۸، ص ۱۴۵.
- روایت یک شکست (نقد و بررسی خاطرات ابوالحسن بنی‌صدر) (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۱۷، ص ۱۳۴.
- فرهنگ استراتژیک و روش‌های جنگ / دکتر حیدرعلی بلوچی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۷، ص ۱۷۷.
- گزارش نشست نقد و بررسی کتاب خرمشهر در جنگ طولانی / زهرا ابوعلی (اطلاع‌رسانی)، شماره ۲۵، ص ۱۵۷.
- گزارش نقد کتاب در مرکز اسناد دفاع مقدس / زهرا ابوعلی (اطلاع‌رسانی)، شماره ۲۴، ص ۱۵۹.
- مذهب و جنگ در ایران انقلابی / دکتر حیدرعلی بلوچی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۷، ص ۱۶۹.
- مروری کوتاه بر اطلس نبردهای ماندگار (معرفی و نقد منابع)، شماره ۱۸، ص ۱۰۵.
- معرفی پایان‌نامه‌های دافوس ارتش درباره جنگ تحمیلی / گروه پژوهش فصلنامه (اطلاع‌رسانی)، شماره ۱۲، ص ۱۶۷.
- معرفی پایان‌نامه‌های دافوس درباره جنگ تحمیلی / گروه پژوهش فصلنامه (اطلاع‌رسانی)، شماره ۱۰، ص ۱۵۸.
- معرفی کتاب جنگ خلیج / سید رضا طباطبایی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۹، ص ۱۶۲.
- معرفی کتاب خرمشهر در جنگ طولانی / علیرضا کمره‌ای (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۱۲، ص ۱۵۸.
- معرفی کتاب سازمان مجاهدین خلق؛ پیدایی تا فرجام (۱۳۴۴ تا ۱۳۸۴) / رضا مؤمن‌زاده (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۱۷، ص ۱۶۲.
- معرفی کتاب ورود به خاک عراق؛ ضرورت‌ها و دستاوردها / سید مسعود موسوی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۱۲، ص ۱۶۴.
- معرفی کتاب‌های تألیف شده درباره شهید حسن باقری (اطلاع‌رسانی)، شماره ۱۱، ص ۱۷۰.
- معرفی و نقد کتاب تسخیر / رضا مؤمن‌زاده (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۱۰، ص ۱۵۲.
- منازعات خاورمیانه / محمدرضا کیانی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۴، ص ۱۵۵.
- نقد و بررسی اطلس جنگ سپاه و ارتش: دو دیدگاه (معرفی و نقد منابع)، شماره ۱۸، ص ۱۰۱.
- نقد و بررسی سرمقاله فصلنامه شماره ۱۸ نگین / ایران / سعید سرمدی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۱۹، ص ۱۲۸.
- نقد و بررسی فصلنامه نگین / ایران (شماره ۱ تا ۹) / رضا مؤمن‌زاده (معرفی و نقد)، شماره ۹، ص ۱۲۸.
- نقد و بررسی کتاب حقوق بشردوستانه / گروه

- پژوهش فصلنامه (اطلاع‌رسانی)، شماره ۲۶، ص ۱۵۹.
- نقدی بر کتاب *علل تدویم جنگ* / حمید فرهادی نیا (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۱۲، ص ۱۳۳.
- نقدی بر مجله فرهنگ پایداری / حسین قربانی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۱۶، ص ۱۵۲.
- نمایه فصلنامه نگین / *ایران* (از شماره ۴ تا ۱۴۱) (اطلاع‌رسانی)، شماره ۵، ص ۱۶۰.
- نمایه فصلنامه نگین / *ایران* شماره ۹ تا ۱۲ (اطلاع‌رسانی)، شماره ۱۴، ص ۱۶۲.
- اخلاق پزشکی و منازعات مسلحانه / میشل گراش، معرفی و نقد: دکتر حیدرعلی بلوجی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۵، ص ۱۶۱.
- ارتش در فاو / حسن دری (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۹، ص ۱۳۷.
- ارواح حلبچه: صدام و نسل‌کشی اکراد / مایکل کلی، معرفی و نقد: دکتر حیدرعلی بلوجی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۲، ص ۱۲۳.
- اقتصاد ایران در دوران جنگ تحمیلی / فرهاد دژپسند و حمیدرضا رئوفی، معرفی و نقد: سید مسعود موسوی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۰، ص ۱۴۷.
- اقتصاد عراق: نفت، جنگ‌ها، تخریب، توسعه و چشم‌اندازها، ۱۹۵۰ - ۲۰۱۰ / عباس النصاروی / معرفی و نقد: دکتر عبدالله قنبرلو (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۳، ص ۱۵۹.
- بررسی و نقد کتاب *جنایت جنگی* / زهرا ناظری (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۴۳، ص ۱۸۱.
- بررسی و نقد کتاب *شهید محمدرضا ملکی* / احمد گودرزبانی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۴۲، ص ۱۸۷.
- تحولات خاورمیانه از منظر ائتلاف ایران و سوریه: با تأکید بر بازخوانی جنگ تحمیلی عراق علیه ایران / انوشیروان احتشامی، رایموند هینوبوش / معرفی و نقد: دکتر داوود غریباق زندی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۰، ص ۱۵۱.
- تقویم تاریخ دفاع مقدس (آخرین روزهای دفاع مقدس جلد اول) / دکتر الهام ملک‌زاده (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۶، ص ۱۶۸.
- جاوید: تاریخچه نظامی ایران و نیروهای مسلح آن / استیون آر. وارد / معرفی و نقد: دکتر عبدالله قنبرلو (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۲، ص ۱۳۳.
- جنگ خلیج فارس؛ درس‌هایی از راهبرد، قانون و دیپلماسی / کریستوفر سی. جوینر / معرفی و نقد: داوود علمایی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۹، ص ۱۰۹.
- جنگ سایبری و تروریسم سایبری / لچ ج. جانزوسکی و آندروم. کولاریک / معرفی و نقد: دکتر حیدرعلی بلوجی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۳، ص ۱۶۵.
- خیزش سپاه، ارزیابی نقش سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در عرصه داخلی ایران / فردریک وهری و دیگران / معرفی و نقد: دکتر غلامرضا خسروی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۲، ص ۱۲۹.
- روابط بین‌الملل و امنیت در عصر دیجیتال / جان اریکسون و گیاکاملو / معرفی و نقد: نبی‌الله ابراهیمی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۹، ص ۱۱۵.
- طراحی عملیات‌های اطلاعاتی / پاتریک د. آلن / معرفی و نقد: دکتر حیدرعلی بلوجی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۱، ص ۱۶۷.

- کردها در ایران: مروری بر گذشته، حال و آینده / کریم یلدیز، تانیل. ب تاییسی / معرفی و نقد: فاطمه هموئی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۴، ص ۱۶۷.
- کندوکاوی درباره کتاب د/ (خاطرات سیده زهرا حسینی) / سیده اعظم حسینی / معرفی و نقد: دکتر عباس خلجی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۲، ص ۱۱۷.
- گسترش سلاح‌های هسته‌ای و جنگ در خاورمیانه، رقابتی راهبردی / ریچارد ال. راسل / معرفی و نقد: دکتر محمود یزدانفام (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۱، ص ۱۴۷.
- مدل‌سازی و تجزیه و تحلیل روحیه نظامی در جنگ بلندمدت / مایکل آرتللی / معرفی و نقد: دکتر حیدرعلی بلوجی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۴، ص ۱۶۱.
- معرفی کتاب (کتاب روند جنگ ایران و عراق، کتاب گزارش روزانه صحنه نبرد لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب^(ع) در عملیات بدر) / حسن دری (معرفی کتاب)، شماره ۴۴، ص ۱۵۶.
- معرفی کتاب (کتاب نسیم سبز خاطره‌ها، کتاب مژه‌های سوخته: روایتی از زندگی شهید کلاهدوز، کتاب فرماندهان دفاع مقدس: شهید حسن باقری، کتاب /امیر حماسه‌ها، کتاب بحران بالا می‌گیرد) / مرتضی شهریاری (معرفی کتاب)، شماره ۳۷، ص ۱۴۷.
- معرفی کتاب قدرت طبقه متوسط سنتی ایران در انقلاب و جنگ / احمد گودرزیانی (معرفی کتاب)، شماره ۴۲، ص ۱۸۵.
- معرفی کتاب (فرماندهان شهید دفاع مقدس: شهید مهدی باقری، کتاب فرماندهان شهید دفاع مقدس: شهید حسن باقری، درس‌های از جنگ مدرن: جلد دوم) / مریم حاج‌محمدی (معرفی کتاب)، شماره ۳۹، ص ۱۳۱.
- معرفی کتاب (کتاب راولیان صحنه جنگ: شهید ملکی، کتاب فرماندهان شهید دفاع مقدس: شهید احمد کاظمی، جنگ صدام: گفت‌وگو با آخرین فرمانده گارد ریاست جمهوری عراق، کردستان در جنگ ضد شورش‌گری و دفاع مقدس) / چمران بویه (معرفی کتاب)، شماره ۳۸، ص ۱۳۹.
- معرفی کتاب (کتاب روزشمار جلد ۲۳، کتاب شورایعالی دفاع به روایت مطبوعات) / سید حمزه حسینی (معرفی کتاب)، شماره ۴۵، ص ۱۷۱.
- معرفی کتاب (کتاب روزشمار جنگ ایران و عراق / جلد ۲۱، کتاب جاده/استراتژیک فلو - بصره / مریم اسدی جعفری (معرفی کتاب)، شماره ۴۱، ص ۱۸۱.
- معرفی کتاب (جنایت جنگی: حملات شیمیایی عراق در جنگ با ایران، کتاب مجموعه ادبی سخنان برگزیده شهید حسن باقری) / مریم اسدی جعفری (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۴۰، ص ۱۵۱.
- معرفی کتاب (دفاع مقدس در بیانات امام خمینی^(ره): خاورمیانه و کشورهای اسلامی، کتاب طریق القدس) / مریم اسدی جعفری (معرفی کتاب)، شماره ۴۳، ص ۱۷۷.
- معرفی کتاب (کتاب دفاع مقدس در بیانات امام خمینی: صدام و حزب بعث، کتاب دفاع مقدس در بیانات امام خمینی: چپستی و چپایی جنگ، کتاب طولانی‌ترین جنگ: رویارویی نظامی ایران و عراق، کتاب بررسی جنگ ایران و عراق: دیدگاه اساتید دانشگاه‌های ایران / مرتضی شهریاری (معرفی کتاب)، شماره ۳۶، ص ۱۶۵.
- منازعه و همکاری در منطقه خلیج فارس / جوزف

- کاستنر / معرفی و نقد: دکتر حیدرعلی بلوجی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۵، ص ۱۶۷.
- نظام دوقطبی و جنگ ایران و عراق / دکتر ابراهیم متقی / معرفی و نقد: دکتر عبدالله قنبرلو (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۱، ص ۱۴۱.
- نقد و بررسی کتاب تحلیل عملیات طریق القدس / امیر رزاق زاده (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۸، ص ۱۴۵.
- نیروهای نظامی ایران و توان جنگی آن / آنتونی کردزمن و کلیبر / دکتر حیدرعلی بلوجی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۹، ص ۱۲۱.
- هواپیماهای «ف-۴» ایران در جنگ تحمیلی / فرزاد بی شاپ و تام کوپر / معرفی و نقد: دکتر محمود یزدانفام (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۰، ص ۱۳۹.
- ویتنام در عراق؛ تاکتیک‌ها، درس‌ها، میراث و اشباح / جوهان دومبرل و دیوید دین / معرفی و نقد: دکتر غلامرضا خسروی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۱، ص ۱۵۷.
- معرفی کتاب‌های شهید همت در مکتب نبوی و قوی‌ترین شریک جرم / سید حمزه حسینی (معرفی کتاب)، شماره ۴۶، ص ۱۷۱.
- گزارش نشست نقد و بررسی کتاب روند جنگ ایران و عراق نوشته دکتر حسین علایی / زهرا ناظری (گزارش)، شماره ۴۶، ص ۱۷۵.
- معرفی کتاب رابطه زهرآگین/امریکا، عراق و بمباران شیمیایی حلبچه / سجاد نخعی (معرفی کتاب)، شماره ۴۷، ص ۱۷۳.
- بررسی و نقد کتاب اطلس کردستان در جنگ ضد شورش‌گری و دفاع مقدس / سعید سرمدی (نقد کتاب)، شماره ۴۷، ص ۱۸۷.
- معرفی کتاب‌های سیاست خارجی لیبی و سوریه در جنگ ایران و عراق / یعقوب نعمتی (معرفی کتاب)، شماره ۴۸، ص ۱۹۷.
- بررسی و نقد اطلس آذربایجان غربی در جنگ با ضدانقلاب و دفاع مقدس / سعید سرمدی (معرفی کتاب)، شماره ۴۸، ص ۲۰۹.
- معرفی کتاب تجزیه و تحلیل استراتژی نظامی عراق در جنگ و این سوی ارون / یعقوب نعمتی، (معرفی کتاب)، شماره ۴۹، ص ۲۱۱.
- گزارش نشست نقد و بررسی کتاب دیپلماسی ایران و قطعنامه ۵۹۸ / زهرا ناظری، (نقد کتاب)، شماره ۴۹، ص ۲۱۵.
- معرفی کتاب‌های شوروی و جنگ ایران و عراق و جنگ ایران و عراق از نگاه نظریه‌های روابط بین‌الملل / یعقوب نعمتی، (معرفی کتاب)، شماره ۵۰، ص ۱۳۵.

۱۶. گزارش

- رونمایی از کتاب گزارش روزانه صحنه نبرد، لشکر علی بن ابی طالب^(ع) در عملیات بدر و راویان صحنه جنگ، شهید محمدرضا ملکی / زهرا ناظری (گزارش)، شماره ۴۵، ص ۱۳۷.
- سخنرانی سردار سرلشکر پاسدار دکتر غلامعلی رشید در مراسم رونمایی کتاب نبرد طریق القدس / زهرا ناظری (گزارش)، شماره ۴۲، ص ۱۴۳.
- سفر راویان به مناطق جنوب و غرب / امیر رزاق زاده (گزارش)، شماره ۳۶، ص ۱۵۱.
- گزارش اولین گردهمایی راویان مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس (گزارش)، شماره ۴۰، ص ۱۳۳.
- گزارش جلسه رونمایی کتاب روند جنگ ایران و

- عراق / مریم اسدی جعفری (گزارش)، شماره ۴۴، ص ۱۲۱.
- گزارش نشست نقد کتاب بهار ۸۲ / احسان حسینی نسب (گزارش)، شماره ۴۰، ص ۱۵۵.
- گزارش نشست نقد و بررسی کتاب جاده استراتژیک فاو - بصره / زهرا ناظری (گزارش)، شماره ۴۵، ص ۱۷۳.
- گزارش نشست نقد و بررسی کتاب نقش آذربایجان غربی در دفاع مقدس / زهرا ناظری (گزارش)، شماره ۴۴، ص ۱۵۸.
- گزارش همایش کتاب مهران در تحولات جنگ ایران و عراق / مرتضی شهریار (گزارش)، شماره ۳۷، ص ۱۵۱.
- مروری بر همایش "مقاومت سوسنگرد در دشت آزادگان" / راشین مختاری (گزارش)، شماره ۳۸، ص ۱۰۵.
- نقد و بررسی کتاب طلسم راهنما - ۸، دزفول، شوش، اندیمشک در جنگ / سعید سرمدی (گزارش)، شماره ۴۱، ص ۱۸۵.
- نقش لشکر ویژه ۲۵ کربلا در عملیات والفجر ۸ / احسان حسینی نسب (گزارش)، شماره ۳۹، ص ۱۰۳.
- نیم‌نگاهی به وضعیت آثار دفاع مقدس در نمایشگاه کتاب ۲۴ / مریم جعفری اسدی (گزارش)، شماره ۳۶، ص ۱۵۹.
- همایش واکاوی عملیات مرصاد / مریم اسدی جعفری (گزارش)، شماره ۴۱، ص ۱۲۷.
- واکاوری نقش لشکر ۷ ولی عصر (عج) در عملیات والفجر ۸ / زهرا ناظری (گزارش)، شماره ۴۳، ص ۱۲۷.
- واکاوی نقش لشکر ۱۴ امام حسین (ع) در عملیات
- محرم / راشین مختاری (گزارش)، شماره ۳۸، ص ۱۰۹.
- گزارش رونمایی از کتاب‌های مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس / زهرا ناظری (گزارش)، شماره ۴۶، ص ۱۶۳.
- گزارش آیین رونمایی از کتاب رابطه زهراآگین / امریکا، عراق و بمباران شیمیایی حلبچه / زهرا ناظری (تألیف)، شماره ۴۷، ص ۱۷۷.
- گزارش رونمایی از کتاب دیپلماسی ایران و قطعنامه ۵۹۸ / زهرا ناظری (گزارش)، شماره ۴۸، ص ۱۹۳.
- خلاصه گزارش نشست کارشناسی بررسی نقش بسیج در لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب (ع) در دوران دفاع مقدس / ارائه: سردار سرتیپ دوم پاسدار احمد فتوحی، تنظیم و آماده‌سازی: دکتر حسین اردستانی، یحیی نیازی، (گزارش)، شماره ۴۹، ص ۱۹۵.
- گزارش مراسم رونمایی چهار کتاب تازه منتشر شده مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس / حسین طاهری، (گزارش)، شماره ۵۰، ص ۱۳۹.
- گزارش مراسم رونمایی از چهار عنوان کتاب‌های روز شمار جنگ ایران و عراق / مهدی فرجی، (گزارش)، شماره ۵۰، ص ۱۴۹.

ج) نمایه مؤلفان و محققان:

- آلتینکاش، اورن / جنگ ایران و عراق و تأثیر آن بر ترکیه / ترجمه: عبدالمجید حیدری (ترجمه)، شماره ۲۷، ص ۶۳.
- ابراهیمی، نبی‌الله / تحلیل گفتمان سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در دوره جنگ تحمیلی (تألیف)، شماره ۳۴، ص ۶۱.

- ابراهیمی، نبی‌الله / روابط بین‌الملل و امنیت در عصر دیجیتال / جان اریکسون و گیاکاملو (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۹، ص ۱۱۵.
- ابراهیمی، نبی‌الله / نقش جنگ در جامعه‌پذیری و هویت ایرانیان، از معرفت لاکاتوش تا هستی‌شناسی ونت (تألیف)، شماره ۳۲، ص ۹.
- ابراهیمی، نبی‌الله / واکاوی جنگ عراق علیه ایران از منظر رهیافت جامعه‌شناسی تاریخی (تألیف)، شماره ۳۱، ص ۲۳.
- ابوعلی، زهرا / گزارش نشست نقد و بررسی کتاب خرمشهر در جنگ طولانی (اطلاع‌رسانی)، شماره ۲۵، ص ۱۵۷.
- ابوعلی، زهرا / گزارش نقد کتاب در مرکز اسناد دفاع مقدس (اطلاع‌رسانی)، شماره ۲۴، ص ۱۵۹.
- احمدی، حسین درآمدی بر تاریخ شفاهی و مهارت‌های مصاحبه (تألیف)، شماره ۵۰، ص ۹۳.
- ادیبی سده، مهدی / ارزش‌های دفاع مقدس بسترها و موانع بالندگی (تألیف)، شماره ۶، ص ۸۶.
- ادیبی سده، مهدی / تأثیر تحولات صحنه نبرد در تداوم و پایان جنگ عراق علیه ایران (تألیف)، شماره ۲۱، ص ۴۴.
- ادیبی سده، مهدی / جنگ ایران و عراق؛ تبلیغات از دیدگاه امام خمینی^(ره) (تألیف)، شماره ۳، ص ۱۰۷.
- اردستانی، حجر / صدام و حزب بعث، ماهیت و کنش با تأکید بر سخنان امام خمینی (تألیف)، شماره ۳۶، ص ۳۹.
- اردستانی، حسین / الگوی دفاع مقدس (سرمقاله)، شماره ۳۶، ص ۵.
- اردستانی، حسین / ایران؛ تعامل جنگ و سیاست خارجی (تألیف)، شماره ۳، ص ۲۱.
- اردستانی، حسین / برگ‌گی از دفترچه راویان جنگ (سند: دفتر راوی)، شماره ۳۷، ص ۱۶۱.
- اردستانی، حسین / تصمیم تاریخی امام خمینی (سرمقاله)، شماره ۳۸، ص ۵.
- اردستانی، حسین / تغییر راهبرد ایران در سال ۱۳۶۶، شمال غرب به جای جنوب (تألیف)، شماره ۴۰، ص ۵.
- اردستانی، حسین / تکاپوی جهانی برای توقف جنگ (تألیف)، شماره ۲۱، ص ۵۳.
- اردستانی، حسین / جنگ ایران و عراق: موضوع معرفت و منشأ قدرت (سرمقاله)، شماره ۳۳، ص ۵.
- اردستانی، حسین / جنگ عراق با ایران از منظر جامعه‌شناسی (سرمقاله)، شماره ۳۲، ص ۵.
- اردستانی، حسین / خلاقیت، طراحی و برنامه‌ریزی در عملیات والفجر ۸ (تألیف)، شماره ۳۹، ص ۵.
- اردستانی، حسین / دیدگاه‌های امام خمینی در مقطع عملیات خیبر (آبان - بهمن ۱۳۶۲) (تألیف)، شماره ۳۸، ص ۴۷.
- اردستانی، حسین / شلمچه بستر تحولات جنگ تحمیلی (سرمقاله)، شماره ۳۵، ص ۵.
- اردستانی، حسین / عملیات خیبر، تغییر استراتژی عملیاتی، آغاز مرحله نوین در جنگ تحمیلی (تألیف)، شماره ۴۳، ص ۵.
- اردستانی، حسین / فرازی از تاریخ جنگ در عملیات والفجر ۸ (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۳۹، ص ۷۱.
- اردستانی، حسین / گفت‌وگو با سردار سرلشکر غلامعلی رشید درباره عملیات خیبر (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۴۳، ص ۱۱۵.
- اردستانی، حسین / مقاومت ملی در برابر تجاوز (سرمقاله)، شماره ۳۴، ص ۵.
- اردستانی، حسین / نقش سازنده عملیات محدود در

- روند جنگ عراق و ایران (تألیف)، شماره ۳۷، ص ۵.
- اردستانی، حسین / تاریخ شفاهی فرماندهان جنگ ایران و عراق (تألیف)، شماره ۴۶، ص ۵.
- اردستانی، حسین / تاریخ شفاهی دکتر محسن رضایی فرمانده سپاه پاسداران در دوران دفاع مقدس (تألیف)، شماره ۴۶، ص ۱۹.
- اردستانی، حسین / تعیین کنندگی عملیات والفجر ۸ و به هم خوردن موازنه به نفع ایران / دکتر (تألیف)، شماره ۴۸، ص ۹.
- اردستانی، حسین / تعیین کنندگی عملیات کربلای ۵ و تصویب قطعنامه ۵۹۸ (تألیف)، شماره ۴۹، ص ۵.
- اردستانی، حسین / شکل گیری سازمان رزم سپاه پاسداران در عملیات فتح المبین: تاریخ شفاهی دکتر محسن رضایی (تألیف)، شماره ۵۰، ص ۵.
- اردستانی، حسین / ضدانقلاب و اشخاص مؤثر در آزادسازی سنندج و محورهای مواصلاتی، تاریخ شفاهی دکتر سید یحیی صفوی (تألیف)، شماره ۵۰، ص ۲۹.
- اس.لوی، جک و فروئلیچ، مایک / علل وقوع جنگ ایران و عراق / ترجمه: یعقوب نعمتی وروجنی (ترجمه)، شماره ۳۷، ص ۱۱۷.
- اسدزاده، وحید / بررسی جنگ تحمیلی عراق علیه ایران از منظر نظریه سازه‌نگاری (تألیف)، شماره ۲۷، ص ۴۷.
- اسدی جعفری، مریم / گزارش جلسه رونمایی کتاب روند جنگ ایران و عراق (گزارش)، شماره ۴۴، ص ۱۲۱.
- اسدی جعفری، مریم / معرفی کتاب (کتاب روز شمار جنگ ایران و عراق / جلد ۲۱، کتاب جاده/ستر/تثریک
- فانو - بصره (معرفی کتاب)، شماره ۴۱، ص ۱۸۱.
- اسدی جعفری، مریم / معرفی کتاب (جنایت جنگی: حملات شیمیایی عراق در جنگ با ایران، کتاب مجموعه ادبی سخنان برگزیده شهید حسن باقری) (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۴۰، ص ۱۵۱.
- اسدی جعفری، مریم / معرفی کتاب (دفاع مقدس در بیانات امام خمینی ^(ره) خاورمیانه و کشورهای اسلامی، کتاب طریق القدس) (معرفی کتاب)، شماره ۴۳، ص ۱۷۷.
- اسدی جعفری، مریم / نیم‌نگاهی به وضعیت آثار دفاع مقدس در نمایشگاه کتاب ۲۴ (گزارش)، شماره ۳۶، ص ۱۵۹.
- اسدی جعفری، مریم / همایش واکاوی عملیات مرصاد (گزارش)، شماره ۴۱، ص ۱۲۷.
- اسماعیل زاده، زهره / نظریه انتخاب عقلانی، تحلیل علل پایان جنگ عراق علیه ایران (تألیف)، شماره ۲۹، ص ۱۷.
- افلاطونی، عباس / بررسی نقش منافقین در جنگ ایران و عراق (تألیف)، شماره ۲۸، ص ۵۷.
- اکبرپور بازرگانی، محمدجواد / عملکرد وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران در زمینه آغاز جنگ عراق علیه ایران (۱۳۵۷ - ۱۳۵۹) (تألیف)، شماره ۴۲، ص ۵.
- اکبرپور بازرگانی، محمدجواد (قرارگاه حنین در عملیات خیبر / راوی: علیرضا تاجیک، (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۵۰، ص ۴۳.
- اللهیاری، محمد / لشکر ۳۱ عاشورا در عملیات بدر (سند: گزارش عملیات)، شماره ۷، ص ۱۳۰.
- اللهیاری، محمد / سخنرانی حجت الاسلام محلاتی نماینده حضرت امام در سپاه پاسداران (در سمینار فرماندهان) (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۴۲، ص ۱۰۹.

- اللهیاری، محمد / گزارش نبرد لشکر ۳۱ عاشورا در عملیات کربلای ۵ (تألیف)، شماره ۴۷، ص ۱۲۱.
- امید، علی / روزشمار دخالت امریکا در جنگ تحمیلی در پرتو اسناد جدید (ترجمه و مقدمه تحلیلی)، شماره ۲۱، ص ۷۲.
- امینی، مجید / وضعیت اقتصادی ایران و سیاست‌های اقتصادی اجرا شده در دوران جنگ (تألیف)، شماره ۳۰، ص ۲۱.
- انصاری، مهدی / روزشمار هجوم سراسری عراق (مرور کلی بر زمینه‌سازی هجوم و دوره ۳۵ روزه آغاز جنگ تحمیلی) (تألیف)، شماره ۹، ص ۸۸.
- انصاری، مهدی / لشکر ۸ نجف اشرف در عملیات کربلای ۵، جنگ و گریز در شرق بصره (تألیف)، شماره ۱۶، ص ۹۶.
- انصاری، مهدی / تلاش برای آمادگی؛ جلسه فرماندهان سپاه با آقای هاشمی رفسنجانی (جانشین فرمانده کل قوا) دو ماه قبل از عملیات والفجر ۸ (پژوهش سندی)، شماره ۴۸، ص ۱۴۱.
- اولسوسکی، رایزرد / بازدارندگی در امنیت ملی کشورهایی با اندازه متوسط / ترجمه: عبدالمجید حیدری (ترجمه)، شماره ۱۰، ص ۳۷.
- ایزدی، یدالله / بمباران شیمیایی حلبچه، تکرار فاجعه هیروشیما (تألیف)، شماره ۴۴، ص ۵.
- ایزدی، یدالله / جلسه فرماندهان سپاه، تحریم تسلیحاتی و تجهیزات ایران (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۴۱، ص ۶۳.
- ایزدی، یدالله / دوره چهارم جنگ شهرها علیه ایران (۱۳۶۶/۱۲/۸ تا ۱۳۶۷/۱/۳۱) (تألیف)، شماره ۴۵، ص ۷۷.
- ایزدی، یدالله / عملیات ثامن الائمه^(ع)، شکست محاصره آبادان (تألیف)، شماره ۳۳، ص ۸۹.
- ایزدی، یدالله / گزارش عملیات بیت‌المقدس ۴ (تألیف)، شماره ۴۰، ص ۵۳.
- ایزدی، یدالله / گزارش عملیات والفجر ۱۰ (تألیف)، شماره ۴۰، ص ۲۳.
- ایزدی، یدالله / تاریخ شفاهی سردار علی اسحاقی مسئول شنود سپاه پاسداران در جنگ تحمیلی (تألیف)، شماره ۴۶، ص ۱۲۹.
- ایزدی، یدالله / گزارش نبرد لشکر ۱۰ سید الشهداء^(ع) در عملیات کربلای ۵ (تألیف)، شماره ۴۷، ص ۸۷.
- باقرزاده، میرفیصل / رویکرد تاریخی به جنگ (گفت‌وگو)، شماره ۱۳، ص ۱۵۲.
- باقری (شهید)، حسن / تحلیلی بر روند تحولات جنگ (سخنرانی)، شماره ۱۴، ص ۱۲۲.
- باقری، حمید؛ حسینی، سید مهدی / تشریح عملکرد لشکر ۳۱ عاشورا در عملیات والفجر ۴ در دو گفت‌وگو (گفت‌وگو)، شماره ۲۰، ص ۱۱۹.
- باقری، مهدی / اصول مدیریت و اصول جنگ (تألیف)، شماره ۲۰، ص ۳۸.
- باقری، مهدی / تبیین عملیات والفجر ۴؛ سخنرانی در جمع مردم تبریز (سخنرانی)، شماره ۲۰، ص ۹۲.
- باقری، مهدی؛ عبادت، یوسف / تشریح عملکرد لشکر ۳۱ عاشورا در عملیات والفجر ۱ در دو گفت‌وگو (گفت‌وگو)، شماره ۲۰، ص ۱۰۴.
- بختیاری، مسعود / پیش‌درآمدی به شکل‌گیری تاریخ‌نگاری هشت سال دفاع مقدس در ارتش (تألیف)، شماره ۲۲، ص ۷۳.
- بسطامی، رضا / نقش سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در جنگ ایران و عراق (تألیف)، شماره ۳، ص ۹۶.

- بسطامی، رضا / همسویی حزب دمکرات کردستان ایران و رژیم صدام در آغاز جنگ تحمیلی (تألیف)، شماره ۸، ص ۱۰۵.
- بلوجی، حیدرعلی / اخلاق پزشکی و منازعات مسلحانه / میشل گراش (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۵، ص ۱۶۱.
- بلوجی، حیدرعلی / ارواح حلبچه: صدام و نسل کشی اکراد / مایکل کلی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۲، ص ۱۲۳.
- بلوجی، حیدرعلی / ایران و عراق و میراث جنگ (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۴، ص ۱۴۹.
- بلوجی، حیدرعلی / جنگ سایبری و تروریسم سایبری / لچ ج. جانزوسکی و آندروم. کولاریک، (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۳، ص ۱۶۵.
- بلوجی، حیدرعلی / رابطه مسموم: روابط امریکا - عراق و بمباران شیمیایی حلبچه (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۵، ص ۱۵۳.
- بلوجی، حیدرعلی / رقابت ایران و عربستان سعودی در بین دو جنگ (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۶، ص ۱۴۵.
- بلوجی، حیدرعلی / طراحی عملیات های اطلاعاتی / پاتریک د. آلن (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۱، ص ۱۶۷.
- بلوجی، حیدرعلی / فرهنگ استراتژیک و روش های جنگ (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۷، ص ۱۷۷.
- بلوجی، حیدرعلی / کاربرد سلاح های شیمیایی در جنگ تحمیلی عراق علیه ایران و پیامدهای استراتژیک آن؛ یک مطالعه تطبیقی (تألیف)، شماره ۲۵، ص ۳۳.
- بلوجی، حیدرعلی / مدل سازی و تجزیه و تحلیل روحیه نظامی در جنگ بلندمدت / مایکل آرتللی، (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۴، ص ۱۶۱.
- بلوجی، حیدرعلی / مذهب و جنگ در ایران انقلابی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۷، ص ۱۶۹.
- بلوجی، حیدرعلی / منازعه و همکاری در منطقه خلیج فارس / جوزف کاستنر (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۵، ص ۱۶۷.
- بلوجی، حیدرعلی / نیروهای نظامی ایران و توان جنگی آن / آنتونی کردزمن و کلیبر (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۹، ص ۱۲۱.
- بوتام، دون های جین / تاریخ نظامی نوین؛ کارگزاران آن و اقدامات آنها / ترجمه: محمدباقر سلیمانی (ترجمه)، شماره ۱۸، ص ۲۸.
- بویه، چمران / ژئوپلیتیک و استراتژی جنگ طلبانه عراق (تألیف)، شماره ۳۷، ص ۳۵.
- بویه، چمران / معرفی کتاب (کتاب راویان صحنه جنگ؛ شهید ملکی، کتاب فرماندهان شهید دفاع مقدس؛ شهید احمد کاظمی، جنگ صدام؛ گفت و گو با آخرین فرمانده گارد ریاست جمهوری عراق، کردستان در جنگ؛ ضد شورش گری و دفاع مقدس) (معرفی کتاب)، شماره ۳۸، ص ۱۳۹.
- بویه، چمران و بهنام زاده، الهام / استراتژی ژئوپلیتیکی حملات شیمیایی و موازنه قوا در جنگ ایران و عراق (تألیف)، شماره ۳۸، ص ۵۷.
- پوراخوندی، نادر / جنگ و روند اقتصادی جمهوری اسلامی ایران (تألیف)، شماره ۳۰، ص ۵۳.
- پورسعید، فرزاد / نسبت گفتمانی انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی در کنش گفتاری امام خمینی (تألیف)، شماره ۳۳، ص ۴۷.
- پوستین چی، زهره / نشانه شناسی فرهنگ سیاسی مقاومت در دفاع مقدس (تألیف)، شماره ۳۴، ص ۳۹.

- ترفتون، کول و ایشروود، کول / صدام و جنگ ایران و عراق / ترجمه: محمود یزدانفام (ترجمه)، شماره ۶، ص ۱۹.
- تریسی ساموئل، آنی / سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و جنگ ایران و عراق، امنیت در نگاه و بیان پاسداران انقلاب / ترجمه: عبدالمجید حیدری (ترجمه)، شماره ۴۲، ص ۲۷.
- تورز، کارلا و دیفرونزو، وینست / افزایش ابزارها در جنگ ایران و عراق: ناسازگاری عناصر استراتژی صدام / ترجمه: پریسا کریمی‌نیا (ترجمه)، شماره ۶، ص ۸.
- تیمورپور، سیامک / اهداف آمریکا در جنگ ایران و عراق (تألیف)، شماره ۸، ص ۹۳.
- جان‌پور، محمد / روایت‌گری؛ ملاحظات و آسیب‌پذیری‌ها (تألیف)، شماره ۲۲، ص ۱۳۶.
- جبار، فالح / نسل جنگ در عراق موردی از ملی‌گرایی پدرسالارانه شکست‌خورده / ترجمه: عسکر قهرمان‌پور (ترجمه)، شماره ۲۵، ص ۱۵.
- جعفری، فتح‌الله / تحلیلی بر عملیات بیت‌المقدس (تألیف)، شماره ۱۲، ص ۶۴.
- جعفری، محمدعلی / استفاده از تجربه جنگ پس از جنگ در گفت‌وگو با سردار محمدعلی (عزیز) جعفری (گفت‌وگو)، شماره ۱۵، ص ۱۰.
- جلالی‌فراهانی، محسن / رابطه بین انسجام اجتماعی و جنگ (مروری گذرا بر نقش امام خمینی^(ره) در جنگ) (اطلاعرسانی)، شماره ۱۴، ص ۱۵۰.
- جلیلود، آمنه / جنگ و تأثیرات آن بر اقتصاد نفتی ایران (تألیف)، شماره ۳۰، ص ۳۹.
- جمشیدی، فرانک / آسیب‌شناسی تاریخ‌نگاری جنگ (تألیف)، شماره ۱۳، ص ۶۰.
- جمشیدی، فرانک / از پرسشگری تا روشنگری؛ نقد گفتمان پس از جنگ (تألیف)، شماره ۹، ص ۱۳۴.
- جمشیدی، فرانک / بررسی گفتمان‌های پس از جنگ براساس دو رکن ذهنیت و کلیت (تألیف)، شماره ۱۰، ص ۱۱۶.
- جمشیدی، فرانک / پیش‌درآمدی بر دو گفت‌وگو درباره تاریخ‌نگاری جنگ (گفت‌وگو)، شماره ۱۳، ص ۱۰.
- جمشیدی، فرانک / نقدی بر تاریخ‌نگاری فرماندهان جنگ (تألیف)، شماره ۱۸، ص ۸۸.
- جمشیدی، فرانک / نگاه بکر به باکری امکان‌پذیر است؟ (تألیف)، شماره ۲۰، ص ۲۲.
- جمشیدی، محمدحسین / امام خمینی^(ره) و تکلیف‌گرایی در جنگ (تألیف)، شماره ۴، ص ۵.
- جمشیدی، محمدحسین و یزدانفام محمود / آخرین تلاش‌ها در جنوب (تألیف)، شماره ۱۱، ص ۶۸.
- جنس‌بافی، محمدتقی / ملاحظات دربارۀ پذیرش قطعنامه ۵۹۸ (تألیف)، شماره ۲، ص ۱۹.
- جهانشیر، سجاد / انهدام پل جویبر در عملیات بدر (تألیف)، شماره ۴۴، ص ۸۷.
- جی. دان، برابان / مراحل جنگ اول خلیج‌فارس (جنگ ایران و عراق در دهه ۱۹۸۰) / ترجمه: یعقوب نعمتی وروجنی (ترجمه)، شماره ۳۰، ص ۷۷.
- جی. واکر، جان. / بررسی ابعاد استراتژی ممانعت ایران در جنگ دریایی خلیج‌فارس / ترجمه: پریسا کریمی‌نیا (ترجمه)، شماره ۳۵، ص ۱۱۵.
- جی. واکر، جان / بررسی ابعاد جنگ دریایی در خلیج‌فارس / ترجمه: پریسا کریمی‌نیا (ترجمه)، شماره ۳۴، ص ۱۱۵.
- چگینی‌زاده، غلامعلی؛ زهرانی، مصطفی / گفت‌وگو

- با دکتر چگینی زاده و دکتر زهرانی (گفت و گو)، شماره ۱۱، ص ۱۰.
- چیدری، امیر / بررسی استحکامات و موانع منطقه عملیاتی کربلای ۵ (پژوهش سندی)، شماره ۴۹، ص ۱۷۵.
- حاج محمدی، مریم / معرفی کتاب (فرماندهان شهید دفاع مقدس: شهید مهدی باکری، کتاب فرماندهان شهید دفاع مقدس: شهید حسن باقری، درس های جنگ مدرن: جلد دوم) (معرفی کتاب)، شماره ۳۹، ص ۱۳۱.
- حسام مظاهری، محسن / نقد رویکرد موجود درباره فرماندهان شهید (اطلاع رسانی) شماره ۲۰، ص ۱۰۰.
- حسن زاده، اسماعیل / تاریخ نگاری و تاریخ نگری جنگ / به اهتمام: علیرضا کمره ای (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۸، ص ۱۶۳.
- حسنی سعدی / گفت و گو با امیر حسنی سعدی (مصاحبه)، شماره ۹، ص ۸.
- حسینی مقدم، محمد / راهبرد اسرائیل در جنگ ایران و عراق (تألیف)، شماره ۴، ص ۵۰.
- حسینی، سید حمزه / معرفی کتاب (کتاب روز شمار جلد ۲۳، کتاب شورای عالی دفاع به روایت مطبوعات) (معرفی کتاب)، شماره ۴۵، ص ۱۷۱.
- حسینی، سید حمزه / معرفی کتاب های «شهید همت در مکتب نبوی و قوی ترین شریک جرم» (معرفی کتاب)، شماره ۴۷، ص ۱۷۱.
- حسینی، مختار / روابط خارجی ایران با کشورهای خاورمیانه در طول جنگ تحمیلی (تألیف)، شماره ۲، ص ۸۱.
- حسینی، مختار / نقش مصر در جنگ ایران و عراق (تألیف)، شماره ۱، ص ۶۰.
- حسینی، مختار / نقش ناسیونالیسم عربی در جنگ ایران و عراق (تألیف)، شماره ۴، ص ۱۹.
- حسینی، مختار / بررسی موضع ساف در جنگ ایران و عراق (تألیف)، شماره ۶، ص ۴۳.
- حسینی، مختار / جنگ ایران و عراق: بررسی تأثیر جنگ بر استراتژی دفاعی - نظامی ایران (تألیف)، شماره ۸، ص ۲۳.
- حسینی نسب، احسان / گزارش اولین گردهمایی راویان مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس (گزارش)، شماره ۴۰، ص ۱۳۳.
- حسینی نسب، احسان / گزارش نشست نقد کتاب بهار ۱۲ (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۴۰، ص ۱۵۵.
- حسینی نسب، احسان / نقش لشکر ویژه ۲۵ کربلا در عملیات والفجر ۸ (گزارش)، شماره ۳۹، ص ۱۰۳.
- حمیدی نیا، حسین / دلایل نظامی شکست عراق در چهار عملیات ثامن الائمه^(ع)، طریق القدس، فتح المبین و بیت المقدس (تألیف)، شماره ۱، ص ۲۴.
- حیدری، عبدالمجید / ارتش دیکتاتوری [عراق] و جنگ ایران و عراق (ترجمه)، شماره ۴۳، ص ۸۷.
- حیدری، مجید و نجفی پور، امیرعباس / مطالعه گردشگری جنگ در جهان؛ ارائه راهکارهایی به منظور توسعه گردشگری جنگ در ایران (تألیف)، شماره ۴۹، ص ۱۱۷.
- خداقلی پور، علیرضا / نگاهی اجمالی به قطعنامه های شورای امنیت در مورد جنگ ایران عراق (تألیف)، شماره ۴، ص ۶۸.
- خداوردی، مهدی / بررسی تاکتیک جنگ آب در جنگ تحمیلی عراق علیه ایران (تألیف)، شماره ۳۲، ص ۸۵.
- خداوردی، مهدی / بررسی تمهیدات و تاکتیک های پدافندی ارتش عراق در منطقه بصره (سند: پژوهش

- سندی)، شماره ۳۳، ص ۱۳۳.
- خداوردی، مهدی / بررسی زمین و وضعیت دشمن در عملیات خیبر (تألیف)، شماره ۴۳، ص ۳۱.
- خداوردی، مهدی / بررسی وضعیت دشمن در عملیات والفجر ۸ (تألیف)، شماره ۳۹، ص ۸۳.
- خداوردی، مهدی / علل موفقیت لشکر ۲۷ محمدرسول الله (ص) در عملیات کربلای ۵ (تألیف)، شماره ۴۵، ص ۳۱.
- خداوردی، مهدی / نوآوری و ابتکارات در جنگ: طراحی و ساخت پل خیبری (تألیف)، شماره ۲۴، ص ۸۱.
- خداوردی، مهدی / نیروهای جیش‌الشعبی (ارتش خلقی عراق) (اسناد مکتوب)، شماره ۴۲، ص ۱۶۱.
- خداوردی، مهدی / اتخاذ مدلی چهاربعدی در عملیات‌های نیروی دریایی سپاه پاسداران، تاریخ شفاهی دکتر حسین علایی (تألیف)، شماره ۵۰، ص ۷۹.
- خرم، علی / آسیب‌شناسی دیپلماسی جمهوری اسلامی ایران طی جنگ تحمیلی (گفت‌وگو)، شماره ۲۸، ص ۱۰۹.
- خرم‌دره، احسان / بررسی تحولات نظامی جنگ در سال ۱۳۶۷ (تألیف)، شماره ۲، ص ۲۳.
- خرم‌دره، احسان / چگونگی شکل‌گیری ساختار سیاسی جمهوری اسلامی ایران و تأثیر آن بر روند آغاز و تداوم جنگ ایران و عراق (۱۳۵۷ - ۱۳۶۱) (تألیف)، شماره ۱، ص ۹.
- خسروی، غلامرضا / خیزش سپاه، ارزیابی نقش سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در عرصه داخلی ایران / فردریک وهری و دیگران (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۲، ص ۱۲۹.
- خسروی، غلامرضا / ویتنام در عراق؛ تاکتیک‌ها، درس‌ها، میراث و اشباح / جوهان دومبرل و دیوید دین، (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۱، ص ۱۵۷.
- خلجی، عباس / کندوکاوی درباره کتاب د / (خاطرات سیده زهرا حسینی) / سیده‌اعظم حسینی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۲، ص ۱۱۷.
- خوجم‌لی، عبدالوهاب / تبیین موقعیت ژئوپلیتیک ایران (تألیف)، شماره ۴۴، ص ۷۱.
- داوری اردکانی، رضا / تاریخ‌نگاری جنگ (گفت‌وگو)، شماره ۱۸، ص ۱۰.
- داوری، امین / گزارش هجوم هوایی ارتش عراق به فرودگاه مهرآباد در آغاز جنگ تحمیلی (تألیف)، شماره ۴۲، ص ۹۹.
- درودیان، محمد / حماسه‌ای بر پایه عقل: گفت‌وگو با محمد درودیان (مصاحبه) شماره ۱، ص ۱۶۳.
- درودیان، محمد / ملاحظات در باب تاریخ‌نگاری جنگ (سرمقاله)، شماره ۱۸، ص ۶.
- درودیان، محمد / آیا تصرف سفارت امریکا در حمله عراق به ایران تأثیر داشت؟ (سرمقاله)، شماره ۱۰، ص ۴.
- درودیان، محمد / ادامه جنگ پس از فتح خرمشهر (نقد و بررسی نتایج یک نظرسنجی) (تألیف)، شماره ۱۲، ص ۱۳۶.
- درودیان، محمد / انتخاب منطقه عملیات کربلای ۵ در شرق بصره: چالش‌ها و تدابیر (تألیف)، شماره ۱۹، ص ۵۲.
- درودیان، محمد / تجربه یک جنگ: هزینة در گذشته، سرمایه برای آینده (سرمقاله)، شماره ۱۵، ص ۶.
- درودیان، محمد / تصرف سفارت امریکا: زمینه‌ها و عوامل مؤثر (تألیف)، شماره ۱۰، ص ۴۸.
- درودیان، محمد / تغییر در روایت جنگ: زمینه‌ها و عوامل مؤثر (سرمقاله)، شماره ۲۲، ص ۶.

- درودیان، محمد / جنگ و سیاست، پیوستگی یا تعامل؟ (سرمقاله)، شماره ۲۱، ص ۶.
- درودیان، محمد / رویکردهای سه گانه به جنگ ایران و عراق (سرمقاله)، شماره ۹، ص ۴.
- درودیان، محمد / سازمان مجاهدین خلق (منافقین)؛ توهم قدرت، شکست در استراتژی (سرمقاله)، شماره ۱۷، ص ۶.
- درودیان، محمد / ضرورت رویکرد جامعه‌شناختی به جنگ (سرمقاله)، شماره ۱۴، ص ۶.
- درودیان، محمد / فتح خرمشهر؛ ملاحظات و ضرورت‌ها (سرمقاله)، شماره ۱۲، ص ۴.
- درودیان، محمد / گزارش یک تصمیم‌گیری: عملیات کربلای ۵ (پژوهش سندی)، شماره ۲۳، ص ۱۰۸.
- درودیان، محمد / ماهیت ارتش، کودتای نوژه و نقش ارتش و سپاه در جنگ (تألیف)، شماره ۹، ص ۱۴۰.
- درودیان، محمد / مسائل بنیادین جنگ ایران و عراق کدام است؟ (سرمقاله)، شماره ۲۳، ص ۶.
- درودیان، محمد / نقش و تأثیر فتح فاو در روند تحولات سیاسی - نظامی جنگ (تألیف)، شماره ۱۵، ص ۱۲۹.
- درودیان، محمد / تاریخ و تاریخ‌نگاری جنگ ایران و عراق (سرمقاله)، شماره ۱۳، ص ۴.
- درودیان، محمد / تاریخ شفاهی؛ گفت‌وگوی سردار غلامعلی رشید با دکتر محسن رضایی (تألیف)، شماره ۴۶، ص ۵۹.
- درویشی، فرهاد / آینده‌نگری و بازدارندگی (سرمقاله)، شماره ۲۵، ص ۵.
- درویشی، فرهاد / بازدارندگی و الزامات آن (سرمقاله)، شماره ۲۶، ص ۵.
- درویشی، فرهاد / خرمشهر نمادی ماندگار و هویت‌بخش (سرمقاله)، شماره ۲۸، ص ۵.
- درویشی، فرهاد / عاشورا: نمادی الهام‌بخش در مبارزات حق‌طلبانه (سرمقاله)، شماره ۲۷، ص ۵.
- درویشی، فرهاد / نوآوری در روایت جنگ: ضرورتی اجتناب‌ناپذیر (سرمقاله)، شماره ۲۴، ص ۵.
- درویشی، فرهاد و امامی، اعظم / مشارکت سیاسی زنان در جنگ ایران و عراق (۱۳۶۷ - ۱۳۵۹) (تألیف)، شماره ۳۲، ص ۳۷.
- درویشی، محمدصادق / بهداری سپاه و جنگ شیمیایی عراق در آینه اسناد جنگ (سند: پژوهش اسنادی)، شماره ۳۱، ص ۹۵.
- درویشی، محمدصادق / شکل‌گیری و تکوین نیروی هوایی در سپاه (اسناد مکتوب)، شماره ۳۰، ص ۱۰۱.
- دری، حسن / ارتش در فاو (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۹، ص ۱۳۷.
- دری، حسن / اسناد بهداری در عملیات محرم (اسناد مکتوب)، شماره ۳۸، ص ۱۲۱.
- دری، حسن / اسناد عملیات خیبر (اسناد مکتوب)، شماره ۴۳، ص ۱۵۹.
- دری، حسن / اسناد مربوط به زمینه‌سازی جنگ (اسناد مکتوب)، شماره ۳۷، ص ۱۶۵.
- دری، حسن / بررسی نظامی جنگ از آغاز تا پایان سال ۱۳۶۱ (مباحث استراتژیک) (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۴۲، ص ۴۷.
- دری، حسن / جلسه فرماندهان سپاه پیرامون عملیات کربلای ۴ و آماده‌سازی عملیات کربلای ۵ (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۴۵، ص ۵۹.

- دری، حسن / راهبرد عملیات محدود ایران پس از عملیات رمضان (تألیف)، شماره ۳۷، ص ۱۹.
- دری، حسن / سخنرانی برادر علی شمخانی در جمع نیروهای لشکر ۷ ولی عصر (عج) (۱۳۶۴/۴/۹) و مسئولین تیپ سید الشهداء^(ع) (۱۳۶۴/۵/۲۶) (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۴۴، ص ۵۹.
- دری، حسن / عملیات کربلای ۵ به روایت اسناد (اسناد مکتوب)، شماره ۴۵، ص ۱۴۳.
- دری، حسن / عملیات والفجر ۸ به روایت اسناد (اسناد مکتوب)، شماره ۳۹، ص ۱۱۵.
- دری، حسن / گزارش بازجویی اسیر عراقی سرلشکر علی حسین عویدالعگوی فرمانده لشکر ۴۳ پیاده ارتش عراق (اسناد مکتوب)، شماره ۴۰، ص ۱۴۳.
- دری، حسن / گزارش عملیات بیت‌المقدس ۶ (سند: گزارش عملیات)، شماره ۴۰، ص ۱۱۷.
- دری، حسن / گزارش لحظه‌به‌لحظه (شرح وقایع) قرارگاه عملیات خاتم ۲ در عملیات بدر (سند: گزارش لحظه‌به‌لحظه)، شماره ۴۴، ص ۱۳۳.
- دری، حسن / مجموعه اسناد تجاوزات عراق قبل از آغاز جنگ (استان کرمانشاه) (اسناد مکتوب)، شماره ۴۱، ص ۱۵۳.
- دری، حسن / معرفی کتاب (کتاب روند جنگ ایران و عراق، کتاب گزارش روزانه صحنه نبرد لشکر ۱۷ علی‌بن‌ابی‌طالب^(ع) در عملیات بدر) (معرفی کتاب)، شماره ۴۴، ص ۱۵۶.
- دری، حسن / واکاوری نقش لشکر ۷ ولی عصر (عج) در عملیات والفجر ۸ / زهرا ناظری (گزارش)، شماره ۴۳، ص ۱۲۷.
- دیکسن، نورم / امریکا چگونه صدام حسین را به
- سلاح‌های شیمیایی مسلح کرد؟ / ترجمه: پریسا کریمی‌نیا (ترجمه)، شماره ۲۴، ص ۵۹.
- دیوسالار، عبدالرسول / تئوری پیچیدگی و محیط جنگ؛ فرماندهی و کنترل (تألیف)، شماره ۲۳، ص ۲۰.
- رئوفی، حمیدرضا / اقتصاد ایران در دوران جنگ تحمیلی (تألیف)، شماره ۲۴، ص ۲۳.
- راعی گلوجه، سجاد / نقش آیت‌الله خامنه‌ای در دفاع مقدس (سال اول جنگ) (تألیف)، شماره ۲۶، ص ۹.
- راعی گلوجه، سجاد / دولت رجایی و جنگ تحمیلی (تألیف)، شماره ۲، ص ۵۳.
- ربیعی، زهرا / بررسی موضع فرانسه در قبال جنگ تحمیلی (تألیف)، شماره ۳۱، ص ۷۱.
- رجایی، غلامعلی / مصاحبه غسان شربل با صلاح عمر علی سفیر عراق در سازمان ملل قبل از جنگ ایران و عراق (گفت‌وگو)، شماره ۴۱، ص ۱۲۱.
- رحمانی، محمدعلی / مقابله حضرت امام خمینی با جنگ‌طلبی صدام (گفت‌وگو)، شماره ۴۱، ص ۱۲۵.
- رحمتی، مهدی / جنگ تحمیلی و هویت ملی (تألیف)، شماره ۲۸، ص ۴۱.
- رحمتی، مهدی / روابط ایران و شوروی در دوره جنگ ایران و عراق (تألیف)، شماره ۳۴، ص ۷۷.
- رحیمی، زهرا / بررسی آثار و تبعات جنگ شهرها در ایران (تألیف)، شماره ۳۱، ص ۶۳.
- رخصت‌طلب، محسن / عملیات بیت‌المقدس به روایت اسناد (اسناد مکتوب)، شماره ۳۶، ص ۱۰۱.
- رخصت‌طلب، محسن / گفت‌وگو با سرهنگ پاسدار محسن رخصت‌طلب (گفت‌وگو)، شماره ۹، ص ۱۵۲.

- رخصت طلب، محسن / گزارش نبرد لشکر ۲۵ کربلا در عملیات والفجر ۸ / راوی: داوود رنجبر، (تألیف)، شماره ۴۸، ص ۲۵.
- رزاق زاده، امیر / آموزش نظامی در جنگ عراق علیه ایران (تألیف)، شماره ۳۴، ص ۹۵.
- رزاق زاده، امیر / جاده پیروزی در عملیات طریق القدس (تألیف)، شماره ۳۷، ص ۵۷.
- رزاق زاده، امیر / سفر راویان به مناطق جنوب و غرب (گزارش)، شماره ۳۶، ص ۱۵۱.
- رزاق زاده، امیر / عملیات طریق القدس (تألیف)، شماره ۴۱، ص ۳۷.
- رزاق زاده، امیر / مصاحبه با برادر احمد غلامپور (مقاومت در سوسنگرد) (گفت و گو)، شماره ۳۷، ص ۹۵.
- رزاق زاده، امیر / نقد و بررسی کتاب تحلیل عملیات طریق القدس (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۸، ص ۱۴۵.
- رزاق زاده، امیر / نیازسنجی اطلاعاتی و درآمدی نو بر راهبردهای تاریخ نگاری مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ (تألیف)، شماره ۲۲، ص ۵۷.
- رزاق زاده، امیر / تاریخ شفاهی سردار مرتضی قربانی فرمانده لشکر ۲۵ کربلا در دوران دفاع مقدس (تألیف)، شماره ۴۶، ص ۸۷.
- رزاق زاده، امیر / کارکرد مصاحبه راویان مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در دوران دفاع مقدس (تألیف)، شماره ۵۰، ص ۱۱۳.
- رسولی ثانی آبادی، الهام / وقوع جنگ ایران و عراق از منظر واقع گرایی ساختاری والتز (تألیف)، شماره ۲۹، ص ۵۱.
- رشید، غلامعلی / بازدارندگی، گروه بندی های اجتماعی و مقاومت در گفت و گو با سرلشکر غلامعلی رشید (گفت و گو)، شماره ۱۴، ص ۱۲.
- رشید، غلامعلی / پیش درآمدی بر سقوط فاو (تألیف)، شماره ۲۱، ص ۱۰۳.
- رشید، غلامعلی / پیش درآمدی بر فضائل اخلاقی و خصوصیات فرماندهی شهید حسن باقری (تألیف)، شماره ۲۳، ص ۱۳۲.
- رشید، غلامعلی / تأثیر عوامل ژئوپلیتیک در راهبردهای دفاعی ایران در برابر عراق (بررسی موردی قبل از انقلاب) (تألیف)، شماره ۲۳، ص ۴۲.
- رشید، غلامعلی / در رثای نظریه پرداز جنگ (سرمقاله)، شماره ۱۱، ص ۴.
- رشید، غلامعلی / سخنرانی سردار سرلشکر غلامعلی رشید در جلسه افتتاحیه دوره سیزدهم دانشگاه دفاع ملی (سخنرانی)، شماره ۱۰، ص ۱۰۲.
- رشید، غلامعلی / سخنرانی سردار غلامعلی رشید در همایش مهندسی سپاه (گزارش)، شماره ۵، ص ۱۰۴.
- رشید، غلامعلی / ضرورت پژوهش در حوزه جنگ ایران و عراق (سخنرانی)، شماره ۱۸، ص ۸۰.
- رشید، غلامعلی / فتح خرمشهر: ملاحظات نظامی، پیامدهای استراتژیک (سخنرانی)، شماره ۲۱، ص ۸۶.
- رشید، غلامعلی / فتح المبین، عملیاتی تاریخی، چرا؟ (تألیف)، شماره ۱۹، ص ۱۲۲.
- رشید، غلامعلی / مروری بر سختی های جنگ و نقش شهید مهدی باکری (تألیف)، شماره ۲۰، ص ۴۸.
- رشید، غلامعلی / اوصاف یک فرمانده (تألیف)، شماره ۱۶، ص ۲۹.
- رشید، غلامعلی / مشخصه های تاکتیکی و تأثیرات راهبردی عملیات کربلای ۵ (سخنرانی)، شماره ۴۷، ص ۵.
- رضایی پیش رباط، صالح / بررسی ابعاد حقوقی حمله

- عراق به نیروگاه اتمی بوشهر (تألیف)، شماره ۲۸، ص ۲۵.
- رضایی پیش‌رباط، صالح / تأملی بر رأی ۶ نوامبر ۲۰۰۳ دیوان بین‌المللی دادگستری در مورد سکوه‌ای نفتی ایران (تألیف)، شماره ۶، ص ۳۰.
- رضایی پیش‌رباط، صالح / حادثه ایرباس، از آغاز، تا پایان (تألیف)، شماره ۵، ص ۷.
- رضایی پیش‌رباط، صالح / عراق و میزان پایبندی آن به حقوق مخاصمات مسلحانه و بشردوستانه در جریان جنگ هشت‌ساله (تألیف)، شماره ۱، ص ۱۰۸.
- رضایی پیش‌رباط، صالح / نگاهی بر ابعاد حقوقی حملات نظامی امریکا به سکوه‌ای نفتی جمهوری اسلامی ایران در خلیج فارس (تألیف)، شماره ۳، ص ۵.
- رضایی پیش‌رباط، صالح / رابطه ضرورت نظامی و اصول بشردوستانه در حقوق مخاصمات مسلحانه، توازن یا تحدید (تألیف)، شماره ۲۵، ص ۹.
- رضایی، محسن / از نمایی نزدیک، از نمایی دور (تألیف)، شماره ۱۶، ص ۲۲.
- رضایی، محسن / بازخوانی عملیات رمضان در گفت‌وگوی اختصاصی فصلنامه نگین / ایران با دکتر محسن رضایی (میزگرد)، شماره ۲۵، ص ۶۳.
- رضایی، محسن / باکری آن‌گونه که من می‌شناختم (تألیف)، شماره ۲۰، ص ۴۴.
- رضایی، محسن / تحقیق و پژوهش در دفاع مقدس (سخنرانی)، شماره ۲۲، ص ۹۲.
- رضایی، محسن / جنگ به روایت یک فرمانده (تألیف)، شماره ۲۲، ص ۴۲.
- رضایی، محسن / روش توسعه تجربی نیروهای مسلح در جنگ با عراق (تألیف)، شماره ۱۹، ص ۲۴.
- رضایی، ندا / تفسیر تغییر سوژه رزمنده در فیلم‌های دفاع مقدس (تألیف)، شماره ۳۵، ص ۳۳.
- رنجبر، داوود / تصرف شهر فاو (تألیف)، شماره ۱۵، ص ۵۹.
- روحانی، حسن / نقش سپاه در جنگ و تأمین امنیت (سخنرانی)، شماره ۱۶، ص ۱۶۲.
- زارع‌زاده، نادر / لشکر ۱۷ علی‌بن‌ابی‌طالب^(ع) در عملیات بدر (تألیف)، شماره ۴۴، ص ۳۹.
- زارع‌زاده، نادر / سازمان رزم و شدت درگیری در عملیات کربلای ۵ (تألیف)، شماره ۴۷، ص ۱۴۷.
- زهدی، یعقوب / عملکرد توپخانه و موشک‌های نیروی زمینی سپاه (عملیات کربلای ۵) (تألیف)، شماره ۲۶، ص ۳۳.
- زهدی، یعقوب / عملکرد توپخانه در عملیات والفجر ۸ (تألیف)، شماره ۴۸، ص ۹۹.
- زهرانی، مصطفی / بررسی نظریه‌های پایان جنگ (تألیف)، شماره ۱۲، ص ۳۴.
- ساسانی، فرهاد / موزه‌های جنگ و نقش تاریخ‌سازی (تألیف)، شماره ۱۳، ص ۴۸.
- سان‌کهن، مجید / شهید محمدرضا ملکی (راوی لشکر ۵۷ حضرت ابوالفضل^(ع)) (تألیف)، شماره ۳۶، ص ۵۳.
- سرخیلی، حسین / عملکرد و تجربیات زرهی ایران در دفاع مقدس با تأکید بر زرهی سپاه (گفت‌وگو)، شماره ۲۷، ص ۱۳۱.
- سرخیلی، حمید / شکل‌گیری توپخانه سپاه: گفت‌وگوی اختصاصی فصلنامه نگین ایران با سردار حمید سرخیلی (گفت‌وگو)، شماره ۲۶، ص ۹۳.
- سردبیری / اقتصاد و جنگ (سرمقاله)، شماره ۳۰، ص ۵.
- سردبیری / جامعه و جنگ (سرمقاله)، شماره ۳۱، ص ۵.
- سردبیری / نظریه‌های علمی و جنگ ایران و عراق (سرمقاله)، شماره ۲۹، ص ۵.

- سرمدی، سعید / بررسی روند عملیات والفجر ۱۰ و چگونگی ادامه عملیات در جلسه فرماندهان سپاه (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۴۰، ص ۷۹.
- سرمدی، سعید / تردید و ابهام درباره عملیات والفجر ۸ (جلسه فرماندهان عالی سپاه در آبان ۱۳۶۴) (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۳۹، ص ۱۹.
- سرمدی، سعید / مصاحبه با برادر علی هاشمی، تشریح عملیات خیبر (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۴۳، ص ۶۷.
- سرمدی، سعید / نقد و بررسی سرمقاله فصلنامه شماره ۱۸ نگین/یران (اطلاع‌رسانی)، شماره ۱۹، ص ۱۲۸.
- سرمدی، سعید / نقد و بررسی کتاب *اطلس راهنما* - ۸، دزفول، شوش، اندیمشک در جنگ (گزارش)، شماره ۴۱، ص ۱۸۵.
- سرمدی، سعید / بررسی و نقد کتاب *اطلس کردستان در جنگ ضد شورش گری و دفاع مقدس* (نقد کتاب)، شماره ۴۷، ص ۱۸۷.
- سرمدی، سعید / بررسی و نقد *اطلس آذربایجان غربی در جنگ با ضدانقلاب و دفاع مقدس* (معرفی کتاب)، شماره ۴۸، ص ۲۰۹.
- سرهنگی، مرتضی و بهبودی، هدایت‌الله / *خاطره‌گویی گونه‌ای از روایت جنگ* (گفت‌وگو)، شماره ۲۲، ص ۱۰.
- سعادت، حسین / گزارش عملیات نیروی هوایی در عملیات کربلای ۴ و ۵ (سند: گزارش عملیات)، شماره ۳۰، ص ۱۱۳.
- سلطانی‌نژاد، احمد و نورمحمدی، مرتضی / بررسی سیاست خارجی لیبی در جنگ ایران و عراق (تألیف)، شماره ۳۵، ص ۹.
- سلطانی‌نژاد، احمد و نورمحمدی، مرتضی / *منافع ملی، ایدئولوژی: سیاست خارجی سوریه در جنگ*
- تحمیلی (تألیف)، شماره ۳۴، ص ۱۱.
- سلیمانی، قاسم / شهید کاظمی و نقش او در جنگ (گفت‌وگو)، شماره ۱۶، ص ۱۰.
- سلیمانی‌خواه، نعمت‌الله / تابستان ۱۳۵۹ (مقطع زمینه‌سازی شروع جنگ) (تألیف)، شماره ۲۵، ص ۱۴۳.
- سلیمی‌بنی، صادق / عراق و امریکا در جنگ تحمیلی؛ پیوستگی هدف و همسویی عملکرد (ترجمه)، شماره ۶، ص ۷۸.
- سیدو، کی. اس / تاریخ جنگ / ترجمه: داوود علمایی (ترجمه)، شماره ۱۸، ص ۳۷.
- شاه‌رضایی، دکتر محسن / *سرگذشت پژوهش شهیدان؛ چالش‌ها و راه‌کارها* (تألیف)، شماره ۲۰، ص ۳۲.
- شاه‌محمدی، خسرو / گزارش توصیفی از عملیات قرارگاه نجف در عملیات والفجر ۸ (تألیف)، شماره ۱۵، ص ۱۱۳.
- شاه‌محمدی، خسرو / گزارش از یک عملیات نیمه‌گسترده (امام‌علی^(ع)؛ حمله الله‌اکبر) (تألیف)، شماره ۲۸، ص ۸۳.
- شاه‌محمدی، خسرو / رویکرد فرهنگی اجتماعی به جنگ ایران و عراق (تألیف)، شماره ۱۴، ص ۸۶.
- شبانی، ناصر / عملیات فروغ جاویدان؛ بن‌بست در استراتژی (تألیف)، شماره ۱۷، ص ۸۵.
- شفیعی، صادق و منتظرالقائم، اصغر / *گفت‌وگو با برادر عزیز جعفری فرمانده جبهه سوسنگرد* (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۳۷، ص ۷۹.
- شفیعی، صادق و منتظرالقائم، اصغر / نقش رزمندگان از نایبی در دفاع مقدس (تألیف)، شماره ۳۶، ص ۷۳.
- شمخانی، علی / تبلور اندیشه انتظار در صحنه نبرد (سخنرانی دریابان شمخانی) (سخنرانی)، شماره ۹، ص ۱۲۴.

- شمشانی، علی / گفت‌وگو با امیر دریابان علی شمشانی (گفت‌وگو)، شماره ۱۰، ص ۱۰.
- شمش، حایم / شوری: تلاش برای ایجاد توازن و پایان جنگ ایران و عراق / ترجمه: دکتر محمدعلی قاسمی (ترجمه)، شماره ۲۸، ص ۹۳.
- شمش، حایم / شوری؛ آغاز و تداوم جنگ ایران و عراق / ترجمه: دکتر محمدعلی قاسمی (ترجمه)، شماره ۲۷، ص ۷۱.
- شهریارشیرخانی، محمدعلی و دانوپولس، کنستانتین / جنگ ایران و عراق، نبردی فرسایشی و طولانی / ترجمه: عبدالمجید حیدری (ترجمه)، شماره ۴۵، ص ۱۱۹.
- شهریاری، مرتضی / گزارش همایش کتاب مهران در تحولات جنگ ایران و عراق (گزارش)، شماره ۳۷، ص ۱۵۱.
- شهریاری، مرتضی / معرفی کتاب (کتاب نسیم سبز خاطره‌ها، کتاب مژه‌های سوخته: روایتی از زندگی شهید کلاهدوز، کتاب فرماندهان دفاع مقدس: شهید حسن باقری، کتاب امیر حماسه‌ها، کتاب بحران بالا می‌گیرد) (معرفی کتاب)، شماره ۳۷، ص ۱۴۷.
- شهریاری، مرتضی / معرفی کتاب (کتاب دفاع مقدس در بیانات امام خمینی: صدام و حزب بعث، کتاب دفاع مقدس در بیانات امام خمینی: چیستی و چرایی جنگ، کتاب طولانی‌ترین جنگ: رویارویی نظامی ایران و عراق، کتاب بررسی جنگ ایران و عراق: دیدگاه اساتید دانشگاه‌های ایران) (معرفی کتاب)، شماره ۳۶، ص ۱۶۵.
- شیرعلی‌نیا، جعفر / راه ناتمام (معرفی و نقد کتاب روند پایان جنگ) (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۱، ص ۶۱.
- شیروودی، مرتضی / مواضع و واکنش سازمان ملل در دو جنگ ایران و عراق و امریکا و عراق (تألیف)، شماره ۹، ص ۶۸.
- صادقی، رضا / علل و عوامل ایجاد بن‌بست در مذاکرات کردستان (تألیف)، شماره ۴۲، ص ۶۱.
- صفوی، سید رحیم / گفتاری درباره شهید باکری (سرمقاله)، شماره ۲۰، ص ۶.
- صفوی، سید رحیم / نقش و جایگاه شهید باقری در طرح‌ریزی استراتژی نظامی و فرماندهی جنگ: سخنرانی سردار سرلشکر سید رحیم صفوی (سخنرانی)، شماره ۱۱، ص ۱۰۶.
- طاهری، حسین / گزارش مراسم رونمایی چهار کتاب تازه منتشرشده مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس (گزارش)، شماره ۵۰، ص ۱۳۹.
- طباطبایی، سید رضا / معرفی کتاب جنگ خلیج (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۹، ص ۱۶۲.
- طهماسبی‌پور، امیرھوشنگ / سیر تحول بیمارستان صحرایی در جنگ تحمیلی (تألیف)، شماره ۴۵، ص ۵.
- ظریف‌منش، حسین / شهید باقری، اسوه ناشناخته؛ درآمدی بر الگوی فرماندهی و مدیریت (تألیف)، شماره ۲۳، ص ۶۰.
- ظریف‌منش، حسین / فرماندهی شهید باکری الگوی رفتاری و اخلاقی (تألیف)، شماره ۲۰، ص ۷۷.
- علایی، حسین / انتشار یک سند تاریخی (اطلاع‌رسانی)، شماره ۲۱، ص ۱۵۴.
- علایی، حسین / بررسی نقش عوامل مؤثر بر آغاز جنگ تحمیلی (تألیف)، شماره ۴۱، ص ۵.
- علایی، حسین / در جنگ و پس از جنگ (تألیف)، شماره ۱۶، ص ۳۷.

- علایی، حسین / عملیات کربلای ۵: پیروزی استراتژیک - تحلیل استراتژیک (تألیف)، شماره ۱۹، ص ۸۳.
- علایی، حسین / عوامل و ملاحظات اساسی در فتح فاو (سخنرانی)، شماره ۱۵، ص ۱۳۴.
- علایی، حسین / مصاحبه اختصاصی فصلنامه نگین/ایران با سردار دکتر حسین علایی (گفت و گو)، شماره ۶، ص ۹۶.
- علایی، حسین / مهدی باکری سردار اسلام در اندیشه و در عمل (تألیف)، شماره ۲۰، ص ۵۲.
- علایی، حسین / نبرد راه گشا، نگاهی به عملیات طریق القدس (تألیف)، شماره ۲۲، ص ۸۱.
- علایی، حسین / نقش ارتش در عملیات خیبر (تألیف)، شماره ۴۳، ص ۱۵.
- علایی، حسین / نگاهی گذرا به نبرد فاو (تألیف)، شماره ۲۳، ص ۷۸.
- علایی، حسین / یک ماه جنگ برای یک عمر صلح (اطلاع رسانی)، شماره ۲۱، ص ۱۵۲.
- علمایی، داوود / جنگ خلیج فارس: درس هایی از راهبرد، قانون و دیپلماسی / کریستوفر سی. جوینر، (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۹، ص ۱۰۹.
- علی، جاوید / کاربرد سلاح های شیمیایی در جنگ ایران و عراق / ترجمه: پریسا کریمی نیا (ترجمه)، شماره ۸، ص ۵۶.
- غریباق زندی، داوود / تحولات خاورمیانه از منظر ائتلاف ایران و سوریه: با تأکید بر بازخوانی جنگ تحمیلی عراق علیه ایران / انوشیروان احتشامی، رایموند هینوبوش، (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۰، ص ۱۵۱.
- غریباق زندی، داوود / روایتی دیگرگون از ماهیت سیاسی جنگ ایران و عراق؛ رویارویی ایمان در برابر زور (تألیف)، شماره ۲۴، ص ۴۳.
- غلامی، فتاح / تاریخ نگاری جنگ و چالش های پیش رو (تألیف)، شماره ۲۲، ص ۷۷.
- فتوحی، احمد / خلاصه گزارش نشست کارشناسی بررسی نقش بسیج در لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب^(ع) در دوران دفاع مقدس / تنظیم و آماده سازی: دکتر حسین اردستانی، یحیی نیازی، (گزارش)، شماره ۴۹، ص ۱۹۵.
- فرج زاده، سکینه / بررسی مواضع ترکیه نسبت به جنگ تحمیلی عراق علیه ایران (تألیف)، شماره ۳۵، ص ۵۷.
- فرجی، مهدی / گزارش مراسم رونمایی از چهار عنوان کتاب های روز شمار جنگ ایران و عراق (گزارش)، شماره ۵۰، ص ۱۴۹.
- فراهانی، حمیدرضا / گفت و گوی شهید علی فتحی با عزیز جعفری فرمانده قرارگاه نجف در عملیات والفجر ۸ (سند: پیاده نوار)، شماره ۴۶، ص ۱۴۷.
- فرشچی، علیرضا / دکترین قابلیت مبنا (تألیف)، شماره ۱۹، ص ۴۴.
- فرشچی، علیرضا / بازدارندگی دو راهبرد (تألیف)، شماره ۱۰، ص ۳۲.
- فرشچی، علیرضا / درآمدی بر پدیدارشناسی جنگ های آینده (تألیف)، شماره ۹، ص ۴۲.
- فرشچی، علیرضا / معرفی و نقد گفتمان جنگ در رسانه ها و زبان ادبیات (تألیف)، شماره ۱۲، ص ۱۳۰.
- فرشچی، علیرضا و محمد رفیعی، سید کمال الدین / بررسی جنگ تحمیلی در دایره المعارف خارجی (تألیف)، شماره ۲۷، ص ۲۹.
- فرهادی نیا، حمید / مرور کلی مواضع امام خمینی^(ره)

- در پنج مقطع از تاریخ جنگ (تألیف)، شماره ۱۲، ص ۸۰.
- قاضی عسگر دهقان / روایت فرار شبانه (خاطرات کادر پرواز هواپیما) (تألیف)، شماره ۱۷، ص ۱۴۱.
- قاضی، مرتضی / آموزش و پرورش در دفاع مقدس (تألیف)، شماره ۳۷، ص ۱۳۳.
- قاضی، مرتضی / بررسی زمینه‌های شکل‌گیری بسیج مستضعفین (تألیف)، شماره ۳۶، ص ۸۷.
- قاضی، مرتضی / سه راوی شهید (حسین جلائی پور، حمید صالحی و محسن فیض) (تألیف)، شماره ۴۹، ص ۹۷.
- قربانی، حسین / نقدی بر مجله فرهنگ پایداری (اطلاع‌رسانی)، شماره ۱۶، ص ۱۵۲.
- - قربانی، قدرت‌الله / تأملی فلسفی در علل آغاز جنگ ایران و عراق (تألیف)، شماره ۵، ص ۱۶.
- قربانی، قدرت‌الله / مبانی رفتار دفاعی ایران (تألیف)، شماره ۲، ص ۳۸.
- قنبرلو، عبدالله / اقتصاد عراق: نفت، جنگ‌ها، تخریب، توسعه و چشم‌اندازها، ۱۹۵۰ - ۲۰۱۰ / عباس النصرای، (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۳، ص ۱۵۹.
- قنبرلو، عبدالله / اقتصاد و جنگ: ارتباط نظری (تألیف)، شماره ۳۰، ص ۹.
- قنبرلو، عبدالله / جاوید: تاریخچه نظامی ایران و نیروهای مسلح آن / استیون آر. وارد (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۲، ص ۱۳۳.
- قنبرلو، عبدالله / چرا ملت‌ها اقدام به جنگ می‌کنند؟ (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۶، ص ۱۵۳.
- قنبرلو، عبدالله / رقابت‌های استراتژیک در سیاست جهانی؛ موقعیت، مکان، و فرایند تشدید نزاع (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۸، ص ۱۴۵.
- قنبرلو، عبدالله / نظام دوقطبی و جنگ ایران و
- فرهادی‌نیا، حمید / نقدی بر کتاب علل تداوم جنگ (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۱۲، ص ۱۳۳.
- فرهنگی، محمدحسین / پیش‌درآمدی بر سبک مدیریت شهید باکری (تألیف)، شماره ۲۰، ص ۷۴.
- فلاح، حجت / بررسی نقش حزب توده در جریان جنگ تحمیلی عراق علیه ایران (تألیف)، شماره ۲۶، ص ۴۵.
- فوزی، یحیی؛ لطف‌الله‌زادگان، علیرضا و انصاری؛ مهدی / ماجرای مک فارلین (روزشمار جنگ ایران و عراق) (تألیف) شماره ۱۰، ص ۷۶.
- فوزی، یحیی و لطف‌الله‌زادگان، علیرضا / در تدارک عملیات سرنوشت‌ساز (تألیف)، شماره ۲۳، ص ۹۸.
- فولر، ویلیام ث / درس نظامی چیست؟ / ترجمه: امیر سرتیپ ۲ علی‌اصغر حقیقی (ترجمه)، شماره ۲۳، ص ۲۸.
- قائدان، اصغر / تاریخ‌نگاری جنگ در عصر اسلامی (از آغاز تا عصر عباسی) (تألیف)، شماره ۱۳، ص ۷۰.
- قادری کنگاوری، روح‌الله / تحلیلی بر میزان کمک‌های مالی - تسلیحاتی منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای به عراق در جنگ تحمیلی علیه ایران (تألیف)، شماره ۳۲، ص ۵۱.
- قادری کنگاوری، روح‌الله / واکاوی جنگ عراق علیه ایران از منظر واقع‌گرایی و نظریه موازنه قدرت (تألیف)، شماره ۲۹، ص ۳۳.
- قادری، روح‌الله / آسیب‌پذیری‌های سیاسی، جمعیت‌شناختی و اقتصادی ایران (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۸، ص ۱۵۱.
- قاسمی، عبدالکریم / مصاحبه با سرتیپ ستاد رعد

- عراق / دکتر ابراهیم متقی، (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۱، ص ۱۴۱.
- قنبرلو، عبدالله / جنگ برق آسا گذشته و حال (تألیف)، شماره ۲۴، ص ۱۱.
- قهرمانپور، رحمان / دلایل و ریشه‌های موضع‌گیری ترکیه در جنگ ایران و عراق (تألیف)، شماره ۱، ص ۴۹.
- قهرمان‌پور، عسکر / تأثیر انقلاب اسلامی بر ارتش ایران / دونالد زاچرل (ترجمه)، شماره ۳۳، ص ۱۰۷.
- کارش، افرائیم / توازن شکننده / ترجمه: داوود علمایی (ترجمه)، شماره ۱۱، ص ۸۸.
- کاشی، محمد جواد / نقد و نظری دیگر به گفتمان جنگ (گفت‌وگو)، شماره ۱۲، ص ۱۰.
- کاظمی، احمد / تجزیه و تحلیل عوامل و شرایط مؤثر در پایان جنگ (سخنرانی)، شماره ۱۶، ص ۱۴۲.
- کاظمی، احمد / در تمنای شهادت (سرمقاله)، شماره ۱۶، ص ۶.
- کالن، ربکا / نقاط قوت و ضعف ایران و عراق / ترجمه: سید مسعود موسوی (ترجمه)، شماره ۷، ص ۳۶.
- کان هوی، تنو / آزمون نظریه‌های پایان جنگ در جنگ ایران و عراق / ترجمه: محمدعلی قاسمی (ترجمه)، شماره ۱۲، ص ۵۴.
- کاویانی، مراد / جایگاه مفهوم فضای حیاتی در استراتژی ژئوپلیتیک عراق عصر صدام (تألیف)، شماره ۳۲، ص ۷۱.
- کردزمن، آنتونی / غرب و منازعه دریایی در خلیج فارس ۱۹۸۷ (بخش ۱) / ترجمه: پریسا کریمی‌نیا (ترجمه)، شماره ۵، ص ۶۳.
- کردزمن، آنتونی / غرب و منازعه دریایی در خلیج فارس ۱۹۸۷ (بخش ۲) / ترجمه: پریسا کریمی‌نیا (ترجمه)، شماره ۶، ص ۵۴.
- کردزمن، آنتونی / غرب و منازعه دریایی در خلیج فارس؛ ۱۹۸۷ (بخش ۳) / ترجمه: پریسا کریمی‌نیا (ترجمه)، شماره ۷، ص ۵۵.
- کردزمن، آنتونی / ورود غرب به خلیج فارس ۱۹۸۵ - ۱۹۸۷ (بخش ۱) / ترجمه: پریسا کریمی‌نیا (ترجمه)، شماره ۳، ص ۶۱.
- کردزمن، آنتونی / ورود غرب به خلیج فارس ۱۹۸۷ - ۱۹۸۵ (بخش ۲) / ترجمه: پریسا کریمی‌نیا (ترجمه)، شماره ۴، ص ۷۴.
- کرمی، جهانگیر امینیان / تعامل نمادهای جنگ و هویت ملی در روسیه (یافته‌های سفر) (تألیف)، شماره ۱۴، ص ۴۸.
- کرمی‌راد، محمد / تاریخ‌نگاری جنگ و اقدامات برجسته مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه (سرمقاله)، شماره ۱۹، ص ۶.
- کریمی، حجت‌الله / بررسی روند روابط ایران و عراق از پیروزی انقلاب اسلامی ایران تا کناره‌گیری حسن البکر (بهمن ۱۳۵۷ تا تیر ۱۳۵۸) (تألیف)، شماره ۳۸، ص ۲۳.
- کریمی، حجت‌الله / گزارش نبرد لشکر ۴۴ قمرینی‌هاشم^(ع) / راوی: سید محمد فاطمی، (تألیف)، شماره ۴۸، ص ۸۳.
- کریمی، حجت‌الله (گزارش نبرد لشکر ۲۵ کربلا در عملیات کربلای ۵ / راوی: احمد نیکروش، (تألیف)، شماره ۴۹، ص ۴۳.
- کریمی، مصطفی / بررسی نقش و تحولات سرمایه اجتماعی جامعه ایران در دوران دفاع مقدس (تألیف)، شماره ۳۵، ص ۶۹.
- کریمیان، کامیل / بحران ملت‌سازی در عراق و آغاز

- جنگ هشت‌ساله (تألیف)، شماره ۴، ص ۴۱.
- گرا، گیدون جنگ عراق و ایران / مترجم: عبدالمجید حیدری، (ترجمه)، شماره ۴۹، ص ۱۵۳.
- لطف‌الله‌زادگان، علیرضا / بررسی اجمالی اهم وقایع نظامی و سیاسی جنگ تحمیلی، ۱ شهریور تا ۳۰ مهر ۱۳۶۱ (تألیف)، شماره ۴۲، ص ۸۳.
- لطف‌الله‌زادگان، علیرضا / دلایل ورود به خاک عراق؛ پس از آزادسازی خرمشهر (تألیف)، شماره ۲۵، ص ۸۷.
- لطف‌الله‌زادگان، علیرضا / عبور از مرز (تألیف)، شماره ۱۳، ص ۸۶.
- لطف‌الله‌زادگان، علیرضا / عملیات مسلم‌بن‌عقیل در محور سومار (تألیف)، شماره ۳۸، ص ۹.
- لطف‌الله‌زادگان، علیرضا / مروری بر تحولات سیاسی نظامی جمهوری اسلامی ایران در آستانه عملیات مسلم‌بن‌عقیل (تألیف)، شماره ۳۵، ص ۹۳.
- لوجیا، جیاکومو / نفت و بی‌ثباتی: اقتصاد سیاسی نفت و جنگ ایران و عراق / ترجمه: گروه ترجمه فصلنامه (ترجمه)، شماره ۱، ص ۹۷.
- متقی، ابراهیم / اجماع استراتژیک ساختار دوقطبی در جنگ عراق علیه ایران (تألیف)، شماره ۳۳، ص ۹.
- محمدپور، محمد / گزارش نبرد تیپ مستقل ۳۳ المهدی^(عج) در عملیات والفجر ۸ / راویان: محمد سمیع‌زاده و الیاس حضرتی، (تألیف)، شماره ۴۸، ص ۶۱.
- محمدپور، محمد / گزارش نبرد یگان‌های ۱۸ الغدیر و ۳۳ المهدی^(عج) در عملیات کربلای ۵ / راویان: مجید مرادی و مرتضی میناپور، (تألیف)، شماره ۴۹، ص ۷۱.
- محمدعلی‌پور، فریده / اعمال حق دفاع مشروع در جنگ عراق علیه ایران (تألیف)، شماره ۷، ص ۴۳.
- محمدی معین، محسن / عملیات فتح ۱ (حمله به جنگ هشت‌ساله (تألیف)، شماره ۴، ص ۴۱.
- کریمیان، کامیل / مناسبات ایران با کردهای عراق در طول هشت سال جنگ (تألیف)، شماره ۲، ص ۹۸.
- کشیشان، جوزف ای. / شورای همکاری خلیج‌فارس و جنگ ایران و عراق / گروه ترجمه فصلنامه (ترجمه)، شماره ۱، ص ۸۳.
- کمره‌ای، علیرضا / تأملاتی در روش‌شناسی مطالعات پدیده جنگ (سخنرانی)، شماره ۱۱، ص ۱۲۴.
- کمره‌ای، علیرضا / جریان‌های تاریخ‌نگاری و تاریخ‌نگری جنگ ایران و عراق (تألیف)، شماره ۱۸، ص ۵۰.
- کمره‌ای، علیرضا / درآمدی بر مطالعه نشانه‌شناختی روایت (تألیف)، شماره ۲۲، ص ۳۷.
- کمره‌ای، علیرضا / فراشدن از تبلیغ تا تبیین در تاریخ‌نگاری جنگ - دفاع مقدس (تألیف)، شماره ۱۳، ص ۴۰.
- کمره‌ای، علیرضا / معرفی کتاب خرمشهر در جنگ طولانی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۱۲، ص ۱۵۸.
- کوهستانی‌نژاد، مسعود / ملاحظات دربارۀ ریشه‌های جنگ هشت‌ساله (تألیف)، شماره ۲۷، ص ۹.
- کونل، میشل / تصمیم‌گیری عملیاتی ایرانیان - مطالعه موردی جنگ ایران و عراق / نویسنده: مترجم: عبدالمجید حیدری (ترجمه)، شماره ۴۸، ص ۱۱۵.
- کیانی، محمدرضا / منازعات خاورمیانه (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۴، ص ۱۵۵.
- گودرزبانی، احمد / بررسی و نقد کتاب شهید محمدرضا ملک‌ی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۴۲، ص ۱۸۷.
- گودرزبانی، احمد / معرفی کتاب قدرت طبقه متوسط سنتی ایران در انقلاب و جنگ (معرفی کتاب)، شماره ۴۲، ص ۱۸۵.

- پالایشگاه کرکوک) (تألیف)، شماره ۴۰، ص ۱۰۱.
- محمدی، رقیه / تحلیل محتوای اخبار مطبوعات جهان در رابطه با زمینه سازی جنگ ایران و عراق (تألیف)، شماره ۲۵، ص ۴۵.
- مختاری، راشین / انتظارات مقام معظم رهبری از پژوهش های دفاع مقدس (گزارش)، شماره ۳۸، ص ۹۵.
- مختاری، راشین / گفت و گو با پرستاران دوران دفاع مقدس (گفت و گو)، شماره ۴۲، ص ۱۲۵.
- مختاری، راشین / مروری بر همایش "مقاومت سوسنگرد در دشت آزادگان" (گزارش)، شماره ۳۸، ص ۱۰۵.
- مختاری، راشین / واکاوی نقش لشکر ۱۴ امام حسین (ع) در عملیات محرم (گزارش)، شماره ۳۸، ص ۱۰۹.
- مختاری، مجید / استراتژی های کشور در جنگ هشت ساله (سرمقاله)، شماره ۲، ص ۳.
- مختاری، مجید / تجربه های جنگ هشت ساله و تصمیمات راهبردی (سرمقاله)، شماره ۵، ص ۳.
- مختاری، مجید / جنگ هشت ساله و آینده اندیشی نظامی (سرمقاله)، شماره ۶، ص ۳.
- مختاری، مجید / جنگ هشت ساله؛ تجلی اراده جمعی ملت ایران (سرمقاله)، شماره ۱، ص ۳.
- مختاری، مجید / سرمایه های اجتماعی جنگ هشت ساله و تثبیت نظام (سرمقاله)، شماره ۴، ص ۳.
- مختاری، مجید / جنگ ایران و عراق نمونه یک جنگ نامتقارن (سرمقاله)، شماره ۳، ص ۳.
- مختاری، مجید / چند پرسش درباره عملیات کربلای ۵: گفت و گو با سردار احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا (گفت و گو)، شماره ۴۷، ص ۱۵.
- مختاری، مجید / پایه پای احمد غلامپور در عملیات کربلای ۵ (تألیف)، شماره ۴۷، ص ۴۱.
- مختاری، مجید / طراحی و اجرای عملیات طریق القدس: تاریخ شفاهی سردار احمد غلامپور (تألیف)، شماره ۵۰، ص ۶۹.
- مسعودی، حیدرعلی / جنگ تحمیلی از منظر نظریه سازه انگاری، نقش ادراکات هویتی در نظام تصمیم گیری عراق (تألیف)، شماره ۲۹، ص ۹.
- مسعودی، حیدرعلی / سمانه خان بیگی / بررسی جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، از منظر جامعه شناختی (تألیف)، شماره ۳۲، ص ۲۳.
- مصطفوی، مرتضی / روایت و نگاه های مختلف به جنگ (تألیف)، شماره ۲۲، ص ۱۴۴.
- مفید، کامران / هزینه اقتصادی جنگ ایران و عراق / ترجمه: داریوش قمری (ترجمه)، شماره ۵، ص ۹۰.
- مفید، کامران / هزینه های نظامی ایران در دهه ۷۰ و ۸۰ / ترجمه: محمدعلی خرمی (ترجمه)، شماره ۸، ص ۴۲.
- مقدم فر، گل ناز و نعمتی، یعقوب / موزه های نظامی و ضرورت های حفظ آن (تألیف)، شماره ۲۹، ص ۸۱.
- مک دونالد، چارلز / ایران، عراق و مذاکرات آتش بس / ترجمه: پریسا کریمی نیا (ترجمه)، شماره ۱، ص ۷۲.
- ملایی، علیرضا؛ حکمت، خاتون / بمباران شیمیایی سردشت: ابعاد و پیامدها (تألیف)، شماره ۲۸، ص ۶۷.
- ملک زاده، الهام / تقویم تاریخ دفاع مقدس (جلد اول) آخرین روزهای دفاع مقدس (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۶، ص ۱۶۸.
- منصوری مقدم، جهان شیر / رژیم های بین المللی و جنگ ایران و عراق (تألیف)، شماره ۲۹، ص ۶۳.
- موسوی، سید مسعود / اقتصاد ایران در دوران

- جنگ تحمیلی / فرهاد دژپسند و حمیدرضا رئوفی، (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۰، ص ۱۴۷.
- موسوی، سیدمسعود/ بررسی مواضع و عملکرد پاکستان در جنگ عراق با ایران (تألیف)، شماره ۳۳، ص ۶۳.
- موسوی، سید مسعود / بررسی مواضع و عملکرد کویت در جنگ ایران و عراق (تألیف)، شماره ۸، ص ۷۵.
- موسوی، سید مسعود / معرفی کتاب ورود به خاک عراق: ضرورت‌ها و دستاوردها (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۱۲، ص ۱۶۴.
- موسوی، سید مسعود / موضع‌گیری و عملکرد سوریه در جنگ هشت‌ساله (تألیف)، شماره ۳، ص ۳۴.
- موسوی، سید مسعود / نقش توسعه‌طلبی ارضی رژیم بعث در وقوع جنگ ایران و عراق (تألیف)، شماره ۵، ص ۳۸.
- مؤمن‌زاده، رضا / بازتاب رسانه‌ای جنگ (هفته دفاع مقدس) (اطلاع رسانی)، شماره ۱۴، ص ۱۳۸.
- مؤمن‌زاده، رضا / تاریخ‌های اصلی جنگ ایران و عراق (۱۹۸۰ تا ۱۹۸۸) / افرائیم کارش (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۳، ص ۱۵۸.
- مؤمن‌زاده، رضا / ضرورت رویکرد تخصصی به جنگ در بازتاب بیست‌وپنجمین سالروز فتح خرمشهر (تألیف)، شماره ۱۸، ص ۱۶۰.
- مؤمن‌زاده، رضا / گرامیداشت سالروز فتح خرمشهر پس از ربع قرن (کنکاش در گفتمان رسانه‌ای جنگ) (تألیف)، شماره ۲۱، ص ۹۴.
- مؤمن‌زاده، رضا / معرفی کتاب سازمان مجاهدین خلق: پیدایی تا فرجام (۱۳۴۴ تا ۱۳۸۴) (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۱۷، ص ۱۶۲.
- مؤمن‌زاده، رضا / معرفی و نقد کتاب تسخیر (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۱۰، ص ۱۵۲.
- مؤمن‌زاده، رضا / ملاحظات و پیامدهای انتشار یک سند تاریخی (نامه تاریخی امام درباره پذیرش قطعنامه ۵۹۸) (تألیف)، شماره ۲۱، ص ۳۴.
- مؤمن‌زاده، رضا / نقد و بررسی دو گفت‌وگو درباره تحلیل روند منجر به اتخاذ مشی مسلحانه توسط منافقین (شاهسوندی - عزت مطهری) (اطلاع‌رسانی)، شماره ۱۷، ص ۱۵۳.
- مؤمن‌زاده، رضا / نقد و بررسی فصلنامه نگین/ ایران (شماره ۱ تا ۹) (معرفی و نقد)، شماره ۹، ص ۱۲۸.
- مؤمن‌زاده، رضا / نگاهی اجمالی به مهم‌ترین تحولات روابط ایران و امریکا (تألیف)، شماره ۱۰، ص ۵۸.
- مؤمن‌زاده، رضا / نگران اسناد زنده جنگ باشیم (اطلاع رسانی)، شماره ۱۶، ص ۱۵۶.
- مهدی‌زاده، اکبر / بررسی سیاست خارجی و رفتار عربستان در قبال جنگ ایران و عراق (تألیف)، شماره ۴، ص ۳۲.
- مهدی‌زاده، اکبر / مبانی فکری و نظری سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در دوران جنگ (تألیف)، شماره ۲، ص ۵۳.
- مهدی‌زاده، اکبر / مقدمه‌ای بر الگوی مدیریت جنگ توسط امام خمینی^(ره) (تألیف)، شماره ۱، ص ۵.
- مهدی‌زاده، اکبر / نقش متغیرهای سیستمیک در جنگ ایران و عراق (تألیف)، شماره ۷، ص ۲۴.
- مهرابی‌نژاد، حسین / کارکردهای اقتصادرانی و تأثیر آن بر روند جنگ ایران و عراق (تألیف)، شماره ۳۰، ص ۶۵.
- میلتن ادواردز، بیورلی و هینسکلیف، پیتیر / جنگ در خلیج فارس، جنگ ایران و عراق / ترجمه: حجر اردستانی (ترجمه)، شماره ۴۱، ص ۱۰۹.
- مینو، علی / باقری فراتر از دست‌نوشته‌هایش (تألیف)، شماره ۱۱، ص ۶۰.

- ناظری، زهرا / بررسی و نقد کتاب جنایت جنگی (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۴۳، ص ۱۸۱.
- ناظری، زهرا / تحلیل محتوای روزنامه کیهان در رابطه با جنگ ایران و عراق از تاریخ ۱۳۵۹/۷/۱ تا ۱۳۵۹/۹/۳۰ (تألیف)، شماره ۳۱، ص ۳۵.
- ناظری، زهرا / رونمایی از کتاب گزارش روزانه صحنه نبرد، لشکر علی بن ابی طالب^(ع) در عملیات بدر و راویان صحنه جنگ، شهید محمدرضا ملکی (گزارش)، شماره ۴۵، ص ۱۳۷.
- ناظری، زهرا / سخنرانی سردار سرلشکر پاسدار دکتر غلامعلی رشید در مراسم رونمایی کتاب نبرد طریق/قدس (گزارش)، شماره ۴۲، ص ۱۴۳.
- ناظری، زهرا / گزارش نشست نقد و بررسی کتاب جاده/استراتژیک فاو - بصره (گزارش)، شماره ۴۵، ص ۱۷۳.
- ناظری، زهرا / گزارش نشست نقد و بررسی کتاب نقش آذربایجان غربی در دفاع مقدس (گزارش)، شماره ۴۴، ص ۱۵۸.
- ناظری، زهرا / گزارش رونمایی از کتاب‌های مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس (گزارش)، شماره ۴۶، ص ۱۶۳.
- ناظری، زهرا / گزارش نشست نقد و بررسی کتاب روند جنگ ایران و عراق نوشته دکتر حسین علایی (گزارش)، شماره ۴۶، ص ۱۷۵.
- ناظری، زهرا / گزارش آیین رونمایی از کتاب رابطه زهراآگین امریکا، عراق و بمباران شیمیایی حلبچه (تألیف)، شماره ۴۷، ص ۱۷۷.
- ناظری، زهرا / گزارش رونمایی از کتاب دیپلماسی ایران و قطعنامه ۹۸۵ (گزارش)، شماره ۴۸، ص ۱۹۳.
- ناظری، زهرا / گزارش نشست نقد و بررسی کتاب دیپلماسی ایران و قطعنامه ۹۸۵ (نقد کتاب)، شماره ۴۹، ص ۲۱۵.
- نان من، گرد / جنگ خلیج فارس و کشورهای منطقه؛ تداوم و تحول الگوها / ترجمه: پریسا کریمی‌نیا (ترجمه)، شماره ۲۶، ص ۵۳.
- نبوی، سید عبدالامیر / الگوسازی در دوران جنگ (تألیف)، شماره ۵، ص ۲۹.
- نبوی، سید عبدالامیر / میراث جنگ (تألیف)، شماره ۳۱، ص ۹.
- نبوی، سید عبدالامیر / نگاهی به آثار اجتماعی جنگ (تألیف)، شماره ۲، ص ۹۳.
- نخعی، سجاد / پاییز ۱۳۵۹؛ هجوم سراسری عراق به ایران (تألیف)، شماره ۲۶، ص ۱۳۵.
- نخعی، سجاد / فصل شمار جنگ (تألیف)، شماره ۲۴، ص ۹۱.
- نخعی، سجاد / معرفی کتاب رابطه زهراآگین امریکا، عراق و بمباران شیمیایی حلبچه (معرفی کتاب)، شماره ۴۷، ص ۱۷۳.
- نخعی، هادی / تجدید رابطه امریکا و عراق در جریان جنگ تحمیلی (تألیف)، شماره ۱۲، ص ۸۸.
- نخعی، هادی / توجیه نیروهای عمل‌کننده در عملیات رمضان؛ دغدغه اساسی فرمانده سپاه پس از عملیات (سند: پیاده‌نوار)، شماره ۲۵، ص ۹۵.
- ندف، مجید / اشغال و اشغالگری از منظر نیروهای مردم (تألیف)، شماره ۱۴، ص ۵۴.
- ندف، مجید / برای قضاوت تاریخ (تألیف)، شماره ۱۷، ص ۱۰۶.
- ندف، مجید / بررسی اجمالی شرایط حاکم بر جنگ و چگونگی بازپس‌گیری فاو توسط عراق (تألیف)، شماره ۲۱، ص ۱۰۸.

- نداف، مجید / بیم‌ها و امیدها در تاریخ‌نگاری جنگ (نقد و بررسی دو دیدگاه) (تألیف)، شماره ۱۳، ص ۹۸.
- نداف، مجید / شرحی بر روش تاریخ‌نگاری در مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه (تألیف)، شماره ۱۸، ص ۶۰.
- نداف، مجید / گزارشی از میزگرد راویان کربلای ۵، چالش از درون و برون: مروری بر گفتمان اقناعی در مدیریت جنگ مردمی (تألیف)، شماره ۱۹، ص ۹۹.
- نداف، مجید / مرزی بین مدیریت آشتی‌پذیر و آشتی‌ناپذیر (تألیف)، شماره ۱۶، ص ۴۶.
- النصراوی، عباس / جنگ ایران و عراق و نقش آن در فروپاشی روند توسعه اقتصادی عراق / ترجمه: سهراب گنجی‌مراد (ترجمه)، شماره ۴۴، ص ۹۵.
- نعمتی وروجنی، یعقوب و مقدم‌فر، گل‌ناز / موزه‌های نظامی و ضرورت‌های حفظ آن (تألیف)، شماره ۲۹، ص ۸۱.
- نعمتی وروجنی، یعقوب / جنگ ایران و عراق، بررسی تغییر در مواضع بی‌طرفی ایالات متحده / اسناد وزارت امور خارجه ایالات متحده (ترجمه)، شماره ۲۹، ص ۹۳.
- نعمتی وروجنی، یعقوب / سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در جنگ تحمیلی (تألیف)، شماره ۴۱، ص ۷۵.
- نعمتی وروجنی، یعقوب / علل وقوع جنگ ایران و عراق / جک اس.لوی و مایک فروئلیچ، (ترجمه)، شماره ۳۷، ص ۱۱۷.
- نعمتی وروجنی، یعقوب / مراحل جنگ اول خلیج فارس (جنگ ایران و عراق در دهه ۱۹۸۰) / نویسنده: برایان جی. دان، (ترجمه)، شماره ۳۰، ص ۷۷.
- نعمتی وروجنی، یعقوب / معرفی کتاب‌های سیاست خارجی لیبی و سوریه در جنگ ایران و عراق / یعقوب نعمتی (معرفی کتاب)، شماره ۴۸، ص ۱۹۷.
- نعمتی وروجنی، یعقوب / معرفی کتاب تجزیه و تحلیل استراتژی نظامی عراق در جنگ و این سوی
- اروند (معرفی کتاب)، شماره ۴۹، ص ۲۱۱.
- نعمتی وروجنی، یعقوب / معرفی کتاب شوروی و جنگ ایران و عراق و جنگ ایران و عراق از نگاه نظریه‌های روابط بین‌الملل (معرفی کتاب)، شماره ۵۰، ص ۱۳۵.
- نعمتی، لیلا / حق دفاع مشروع، ماهیت و جایگاه آن در دفاع مقدس (تألیف)، شماره ۳۸، ص ۷۱.
- نیازی، یحیی / انهدام لشکر گارد ریاست‌جمهوری عراق روی جاده فاو - بصره (تألیف)، شماره ۳۹، ص ۴۵.
- نیازی، یحیی / برخی ویژگی‌های تصمیمات فرماندهان سپاه پاسداران در دفاع مقدس (تألیف)، شماره ۴۱، ص ۵۹.
- نیازی، یحیی / نگاهی بر کارآمدی واحد شنود قرارگاه خاتم‌الانبیاء^(ع) سپاه پاسداران در عملیات والفجر ۸ (پژوهش سندی)، شماره ۴۸، ص ۱۶۱.
- نیکخواه بهرامی، محمدباقر / جنگ شیمیایی عراق در کربلای ۵ (تألیف)، شماره ۴۵، ص ۱۱۱.
- نیکخواه، محمدباقر / جنگ شیمیایی دشمن در عملیات خیبر (تألیف)، شماره ۴۳، ص ۵۹.
- ورکمن، تام / ریشه‌های اجتماعی جنگ با تأکید بر جنگ ایران و عراق / ترجمه: عسکر قهرمان‌پور (ترجمه)، شماره ۱۴، ص ۲۲.
- ولی‌پور زرومی، حسین / زمینه‌ها و اهداف شکل‌گیری نیروهای سه‌گانه در سپاه؛ نگرشی تحلیلی - درونی (تألیف)، شماره ۲۸، ص ۹.
- وودول، داگلاس / همسایگان ناخواسته: قومیت مشترک و کشمکش بین‌المللی طی جنگ سرد / ترجمه: عبدالمجید حیدری (ترجمه)، شماره ۱۱، ص ۳۴.
- هالستی، کی. جی / جنگ و نظریه بین‌المللی در جهان سوم / ترجمه: عبدالحمید حیدری (ترجمه)، شماره ۹، ص ۴۸.

- هاموند، کرانت تی / تناقضات جنگ / ترجمه: دکتر سهراب سوری (ترجمه)، شماره ۱۹، ص ۳۳.
- هموئی، فاطمه / کردها در ایران: مروری بر گذشته، حال و آینده / کریم یلدیز، تانیل.ب تاییسی، (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۴، ص ۱۶۷- هیند، رابرت ای / پایه‌های روان‌شناختی جنگ / ترجمه: داوود علمایی (ترجمه)، شماره ۲۲، ص ۲۴.
- یاوری، وحید؛ جانی‌پور، محمد / مطالعات تاریخی دفاع مقدس بارویکرد آینده‌پژوهشی (تألیف)، شماره ۳۶، ص ۹.
- یحیوی، سید حسین / جنگ شهرها (تألیف)، شماره ۳۶، ص ۲۵.
- یزدانفام، محمود / تحول نظامی و جنگ مدرن / الینور سولان (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۸، ص ۱۵۷.
- یزدانفام، محمود / جنگ در تمدن بشری (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۷، ص ۱۷۳.
- یزدانفام، محمود / جنگ دریایی ایران و عراق، زمینه‌ها و راهبردها (تألیف)، شماره ۳۳، ص ۲۹.
- یزدانفام، محمود / حماسه هوپزه و تأثیر آن بر روند جنگ (تألیف)، شماره ۳، ص ۸۵.
- یزدانفام، محمود / درس‌آموزی از جنگ هشت‌ساله (سرمقاله)، شماره ۷، ص ۴.
- یزدانفام، محمود / راه پیموده: نگاه گذرای به هشت شماره فصلنامه (سرمقاله)، شماره ۸، ص ۴.
- یزدانفام، محمود / عوامل و دلایل گسترش جنگ ایران و عراق (تألیف)، شماره ۱، ص ۳۵.
- یزدانفام، محمود / گسترش سلاح‌های هسته‌ای و جنگ در خاورمیانه، رقابتی راهبردی / ریچارد ال.راسل، (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۱، ص ۱۴۷.
- یزدانفام، محمود / نگاهی به روند پایان جنگ ایران و عراق (تألیف)، شماره ۲، ص ۵.
- یزدانفام، محمود / هواپیماهای «اف-۴» ایران در جنگ تحمیلی / فرزاد بی‌شاپ و تام کوپر (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۳۰، ص ۱۳۹.
- یزدانفام، محمود / جنگ ایران و عراق: پیروزی، شکست (تألیف)، شماره ۷، ص ۸.
- یزدانی، غلامرضا / تاریخچه تأسیس و توسعه توپخانه سپاه در جنگ (تألیف)، شماره ۲۶، ص ۲۵.
- یزدانی، غلامرضا / گزارش عملکرد توپخانه قرارگاه نجف اشرف در عملیات بدر (سند: گزارش عملیات)، شماره ۲۶، ص ۱۱۷.
- یکتا، حسین / استفاده گسترده عراق از سلاح‌های شیمیایی در جنگ هشت‌ساله (تألیف)، شماره ۴، ص ۵۱.
- یکتا، حسین / بحران در خوزستان (تألیف)، شماره ۱۴، ص ۹۵.
- یکتا، حسین / جنگ‌ها و نقش‌ها؛ مطالعه تطبیقی جنگ‌های سه‌گانه خلیج فارس (تألیف)، شماره ۹، ص ۱۰۸.
- یکتا، حسین / درس‌های جنگ نوین؛ جلد دوم: جنگ ایران و عراق (معرفی و نقد کتاب)، شماره ۲۶، ص ۱۴۹.
- یکتا، حسین / کاربرد سلاح‌های شیمیایی در جنگ ایران و عراق (تألیف)، شماره ۵، ص ۵۴.
- یکتا، حسین / مطالعه تطبیقی رفتار ایران و عراق با سازمان ملل طی جنگ تحمیلی (تألیف)، شماره ۸، ص ۸.
- یکتا، حسین / منشور روایت‌گری (تألیف)، شماره ۲۲، ص ۱۴۷.
- یکتا، حسین / جنگ ایران و عراق؛ کاربرد سلاح‌های شیمیایی (تألیف)، شماره ۳، ص ۱۳.

4. The Content Analysis of "Negin Iran: a Quarterly for Studies of Iran-Iraq War" Numbers 1-50

Morteza Shahryari

Abstract:

In this study, the contents of 50 issues of "Negin Iran: a Quarterly for Studies of Iran-Iraq War" have been studied in terms of number, kind and nature of the subject matters therein, the number of the subject matters associated with operations, units, and echelons, the number of the subject matters relating with the martyred commanders, the authors and the quantity of their presented subject matters, as well as the references used by the authors. The research has been done using content analysis procedure and the study population consisted of 662 items of the subject matters of 50 published numbers (1 to 50) Negin Iran Quarterly.

Given the importance of the specialized publications of Holy Defense in promoting the culture of holy defense, these publications should be precisely evaluated in terms of scientific contents; because the contents of these publications could be only measured through an evaluation to make a good judgment about them and to help the related individuals to improve the quality and content thereof.

5. An Overview on the Published Thematic Special Issues of the Negin Iran Quarterly

Akbar Rostami

Abstract:

A collection of numerous and diverse works has been published in the field of the Iran-Iraq War by the Center for Holy Defense Documentation and Research. According to the researchers acknowledgement, the Negin Iran Quarterly is one of the most documented publications in the field of history of the Iran-Iraq War which studies the historical facts and realities of the eight-year war and attempts simultaneously to direct the trend of the studying the issues of the imposed war toward a right direction. One of the measures of the Quarterly managers to accomplish this objective is to publish a certain special issues, from which 11 separate ones with various subjects have been published to cover the 50 past numbers of the journal so far. In this article we've tried to consider the content of these special issues to have an overview of the subjects, articles and documents related to each one, including the Jihad e-Sazandegi (construction jihad); oral history; operations Karbala 5, Valfajr 8, Kheibar and Ramadan; IRGC armor and artillery units; and Headquarters Karbala in Operation Karbala 5. Through studying this article, the researchers interested in each of the above cases can view a summary of the topics covered in each special issue.

6. Review the Published Books of Collections of Papers in Negin Iran Quarterly

Yaqub Nemati

Abstract:

Iran-Iraq war consists of a certain events which formed in a period of eight years and within a framework of issues, subjects and various operations of this era. In 51 issues of Negin Iran Quarterly, a collection of various articles about the history of Iran-Iraq War has been released and these articles have been lead to the gradual accumulation of the contents relating to the history of Holy Defense. Given the quality and frequency of the written articles about each subject, the Quarterly managers have published collections of papers in form of Subject-oriented or Operation-oriented books from which 5 volumes have been released so far. In this article, 5 titles of these books have been introduced: 1) Historiography of Iran-Iraq War, 2) Operation Valfajr-8, 3) The Iran-Iraq war: Main Source & The Causes of an Outbreak, 4) the Middle East & Iraq-Iran War, and 5) Reflections on the Iraq-Iran War

7. Introducing the Website of Negin Iran Quarterly and the Different Parts Therein

Muhammad Muhammadpur

Abstract:

One of the goals and demands of the academic and research foundations, centers and institutions is to move in direction of updating their products and delivering them in form of electronic publications. The Center for Holy Defense Documentation and Research as one of the leading research centers in the field of specialized studies of Iran-Iraq War has established a website for Negin Iran Quarterly to facilitate and promote the services provided to the related researchers and authors. Thus, it is necessary to introduce the Quarterly website and its features to the users to know how to use them and be familiar with this system. To accomplish this objective, the article outlines the Quarterly web components and pages, the supporting system and its features.

Contents

Articles

The Freethinking Seat of Holy Defence in presence of Dr. Hussein Ardestani (Tarbiat Modares University)	5	✍ Prepared by: Hojatollah Karimi
The Orientation of the Research in the Quarterlies "Negin Iran" and "Research Review of Sacred Defense" in an Interview with Dr. Hussein Ardestani	39	✍ Interviewed and prepared by: Muhammad Javad Akbarpour Bazergani
Reviewing the "Negin Iran Quarterly" as a Written Medium	55	✍ Maryam Asadi Jafari
Negin Iran in three perspectives (from "Footboard-building for Negin" to "Negin-carving for Footboard")	61	✍ Franak Jamshidi
Wandering Treasure	65	✍ Jafar Shiralinia
The Signs for Being and Staying	67	✍ Ahad Goodarziani
The Content Analysis of "Negin Iran: a Quarterly for Studies of Iran-Iraq War" Numbers 1-50	71	✍ Morteza Shahryari
An Overview on the Published Thematic Special Issues of the Negin Iran Quarterly	87	✍ Akbar Rostami
Review the Published Books of Collections of Papers in Negin Iran Quarterly	111	✍ Yaqub Nemati
Introducing the Website of Negin Iran Quarterly and the Different Parts Therein	123	✍ Muhammad Muhammadpur
Report		
The Status of Center for Holy Defense Research and Documentation in the Holy Defense Book Festival	135	✍ Zahra Judaki
Information		
An Index for the 1 - 50 Issues of Negin Iran Quarterly (1-50)	145	

The Center for Holy Defense Documentation and Research

NEGIN IRAN

Vol.14 □ No.54 □ Autumn 2015

Published Quarterly by	The IRGC Center for Holy Defense Documentation and Research
Editorial Head and Executive Editor	Dr. Hussein Ardestani
Editorial Board	Dr. Gholam Ali Rashid Dr. Hussein Alaei Hamid Aslani
Executive Manager	Mohammad Javad Akbarpour Bazargani
Page Designer	Abbas Dorudian
Editor	Zahra Golmohammadi
Translator	Abdolmajid Heidari
Publishing Supervisor	Muhammad Behrozi
Address	No. 77, Shahid Vahid Dastgerdi (Zafar) Ave., Shariati St., Tehran, I.R.IRAN.
Email	neginiran@gmail.com
Tel	+ 98 21 - 22909522
Fax	+ 98 21 - 22909538
Price	120.000 R